

Protokoły posiedzeń
Rady Ministrów
Rzeczypospolitej Polskiej
1918–1923

TOM I

GABINET JĘDRZEJA MORACZEWSKIEGO

18 LISTOPADA 1918 – 16 STYCZNIA 1919

INSTYTUT HISTORII PAN

<http://rcin.org.pl>

Protokoły posiedzeń
Rady Ministrów
Rzeczypospolitej Polskiej
1918–1923

INSTYTUT HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA POLSKIEJ AKADEMII NAUK
ARCHIWUM AKT NOWYCH

Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1923

TOM I

GABINET JĘDRZEJA MORACZEWSKIEGO

18 LISTOPADA 1918 – 16 STYCZNIA 1919

OPRACOWANIE

MAREK KORNAŃ

PAWEŁ LIBERA

INSTYTUT HISTORII PAN

WARSZAWA 2020

<http://rcin.org.pl>

Recenzje wydawnicze
prof. dr hab. Marek Jabłonowski
prof. dr hab. Włodzimierz Suleja

Redakcja i korekta
Barbara Janicka

Indeks
Paweł Libera
Barbara Janicka

Opracowanie graficzne i projekt okładki
Dariusz Górski

Adiustacja, skład i łamanie
Elżbieta Malik

Archiwalia udostępnione przez Archiwum Akt Nowych

© Copyright by Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk

ISBN 978-83-65880-91-8

Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2015-2021

Wydanie I, Warszawa 2020
Instytut Historii PAN
Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa
22 831 02 61-62, w. 44
www.ihpan.edu.pl
<http://ksiegarnia-ihpan.edu.pl>
wydawnictwo@ihpan.edu.pl

Druk i oprawa
Fabryka Druku

Spis treści

Wprowadzenie do edycji protokołów Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej (1918–1923)	17
Gabinet Jędrzeja Moraczewskiego. Wstęp	21
Nota edytorska	32
Wykaz skrótów	33

PROTOKOŁY

1. Protokół 1-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 18 listopada 1918 r.	39
– [Pismo dymisyjne premiera Rządu Tymczasowego Republiki Polskiej w Lublinie Ignacego Daszyńskiego do Tymczasowego Naczelnika Państwa]	41
– [Pismo Tymczasowego Naczelnika Państwa do premiera Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej]	42
– [Pismo Tymczasowego Naczelnika Państwa do b. premiera Rządu Tymczasowego Republiki Polskiej]	42
– [Akt nominacyjny ministrów gabinetu Jędrzeja Moraczewskiego] . . .	43
– [Tekst roty ślubowania ministrów]	44
2. Protokół 2-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 18 listopada 1918 r.	45
3. Protokół 3-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 19 listopada 1918 r.	47
– Porządek dzienny 3-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 19 listopada 1918 r.	49
– [Odezwa rządu] Do Narodu Polskiego	50
4. Protokół 4-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 20 listopada 1918 roku	55
– Porządek dzienny posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 listopada 1918 r.	59

– Rozporządzenie o utworzeniu Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej	60
– [Pismo uzasadniające sprawowanie pełni władzy ustawodawczej przez Naczelnika Państwa]	62
– [Pismo ministra przemysłu i handlu o zadaniach Ministerstwa]	63
– Rozporządzenie [Rady Ministrów o podporządkowaniu zarządu żeglugi wodnej Ministerstwu Komunikacji]	64
– [Informacja publiczna Rady Ministrów o przejęciu przez państwo polskie majątku b. państw zaborczych]	65
5. Protokół 5-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 21 listopada 1918 [r.]	67
– Porządek dzienny posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 21 listopada 1918 [r.]	71
– [Wniosek Ministerstwa Aprowizacji w sprawie cen ziemiopłodów z terenów dawnej okupacji niemieckiej]	71
– Dekret w sprawie używania tytułów rodowych	73
– [Informacja dla Rady Ministrów o trudnościach związanych z ewakuacją wojsk d. niemieckiego Ober-Ostu]	73
6. Protokół 6-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 22 listopada 1918 r.	76
– Porządek dzienny posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dn. 22 listopada 1918 [r.]	80
– [Wniosek o przejęcie przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych zarządu gmachów państwowych]	80
– Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w przedmiocie sekwestru towarów	81
– Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w przedmiocie zarządów przymusowych nad zakładami przemysłowymi [przejętymi spod zarządu b. władz okupacyjnych]	82
7. Protokół 7-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 23 listopada 1918 r.	83
– Porządek dzienny posiedzenia Rady Ministrów Królestwa Polskiego w dniu 23 listopada 1918 r.	87
– Projekt regulaminu zewnętrznego Państwowej Rady Aprowizacyjnej	87
– I. Wnioski w sprawie cen cukru.	89
– II. Wnioski w sprawie norm cukru	90
– III. Wniosek w sprawie zrównania cen, płaconych cukrownikom na terenie b. okupacji austriackiej z cenami, płaconymi cukrownikom na terenie b. okupacji niemieckiej	91
– [Wniosek Ministerstwa Aprowizacji w sprawie importu artykułów pierwszej potrzeby z zagranicy].	92

– Wnioski w sprawie [cen] mięsa	93
– Wniosek w sprawie częściowego monopolu łożu i mydła	94
– [Wniosek w sprawie sekwestru majątków rolnych]	94
– Wnioski w sprawie węgla	95
8. Protokół 8-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 25 listopada 1918 r.	96
– [Wniosek ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego w sprawie tymczasowej organizacji szkolnictwa na Śląsku Cieszyńskim] . . .	100
– Uchwała Rady Ministrów o tymczasowej organizacji szkolnictwa na Śląsku Cieszyńskim	101
– Normy artykułów spożywczych kontyngentowych dla robotników i ich rodzin w Zagłębiu Dąbrowskim.	103
– Projekt organizacji aprowidującej ludność Zagłębia Dąbrowskiego . .	104
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o przejęcie zasobów wyrobów włókienniczych byłego okupacyjnego Wydziału Surowców Wojennych] . .	105
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o przejęcie zasobów żywnościowych w Warszawie, Łodzi i innych miejscowościach].	106
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o uprawnieniach komisarzy rządowych w zakresie aprowizacji ludności]	107
9. Protokół 9-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 26 listopada 1918 r.	109
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o utworzenie urzędu dla prac przygotowawczych do Konferencji Pokojowej]	112
10. Protokół 10-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 26 listopada 1918 r.	113
– [Rozporządzenie o zasiłku dla robotników w zakładach przemysłowych]	116
– [Rozporządzenie o normach płac w zakładach pod przymusowym zarządem państwowym]	116
– [Wniosek premiera w związku z dezorganizacją szkolnictwa w kraju]	117
– [Projekt podziału zaboru pruskiego na okręgi wyborcze do Sejmu Ustawodawczego wraz z wyliczeniem mandatów]	118
– Niezaprotokołowana uchwała Rady Ministrów [w sprawie kredytu dla Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na szkolnictwo elementarne]	119
11. Protokół 11-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 29 listopada 1918 [r.]	120
– Organizacja prac przedsejmowych. [Wniosek o utworzenie przy Prezydium Rady Ministrów specjalnego wydziału projektów konstytucyjnych oraz powołanie Komisji Konstytucyjnej]	123

– Dekret o wyjęciu spod mobilizacji osób, pełniących służbę przy władzach i urzędach państwowych i publicznych.	125
– [Wniosek Ministerstwa Aproprowizacji o unormowanie wynagrodzenia dla robotników rolnych (służby dworskiej)].	126
12. Protokół 12-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 30 listopada 1918 r.	127
13. Protokół 13-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 2 grudnia 1918 r.	129
– Preliminarz budżetowy Biura Generalnego Komisarza Wyborczego i komisarzy wyborczych	132
– Przepisy o organizacji Milicji Ludowej [wraz z wnioskiem do Rady Ministrów i załącznikami]	133
– [Odezwa do Narodu Polskiego w związku z wystąpieniami przeciw rządowi i Naczelnikowi Państwa w Warszawie].	141
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o uchwalenie budżetu delegacji polskiej na Konferencję Pokojową w Paryżu]	142
– Rozporządzenie w przedmiocie modyfikacji roty przysięgi urzędników i sędziów	143
14. Protokół 14-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 3 grudnia 1918 r.	144
– [Wniosek Ministerstwa Aproprowizacji w sprawie zaopatrzenia ludności w opał]	146
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o kredyt na funkcjonowanie polskiego Konsulatu Generalnego w Berlinie].	147
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o oddzielenie Polskiej Agencji Telegraficznej od Prezydium Rady Ministrów i przydzielenie jej do MSZ]	148
– [Wniosek Ministerstwa Poczty i Telegrafów w sprawie przyznania bezwrotnej zapomogi dla pracowników pocztowych i telegraficznych].	148
– Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o kredyt na pomoc doraźną dla reemigrantów ze wschodu oraz robotników i jeńców powracających z Niemiec	149
15. Protokół 15-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 4 grudnia 1918 roku.	152
– [Wniosek Biura Prezydyjnego Rady Ministrów w sprawie prac nad „uzgodnieniem ustawodawstwa” poszczególnych dzielnic kraju]	154
– [Wniosek Biura Prezydyjnego o przekształcenie Wydziału Legislacyjnego w Sekcję Legislacyjną]	155
– Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie ustalenia cen cukru	155

– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych w sprawie przyznania 700 000 mk Komitetowi Polskiemu w Wilnie]	160
16. Protokół 16-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 5 grudnia 1918 r.	162
– Porządek dzienny 16-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 5 grudnia 1918 o g. 8 wiecz.	165
– [Wniosek o pozostawienie Polskiej Agencji Telegraficznej przy Prezydium Rady Ministrów]	165
– [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o przekazaniu dawnych rosyjskich gmachów państwowych do dyspozycji tego resortu na cele szkolne]	166
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych] o bezpłatnych kwaterach dla prowincjonalnych urzędników cywilnych	167
– Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w przedmiocie trybu zgłaszania wniosków na posiedzenia Rady Ministrów	168
17. Protokół 17-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 6 grudnia 1918 [r.]	170
– Porządek dzienny 17-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 6 grudnia 1918 r.	174
– Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie tymczasowych etatów dla urzędników Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa	174
– Budżet miesięczny Milicji Ludowej.	175
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie podwyższenia kapitału Państwowego Urzędu Zbożowego]	176
18. Protokół 18-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 7 grudnia 1918 r.	178
– Porządek dzienny 18-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 7 grudnia 1918 r.	180
– Rozporządzenie Ministerialne o podziale okręgów i obwodów Inspekcji Pracy	180
19. Protokół 19-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 9 grudnia 1918 r.	183
– Załącznik do wniosku [Ministerstwa Robót Publicznych] na Radę Ministrów o pomocy dla bezrobotnych	186
– [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w sprawie Komitetów Niesienia Pomocy dla Bezrobotnych]	188
– Projekt kompetencji Komisji Rządzącej [w Galicji i na Śląsku Cieszyńskim]	189
20. Protokół 20-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 10-go grudnia 1918 r.	191

21. Protokół 21-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 11 grudnia 1918 r.	194
– Porządek dzienny 21 posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 11 grudnia 1918 r.	197
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o niestosowanie opodatkowania do artykułów pierwszej potrzeby].	198
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o utworzenie Państwowego Urzędu Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby]	199
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie przekazania do wyłącznej kompetencji obrotu artykułami spożywczymi i artykułami pierwszej potrzeby]	201
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie przydzielenia samochodów w celu wykonywania kontroli aprowizacyjnej]	202
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie ujednostajnienia cen we wszystkich dzielnicach Polski].	203
22. Protokół 22-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 12 grudnia 1918 r.	205
– Porządek dzienny 22 posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 12 grudnia 1918 roku o godz. 8 wiecz.	208
– [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie ochrony i użytkowania lasów].	209
– Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie przepisów tymczasowych o zatwierdzaniu i zmianie statutów spółek akcyjnych. . . .	210
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie reorganizacji administracji powiatowej]	212
23. Protokół 23-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 13 grudnia 1918 r.	213
– Porządek dzienny 23-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polsk[iej] w dniu 13 XII 1918 roku	215
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o uchwalenie kredytu dla Urzędu Zaopatrywania Urzędników Państwowych]	216
– [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie podwyżki płac dla urzędników państwowych]	217
– [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o podwyższenie wysokości diet dla urzędników państwowych]	218
24. Protokół 24-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 16 grudnia 1918 r.	220
– Porządek dzienny 24-go posiedzenia Rady Ministrów Republ[iki] Polsk[iej] w dn. 16/XII [19]18 o godz. 6-ej wieczorem	223
– [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie środków finansowych na organizację kursów dla anal-fabetów]	223

– [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego dotyczący dekretu o jednorazowym zasiłku dla nauczycieli szkół powszechnych]	224
– [Wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o uchwalenie dodatku drożyznianego dla nauczycieli na rok 1918/1919]	225
– [Projekt dekretu w sprawie przekształcenia Państwowego Urzędu do Spraw Jeńców w Państwowy Urząd do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców]	226
– [Postanowienie o wydelegowaniu do Lwowa nadzwyczajnej komisji śledczej w związku z zajściami antyżydowskimi]	230
25. Protokół 25-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 17 grudnia 1918 r.	232
– Porządek dzienny 25-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 17 grudnia 1918 o godz. 8 wieczorem.	234
– [Projekt regulaminu Komitetu Międzyministerialnego przy Urzędzie Robót Publicznych]	235
26. Protokół 26-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 18 grudnia 1918 r.	238
– Porządek dzienny 26-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 18 grudnia 1918 r. o godz. 7-ej wieczorem	241
– [Wniosek o wstrzymanie wypłacania poborów oficerom armii w służbie cywilnej]	242
– Preliminarz budżetowy Ministerstwa Poczty i Telegrafów od 1 Listopada do 31 Grudnia 1918 r.	242
– Tymczasowe unormowanie poborów urzędników państwowych w b. Zaborze Austriackim	243
27. Protokół 27 posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 19 grudnia 1918 r.	244
– Porządek dzienny 27-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 19 grudnia 1918 r. o godz. 8 wiecz.	248
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o kredyt na pokrycie kosztów działania Biura Prac Kongresowych]	248
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o kredyt na pokrycie kosztów Delegacji polskiej na Konferencję Pokojową w Paryżu]	250
28. Protokół 28-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 20 grudnia 1918 r.	251
– Porządek dzienny 28-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 20 grudnia 1918 r. o godz. 8-ej wieczór.	255
– [Wniosek Ministerstwa Aprowizacji w sprawie powołania powiatowych Rad Aprowizacyjnych]	256

– [Projekt dekretu w sprawie zmniejszenia do połowy wszystkich kar ciężkiego i zwykłego więzienia wymierzonych przez byłe sądy okupacyjne]	258
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o kredyt na wydawanie „Dziennika Urzędowego MSW”]	259
– Wniosek Ministra Sztuki i Kultury „w sprawie zatwierdzania projektów pomników ze stanowiska artystycznego”	260
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych o kredyt dla armii]	261
29. Protokół 29-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 22 grudnia 1918 r.	263
– Porządek dzienny 29-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 22 grudnia 1918 r.	267
– Postanowienie Rady Ministrów w przedmiocie ochrony i użytkowania lasów	268
– [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o ustanowienie Komisji Okręgowych Ziemskich]	269
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych w przedmiocie powierzenia Ministerstwu Spraw Zewnętrznych interwencji u rządów koalicji w sprawie majątku wojennego b. Austrii wraz z pismem pełnomocnika wojskowego Państwa Polskiego w Wiedniu do Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie demobilizacji armii b. Austro-Węgier]	270
– [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie powołania komisji międzyministerialnej dla rozstrzygnięcia wątpliwości przy stosowaniu rozporządzenia rządowego w sprawie zasiłków dla pracowników zakładów państwowych].	276
– Projekt przepisów o ustanowieniu państwowego nadzoru mieszkaniowego [wraz z uwagami do projektu]	277
– [Pismo Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie funduszy na działalność ministerstwa]	280
30. Protokół 30-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 27 grudnia 1918 roku	282
– Porządek dzienny 31-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 28 grudnia o godz.	287
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o powołanie komisji międzyministerialnej w celu opracowania instrukcji oraz postępowania proceduralnego Komisji Dyscyplinarnych w ministerstwach]	288
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o powołanie Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy Radzie Ministrów]	289
31. Protokół 31-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 28 grudnia 1918 r.	290
– Porządek dzienny 31-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 28 grudnia o godz. 8-ej wieczorem	293

– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych o sfinansowanie zasiłku dla rodzin żołnierzy pełniących służbę w Wojsku Polskim]	294
32. Protokół 32-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 30 grudnia 1918 r.	296
– [Tekst roty ślubowania nowo mianowanego ministra robót publicznych Józefa Pruchnika]	302
– Statut tymczasowy Władzy Krajowej dla Śląska Cieszyńskiego	302
– Projekt organizacji wewnętrznej Ministerstwa Zdrowia Publicznego	304
– [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie mianowania pierwszego składu profesorów Uniwersytetu Warszawskiego]	305
– [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie usprawnienia systemu przysyłania dotacji rządowych do okręgów szkolnych]	307
– [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o przyznanie nadzwyczajnego dodatku drożyznianego urzędnikom państwowym]	309
33. Protokół 33-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 31 grudnia 1918 [r.]	311
– Dekret o wprowadzeniu stanu wyjątkowego.	312
34. Protokół 1-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 2 stycznia 1919 roku	315
– Porządek dzienny 34-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 2-go stycznia 1919 r. o godz. 6 wiecz.	319
– Wniosek Ministra Sztuki i Kultury w sprawie przepisów wykonawczych o organizacji urzędów konserwatorskich na obszarze b. Królestwa Kongresowego.	320
– Motywy Ministerstwa Skarbu do dekretu [o] podatku od zysków wojennych.	322
– [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o wydanie dekretu w przedmiocie organizacji Urzędu Ochrony Lasów wraz z uzasadnieniem]	325
– Projekt prawa tymczasowego ochrony lokatorów i zapobiegania brakowi mieszkań	332
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie przyznania dodatkowych 25 000 mk na pracę uświadamiającą wśród ludności na Spiszu i Orawie]	347
35. Protokół 2-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 3 stycznia 1919 [r.]	348
– Porządek dzienny 2-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 3-go stycznia 1919 r. o godz. 6 wiecz.	350

– [Wniosek Ministerstwa Aproprowizacji o pokrycie przez Skarb Państwa kosztów utrzymania dotychczasowej ceny chleba w większych miastach]	351
– [Wniosek Ministerstwa Aproprowizacji dotyczący wprowadzenia kategorii „stałych mieszkańców” Warszawy]	352
36. Protokół 3-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 4 stycznia 1919 r.	354
– Porządek dzienny 3-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 4 stycznia 1919 r. o godz. 8-jej wieczorem	359
37. Protokół 4-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 5 stycznia 1919 r.	360
38. Protokół 5-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 6 stycznia 1919 r.	362
39. Protokół 6-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 7 stycznia 1919 roku	364
40. Protokół 7-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 8 stycznia 1919 roku	367
– Porządek dzienny 7-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 8 stycznia 1919 r. o godz. 16 wiecz[orem]	371
– [Projekt dekretu Naczelnika Państwa o utworzeniu Ministerstwa Spraw Technicznych]	371
41. Protokół 8-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 9 stycznia 1919 roku	375
– Porządek dzienny 8-go 9-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 9 10 stycznia 1919 r. o godz. 8-jej wiecz[orem].	378
– [Wniosek w sprawie zmiany Uchwały Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1918 r., dotyczący tymczasowych przepisów o ustaleniu kompetencji poszczególnych ministerstw w odniesieniu do budownictwa]	379
42. Protokół 9-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 10 stycznia 1919 r.	386
– Porządek dzienny 9-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 10 stycznia 1919 r. o g. 8 wiecz.	390
43. Protokół 10-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 11 stycznia 1919 r.	391
– Porządek dzienny 10-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dn. 11-ym stycznia 1919 r. o g. 7 wiecz.	394

– Wniosek Ministerstwa Skarbu o dekrete o Skarbie Narodowym, powstałym z ofiar prywatnych	395
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie poruczenia Ministerstwu Spraw Zewnętrznych wynegocjowania tranzytu broni przez Czechosłowację].	396
44. Protokół 11-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 13 stycznia 1919 r.	397
– Porządek dzienny 11-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 13 stycznia 1919 r. o godz. 6-ej wiecz[orem]	400
– Projekt dekretu w sprawie częściowego poboru	401
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych o zmianę niektórych artykułów „Tymczasowej ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej”]	402
– Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o zgodę Rady Ministrów na utworzenie Uniwersytetu katolickiego w Lublinie	406
45. Protokół 12-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 14 stycznia 1919 r.	408
– Porządek dzienny 12-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 14 stycznia 1919 r.o godz. 7-ej wiecz.	412
– Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie rozdziału gmachów państwowych oraz gmachów pozostających pod zarządem państwowym.	412
– Sprawozdanie delegata Ministerstwa Spraw Wewnętrznych J. Kwapińskiego i delegata Ministerstwa Przemysłu i Handlu Z. Skokowskiego o sytuacji w Okręgu łódzkim	414
– Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych o uchwalenie dekretu w sprawie powołania do czynnej służby wojskowej wszystkich lekarzy, którzy nie przekroczyli 35 roku życia.	417
– [Wniosek Ministerstwa Komunikacji w sprawie utworzenia Komisji Szacunkowo-Odbiorczej Kolejowej i zatwierdzenia niezbędnych na ten cel kredytów]	419
– Regulamin dla Komisji Szacunkowo-Odbiorczej Kolejowej.	420
Indeks osób	422

Wprowadzenie do edycji protokołów Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej (1918–1923)

Żadnemu historykowi nie trzeba tłumaczyć, jak duże znaczenie mają akta rządu państwa – i to w XX w., kiedy rosła gwałtownie liczba spraw dotyczących życia publicznego i jednostkowego, będących przedmiotem polityki państwowej. Dokumenty te odzwierciedlają proces rządzenia, ale też dają wyobrażenie o położeniu kraju i społeczeństwa. W realiach Polski Odrodzonej trwała budowa scalonego państwa. Do 1926 r. – w warunkach demokracji parlamentarnej – centrum rządzenia znajdowało się w Radzie Ministrów. Poza nią nie zapadały właściwie żadne istotne decyzje wagi państwowej. Wszystkie te powody przemawiają za tym, aby podjąć próbę edycji protokołów jej obrad, zachowanych w zbiorach Archiwum Akt Nowych jako jednolity zespół: Prezydium Rady Ministrów.

O ile wielotomowe serie dokumentów dyplomatycznych ważniejszych państw – aktorów polityki międzynarodowej XX w. – są dobrze opracowane i pozostają w obiegu naukowym, o tyle edycje protokołów posiedzeń rządów należą niewątpliwie do wyjątków¹. Można tu wymienić przede wszystkim wydane pod auspicjami Komisji Historycznej Bawarskiej Akademii Nauk protokoły obrad Rady Ministrów Rzeszy doby republikańskiej (weimarskiej) i czasów dyktatury hitlerowskiej: *Akten der Reichskanzlei*². Wspomnieć trzeba też trzy wielotomowe serie protokołów rządu austriackiego w latach 1848–1867, wspólnej austro-węgierskiej Rady Ministrów doby dualistycznej

¹ Mam tu na myśli takie serie dokumentów dyplomatycznych, jak: *Akten zur deutschen auswärtigen Politik*, *Documents diplomatiques français*, *Documents on British Foreign Policy*, *Foreign Relations of the United States* czy *I documenti diplomatici italiani*. Odpowiednikiem polskim tych edycji jest seria *Polskie Dokumenty Dyplomatyczne*, wydawana od 2005 r. przez Polski Instytut Spraw Międzynarodowych pod ogólną redakcją Włodzimierza Borodzieja.

² Edycję serii za okres weimarski koordynowali Karl Dietrich Erdmann i Wolfgang Mommsen, zaś za lata rządów Adolfa Hitlera Konrad Repgen. Okres Republiki Niemieckiej objęto czternastoma tomami. O genezie i znaczeniu tej edycji – zob. K. Hildebrand, *Editionen zum 19. und 20. Jahrhundert. Deutsche Geschichtsquellen – Akten der Reichskanzlei – Bayerische Ministerratsprotokolle*, w: L. Gall (hrsg.), „...für deutsche Geschichts- und Quellenforschung“. *150 Jahre Historische Kommission bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaften*, München 2008, s. 199–227.

monarchii habsburskiej oraz austriackiej „przedlitawskiej” Rady Ministrów w tym samym czasie³.

W wypadku Polski koncepcja edycji protokołów Rady Ministrów Drugiej Rzeczypospolitej była już wielokrotnie rozważana, ale nie doszła do skutku⁴. Zmarły niedawno Wojciech Rojek wydał przy współpracy Andrzeja Suchcitz *Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w ośmiu tomach* (Kraków 1994–2008) za okres od października 1939 do sierpnia 1945 r. nakładem środków finansowych Fundacji Lanckorońskich z Brzezia i Polskiej Akademii Umiejętności. Marek Jabłonowski, Włodzimierz Janowski i Grzegorz Sołtysiak doprowadzili do wydania *Protokołów Komitetu Politycznego Rady Ministrów 1921–1926* (Warszawa–Pułtusk 2004)⁵. Rezultatem pracy tych wydawców jest również rozpoczęta edycja protokołów posiedzeń rządów Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego za lata 1917–1918 – zaplanowana na trzy tomy⁶.

*

Celem niniejszej edycji jest publikacja protokołów posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej, poczynając od listopada 1918 do maja 1923 r. Podstawą jej jest materiał źródłowy przechowywany w Archiwum Akt Nowych. Dokumenty mają zawsze charakter maszynopisów, ale niektóre załączniki sporządzono pismem odręcznym. Stan zachowania źródła jest ogólnie dobry. Dostępne są wszystkie protokoły obrad oraz towarzyszące im załączniki z wyjątkiem, w niektórych wypadkach, porządku dziennego.

Publikujemy wszystkie protokoły. Załączniki podlegają selekcji. Dokonuje jej redaktor danego tomu w porozumieniu z kierownikiem całego projektu (grantu). Pomijamy dekry (Naczelnika Państwa, rozporządzenia Rady Ministrów z mocą ustawy) lub ustawy uchwalone przez parlament publikowane w „Dzienniku Praw Państwa Polskiego”, a następnie „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”. Pomijamy załączniki dotyczące spraw lokalnych, jak np. wniosek ministra zdrowia do rządu o dotację na utrzymanie szpitala

³ *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867; Die Protokolle des gemeinsamen Ministerrates der österreichisch-ungarischen Monarchie 1867–1918; Die Protokolle des cisleithanischen Ministerrates 1867–1918.*

⁴ Myślała o tym już pod koniec lat siedemdziesiątych XX w. Maria Nowak-Kiełbikowa, autorka ważnych prac z zakresu historii dyplomacji i stosunków polsko-brytyjskich oraz współedytorka (wraz z Tadeuszem Jędruszcakiem) wydawnictwa: *Dokumenty z dziejów polskiej polityki zagranicznej 1918–1939*, t. 1–2, Warszawa 1989–1996.

⁵ W serii „O niepodległą i granice”, t. 5.

⁶ *Protokoły posiedzeń rządów Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego 1917–1918*, cz. I, Warszawa 2019. Pozycja ta ukazała się jako tom 10 w serii „O niepodległą i granice”.

w danym mieście albo wniosek ministra sprawiedliwości o mianowanie sędziego w danym sądzie rejonowym. W niektórych wypadkach – tam, gdzie to wydało się konieczne – wprowadzamy tekst ustawy. Przede wszystkim wówczas, kiedy projekt znacząco odbiega od ustawy w postaci finalnej, albo kiedy uwagi do wnioskowanego aktu prawnego nie byłyby czytelne bez opublikowania tekstu tego projektu. Do każdego protokołu dołączony jest wykaz wszystkich załączników. Nie zamieszczamy jednak wszystkich załączników, ponieważ całościowa ich publikacja jest niemożliwa z powodu ograniczonych środków finansowych, przyznanych w ramach grantu.

Redaktor danego tomu opatruje dokumenty czterema rodzajami przypisów: a) odsyłającymi do „Dziennika Praw Państwa Polskiego” i „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”, wszędzie tam, gdzie mowa o konkretnym akcie prawnym (dekrecie, czy ustawie); b) informującymi o załącznikach niepublikowanych (jeśli jest to np. projekt ustawy, który różni się od ustawy ogłoszonej); c) objaśniającymi pojęcia, komentującymi wydarzenia (które tego wymagają) bądź korygującymi nieścisłości (np. co do dat lub osób); d) literowymi – zgodnie z zasadami, stosowanymi w ostatnim czasie przy edycji *Polskich Dokumentów Dyplomatycznych*, czy też protokołów rządu na uchodźstwie w dobie drugiej wojny światowej.

Nie dajemy przypisów biograficznych, odnoszących się osób występujących w dokumentach. W to miejsce stosujemy tzw. rozumowany indeks osób, czyli zawierający podstawowe dane biograficzne. Wśród informacji w indeksie nie ma oczywiście żadnych treści ocennych. Dane biograficzne mogą natomiast – w nieunikniony sposób – powtarzać się w poszczególnych tomach.

Nie ingerujemy w styl dokumentów. Pisownię uwspółcześiamy zgodnie z zasadami proponowanymi przez profesora Ireneusza Ichnatowicza w jego instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych XIX i XX w.⁷ Zachowujemy oczywiście wszelkie osobliwości leksykalne, jak na przykład pisownię „Słowaczyna”, a nie „Słowacja”.

Każdy z tomów poprzedzony jest wprowadzeniem jego redaktora lub redaktorów, możliwie zwięźle charakteryzującym działalność Rady Ministrów w czasie funkcjonowania danego gabinetu rządowego. Wprowadzono oczywiście informacje o zmianach personalnych na stanowiskach ministrów.

*

Słowa podziękowania pragnę przekazać kierownictwu Archiwum Akt Nowych za udostępnienie akt protokołów Rady Ministrów do niniejszej

⁷ I. Ichnatowicz, *Projekt instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych XIX i początku XX wieku*, „Studia Źródłoznawcze”, t. 7, 1962.

edycji. Dziękuję również Ministerstwu Nauki i Szkolnictwa Wyższego za otrzymane środki z grantu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, które otrzymał Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk.

Marek Kornat

Kraków, maj 2020 r.

Gabinet Jędrzeja Moraczewskiego

Wstęp

Gabinet Jędrzeja Moraczewskiego był pierwszym rządem Polski Odrodzonej. Powołał go Naczelnik Państwa Józef Piłsudski już w suwerennym kraju. Gabinet działał nie na podstawie mandatu narodu, ale – tymczasowo, *ad interim*, do pierwszych wolnych wyborów. Był depozytariuszem władzy w państwie, które nie miało jeszcze swoich ustalonych granic. Proces kształtowania się terytorium nowej Rzeczypospolitej trwał od listopada 1918 do marca 1922 r., i nie ma powodu, aby w tym miejscu go opisywać.

Rada Regencyjna już 11 listopada 1918 r. przekazała Piłsudskiemu komendę naczelną nad wojskiem, a następnie rozwiązała się. 29 listopada 1918 r. Piłsudski stał się Tymczasowym Naczelnikiem Państwa. Od 6 listopada – jak wiadomo – działał w Lublinie Tymczasowy Rząd Republiki Polskiej. Jego premier Ignacy Daszyński złożył rezygnację z swego urzędu 14 listopada, a Naczelnik Państwa powierzył mu misję stworzenia nowego gabinetu. Daszyński, nie mając na to szans, po trzech dniach zrezygnował. Najważniejszym powodem była odmowa PSL-„Piast” z Wincentym Witosem na czele.

Po niepowodzeniu próby stworzenia rządu przez Daszyńskiego wypłynęła kandydatura innego socjalisty – Jędrzeja Moraczewskiego. Stał on na czele rządu 18 listopada i kierował nim do 14 stycznia 1919 r. Gabinet tworzyli socjaliści, ludowcy (lewicowego odłamu) i „radikalny odłam inteligencji” – jak ujął to Władysław Pobóg-Malinowski¹. Dodać należy kilku bezpartyjnych fachowców, którym powierzono teki ministerialne. Józef Piłsudski postawił na Moraczewskiego, ponieważ dla prawicy polskiej był on „postacią mniej jaskrawą”². Z pewnością nie bez znaczenia było też to, że był on legionistą, kapitanem saperów, o czym wspomina się w historiografii³.

¹ W. Pobóg-Malinowski, *Najnowsza historia polityczna Polski*, t. II, Gdańsk 1990, s. 141.

² *Ibidem*, t. II, s. 147.

³ Ostatnio Andrzej Chwalba, *1919. Pierwszy rok wolności*, Wołowiec 2019, s. 48.

I

Gabinet Moraczewskiego był rządem *ad interim*. Tworzyła go koalicja lewicowo-centrowa, ale myśląc o kontynuowaniu rozmów z siłami prawicy, nie rezygnowano jeszcze z koncepcji wielkiej koalicji. Postanowiono jednak nie czekać biernie na rezultaty rozmów, tylko zająć się sprawami odradzającego się państwa i to w prawdziwie przełomowej godzinie. Naczelnik Państwa, jako *spiritus movens* powołania rządu Moraczewskiego, nie miał wątpliwości, że Rada Regencyjna powierzyła mu komendę naczelną na siłami zbrojnymi, ale z zastrzeżeniem, iż winien ją złożyć do dyspozycji „rządu narodowego”, a więc koalicyjnego.

Moraczewski, w chwili gdy stawał na czele rządu, był doświadczonym politykiem polskim, działaczem Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji i Śląska (od 1894 r.), choć pochodzącym z Wielkopolski⁴. Z wykształcenia był inżynierem kolejnictwa. Ukończył studia na Politechnice Lwowskiej. Od 1907 r. był wybierany na posła do austriackiej Rady Państwa. Wchodził w skład Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych jako członek Wydziału Finansowego. W końcowej fazie I wojny światowej stał się kierownikiem prac politycznych Konwentu Organizacji A. Jak wiadomo, wszedł do prezydium powołanej w Krakowie 28 października 1918 r. Polskiej Komisji Likwidacyjnej. W zakresie formacji politycznej był człowiekiem Galicji z doświadczeniem parlamentarnym, wyniesionym z czasów posłowania do wiedeńskiej Rady Państwa w latach 1907–1918⁵.

Zaprzyjęzony 18 listopada 1918 r. rząd liczył oprócz premiera piętnastu ministrów: sześciu socjalistów, pięciu przedstawicieli ruchu ludowego orientacji lewicowej, dwóch reprezentantów „radykalnej inteligencji” oraz dwóch bezpartyjnych. Dwie teki zarezerwowano dla ludowców opcji centrowej (spod znaku Witosa) oraz dwie dla przedstawicieli wracającej do odrodzonej Rzeczypospolitej – jak zakładano – Wielkopolski, czyli byłej Dzielnicy Pruskiej, jak wówczas określano tę część kraju.

Prezydent Rady Ministrów objął również kierownictwo Ministerstwa Komunikacji. Sprawy wojskowe powierzono Piłsudskiemu, lecz jako Tymczasowy Naczelnik Państwa nie uczestniczył on w posiedzeniach Rady

⁴ Biografię pierwszego premiera niepodległej Polski opublikował J. Gołota, *Jędrzej Moraczewski. Pierwszy premier II Rzeczypospolitej*, Ostrołęka 2002 (rozdział IV traktuje o misji na czele rządu, s. 158–175). Ważne jest też ujęcie W. Sulei, *Jędrzej Edward Moraczewski, premier Republiki Polskiej 18 XI 1919 – 16 I 1919*, w: *Prezydenci i premierzy Rzeczypospolitej Polskiej*, red. A. Chojnowski, P. Wróbel, Wrocław 1992, s. 87–100. Mamy też szkic W. Bienkowskiego w „Polskim Słowniku Biograficznym”, t. XXI, 1976, s. 684–689.

⁵ Pokazuje to studium I. Florczak, *Jędrzej Moraczewski. Socjalista, poseł, legionista. Z autonomicznej Galicji do niepodległej Polski*, Łódź 2009.

Ministrów. Postanowiono, że kierownictwo tego resortu „pozostanie nadal w jego rękach” i nie mianowano ministrem spraw wojskowych innej osoby. Tekst odpowiedniej uchwały Rady Ministrów głosił: „W stosunku do Rady Ministrów zaś interesy tego Ministerstwa zastępować będą delegowani przez Komendanta do poszczególnych spraw referenci. Oczywiście będzie mógł Kom[endant] Piłsudski jako przedstawiciel władzy zwierzchniej brać nadal osobiście udział w posiedzeniach Rady Ministrów”⁶. Zrozumiałe jest, że Piłsudskiemu chodziło o pełnię władzy nad armią. Powyższe rozwiązanie czyniło zadość temu, z pewnością najważniejszemu, postulatowi Naczelnika Państwa.

Na czele Ministerstwa Spraw Wewnętrznych stanął Stanisław Thugutt, wybitny przedstawiciel PSL-„Wyzwolenie”, rzecznik spółdzielczości. Na czele Ministerstwa Spraw Zewnętrznych, czyli zagranicznych stanął bliski współpracownik Piłsudskiego i zarówno powiernik, jak i konceptualista jego polityki wschodniej, Leon Wasilewski. Ministrem sprawiedliwości został sędzia Leon Supiński. Na czele Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego stanął inny znany prawnik Ksawery Prauss.

W gabinecie Moraczewskiego ministrem dóbr państwowych (czyli rolnictwa) został Franciszek Woyda. Wybitny polityk PPS Tomasz Arciszewski został ministrem poczt i telegrafów. Jerzy Iwanowski objął kierownictwo resortu Przemysłu i Handlu. Bronisław Ziemięcki kierował Ministerstwem Pracy i Opieki Społecznej.

Rząd Moraczewskiego miał też Ministerstwo Sztuki i Kultury, które powołano dekretem z 29 listopada 1918 r.⁷ Na jego czele stanął Medard Downarowicz. Do składu Rady Ministrów zaproszono Wincentego Witosa – miał on objąć tekę ministra dla Galicji. Andrzej Kędzior stanął na czele Ministerstwa Robót Publicznych⁸.

Jako fachowcy bez przynależności partyjnej weszli do gabinetu Moraczewskiego Władysław Byrka, stając na czele Ministerstwa Skarbu, Antoni Minkiewicz, obejmując resort aprowizacji oraz Witold Chodźko jako minister zdrowia publicznego, pracujący już w tym resorcie w czasach Rady Regencyjnej, co zapewniło ciągłość organizacyjną i personalną na tym odcinku pracy rządowej⁹.

W obliczu niepowodzenia starań o wejście do rządu stronnictw prawicy Witos, Woyda oraz Kędzior opuścili skład Rady Ministrów po kilku tygodniach urzędowania.

⁶ Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 20 listopada 1918 r.

⁷ Później urząd ten zlikwidowano.

⁸ Nominację szefa tego resortu zastrzegł sobie osobiście Józef Piłsudski.

⁹ Z Ministerstwa Opieki Społecznej i Ochrony Pracy wydzielono jeden departament, tworząc Ministerstwo Zdrowia Publicznego i Opieki Społecznej.

W końcu grudnia 1918 r. Moraczewski przeprowadził rekonstrukcję swego gabinetu. Tekę rolnictwa (zwolnioną przez Woydę) powierzył Błażewi Stolarskiemu z PSL-„Wyzwolenie”. Nieobsadzone Ministerstwo Robót Publicznych powierzono Józefowi Pruchnikowi¹⁰. Stanisław Stączek przejął resort komunikacji. Ministrem bez teki został jeszcze Franciszek Wójcik. Wszyscy trzej reprezentowali galicyjski odłam ruchu ludowego, wywodzący się spod znaku Jana Stapińskiego.

Rząd Moraczewskiego funkcjonował przez 59 dni, czyli mniej niż dwa miesiące, ale był to okres niezmiernie burzliwy i przełomowy. Deklarowana jako sprawa kluczowa koalicja głównych sił powstała w rezultacie kompromisu Piłsudskiego z obozem Romana Dmowskiego w końcu grudnia 1918 i na początku stycznia 1919 r. W rezultacie Moraczewski otrzymał dymisję 16 tego miesiąca. Urząd prezydenta Rady Ministrów Tymczasowy Naczelnik Państwa powierzył Ignacemu Janowi Paderewskiemu. Z gabinetu Moraczewskiego na stanowiskach kierowników resortów zostało czterech ministrów: Supiński jako minister sprawiedliwości, Pruchnik jako minister robót publicznych i Minkiewicz na czele resortu aprowizacji. Został w rządzie, ale zmienił tekę Iwanowski, który przejął Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej.

Pozwala to przyjąć, że przez rząd Moraczewskiego przewinęło się dwadzieścia osób.

II

18 listopada 1918 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Rady Ministrów. Dzień później rząd wydał manifest zatytułowany: *Do Narodu Polskiego*. Czytamy w nim: „Wyszliśmy z ludu. Robotnicy i chłopci polscy oddali nam w ręce władzę nad wyjarzmionymi już częściami Polski. To też pragniemy być Rządem ludowym, który interesów milionowych rzesz ludu pracującego broni, jego życiu toruje nowe drogi, jego wolę spełnia. Jesteśmy Rządem tymczasowym, powstałym w chwili nagłej potrzeby. Władzę naszą będziemy dzierżyli aż do zwołania Sejmu Ustawodawczego, ślubując sprawować ją ku dobru i pożytkowi ludu i Państwa Polskiego”¹¹. Co z pewnością interesujące, w pierwotnej wersji tekstu znalazło się stwierdzenie, że gabinet ministrów obejmuje władzę w Ludowej Republice Polskiej, ale słowo „ludowej” skreślono i nie znalazło się ono w opublikowanej odezwie. Ale – niezależnie od tego – manifest nosił stylistykę bliską enuncjacji lubelskiego rządu Daszyńskiego.

¹⁰ Mylnie zapisał to nazwisko W. Pobóg-Malinowski w swej *Najnowszej historii politycznej Polski*.

¹¹ Załącznik do protokołu posiedzenia Rady Ministrów z 19 listopada 1918 r. Manifest ogłoszono 21 listopada.

Urzędowy tytuł premiera brzmiał: Prezydent Rady Ministrów. Nazewnictwo takie, wzorowane na francuskim (*président du Conseil des Ministres*), obowiązywało do wejścia w życie konstytucji polskiej z 17 marca 1921 r. (co nastąpiło jesienią rok później). Od tego czasu weszła w życie nazwa obowiązująca do dzisiaj: prezes Rady Ministrów.

W okresie między 18 listopada 1918 a 14 stycznia 1919 r. rząd odbył 45 posiedzeń. Zbierał się z dużą częstotliwością. Obradował właściwie w permanencji. Dwukrotnie zwoływał Moraczewski zebranie swych ministrów w tym samym dniu. Przedostatniemu i ostatniemu posiedzeniu Rady Ministrów (13 i 14 stycznia 1919 r.), w związku z dymisją premiera, przewodniczył już minister sprawiedliwości Leon Supiński.

Już na trzecim posiedzeniu, „przy sposobności rozpatrywania projektu Ordynacji Wyborczej ustalono oficjalny tytuł Rządu obecnego jako »Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej«” – czytamy w protokole obrad z 19 listopada 1918 r. Ale pojawiały się także inne formy: „Rząd Ludowej Republiki Polskiej” albo „Polskiej Republiki Ludowej”. Spotykamy także sformułowanie „Rząd Tymczasowy Ludowej Republiki Polskiej”. Odnotujmy jeszcze, że w aktach urzędowych gabinetu wystąpiło również określenie „Polska Rzeczpospolita Ludowa”¹². Na ogół rezygnowano z nazwy Rzeczpospolita, preferując termin „Republika”. Pod koniec misji rządu – 13 stycznia zaczął on nazywać się rządem „Republiki Polskiej”, a przymiotnik „ludowy” zniknął. Do końca grudnia ogólną normą było podkreślanie tymczasowości rządu. Ale na posiedzeniu 27 grudnia – z inicjatywy Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa – zapadła decyzja, aby nie „dodawać do wydawanych obecnie dekretów przymiotnika »tymczasowy« ze względu na to, że wszystkie te dekrety w przeciwieństwie do ustaw mają i tak charakter tymczasowy”¹³. Miał je bowiem – wszystkie bez wyjątku – zatwierdzić Sejm Ustawodawczy.

„Rozporządzenie o utworzeniu Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej” stanowiło, że „rozporządzenia z mocą ustawy wydawane będą w imieniu Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej. Do prawomocności uchwał Rządu potrzebna jest obecność przynajmniej połowy wszystkich jego czynnych członków. Uchwały zapadają prostą większością głosów. Jeżeli wśród mniejszości znajdzie się Prezydent Ministrów i Naczelny Wódz polskiej siły zbrojnej – uchwała będzie poddana rewizji na najbliższym, najdalej w ciągu dni 7-iu zwołać się mającym posiedzeniu Rządu. W tym ostatnim wypadku dla powzięcia ostatecznej decyzji potrzebna jest obecność

¹² Np. przy okazji dyskusji Rady Ministrów nad „projektem przepisu o ustanowieniu państwowego nadzoru mieszkaniowego” 22 grudnia 1918 r.

¹³ Protokół posiedzenia z 27 grudnia 1918 r.

przynajmniej 3/4 wszystkich czynnych członków Rządu; uchwała zapada prostą większością głosów”¹⁴.

Rząd pracował w wielkim pośpiechu, udzielały się ostre napięcia społeczne w wyzwalanym kraju. Położenia i pracy gabinetu nie ułatwiał brak niezbędnych procedur stanowienia prawa, które dopiero trzeba było wypracować. We wniosku na posiedzenie gabinetu, przedłożonym 2 grudnia 1918 r. przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu czytamy, że „w dotychczasowej praktyce Rady Ministrów, zdarzały się niejednokrotnie wypadki zgłaszania przez poszczególne Ministerstwa wniosków dotyczących innych Ministerstw, w szczególności Ministerstwa Przemysłu i Handlu – bez zawiadomienia o tym zainteresowanego Ministerstwa”. To sprawia, że „przechodzą wnioski, co do których Ministerstwo Przemysłu i Handlu nie ma możliwości przygotować swojej opinii, pomimo, iż poruszane we wniosku sprawy należą do jego kompetencji. W ten sposób w działalności Ministerstw wprowadza się chaos i utrudnia się przeprowadzenie pomiędzy nimi racjonalnego podziału pracy”¹⁵.

Tymczasowy Naczelnik Państwa nie był biernym „notariuszem” rządu. Podejmował decyzje. Otrzymywał propozycje, do których się odnosił. Znaną są wypadki jego odmowy podpisania dekretu, a jednym z nich było niezatwierdzenie statutu tymczasowego dla Rady Narodowej na Śląsku Cieszyńskim, według przedłożenia rządowego z 30 grudnia 1918 r.

Pod względem ustrojowym największe znaczenie miały dwa akty prawne, wydane w formie dekretu Tymczasowego Naczelnika Państwa: 1) o najwyższej władzy w państwie z 22 listopada 1918 r. oraz 2) o ordynacji wyborczej z 28 listopada tego roku¹⁶. Pod względem politycznym były to najistotniejsze posunięcia gabinetu Moraczewskiego.

Od 11 do 22 listopada 1918 r. Piłsudski sprawował tylko naczelne dowództwo nad siłami zbrojnymi, otrzymane od Rady Regencyjnej. W tym też charakterze notyfikował 16 listopada rządowi zagranicznemu powstanie państwa polskiego, co jednak zostało zignorowane przez zwycięskie mocarstwa sprzymierzone, w myśl oczekiwania na pierwsze wybory do konstytuancy i koalicyjny polski rząd narodowy. Dekret „o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej” powołał nowy urząd głowy państwa w osobie Tymczasowego Naczelnika Państwa. Ów akt prawny formułował zasadę „pełni władzy państwowej”, która „spoczywa na osobie Komendanta Piłsudskiego”¹⁷.

¹⁴ Projekt dekretu Tymczasowego Naczelnika Państwa o organizacji najwyższych władz państwa (załącznik do protokołu Rady Ministrów z 20 listopada 1918 r.).

¹⁵ „Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w przedmiocie trybu zgłaszania wniosków na posiedzenie Rady Ministrów” (załącznik do protokołu z 5 grudnia 1918 r.).

¹⁶ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 21, poz. 74.

¹⁷ *Ibidem*, nr 17, poz. 41.

On dekretował akty prawne. Był źródłem prawa niejako w zastępstwie parlamentu, który ukonstytuować miał się w następstwie pierwszych wyborów powszechnych. Do uprawnień politycznych Naczelnika należało „zatwierdzenie i mianowanie członków Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej”.

Sprawą ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego jako konstytuanty zajął się rząd już na trzecim posiedzeniu. Należy nadmienić, że nad ordynacją wyborczą pracował i stworzył jej tekst już rząd Józefa Świeżyńskiego, czyli ostatni gabinet z nominacji Rady Regencyjnej¹⁸. Gabinet Moraczewskiego wprowadził oczywiście własne poprawki. Postanowił też, jak czytamy w protokole obrad, „w zasadzie przeto ogłosi się wybory do sejmu konstytuującego na wszystkich ziemiach polskich, rozpisze się je jednak tylko tam, gdzie urzędują władze polskie. Z ziem, na których tych władz jeszcze nie ma, powoła się dotychczasowych posłów polskich do ciał reprezentacyjnych, tj. do Parlamentu austriackiego i niemieckiego”. Dla ziem „kresów północno-wschodnich” uznano za celowe włączyć do składu Izby „posłów polskich do ostatniej Dumy”¹⁹.

Po wydaniu ordynacji wyborczej powołano Generalnego Komisarza Wyborczego i komisarzy wyborczych. Kraj podzielono na 70 okręgów wyborczych, z główną komisją wyborczą dla każdego z nich. Komisarzy wyborczych wyznaczył minister spraw wewnętrznych.

Rząd Moraczewskiego postanowił przeprowadzić najbardziej niezbędne – w swym rozumieniu – reformy społeczne, nie czekając na zwołanie Sejmu Ustawodawczego, który miał być konstytuantą. Była to polityka faktów dokonanych. Należy wspomnieć, że w obozie narodowo-demokratycznym powstała idea sejmu nadzwyczajnego, „dla ulegalizowania prowizorium”, jak pisał 9 stycznia 1919 r. Roman Dmowski do Stanisława Grabskiego. Sejm będący konstytuantą zebrałby się dopiero po zawarciu pokoju, jak też określeniu granic i zdefiniowaniu obywatelstwa²⁰.

Szef rządu stwierdził otwarcie na jednym z posiedzeń, że „zadaniem obecnego gabinetu jest przede wszystkim wypracowanie ordynacji wyborczej, sejmowej, dalej uchwalenie szeregu ustaw, które – odpowiadając dzisiejszemu rewolucyjnemu nastrojowi w przeważnej części państw europejskich – mogłyby sprowadzić uspokojenie mas (jak: wprowadzenie 8-godzinnego dnia pracy, komitetów robotniczych itd.), tudzież szeregu ostrych zarządzeń co do poszanowania Rządu i dochowania zawartych umów. Polityka społeczna Rządu iść

¹⁸ S. Gąbiński, *Wspomnienia polityczne*, Pelplin 1939, s. 366; T. Piszczkowski, *Odbudowanie Polski 1914–1921. Historia i polityka*, Londyn 1969, s. 155.

¹⁹ Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 23 listopada 1918 r.

²⁰ M. Kułakowski (właśc. J. Zieliński), *Roman Dmowski w świetle listów i wspomnień*, t. II, Londyn 1972, s. 144.

musi po linii reform Zachodu, a nie Wschodu, skąd grozi chaos – z nią wiążą się finansowe wymogi, lecz idącej fali reform przeciwstawić się Rząd nie może”²¹.

Na posiedzeniu 20 listopada 1918 r. minister poczt i telegrafów Arciszewski wprowadził pod obrady sprawę „wydania jak najrychlej dekretu o 8-o-godzinnem dniu roboczym”, co umotywował, że „siłą faktu 8-o-godzinny dzień roboczy został już w wielu fabrykach wprowadzony oraz, iż Rząd Lubelski podobny dekret wydał”²². Dwa dni później Rada Ministrów otrzymała projekt dekretu w tej sprawie. Prawo to uchwalono i stało się ono jednym z najważniejszych posunięć gabinetu Moraczewskiego.

Rząd Moraczewskiego zajmował się również zagadnieniem ochrony pracy. Wydano w związku z tym dekret „o tymczasowym urządzeniu i działaniu Inspekcji Pracy”. 28 grudnia 1918 r. Rada Ministrów przyjęła projekt dekretu „o ubezpieczeniu na wypadek choroby”.

Specjalnym dekretem zniesiono używanie tytułów rodowych – zajmowała się tą sprawą Rada Ministrów 21 listopada. Postanowienie to powtórzy później konstytucja marcowa. W pracy gabinetu Moraczewskiego wprowadzono tytułowanie się per „obywatel”, a nie „pan”²³. Wszystko to wprowadzano w życie w imię demokratyzacji stosunków społecznych, zgodnie z socjalistycznym ideałem równości. Zasady te jednak się nie przyjęły w języku publicznym Drugiej Rzeczypospolitej.

Za „nagłą” uznał gabinet Moraczewskiego sprawę stworzenia samorządu gminnego, miejskiego i powiatowego na obszarze dawnego Królestwa Kongresowego. Uznano, że kształtowanie się tej przestrzeni życia publicznego stanowi „ruch żywiołowy, dążący do nadania tym instytucjom charakteru demokratycznego”, lecz choć jest to „ruch całkiem naturalny i zrozumiały”, to jednak „grozi pewnym zamętem”. W trosce o nadanie zasadniczych norm organizacyjnych samorządowi wydano dekret o utworzeniu rad gminnych na obszarze byłego Królestwa Kongresowego (27 listopada). Powołano też rady powiatowe.

Rząd Moraczewskiego dokładał starań o umocnienie szkolnictwa. Podjął prace nad tymczasową ustawą „o stabilizacji i wynagrodzeniu nauczycieli szkół powszechnych”²⁴.

Pod rządami pierwszego gabinetu wolnej Polski przeprowadzony został proces „stabilizacji” Uniwersytetu Warszawskiego (wznowił działalność w 1915 r.). 7 stycznia 1919 r. wydano dekret dotyczący mianowania pierw-

²¹ Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 25 listopada 1918 r.

²² Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 20 listopada 1918 r.

²³ Określenie „obywatel” było już w użyciu podczas powstania kościuszkowskiego, pojawiając się w języku jego naczelnika.

²⁴ Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 5 grudnia 1918 r.

szego składu profesorów tego Uniwersytetu. Podobne działania podjęto wobec Politechniki Warszawskiej. W grudniu 1918 r. doszło do utworzenia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Była to uczelnia prywatna, a większość jej kadry stanowili wykładowcy byłej Akademii Duchownej w Petersburgu (Piotrogradzie), której KUL stał się kontynuatorem.

Wiele uwagi poświęcał rząd Moraczewskiego kwestiom bezpieczeństwa publicznego. Zasadniczym posunięciem na tym polu było utworzenie Milicji Ludowej. Decyzję w tej sprawie powzięto w trybie nagłym. Zarządzono zarazem rozbrojenie innych organizacji paramilitarnych.

Ministrowie gabinetu Moraczewskiego mieli świadomość, że naród polski nie może zadowolić się terytorium byłego Królestwa Kongresowego i zachodniej Galicji. Stąd wypływała troska o ziemie wschodnie, bez których nie wyobrażano sobie odrodzonej Polski. Jednym z posunięć na tym polu była pomoc dla Komitetu Polskiego w Wilnie, o której dowiadujemy się z protokołów obrad. Troskę o Śląsk Cieszyński – podzielony prowizorycznie między miejscowe rady, polską Radę Narodową Księstwa Cieszyńskiego i czeski Národní výbor pro Slezsko – dobrze pokazuje uchwała Rady Ministrów o tymczasowej organizacji szkolnictwa na Śląsku Cieszyńskim²⁵.

Rząd miał w polu widzenia nadchodzącą Konferencję Pokojową w Paryżu. Zarządzeniem z 26 listopada 1918 r. uchwalono dotację dla Biura Prac Kongresowych jako instytucji eksperckiej, przygotowującej materiały dla delegacji polskiej na to zgromadzenie. W styczniu następnego roku grono profesorów-rzeczoznawców skupionych w tej komórce udało się do stolicy Francji²⁶.

Gabinet Moraczewskiego podjął pierwsze prace nad przyszłą konstytucją dla odrodzonej Polski. Biuro Prezydzialne wniosło na posiedzenie projekt uchwały, aby „istniejący przy nim Wydział Legislacyjny zamienić na Sekcję, której zadaniem byłoby przygotowanie projektu Konstytucji i regulaminu obrad Sejmu, a co do której szczegółowe przepisy zostaną wydane reskryptem Prezydenta Ministrów”. Rząd wniosek przyjął.

Rząd rozpatrywał problem „ujednostajnienia ustawodawstwa” na terytorium kraju, które składało się z dawnych dzielnic zaborczych. Na wniosek Biura Prezydzialnego Rady Ministrów uchwalono, aby w tym celu nie powoływać do życia stałego komitetu, „lecz pozostawić dotyczące prace poszczególnym Ministerstwom”²⁷.

²⁵ Umowa lokalnych władz polskich i czeskich nie została zatwierdzona przez rząd w Pradze. Czesi pogwałcili ją, uderzając zbrojnie 23 stycznia 1919 r. i zajmując sporne Zaozie.

²⁶ Dzieje tego ciała streścił jego uczestnik, Stanisław Kutrzeba, *Kongres, traktat i Polska*, Kraków 1919.

²⁷ Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 4 grudnia 1918 r.

III

Bardzo trudna sytuacja ludności wyzwolonego kraju – czy też raczej tej jego części, nad którą sprawował kontrolę gabinet Moraczewskiego – spowodowała, że wielką część wysiłków niezbędnych do realizacji swej misji poświęcić należało zwłaszcza zagadnieniu aprowizacji poprzez ministerstwo o tej nazwie. Powołany na szefa tego resortu Minkiewicz nie chciał początkowo przyjąć teki, obawiając się nadzwyczajnych trudności. Rząd usiłował rozwiązywać sprawy aprowizacji ludności przede wszystkim za pomocą zaopatrywania w niezbędne artykuły spożywcze po niskiej cenie. Dopomogło w tym w jakimś mierze przejście zapasów wojskowych (po okupantach) i przeznaczenie ich na te cele. Starano się regulować ceny takich produktów, jak cukier. Ministerstwo Aproprowizacji prowadziło działania w celu sprowadzenia z zagranicy „artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby”. Jak wiele zajmowały miejsca w pracy gabinetu sprawy aprowizacji – pokazuje choćby posiedzenie z 23 listopada 1918 r. Uchwalono wówczas projekt Regulaminu zewnętrznego Państwowej Rady Aproprowizacyjnej. Dwa dni później przyjęto „normy artykułów spożywczych kontyngentowych dla robotników i ich rodzin w Zagłębiu Dąbrowskim”, w związku ze szczególnie ciężką sytuacją w tym regionie.

Nieźyczliwe usposobienie narodowej i konserwatywnej prawicy uniemożliwiało poszerzenie koalicji rządowej. Narodowa Demokracja – jak można wnosić – kierowała się opinią, że Moraczewski pozostaje bardziej kompromisowy niż Daszyński. Znana jest też jednak opinia polityka związanego z obozem konserwatystów krakowskich, który twierdził, że to „tępy socjalistyczny doktryner” i tym samym gorszy od Daszyńskiego²⁸.

Rząd Moraczewskiego, „acz pracował z wytężeniem, czuł się w sytuacji niepewnej i prowizorycznej, widocznie uprzedzony o mających nastąpić zmianach”²⁹. O tej niepewności przesądzał brak porozumienia z prawicą polską. A to był warunek zawarcia koalicji największych sił politycznych w imię zasad „narodowej jedności”.

Krótki okres misji rządu Moraczewskiego przypadł na czas poważnych napięć politycznych i społecznych zarówno w kraju, jak i w Europie. Protokoły posiedzeń tylko w niewielkiej mierze odzwierciedlają ten stan rzeczy. W dokumentach tych znalazły odbicie tylko niektóre wystąpienia antyrządowe, konflikty między stronnictwami politycznymi, czy też ogrom trudności gospodarczych.

²⁸ I. Florczak, *op.cit.*, s. 201 (cyt. za Janem Hupką).

²⁹ Wypowiedź Piłsudskiego w rozmowie z Władysławem Baranowskim 13–14 stycznia 1919 r. Zob. W. Baranowski, *Rozmowy z Piłsudskim 1916–1931*, Warszawa 1938, s. 103.

Manifestacje publiczne były przejawem wystąpień przeciw rządowi. Podczas wiecu na Placu Saskim 29 listopada, „zorganizowani uczestnicy wiecu” podjęli próbę „zbrojnego napadu na miejsce urzędowania Rady Ministrów, co mogło wywołać nieobliczalne następstwa, a nawet zapoczątkować bratobójczą walkę w całym kraju”³⁰. Pod koniec grudnia miały miejsce inne zaburzenia. Tym razem wywołali je zwolennicy Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy³¹. Jak czytamy w protokole, w dyskusji nad tymi zajściami z jednej strony stwierdzono, iż „wojsko było w zupełnym porządku, używając broni dla odparcia napadu, z drugiej, że niektórzy oficerowie i żołnierze, zamiast przyłączyć się do oddziałów, które przywracały porządek, na własną rękę strzelali w powietrze względnie do tłumu, co nie było właściwym. W rezultacie postanowiono wdrożyć w tej sprawie wszechstronne śledztwo i powierzyć je władzom sądowym”³².

Z dniem 2 stycznia 1919 r. rząd wprowadził stan wyjątkowy w Warszawie na okres trzech miesięcy. „Wobec mnożących się objawów zamętu, zagrażających bezpieczeństwu publicznemu, wobec ostatnich wypadków buntu i napadu na urzędy i członków Rządu w chwilach nadzwyczaj ciężkich dla Państwa Polskiego i gdy granice Polski są zagrożone przez wrogów zewnętrznych, Rada Ministrów na podstawie art. 1-go Dekretu Naczelnika Państwa z dnia 2 stycznia 1919 r. postanawia wprowadzić od dnia dzisiejszego stan wyjątkowy w mieście Warszawie i powiecie warszawskim na przeciąg trzech miesięcy”³³. Na początku 1919 r. postanowiono wprowadzić stan wyjątkowy również w powiatach dąbrowskim i będzińskim.

Najcięższym momentem w dziejach gabinetu była próba zamachu stanu Eustachego Sapiehy i płk. Mariana Januszajtisa w nocy z 4 na 5 stycznia 1919 r., który zakończył się blamażem jego sprawców, choć nie przeszkodziło to w późniejszej dobrej współpracy Sapiehy, jako ministra spraw zagranicznych, z Naczelnikiem Państwa³⁴.

W rezultacie porozumienia Piłsudskiego z obozem Narodowej Demokracji, koniecznością stała się zmiana gabinetu rządowego. Moraczewski odszedł z urzędu, otwierając drogę Paderewskiemu, czyli szefowi rządu jedności narodowej, choć pojęcia tego gabinet ów nigdy nie używał.

Marek Kornat

³⁰ Odezwa do Narodu Polskiego w związku z wystąpieniami przeciw rządowi i Naczelnikowi Państwa w Warszawie 29 listopada 1918 r. (załącznik do protokołu posiedzenia Rady Ministrów z 2 grudnia 1918 r.).

³¹ W tym miesiącu powstała z połączenia SDKPiL oraz PPS-Lewicy Komunistyczna Partia Robotnicza Polski.

³² Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 30 grudnia 1918 r.

³³ Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 5 stycznia 1919 r.

³⁴ Eustachy Sapieha pełnił funkcję ministra spraw zagranicznych od 23 czerwca 1920 do 24 maja 1921 r.

Nota edytorska

Podstawą edycji jest materiał źródłowy przechowywany w Archiwum Akt Nowych, zespół Prezydium Rady Ministrów, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4 i 5. Spośród protokołów posiedzeń rządu Jędrzeja Moraczewskiego publikowany był tylko jeden – w zbiorze *Powstanie II Rzeczypospolitej. Wybór dokumentów 1866–1925*, pod redakcją Haliny Janowskiej i Tadeusza Jędruszcza (1986).

Zachowany w ogólnie dobrym stanie materiał źródłowy w postaci protokołów posiedzeń rządu Moraczewskiego odzwierciedla należycie pracę tego gabinetu ministrów. Dokumenty sporządzone zostały głównie w maszynopisie. Niektóre załączniki powstały w rękopisie.

Należy odnotować, że gwałtownie rozgrywające się wypadki w kraju uniemożliwiały planową realizację przyjmowanego na posiedzeniach porządku dziennego. Jak czytamy w jednym z protokołów, Moraczewski tłumaczył, że „nagłość wypadków i przymusowe położenie Ministrów czyni zachowanie zwykłego porządku nieraz niemożliwym, prosi jednak ob. Ministrów, by do życzenia Kierownika Min. Skarbu ściśle się stosowali, starając się uprzednio o porozumienie z nim co do projektowanych wydatków [...]”¹.

Obrady gabinetu Moraczewskiego protokołowało pięciu urzędników: dr Bronisław Hełczyński, dr Franciszek Bubeniczek, dr [Władysław] Józef Zaleski, dr Juliusz Koppens i Aleksander Trzaska-Chrząszczewski. Wszyscy byli prawnikami. Hełczyński, Bubeniczek, Zaleski i Koppens wykształcenie odebrali na uniwersytetach galicyjskich i działalność w służbie urzędniczej rozpoczynali w zaborze austriackim. Piąty protokołujący, Trzaska-Chrząszczewski, pochodzący z Kujaw, wykształcenie w zakresie nauk politycznych zdobywał na uniwersytetach niemieckich (w Getyndze, Strasburgu i Tybindze), a w czasie I wojny światowej przebywał w Szwajcarii². W protokołach wychodzących spod ręki każdego z nich nie dostrzegamy jakiś zasadniczych różnic w formie zapisu informacji.

Wprawdzie materiał źródłowy, którym dysponujemy, jest dobrze zachowany, to jednak nie przy każdym protokole ostał się porządek obrad. Do protokołów trzech posiedzeń, z 45 odbytych, nie zachowały się też żadne załączniki.

¹ Protokół posiedzenia Rady Ministrów 25 listopada 1918 r.

² Podpisywał się jako Chrząszczewski. Był znanym później pisarzem politycznym.

Wykaz skrótów

AAN	– Archiwum Akt Nowych w Warszawie
adw.	– adwokat
AOK	– Armeeoberkommando (Dowództwo Armii)
art.	– artykuł
b.	– były
b.r.	– bieżący rok
BGK	– Bank Gospodarstwa Krajowego
bm.	– bieżący miesiąc
Ces.	– Cesarstwo
C.K., c.k.	– Cesarsko-Królewski
cz.	– część
d.	– dawny
d.	– dzień
D.K.	– Dobra Koronne
D.P.K.P.	– „Dziennik Praw Królestwa Polskiego”
Dep.	– departament
dw.	– dwór
dyr.	– dyrektor
Dz.P.P.P., Dz.Pr.	– „Dziennik Praw Państwa Polskiego”
Dz.Rozp.	– „Dziennik Rozporządzeń dla Jenerał-Gubernatorstwa Warszawskiego”
Dz.Urz.D.S.	– „Dziennik Urzędowy Departamentu Sprawiedliwości Tymczasowej Rady Stanu”
f.	– funt
f., fen.	– fenig
gub.	– gubernia
hal.	– halerz
hr.	– hrabia
inż.	– inżynier
Jen.Gub.	– Jenerał-Gubernatorstwo
K.H.	– kodeks handlowy
kanc.	– kancelaria

KGPP	– Komenda Główna Policji Państwowej
kier.	– kierownik
KK	– kodeks karny
KM	– Kompania Milicji
Kmdt., kom.	– komendant
KNP	– Komitet Narodowy Polski
Kom.	– komitet
Kor, kr	– korona (austriacka)
Korp.	– korpus
ks.	– książkę
KUL	– Katolicki Uniwersytet Lubelski
LP	– Legiony Polskie
m.	– miasto
m.p.	– miejsce postoju
M.Sk.	– Ministerstwo Skarbu
Mk, mk	– marka (polska)
ML	– Milicja Ludowa
MPiH	– Ministerstwo Przemysłu i Handlu
MPiOS	– Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej
MPiT	– Ministerstwo Poczty i Telegrafów
MSW	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.
MSWojsk.	– Ministerstwo Spraw Wojskowych
MSZ	– Ministerstwo Spraw Zewnętrznych
MWRiOP	– Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
No	– numer
NTA	– Najwyższy Trybunał Administracyjny
O.K.i S.P.	– [Ministerstwo, minister] Ochrony Kultury i Sztuk Pięknych
OKM	– Okręgowa Komenda Milicji
Okr.	– okręgowy
O.P.i O.S.	– [Ministerstwo, minister] Ochrony Pracy i Opieki Społecznej
Ord.	– ordynacja
PAT	– Polska Agencja Telegraficzna
PCH	– Polska Centrala Handlowa
pdf.	– podoficer
PKKP	– Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa
PKL	– Polska Komisja Likwidacyjna
PKO	– Poczтовая Kasa Oszczędności
PKP	– Polskie Koleje Państwowe
poł.	– południowy
POW	– Polska Organizacja Wojskowa
pow.	– powiat

poz.	– pozycja
PPS	– Polska Partia Socjalistyczna
Pr.	– Prezydium
prel.	– preliminarz
PRM	– Prezydium Rady Ministrów
prot.	– protokół
PSL	– Polskie Stronnictwo Ludowe
PWK	– Powszechna Wystawa Krajowa
R.	– referat
rb	– rubel
rb.	– rok bieżący
RGO	– Rada Główna Opiekuńcza
Roln. i D.P.	– [Ministerstwo] Rolnictwa i Dóbr Państwowych.
RP	– Rzeczpospolita Polska
S. i K.	– [Ministerstwo] Sztuki i Kultury
SA	– Sąd Apelacyjny
SDKPiL	– Socjaldemokracja Królestwa Polskiego i Litwy
SG	– Sztab Generalny
SL	– Stronnictwo Ludowe
sł.	– słowo
SN	– Sąd Najwyższy
st.m.	– stołeczne miasto
Stow.	– stowarzyszenie
TRL	– Tymczasowy Rząd Ludowy
TRS	– Tymczasowa Rada Stanu
T-wo	– Towarzystwo
ub.m.	– ubiegły miesiąc
UJ	– Uniwersytet Jagielloński
URL	– Ukraińska Republika Ludowa
urz.	– urząd
ust.	– ustęp
Ust. Post. Cyw.	– Ustawa postępowania cywilnego
UW	– Uniwersytet Warszawski
WCzK	– Wsierossijskaja czriezwyczajnaja komissija po bor'bie s kontriewolucyjej, spiekulacyjej i priestupleniami po dołżnosti (Wszzechrosyjska Komisja Nadzwyczajna do Walki z Kontrrewolucją i Sabotażem)
WML	– Wydział Milicji Ludowej
WP	– Wojsko Polskie
W.R. i O.P	– [Ministerstwo, minister] Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

- Z.P. – [Ministerstwo, minister] Zdrowia Publicznego
Z.P.O.S.i O.P – [Ministerstwo] Zdrowia Publicznego, Opieki Społecznej i Ochrony Pracy

Objaśnienia symboli literowych stosowanych w tekstach protokołów i załączników

- a...a tak w tekście
b...b komentarz odręczny
c...c odręczna poprawka w tekście
d...d podkreślenie odręczne
e...e zakreślone na marginesie
f...f podpis odręczny
g...g podpis nieczytelny
h...h przekreślone
i...i tekst nieczytelny
j...j znak zapytania (na marginesie)

PROTOKOŁY

1

PROTOKÓŁ 1-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 18 listopada 1918 r.

Przewodniczy	p. Prezydent Ministrów Andrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	p. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	p. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	p. Ksawery Prauss
Minister Ochrony Kultury i Sztuk Pięknych	p. Medard Downarowicz
Minister Przemysłu i Handlu	p. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Tomasz Arciszewski
Minister O.P. i O.S.	p. Bronisław Ziemięcki
Minister	p. Tomasz Nocznicki
Minister	p. Marian Malinowski
Kierownik Ministerstwa Skarbu	p. Władysław Byrka
Szef Biura Prezydialnego	p. dr Władysław Wróblewski
Protokółuje:	p. dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 10 m. 40 rano.

1. ^bZałącznik N° 1–4.^b P. Prezydent Ministrów odczytuje pisma, wymienione między Kom. Piłsudskim¹ a b. Prezydentem Ministrów Daszyńskim², a tyżące się ukonstytuowania się nowego rządu, oraz pismo Kom. Piłsudskiego, powołujące do życia obecny rząd.

2. P. Prezydent Ministrów w krótkim przemówieniu wskazuje na wielkie zadania, stojące przed obecnym rządem, oraz wzywa wszystkich pp. Ministrów do wyteżonej a harmonijnej współpracy w celu ich wypełnienia.

3. ^bZałącznik N° 5.^b P. Prezydent Ministrów odczytuje rotę ślubowania, które składa na ręce najstarszego wiekiem p. Ministra Nocznickiego, po czym wszyscy pp. Ministrowie kolejno składają ślubowanie na jego ręce.

¹ Moraczewski jako były legionista używał w stosunku do Józefa Piłsudskiego tytułu „Komendanta”, tak też, w urzędowej formie, odnosiła się do niego Rada Ministrów do chwili objęcia urzędu Tymczasowego Naczelnika Państwa 29 listopada 1918 r.

² Mowa o ustępującym premierze rządu „lubelskiego”, który nie utworzył nowego rządu i zgłosił rezygnację, co umożliwiło Piłsudskiemu wybór nowego szefa gabinetu w osobie Moraczewskiego, przy zachowaniu na stanowiskach licznych dotychczasowych ministrów.

4. P. Prezydent Ministrów zapowiada postawienie na porządku dziennym najbliższych posiedzeń Rady Ministrów jako bardzo pilnych sprawy ordynacji wyborczej do Sejmu ustawodawczego oraz spraw zagranicznych – w szczególności sprawy Galicji Wschodniej, w ogóle kresów wschodnich i zaboru pruskiego.

5. P. Minister Wasilewski wskazuje na potrzebę ogłoszenia jak najrychlej exposé nowego rządu. W wyniku dyskusji nad tą sprawą zdecydowano, by wszyscy pp. Ministrowie nadesłali swoje wnioski w sprawie exposé do p. Ministra Wasilewskiego do godziny 6 wieczorem. Na ich podstawie ułoży on projekt exposé, który stanie się przedmiotem obrad specjalnego posiedzenia Rady Ministrów o godz. 8 wieczorem. Na posiedzeniu tym tekst exposé zostanie ostatecznie ustalony, tak, by mógł się pojawić już w porannych pismach w dniu następnym.

6. W myśl wniosku p. Prezydenta Ministrów postanowiono unikać w zasadzie nocnych posiedzeń Rady Ministrów i zwoływać je jedynie w okresie czasu między godz. 9 rano a 11 wieczorem.

7. P. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu przedstawia w ogólnych zarysach obecny stan skarbu Państwa Polskiego i widoki jego gospodarki finansowej na przyszłość. Zwraca uwagę na to, że pożyczka wewnętrzna, która zapowiadała się bardzo dobrze, w ostatnich dniach przestała znajdować nabywców, tak że subskrybowano na ogół tylko niewielką sumę 17 mil. marek. Nie pozostaje wobec tego nic innego jak czerpać ze znalezionych w skarbcu Krajowej Kasy Pożyczkowej zapasów banknotów, emitując je bez pokrycia, co oczywiście jest niepożądane z punktu widzenia gospodarki walutowej, lecz co jest konieczne wobec braku innej drogi wyjścia. Nadto koniecznym jest zapobieżenie możliwej emisji tych banknotów w Niemczech, wobec tego, że tam znajdują się przyrządy, służące do ich wyrabiania.

P. Prezydent Ministrów zwraca uwagę na potrzebę podwyższenia podatków, zwłaszcza majątkowego i osobisto-dochodowego, wzgl. wprowadzenia ich, oraz prosi Ministerstwo Skarbu o przedłożenie jak najrychlej planu budżetowego na najbliższy okres czasu.

W wyniku dłuższej dyskusji nad tymi sprawami uchwalono, że wszyscy pp. Ministrowie wydadzą w swych Ministerstwach zarządzenia, by do dni pięciu zostały przedłożone Ministerstwu Skarbu dodatkowe preliminarze budżetowe odnośnych Ministerstw na okres czasu do 31 grudnia b.r. oraz przypuszczalne preliminarze budżetowe na okres od 1 stycznia do 30 czerwca 1919 roku. Równocześnie zostaną do Ministerstwa Skarbu delegowani urzędnicy dla ustnego omówienia tych spraw i uzgodnienia żądań danych Ministerstw ze stanowiskiem Ministerstwa Skarbu. W ciągu dni ośmiu opracuje Ministerstwo Skarbu ogólne preliminarze budżetowe Państwa Polskiego na wspomniane okresy czasu i przedstawi je do zatwierdzenia Radzie Ministrów.

8. Wobec zwolnienia znajdujących się dotąd w służbie państwowej austriackiej w instytucjach centralnych w Wiedniu urzędników Polaków, uznano za wskazane

pozyskanie ich dla władz centralnych polskich. W tym celu zostaną rozesłane poszczególnym Ministerstwom wyciągi z ich ogólnego spisu, znajdującego się w Prezydium Rady Ministrów, tak, by poszczególne Ministerstwa mogły zorientować się w tym materiale urzędniczym, jaki mogą stamtąd pozyskać.

9. P. Minister Ziemięcki porusza sprawę Urzędu Zdrowia Publicznego, który nie ma swego przedstawiciela w obecnym Rządzie. Postanowiono pozostawić tymczasowo kierownictwo tym Urzędem dr. ^aSzenajchowi^a – co do budżetu, to będzie on korzystał z odpowiednich pozycji budżetowych w dotychczasowym budżecie b. Ministerstwa Z.P.O.S. i O.P.³. Oczywiście w najbliższym czasie konieczne będzie postanowienie co do definitywnego ustalenia losu tego Urzędu.

Koniec posiedzenia o godz. 12 m. 10 pp.

^fMoraczewski Jędrzej
prez[ydent] ministrów^f

Załączniki

Wyk a z:

1. [Pismo dymisyjne premiera Rządu Tymczasowego Republiki Polskiej w Lublinie Ignacego Daszyńskiego do Tymczasowego Naczelnika Państwa].
2. [Pismo Tymczasowego Naczelnika Państwa do premiera Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej].
3. [Pismo Tymczasowego Naczelnika Państwa do b. premiera Rządu Tymczasowego Republiki Polskiej].
4. [Akt nominacyjny ministrów gabinetu Jędrzeja Moraczewskiego].
5. [Tekst rot y ślubowania ministrów].

^cZałącznik do punktu 1. N° 1^c

[Pismo dymisyjne premiera Rządu Tymczasowego Republiki Polskiej w Lublinie Ignacego Daszyńskiego do Tymczasowego Naczelnika Państwa]

Warszawa, dn. ^c17 listopada^c 1918 r.

^cDo ob. Komendanta Józefa Piłsudskiego!

Obywatelu Komendancie!

Dnia 14 listopada br. powierzyłeś mi Obywatelu Komendancie sprawę przedłożenia sobie listy członków rządu, którego miałbym być prezydentem ministrów. Zadanie, którego się podjąłem, mogę wypełnić sumiennie w ten sposób, że przedkładam dwa wnioski do zatwierdzenia.

³ Mowa o resorcie Zdrowia Publicznego, Opieki Społecznej i Ochrony Pracy.

I. Proszę o zatwierdzenie załączonej tu listy i mianowanie wedle niej członków Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej.

II. Proszę o przyjęcie mojej dymisji jako prezydenta ministrów.
Z wyrazem głębokiej czci

Ignacy Daszyński^c

^cZałącznik do punktu 1. N° 2^c

**[Pismo Tymczasowego Naczelnika Państwa
do premiera Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej]**

Warszawa, dn. 17 listopada^c 1918 r.

Do ob. Ignacego Daszyńskiego
w Warszawie!

Przyjmuję dymisję Pańską z urzędu Prezydenta ministrów Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej.

J. Piłsudski
Daszyński^c

^cZałącznik do punktu 1. N° 3^c

**[Pismo Tymczasowego Naczelnika Państwa do b. premiera Rządu Tymczasowego
Republiki Polskiej]**

Do ob. Ignacego Daszyńskiego
w Warszawie.

Wielce Szanowny Panie Pośle!

Przyjmując dymisję Pańską, pospieszam wyrazić Panu moje gorące podziękowanie za prawdziwie obywatelską pracę, której Pan w ciągu dni ostatnich dokonał, aby ułatwić mi ciężkie zadanie utworzenia pierwszego rządu w wyzwolonej od obcego najazdu Polsce.

Pragnę podkreślić i zaznaczyć, że w ciężkich w natury rzeczy układach, w kraju o nierozwiniętej jeszcze kulturze życia politycznego Wielce Szanowny Pan Poseł nie wahał się poświęcić dla dobra sprawy swoją osobę, aby tylko dojść do porozumienia się rozbieżnych dotąd czynników. Jakkolwiek układy zdołały dotąd jedynie posunąć bardzo daleko zbliżenie się i przejęcie wzajemnym zaufaniem rozdzielonych dotąd synów jednej Ojczyzny, to jednak praca Pańska

pozostanie niechybnie cennym wkładem do porozumienia się dostatecznego. Gdyby ono do skutku doszło, wówczas mógłbym podjąć się roli, którą poprzednio Panu proponowałem.

Proszę przyjąć wyrazy szacunku i poważania z jakim pozostaję.

†J. Piłsudski m.p.†

Warszawa, dnia 18 listopada 1918.

°Załącznik do punktu 1. N° 4°

[Akt nominacyjny ministrów gabinetu Jędrzeja Moraczewskiego]

Warszawa, dn. °17 listopada° 191°8° r.

°Zatwierdzam i mianuję następującą listę członków Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej:

Prezydent Ministrów i Minister Komunikacji	Andrzej Moraczewski
Minister Spraw Wojskowych i Naczelný Wódz Polskiej Siły Zbrojnej	Józef Piłsudski
Minister Spraw Wewnętrznych	Stanisław Thugutt
Minister Spraw Zewnętrznych	Leon Wasilewski
Minister Oświaty	Ksawery Prauss
Minister Sprawiedliwości	Leon Supiński
Kierownik Ministerstwa Skarbu	Władysław Byrka
Minister Rolnictwa	Franciszek Woyda
Minister Aprowizacji	Antoni Minkiewicz
Minister Opieki Społecznej i Pracy	Bronisław Ziemięcki
Minister Ochrony Kultury i Sztuk Pięknych	Medard Downarowicz
Minister Poczty i Telegrafów	Tomasz Arciszewski
Minister Handlu i Przemysłu	Jerzy Iwanowski
Minister	Wincenty Witos
Minister	Tomasz Nocznicki
Minister	Marian Malinowski

Trzy miejsca w rządzie mają być zastrzeżone dla przedstawicieli Zaboru pruskiego.

Zastrzegam sobie mianowanie Ministra Robót Publicznych.

J. Piłsudski
Daszyński°

[Tekst roty ślubowania ministrów]

Ślubuję ludowi polskiemu, że jako minister spełniać będę obowiązki mego urzędu bezstronnie, sumiennie i wszystkie me siły obrócę ku słuzeniu wedle najlepszej mej wiedzy i sumienia dobru i interesom Republiki polskiej.

Tak mi Panie Boże dopomóż.

Stwierdzam to podaniem ręki i własnoręcznym podpisem.

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4. Protokół (bez załączników) publikowany w: *Powstanie II Rzeczypospolitej. Wybór dokumentów*, red. H. Janowska, T. Jędruszczyk, Warszawa 1984, s. 442–444.

2

PROTOKÓŁ 2-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 18 listopada 1918 r.⁴

Przewodniczy	p. Prezydent Ministrów Andrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	p. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	p. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	p. Ksawery Prauss
Minister Ochrony Kultury i Sztuk Pięknych	p. Medard Downarowicz
Minister Przemysłu i Handlu	p. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Tomasz Arciszewski
Minister O.P. i O.S.	p. Bronisław Ziemięcki
Minister	p. Tomasz Nocnicki
Minister	p. Marian Malinowski
Kierownik Ministerstwa Skarbu	p. Władysław Byrka
Szef Biura Prezydialnego	p. dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	p. dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 8 m. 30 wiecz[orem].

1. Protokół 1-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 18-go listopada b.r. odczytano i przyjęto.

2. P. Prezydent Ministrów komunikuje, że mianowany Ministrem Apropowizacji p. Minkiewicz nie przyjął tej teki wobec przewidywanej przez niego katastrofy apropowizacyjnej. W tych warunkach nie mógłby on przyjąć na siebie odpowiedzialności za należyte prowadzenie tego resortu. P. Minkiewicz podjął się jednak współpracy z obecnym Rządem i tymczasowego prowadzenia tego Ministerstwa do czasu objęcia go przez kogo innego.

3. P. Minister Wasilewski odczytuje projekt exposé Rządu, ułożony po części na podstawie nadesłanych przez poszczególnych pp. Ministrów wniosków oraz manifestu Rządu Lubelskiego⁵. W dłuższej dyskusji wypowiedziano się

⁴ Załączników brak.

⁵ Manifest Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej w Lublinie wydany został 7 listopada 1918 r. i zapowiadał szeroki program radykalnych reform społecznych (w tym ośmiogodzinny dzień pracy), a przede wszystkim republikański ustrój, demokrację parlamentarną, pięcioletnie wybory do Sejmu Ustawodawczego oraz wybór przezeń prezydenta RP.

za znacznym skróceniem tego projektu i ustalono, które punkty manifestu Rządu Lubelskiego winny zostać uwzględnione w exposé. Na podstawie tej dyskusji p. Minister Wasilewski odpowiednio przeredaguje cały projekt, który zostanie raz jeszcze rozpatrzony i ostatecznie ustalony na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów, mającym się odbyć w dniu następnym o godz. 7-jej wiecz.

4. Ustalono, że także poszczególni pp. Ministrowie resortowi winni zapoznać społeczeństwo ze swymi programami na przyszłość. Aby zapobiec ewent. niezgodnościom poszczególnych exposé między sobą, ich linie wytyczne winny uprzednio być przedstawione do zatwierdzenia Radzie Ministrów.

5. P. Minister Iwanowski komunikuje, że z chwilą ustąpienia przymusowego zarządu niemieckiego zarząd nad wielu fabrykami zagarnęły Rady Robotnicze. Nie przesądając kwestii własności tych fabryk, co ustali dopiero konstytuanta, p. Minister wnosi o upoważnienie go do wzięcia na razie tych fabryk w sekwestr na rzecz Republiki Polskiej. Wniosek ten przyjęto.

6. Przyjęto wniosek p. Ministra Iwanowskiego o upoważnienie go do zawarcia umowy o rozwożeniu węgla, rozdzielanego przez Rządowy Komitet Rozdzielczy, z firmami prywatnymi do czasu, gdy odpowiedni aparat rządowy, który by mógł zająć się rozwożeniem tego węgla, zostanie stworzony. Zarazem proszono p. Ministra o dołożenie starań, by aparat taki jak najrychlej został zorganizowany.

7. P. Minister Ziemięcki porusza sprawę reewakuacji jeńców i robotników polskich z Niemiec oraz przewozu jeńców rosyjskich przez Polskę i wskazuje na potrzebę przydzielenia stworzonego przez b. Radę Kierowników Ministerstw urzędu reewakuacyjnego do któregoś z Ministerstw. W dyskusji wypowiediano się za przydzieleniem go do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, uchwały jednak w tej mierze nie powzięto.

8. P. Minister Ziemięcki zwraca uwagę na potrzebę jak najrychlejszego uruchomienia Ministerstwa Robót Publicznych oraz zadecydowania o losach Urzędu Zdrowia Publicznego.

9. Ustalono, że nominacje Komisarzy Powiatowych będą podpisywane przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Prezydenta Ministrów. Wobec nieznamości przez p. Prezydenta Ministrów stosunków w Królestwie, prosi on p. Ministra Arciszewskiego o ocenę w jego zastępstwie proponowanych przez p. Ministra Spraw Wewnętrznych na Królestwo kandydatur.

10. Proszono p. Szefa Biura Prezydialnego⁶ o przedstawienie na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów wniosku w sprawie wykonywania władzy zwierzchniej przez Komendanta Piłsudskiego i rozgraniczenia jego kompetencji od kompetencji Rady Ministrów, wreszcie zaś w sprawie nominacji ministrów i urzędników.

Koniec posiedzenia o godz. 11 m. 30 wiecz.

^fMoraczewski Jędrzej^f

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

⁶ Władysław Wróblewski.

3

PROTOKÓŁ 3-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 19 listopada 1918 r.

Przewodniczy	p. Prezydent Ministrów Andrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	p. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	p. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	p. Ksawery Prauss
Minister Ochr. Kultury i Szt. P.	p. Medard Downarowicz
Minister Rolnictwa i D.K.	p. Franciszek Woyda
Minister Przemysłu i Handlu	p. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Tomasz Arciszewski
Minister O.P. i O.S.	p. Bronisław Ziemięcki
Minister	p. Tomasz Nocznicki
Kierownik Min[isterstwa] Spraw Wojsk[owych]	p. pułk. Jan Wroczyński
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	p. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji	p. Antoni Minkiewicz
Szef Biura Prezydzialnego	p. dr Wł. Wróblewski
Protokółuje	p. dr Br. Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 7-ej m. 30 wiecz.

1. Protokół 2-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 18 listopada b.r. odczytano i przyjęto.

2. P. Prezydent Ministrów komunikuje, że p. Minkiewicz, podtrzymując swoje poprzednie oświadczenie o niemożności wzięcia na siebie pełnej odpowiedzialności za resort aprowizacji, zgodził się przeciw na objęcie stanowiska Kierownika Ministerstwa Apropowizacji i prosi Radę Ministrów o przyjęcie tego oświadczenia do wiadomości. Na wniosek p. Prezydenta postanowiono oświadczenie to do wiadomości przyjąć i wyrażono p. Minkiewiczowi podziękowanie za jego obywatelskie stanowisko.

3. P. Prezydent Ministrów wita obecnego po raz pierwszy na posiedzeniu Rady Ministrów p. Ministra Woydę. Ten ostatni oświadcza, że przyjmując tekę Ministra Rolnictwa i D.K., pragnąłby powołać na stanowisko Podsekretarza Stanu

w tym Ministerstwie p. Jana Dąbskiego. Po wyjaśnieniach ze strony p. Prezydenta Ministrów i dyskusji odroczono decyzję w tej sprawie do dnia następnego w celu omówienia jej uprzednio przez p. Prezydenta z p. Ministrem Woydą.

4. ^bZałącznik] N° 2.^b Ustalono w ostatecznym brzmieniu tekst exposé Rządu.

5. ^bZałącznik] N° 3.^b Przyjęto art. 1–22 projektu ordynacji wyborczej do Sejmu z następującymi zmianami:

- a) po art. 3-im wstawia się artykuł o następującym brzmieniu: „wojskowi wszystkich stopni i wszystkich rodzajów broni w służbie czynnej nie biorą udziału w głosowaniu”,
- b) w art. 6-ym skreśla się słowo „nieskazitelni” oraz dodaje się słowa „jak również wojskowi”,
- c) w art. 7-ym po słowie „sądowych” wstawia się słowa „i wojskowi” oraz do art. tego dodaje się słowa „lub w których pełnią swoje służbowe obowiązki”; w drugim ustępie tego artykułu po słowie „urzędników” wstawia się słowa „i wojskowych”,
- d) w art. 8-ym słowo „urzędu” zastępuje się słowami „na czas trwania mandatu z pełnienia swoich czynności służbowych i nie pobiera płacy związanej z jego urzędem za ten czas”; w drugim ustępie tego artykułu słowa „pracowników naukowych” zastępuje się słowami „profesorów wyższych uczelni”,
- e) artykuły 9 i 10 skreśla się,
- f) w art. 11-ym słowa „pracowników naukowych” zastępuje się słowami „profesorów wyższych uczelni”,
- g) w art. 16-ym słowo „czterdziesty” zastępuje się słowem „sześćdziesiąty”,
- h) w art. 17-ym słowo „dwunastym” zastępuje się słowem „dwudziestym”,
- i) w art. 19-ym słowa „Radę Ministrów” zastępuje się słowami „Sąd Najwyższy”.

6. Przy sposobności rozpatrywania projektu Ordynacji Wyborczej ustalono oficjalny tytuł Rządu obecnego jako „Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej”.

7. W sprawie żądania ks. Oettingena, by wydać mu w dniu jutrzejszym jego archiwum, które znajdowało się w dwóch osobnych pokojach w gmachu niemieckiego Zarządu Cywilnego na Pl. Saskim, w którym to archiwum wedle jego twierdzenia znajdują się dokumenty o charakterze dyplomatycznym, gdzie jednak wedle uzasadnionych podejrzeń znajdują się przede wszystkim akta policyjne, uchwalono na wniosek p. Prezydenta Ministrów oświadczyć mu, iż archiwum tego na razie mu się nie wyda. Ponieważ zostało ono opieczętowane w obecności kilku urzędników niemieckich, o czym został sporządzony protokół, przeto pozostanie ono nadal pod pieczęciami aż do chwili wydelegowania przez władze niemieckie urzędnika, który by razem z urzędnikami Ministerstwa Spraw

Zewnętrznych przejrzał i posegregował te akty. Jeżeli pomiędzy nimi znajdują się istotnie akty o charakterze dyplomatycznym, te zostaną władzom niemieckim zwrócone. Upoważniono Ministerstwo Spraw Zewnętrznych do złożenia w tym duchu oświadczenia ks. Oettingenowi⁷.

8. P. Prezydent Ministrów wyznacza następne posiedzenie Rady Ministrów na środę dn. 20 bm. na godz. 6-tą wiecz.

Koniec posiedzenia o godz. 11-ej m. 40 wiecz[orem].

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 3-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 19 listopada 1918 r.
2. [Odezwa rządu]. Do Narodu Polskiego.
3. [Projekt ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego]⁸.

[Załącznik] °N° 1°

Porządek dzienny 3-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 19 listopada 1918 r.

1. Projekt exposé Rządu.
2. Projekt ordynacji wyborczej do Sejmu.
3. Wniosek w sprawie rozgraniczenia kompetencji Rady Ministrów od kompetencji komendanta Piłsudskiego oraz w sprawie nominacji urzędników.

⁷ Ks. Eugen von Oettingen-Wallenstern był przedstawicielem rządu Rzeszy Niemieckiej przy Radzie Regencyjnej. Podjął on rozmowy z rządem Moraczewskiego, lecz 19 listopada zmuszony został opuścić Warszawę, gdyż strona polska nie udzieliła mu agrément, wobec czego rząd niemiecki przysłał jako posła hr. Harry'ego Kesslera. Jego raport z misji warszawskiej opublikował Leon Grosfeld w „Kwartalniku Historycznym”, nr 3 z 1966 r.

⁸ Nie publikuje się.

[Odezwa rządu]
DO NARODU POLSKIEGO

Obejmując władzę w ^hLudowej^h Republice Polskiej poczuwamy się do obowiązku wyłuszczenia przed Narodem naszego stanowiska, do wskazania mu dróg, którymi pójdziemy, i celów, jakie sobie stawiamy.

Wyszliśmy z ludu. Robotnicy i chłopci polscy oddali nam w ręce władzę nad wyjarzmionymi już częściami Polski. To też pragniemy być Rządem ludowym, który interesów milionowych rzesz ludu pracującego broni, jego życiu toruje nowe drogi, jego wolę spełnia.

Jesteśmy Rządem tymczasowym, powstałym w chwili nagłej potrzeby. Władzę naszą będziemy dzierżyli aż do zwołania Sejmu Ustawodawczego, ślubując sprawować ją ku dobru i pożytkowi ludu i Państwa Polskiego. Sejm Ustawodawczy, oparty na powszechnym, równym, bezpośrednim, tajnym i proporcjonalnym głosowaniu wszystkich obywateli i obywaterek, mających 21 lat ukończonych, zdecydowani jesteśmy zwołać w początku roku przyszłego, ustalając dzień wyborów na ostatnią niedzielę stycznia. Przygotowania do tego aktu rozpoczynamy niezwłocznie, zaś ordynacja wyborcza zostanie przez nas ogłoszona w dniach najbliższych.

Sprawując rządy tymczasowe, chcemy utorować drogę tym, którzy przyjdą po nas, aby wznosić na założonych przez nas podwalinach coraz potężniejszą i wspanialszą budowę Ludowej Republiki Polskiej. I tu piętrzą się przed nami zagadnienia olbrzymiej wagi, które musi rozwiązać.

Jeszcze nie jesteśmy wszyscy razem. Ludność Wielkopolski i piastowskiego Śląska nie podlega jeszcze władzy Republiki Polskiej. Polskie wybrzeże morskie nie jest jeszcze objęte granicami Polski. Nad kolebką Państwa Polskiego powiewają jeszcze obce sztandary. Doprowadzenie do ostatecznego zjednoczenia wszystkich ziem, zamieszkałych przez ludność polską lub dobrowolnie do Polski ciążących, będzie jednym z pierwszych naszych zadań.

Przystępujemy do pracy w chwili niesłychanie ciężkiej. Wojna wprawdzie ustała, ale jej straszne skutki na ziemi naszej długo jeszcze będą stawały w drodze wszystkim poczynaniom politycznej i materialnej odbudowy Polski. Kraj, zniszczony zawieruchą wojenną i strasznymi ciężarami okupacji, zagrożony klęską bezładnego przewalania się przez jego obszar milionowych mas jeńców i powracających wojsk obcych, musi wymagać jak najbardziej pieczołowitego leczenia ciężkich ran i groźnych niedomagań.

Chcemy już dziś zapewnić warunki spokojnej, pozytywnej dla całego narodu pracy twórczej wszystkim obywatelom Państwa Polskiego bez różnicy pochodzenia i wyznania. W dziedzinie równouprawnienia obywatelskiego Polska w myśl

najchlubniejszych tradycji dawnej Rzeczypospolitej z jej tolerancją wyznaniową, z jej najbardziej postępowymi urządzeniami, nie może dać się ubiec żadnemu z najbardziej oświeconych państw zachodu. To też będziemy z całym naciskiem tępiłi te ograniczenia prawne poszczególnych odłamów ludności, jakieśmy odebrali w spadku po zaborcach, i zapobiegali wszelkim waśniom i walkom na tle wyznaniowym ^{ci} i narodowym^c.

Odradzająca się w chwilach przełomu dziejowego Polska musi dotrzymać kroku w ogólnym pochodzie wyzwolonych ludów do szczęścia, opartego na nowych, głęboko demokratycznych podstawach. Po 150-ciu niemal latach niewoli Polska powraca do rodziny niezależnych narodów. Chcemy, by zajęła w niej miejsce, godne jej wielkiej przeszłości dziejowej i siły liczebnej jej ludu. Dołożymy usilnych starań, aby oczyszczanie kraju naszego z pozostałości tyloletniego jarzma szło jak najszybciej i jak najpomyślniej i aby znikły ślady rozbitcia Polski na dzielnice, żyjące każda w oddzielnych warunkach prawnych.

Jako jedno z pierwszych zadań stawiamy sobie jak najprędsze nawiązanie i utrzymanie przyjaznych stosunków z ^hwielkimi^h ^cwszystkimi^c państwami ^hZachodu i Ameryki Północnej^h. Nasi przedstawiciele udadzą się ^hprzede wszystkim^h ^{ci...ic} do stolic mocarstw koalicji, których ^{hi...ih} zwycięstwem Republika Polska zawdzięcza w ^hprzeważnej^h ^cznacznej^c mierze swe odrodzenie państwowe i od których oczekuje wydatnej pomocy przed ostatecznym ustaleniem granic Polski.

Sprawom obrony takich granic Państwa Polskiego, które by zapewniły mu możliwość wszechstronnego rozwoju i zupełnej niezależności będziemy mieli zawsze na oku, przygotowując materiały, które by uzasadniały nasze postulaty na konferencji pokojowej i w momencie ostatecznego porządkowania stosunków międzypaństwowych Europy.

Koniec wojny bynajmniej nie usunął ^ckonieczności tworzenia^c ^{hz} pierwszego szeregu spraw najważniejszych zagadnienia^h armii narodowej. ^hTworzenie silnego,^h ^cNie przesądzając uchwał Konstytuanty, przystąpić musimy do tworzenia silnego,^c sprężystego wojska dla obrony granic Państwa i wszystkich zdobyczy ludu przed wszelkim niebezpieczeństwem zewnętrznym^h, będzie jednym z najważniejszych zadań naszych^h. Temu zadaniu, tak trudnemu wobec ^{hi...ih} różnorodności materiału wojskowego, jakim rozporządzamy, poświęcimy znaczną część naszych wysiłków. I wierzymy, że siła zbrojna ^harmia^{i...ih} Republiki Polskiej odpowie pokładanym w niej nadziejom.

Polska wielka nie tylko obszarem, ale pełnią praw jej ludności, ^{hi...ih} potężna wewnętrznym zespoleniem oświeconego, świadomego swych praw, zażywającego dobrobytu, wyzwolonego z ucisku i wyzysku ludu – oto cel, który będzie przyświecał wszystkim naszym wysiłkom.

Nasz stosunek do sąsiadów pragniemy oprzeć nie na gwałcie, ani na dążnościach zaborczych, ale na wyrozumiałem uwzględnieniu wspólnych interesów,

na polubownym, dobrowolnym załatwianiu kwestii spornych, na wzajemności, tak samo nas, jak i naszych sąsiadów obowiązującej. Przemijających zatargów granicznych nie chcemy wyolbrzymiać w walkę nieubłaganą sąsiednich narodów, wierząc, że demokracje Polski, Litwy, Białejrusi, Ukrainy, Czech, Słowaczyny, Węgier i Niemiec znajdą drogę wyjścia dla ustalenia współżycia wolnych i równouprawnionych narodów. Ze wszystkich sił będziemy się starali tę drogę porozumienia wynaleźć – bez krzywdy naszej ani niczyjej.

Sprawa uwolnienia polskiego Lwowa spod obcej przemocy, sprawa ratunku dla tej bohaterskiej garści młodzieży, która podjęła się zadania, przewyższającego jej siły, leży nam mocno na sercu. To też ^{cz} całą energią będziemy przyspieszali wszczętą już akcję wojskową, która ma uwolnić Lwów z opresji, i przygotowywali grunt dla rozstrzygnięcia polubownego kwestii spornych na terenie, wspólnie zamieszkanym przez ludność polską i ukraińską Galicji.

Uważając za jedno z najpilniejszych zadań natychmiastowe zapoczątkowanie budowy naszej administracji, nie zamykamy oczu na wielkie trudności, jakie w tej dziedzinie musimy pokonać. Chodzi nie tylko o dobór ludzi – uczciwych, światłych, sprężystych i wytrawnych, ale i o to, aby ludzie ci posiadali całkowite i niezaprzeczone zaufanie mas ludowych. Na razie ze względów praktycznych musi być jeszcze zachowana zasada mianowania urzędników, która w przyszłym ostatecznie już ustalonym ustroju Republiki, ustąpi miejsca niczym nieograniczonej zasadzie wybieralności. Jednakże i dziś już głos, idący od zainteresowanego bezpośrednio dołu, musi być uwzględniany w jak najszerszej mierze.

Nagłą jest sprawa samorządu gminnego, miejskiego i powiatowego. Ruch żywiłowy, dążący do nadania tym instytucjom charakteru ^hbardziej^h demokratycznego, – ruch całkiem naturalny i zrozumiały, grozi pewnym zamętem. To też, nie przesądzając form ostatecznych samorządu lokalnego, co należy do sejmu, będziemy starali się już teraz wprowadzić w tej dziedzinie pewne tymczasowe normy ogólne, oparte na podstawach pięcioprzymiotnikowego głosowania bez różnicy płci.

Będziemy popierali dalszy rozwój po miastach i wsiach milicji ludowej, która by zapewniła ludności bezpieczeństwo i ład oraz posłuch w wykonywaniu zarządzeń naszych organów bezpieczeństwa.

Sprawy aprowizacji ludności, zapewnienie jej niezbędnych po taniej cenie artykułów spożywczych uważamy za jeden z pierwszych naszych obowiązków. Załatwianie dostarczania żywności oprzemy na organizacjach samorządowych i społecznych. W walce z lichwą żywnościową i podrażającą artykuły pierwszej potrzeby będziemy nieubłagani, nie cofając się przed pozbawieniem zbrodniarzy praw obywatelskich.

Zorganizowanie zdrowych podstaw rozwoju rolnictwa, jak najszybsze wznowienie przemysłu i zapewnienie mu normalnego i spokojnego rozwoju celem dostarczenia możliwości pracy wszystkim siłom roboczym kraju i zapewnienia

dobrobytu najszerszym masom ludności będzie również naszym ważnym zadaniem.

W dziedzinie skarbowości przeprowadzimy ujednostajnienie systemów podatkowych we wszystkich dzielnicach Rzeczypospolitej oraz reformę ‘tymczasowego’ opodatkowania w duchu sprawiedliwego rozkładu ciężarów podatkowych, ‘w szczególności ^{h...}^h oraz zysków wojennych^c.

Zanim Sejm uchwali projekty reform społecznych, zgodnych z duchem czasu i wynikających z przeżywanego obecnie przewrotu, który wysuwa na plan pierwszy uwzględnianie interesów klas pracujących, zanim zdołamy ogłosić opracowywane przez nas w tym duchu projekty ustaw, odnoszących się do przymusowego wywłaszczenia większej własności ziemskiej i oddania jej w ręce ludu pracującego pod kontrolą państwową, upaństwowienia kopalń, solin, przemysłu naftowego i dróg komunikacji oraz innych gałęzi przemysłu, gdzie się to da od razu uczynić; udziału robotników w administrowaniu nieupaństwowionych zakładów przemysłowych; prawa o ochronie pracy; ubezpieczenie od bezrobocia, choroby i na starość; konfiskaty majątków, powstałych w czasie wojny ze zbrodniczej spekulacji artykułami pierwszej potrzeby – wprowadzamy niezwłocznie ‘całkowite ^hpolityczne i obywatelskie^h równouprawnienie wszystkich obywateli bez różnicy wyznania i narodowości, wolność sumienia, słowa, druku, zgromadzeń, pochodów, zrzeseń, związków zawodowych i strajków^c oraz ośmiogodzinny dzień roboczy – we wszystkich gałęziach przemysłu, rzemiosła i handlu, podejmujemy inicjatywę i współdziałanie w kierunku tworzenia przedstawicielstwa robotniczego do spraw ekonomicznych i zawodowych, które by udzielały w ścisłym porozumieniu z państwowymi organami ochrony pracy, będziemy tworzyli państwowe i gminne instytucje pośrednictwa pracy, roztoczymy opiekę nad robotnikami, powracającymi z emigracji i pozostającymi poza krajem oraz nad jeńcami wracającymi z niewoli, wreszcie podejmiemy roboty publiczne, które by dały zarobek szerokim rzeszom pracujących. Domeny i majoraty donacyjne przejmujemy na własność Republiki Polskiej. Rozstrzygnięcie losów majątków rządowych pozostawiamy Konstytuancie.

W zakresie zarządu wymiaru sprawiedliwości oczekują Rząd wielkie zadania. A więc przede wszystkim rozciągnięcie sieci sądów państwowych polskich na te obszary, które już w drodze faktów zostały przyłączone do Królestwa Kongresowego, jak również i na te, które jeszcze w skład Państwa Polskiego wejść. Jednocześnie staje przed nami zadanie ‘ujednostajnienia^c ^hunifikacji ustawodawczej^h ustawodawstwa na całym obszarze ziem polskich oraz zdemokratyzowania form instytucji sądowych.

Jednym z najważniejszych naszych zadań będzie stworzenie powszechnej, świeckiej, bezpłatnej szkoły, dostępnej jednakowo dla wszystkich, bez względu na stan majątkowy. Tylko zdolności mają decydować o przywileju wyższego wykształcenia. Będziemy budzili wśród ludu ducha obywatelskiego i poczucie

odpowiedzialności za losy państwa, które jest jego państwem. Staraniem naszym będzie wydobyć dla kultury narodowej tych licznych talentów ^bZałącznik do punktu 5^b, które wskutek niedostępności wyższej oświaty dla szerokich warstw ludowych dotychczas się marnowały.

Wierzimy, iż z łona ludu wyjdą ludzie nieustraszonej myśli, głębokiego uczucia i hartownej wytrwałości, którzy Polską Republikę Ludową wprowadzą na szczyty kultury i sławy.

Zamierzamy roztoczyć skrzętną opiekę nad zdobyczami kultury narodowej i przystąpić natychmiast do odebrania dzieł sztuki, bibliotek i archiwów, wywiezionych z Polski przez obce rządy.

Dobrodziejstwa nauki i sztuki mają być dostępne dla wszystkich i dla urzeczywistnienia tego celu już w najbliższej przyszłości poczynimy pierwsze kroki.

Takie są w najogólniejszych zarysach zamiary tymczasowego Rządu ^cLudowej^c Republiki Polskiej ^hLudowej^h. Spełnienie ich zależy przede wszystkim od tego poparcia, jakiego nam kraj udzieli. To też wzywamy ogół ludności polskiej do jak najwydatniejszej pomocy naszym usiłowaniom, do podporządkowania wszelkich odrębnych interesów stanowych czy partyjnych jednej wielkiej wspólnej sprawie odbudowy niezależnej Ojczyzny i wyzwolenia ludu pracującego.

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

4

PROTOKÓŁ 4-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 20 listopada 1918 roku

Przewodniczy	p. Prezydent Ministrów Andrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Wojskowych	p. Kom. Józef Piłsudski
Minister Spraw Zewnętrznych	p. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	p. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	p. Ksawery Prauss
Minister O.K. i S.P.	p. Medard Downarowicz
Minister Przem. i Handlu	p. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Tomasz Arciszewski
Minister O.P. i O.S.	p. Bronisław Ziemięcki
Minister	p. Tomasz Nocznicki
Kierownik Min[isterstwa]	
Apropowizacji	p. Antoni Minkiewicz
Szef Biura Prezydialnego	p. dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	p. dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 6-ej m. 30 wiecz[orem].

1. Protokół 3-go posiedzenia Rady Ministrów odczytano i przyjęto.
2. ^bZałącznik N° 3 do prot[okołu] z dnia 19/XI.18.^b Przyjęto art. 23–59 projektu ordynacji wyborczej do Sejmu z następującymi zmianami:
 - a) art. 27-y skreśla się,
 - b) art. 31-y skreśla się,
 - c) w art. 34-ym skreśla się słowa, począwszy od słowa „po czym”,
 - d) w art. 35-ym skreśla się słowa „pełnoletnich”, „zdaniem jego”, „1, 4 i”,
 - e) w art. 36-ym słowo „piętnastego” zastępuje się słowem „dwudziestego”, a słowa „zarządzenia wyborów” zastępują się w tym artykule i następnych słowami „ogłoszenia wyborów”,
 - f) w art. 37-ym słowo „ustala” zastępuje się słowem „zatwierdza”,
 - g) w art. 39-ym słowo „dziewiętnastego” zastępuje się słowami „dwudziestego piątego”, a słowo „ustaloną” słowem „zatwierdzoną”; w drugim ustępie tego artykułu słowo „jednocześnie” skreśla się,

- h) w art. 40-ym ustęp drugi otrzymuje brzmienie „reklamacje należy poprzeć dowodami”,
- i) w art. 45-ym słowo „32-im” zastępuje się słowem „40-ym”,
- j) w art. 48-ym skreśla się drugie zdanie,
- k) art. 54-ty skreśla się.

3. ^bZałączniki N° 2 i 3. ^b Przystąpiono do rozpatrzenia przedstawionego przez Min[istra] Sprawiedliwości projektu rozporządzenia o utworzeniu Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej oraz uwag o obecnym ustroju państwowym Republiki Polskiej przedstawionych przez p. Szefa Biura Prezydialnego. Po dłuższej dyskusji nad tymi sprawami uchwalono jednomyślnie, że do czasu zwołania Sejmu ustawodawczego władzę zwierzchnią wraz z jej wszystkimi atrybutami w Republice Polskiej winien piastować Kom[endant] Piłsudski oraz, iż Rada Ministrów powierza mu wyłączną i zupełną władzę nad wojskiem. Wobec tego oczywiście Kom. Piłsudski zrzeknie się stanowiska Ministra Spraw Wojskowych, nowy Minister Spraw Wojskowych nie będzie jednak mianowany, lecz kierownictwo tego Ministerstwa pozostanie nadal w jego rękach. W stosunku do Rady Ministrów zaś interesy tego Ministerstwa zastępować będą delegowani przez Komendanta do poszczególnych spraw referenci. Oczywiście będzie mógł Kom. Piłsudski jako przedstawiciel władzy zwierzchniej brać nadal osobiście udział w posiedzeniach Rady Ministrów. W duchu tych uchwał polecono Ministerstwu Sprawiedliwości w porozumieniu z p. Szefem Biura Prezyd[ialnego] wypracować projekt odpowiedniego dekretu.

4. ^bZałącznik N° 4. ^b Zatwierdzono przedstawione przez p. Ministra Przemysłu i Handlu linie wytyczne exposé, które zamierza on opublikować w swoim programie na obecną chwilę.

5. P. Minister Ziemięcki komunikuje, że na jutrzejszym zebraniu inauguracyjnym Warszawskiej Rady Robotniczej zamierza wygłosić również rodzaj exposé o programie działalności Min[isterstwa] O.P. i O.S. P. Prezydent Ministrów zwraca uwagę, że w myśl uchwały z dnia 18 bm. linie wytyczne tego exposé powinny być uprzednio przedstawione do zatwierdzenia Radzie Ministrów.

6. P. Prezydent Ministrów wskazuje na potrzebę wydania jak najrychlej rozporządzenia, które by unormowało dokładnie zakres działania potworzonych obecnie w poszczególnych fabrykach i warsztatach rad robotniczych, względnie komitetów fabrycznych. Postanowiono przygotować projekt takiego rozporządzenia na komisji międzyministerialnej i opracowany przez nią projekt przedłożyć do zatwierdzenia Radzie Ministrów.

7. P. Minister Arciszewski zwraca uwagę na potrzebę wydania jak najrychlej dekretu o 8-godzinnym dniu roboczym, tym bardziej, że siłą faktu 8-godzinny dzień roboczy został już w wielu fabrykach wprowadzony oraz, iż Rząd Lubelski podobny dekret wydał. Polecono opracowanie odpowiedniego projektu komisji międzyministerialnej, złożonej z przedstawicieli Ministerstw: Przemysłu i Handlu,

Poczt i Telegrafów, O.P. i O.S., Komunikacji, Rolnictwa i Sprawiedliwości dla przedstawienia go na jutrzejszym posiedzeniu Rady Ministrów.

8. P. Minister Arciszewski komunikuje o groźnym położeniu, jakie się wytworzyło w Lubelskiem na skutek strajków rolnych służby folwarcznej o charakterze bolszewickim. Służba ta stawia niepomierne wysokie żądania finansowe pod adresem właścicieli, grożąc w razie ich niespełnienia objęciem majątków w swój zarząd. Rząd Lubelski, do którego się zwrócili niektórzy właściciele, zawarł z nimi umowę, na mocy której z jednej strony zgodzili się oni bardzo znacznie podwyższyć wynagrodzenie tej służbie, z drugiej Rząd Lubelski gwarantował im, że w razie niedojścia do skutku ugody ze służbą, majątki ich będą przekazane pod zarząd gmin, a nie samej służby. Pod zarządem tym majątki te pozostałyby do czasu rozstrzygnięcia kwestii rolnej przez konstituantę. P. Minister uważa, że w sprawie tej Rząd obecny winien wydać rozporządzenie. Postanowiono powierzyć komisji międzyministerialnej opracowanie odpowiedniego wniosku.

9. ^bZałącznik N° 5. ^b Przyjęto projekt rozporządzenia o przydzieleniu zarządu dróg wodnych do Ministerstwa Komunikacji. Wobec tego, że sprawa dróg wodnych w znacznym stopniu dotyka interesów wojskowych, do sekcji żeglugi w tym Ministerstwie delegowani będą przedstawiciele Min[isterstwa] Spraw Wojsk[owych]. Decyzję co do sprawy ewent. przydzielenia zarządu żeglugi morskiej do Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu odroczone do czasu, gdy sprawa ta stanie się aktualna.

10. W sprawie dalszych losów Urzędu Zdrowia Publ[icznego] postanowiono zwołać na dzień jutrzejszy naradę, złożoną z przedstawicieli Min[isterstwa] O.P. i O.S., Spraw Wewn[ętrznych] i obecnego Kierownika tego urzędu, dyr. Szenajcha dla przedstawienia konkretnego wniosku w tej sprawie na jutrzejszym posiedzeniu Rady Ministrów.

11. W sprawie gmachów państwowych, zajętych obecnie przez wojsko, a potrzebnych innym urzędem, Kom. Piłsudski prosił zainteresowane Ministerstwa o przedstawienie pisemnych wniosków do Min[isterstwa] Spraw Wojsk[owych].

12. Decyzję w sprawie przygotowania gmachu dla Sejmu odroczone do czasu przedstawienia przez Min[istra] Spraw Wewn[ętrznych] konkretnego, popartego planami i kosztorysem, wniosku w tej sprawie.

13. Zatwierdzono postanowienie p. Ministra Thugutta niewysyłania na razie komisarzy do 4-ch litewskich powiatów gub. Suwalskiej. Co do pow. Sejneńskiego komisarz zostanie wysłany na jego polską część. W kwestii wysłania komisarza na całą północną część gub. Suwalskiej dla ochrony interesów polskich postanowiono szukać porozumienia z centralnymi władzami litewskimi w Wilnie. Powstrzymanie się od objęcia zarządu nad litewską częścią gub. Suwalskiej ma charakter prowizoryczny do czasu rozstrzygnięcia losów tej ziemi przez kongres pokojowy.

14. Wobec skierowanego do Min[isterstwa] Spraw Wewn[ętrznych] z Sosnowca zapytania, czy Elektrownia Sosnowiecka ma wstrzymać prąd, który uruchamia

pracujące częściowo na rzecz fabryk niemieckich, znajdujących się po drugiej stronie kordonu, pomp w Czeladzi, postanowiono na skutek wyjaśnień, udzielonych przez Kom. Piłsudskiego, iż na razie prądu wstrzymywać nie należy.

15. P. Minister Wasilewski udziela wyjaśnień w sprawie przyjazdu do Warszawy w charakterze posła Republiki Niemieckiej hr. Kesslera.

16. Kom[endant] Piłsudski udziela wyjaśnień w sprawie położenia na Podlasiu i gwałtów popełnianych tam przez wojska niemieckie i zapowiada rychłe wyjaśnienie tej sprawy wobec spodziewanego na jutro przyjazdu delegatów z Ober-Ostu⁹.

17. Kom[endant] Piłsudski udziela wyjaśnień w sprawie zarządzeń, poczynionych dla odsieczy Lwowa¹⁰.

18. ^bZałącznik N° 6. ^b Przyjęto projekt obwieszczenia w sprawie niedopuszczalności zajmowania i zarządzania majątkiem pozostałym po b. okupantach oraz zakładami przemysłowymi i handlowymi, a także instytucjami użyteczności publicznej przez jakiegokolwiek organizacje prywatne lub społeczne, partie polityczne, związki itp.

19. Upoważniono Min[istra] Komunikacji do wydania rozporządzenia o przejęciu pod zarząd państwowy kolejek dojazdowych.

20. Polecono Ministerstwu Sprawiedliwości w porozumieniu z Min[isterstwem] Spraw Wewn[ętrznych] i Apropozycji opracowanie projektu dekretu o lichwie żywnościowej i artykułami pierwszej potrzeby.

21. Przyjęto wnioski Ministerstwa Przemysłu i Handlu o mianowanie p. Romana Ingardena Szefem Sekcji Żeglugi i p. Stanisława Brzezińskiego Szefem Sekcji Surowców w tym Ministerstwie.

22. Przyjęto wniosek p. Prezydenta Ministrów o mianowanie p. Juliana Eberhardta Podsekretarzem Stanu w Min[isterstwie] Komunikacji.

23. P. Minister Arciszewski zwraca uwagę na konieczność dania zarobku powracającym z Niemiec robotnikom przemysłu włóknistego wobec tego, że uruchomienie odnośnych fabryk jest w obecnej chwili niemożliwe. W związku z tym ponawia on swoją prośbę o jak najrychlejsze utworzenie Ministerstwa Robót Publicznych i zapowiada przedstawienie kandydata na stanowisko Podsekretarza Stanu w tym Ministerstwie na najbliższym posiedzeniu.

24. Na wniosek p. Ministra Iwanowskiego postanowiono zwołać na dzień 22 bm. konferencję międzyministerialną w sprawie podniesienia i ujednostajnienia

⁹ Naczelne Dowództwo Armii Cesarstwa Niemieckiego na froncie wschodnim w czasie I wojny światowej (1915–1918).

¹⁰ Decyzją Tymczasowego Naczelnika Państwa odsiecz Lwowa nastąpiła 19 listopada 1918 r. Plan operacyjny przygotował gen. Tadeusz Rozwadowski, a jego realizacją kierował gen. Bolesław Roja. Uderzenie polskie dało rezultat w postaci opanowania miasta 22 listopada 1918 r.

płac zarobkowych w różnych gałęziach produkcji. Do czasu tego ujednostajnienia postanowiono nie wprowadzać żadnych faktów dokonanych w tej dziedzinie.

25. Ustalono, że korespondencja urzędowa zarówno pocztowa, jak telegraficzna powinna być wolna od opłaty.

26. Upoważniono p. Ministra Poczt i Telegrafów do podwyższenia opłat pocztowych i telegraficznych.

Koniec posiedzenia o godz. 11 m. 20 wieczorem.

Moraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 listopada 1918 r.
2. Rozporządzenie o utworzeniu Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej.
3. [Pismo uzasadniające sprawowanie pełni władzy ustawodawczej przez Naczelnika Państwa].
4. [Pismo ministra przemysłu i handlu o zadaniach Ministerstwa].
5. Rozporządzenie [Rady Ministrów o podporządkowaniu zarządu żeglugi wodnej Ministerstwu Komunikacji].
6. [Informacja publiczna Rady Ministrów o przejściu przez państwo polskie majątku b. państw zaborczych].

[Załącznik] °N° 1°

Porządek dzienny posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 listopada 1918 r.

1. Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
2. Wniosek w sprawie rozgraniczenia kompetencji Kom. Piłsudskiego od kompetencji Rady Ministrów w sprawie mianowania urzędników.
3. Projekt exposé Min[istra] Przemysłu i Handlu.
4. Sprawy bieżące.
5. Projekt ordynacji wyborczej do sejmu.

R O Z P O R Z ą D Z E N I E O U T W O R Z E N I U T Y M C Z A S O W E G O R Z ą D U L U D O W E G O R E P U B L I K I P O L S K I E J

Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej stanowi:

Art. 1. Władzę najwyższą Państwa Polskiego sprawuje aż do zwołania Sejmu ustawodawczego, Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej.

Art. 2. Skład Rządu stanowią:

Prezydent Ministrów

Minister Spraw Wojskowych,

Minister Spraw Wewnętrznych,

Minister Spraw Zewnętrznych,

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego,

Minister Sprawiedliwości,

Minister Skarbu,

Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych,

Minister Komunikacji,

Minister Apropowizacji,

Minister Pracy i Opieki Społecznej,

Minister Ochrony Kultury i Sztuk Pięknych,

Minister Poczty i Telegrafów,

Minister Przemysłu i Handlu,

Minister Robót Publicznych,

6 Ministrów bez teki.

Prezydent Ministrów może objąć kierownictwo jednego z istniejących Ministerstw.

Naczelnym Wódcą polskiej siły zbrojnej jest zarazem Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 3. Prezydent Ministrów w porozumieniu z interesowanymi Ministrami zarządzi ściśle rozgraniczenie zakresu kompetencji poszczególnych Ministrów. Od zarządzenia Prezydenta Ministrów służy interesowanym Ministrom odwołanie do decyzji Rządu.

Art. 4. Rozporządzenia z mocą ustawy wydawane będą w imieniu Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej. Do prawomocności uchwał Rządu potrzebna jest obecność przynajmniej połowy wszystkich jego czynnych członków.

Uchwały zapadają prostą większością głosów. Jeżeli wśród mniejszości znajdzie się Prezydent Ministrów i Naczelnym Wódcą polskiej siły zbrojnej – uchwała będzie poddana rewizji na najbliższym, najdalej w ciągu dni

7-iu zwołać się mającym posiedzeniu Rządu. W tym ostatnim wypadku dla powzięcia ostatecznej decyzji potrzebna jest obecność przynajmniej 3/4 wszystkich czynnych członków Rządu; uchwała zapada prostą większością głosów.

- Art. 5. Rozporządzenia ustawodawcze, opatrzone podpisami Prezydenta Ministrów, Naczelnego Wodza polskiej siły zbrojnej oraz przynajmniej trzech Ministrów tudzież zaopatrzone w odcisk pieczęci państwowej z napisem „Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej” – otrzymują moc obowiązującą z dniem ogłoszenia ich w Dzienniku Praw Państwa Polskiego, o ile w samym rozporządzeniu inna data nie będzie wskazana.
- Art. 6. Rozporządzenia wykonawcze wydają i odwołują poszczególni Ministrowie w zakresie przekazanych im dziedzin zarządu Państwowego. Rozporządzenia te mogą być uchylone przez Prezydenta Ministrów na skutek zapadłej w tym względzie uchwały Rządu. Nie ulegają uchynieniu w trybie powyższym rozporządzenia, wydane przez Naczelnego Wodza polskiej siły zbrojnej, w zakresie spraw wojskowych.
- Art. 7. Prezydent Ministrów i poszczególni Ministrowie odpowiedzialni są politycznie wobec Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej.
- Art. 8. Funkcje Rady Ministrów, określone w Dekrecie o Tymczasowej organizacji władz naczelných (Dz.Pr. N° 1 poz. 1) – przechodzą na Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej.
- Art. 9. Budżet Republiki Polskiej uchwała Rząd na wniosek Ministra Skarbu.
- Art. 10. Mianowanie wyższych urzędników państwowych wymienionych w art. 31, 33 i 34 Dekretu o Tymczasowej organizacji władz naczelných – stanowi atrybut Rządu. Pisma nominacyjne podpisują: Prezydent Ministrów i Minister, przedstawiający kandydata do nominacji oraz Naczelný Wódz polskiej siły zbrojnej. Odwołanie następuje w tym samym trybie, w jakim udzielona była nominacja. Urząd Naczelnego Wodza polskiej siły zbrojnej aż do zwołania Sejmu ustawodawczego jest nieodwołalny.
- Art. 11. Sądy państwowe w zakresie wymiaru sprawiedliwości korzystają z zupełnej niezawisłości. Wyroki ogłaszane będą w imieniu Republiki Polskiej. Art. 2. przepisów tymczasowych o urządzeniu sądownictwa (Dz.Urz.D.S. N° 1 z r. 1917) – uchyla się.
- Art. 12. Prawo zatwierdzania wyroków śmierci i ułaskawiania wykonywa Rząd w trybie przepisany dla aktów ustawodawczych.
- Art. 13. Urzędy państwowe działają w imieniu Republiki Polskiej. Art. 40. Dekretu o Tymczasowej organizacji władz naczelných – uchyla się.

Art. 14. Wszelkie sprzeczne z postanowieniami niniejszego rozporządzenia przepisy prawa obowiązującego tracą moc.

Art. 15. Prezydent Ministrów zarządzi opublikowanie niniejszego rozporządzenia w Dzienniku Praw.

Warszawa, dn. ... 1918 r.¹¹

PREZYDENT MINISTRÓW
NACZELNY WÓDZ POLSKIEJ SIŁY ZBROJNEJ
MINISTROWIE

°Załącznik do punktu 3. N° 3°

**[Pismo uzasadniające sprawowanie pełni władzy ustawodawczej
przez Naczelnika Państwa]**

Warszawa, dn. 19 listopada [1]918 r.

Od dnia, w którym Komendant Piłsudski zamianował pośła Daszyńskiego Prezydentem Ministrów, spoczywa na osobie Komendanta Piłsudskiego pełnia władzy państwowej we wszystkich trzech jej działach tj. ustawodawczym, dziale wymiaru sprawiedliwości czyli sędowniczym i w dziale wykonawczym. Wymiar sprawiedliwości został już od 150 lat oddzielony od funkcji ustawodawczej i wykonawczej i spoczywa wszędzie w ręku niezawisłych sądów. Władzę ustawodawczą w republikach posiada lud, a wykonuje ją przez wybranych reprezentantów w Sejmie ustawodawczym. Dopóki Sejm ustawodawczy nie zebrał się, władzę ustawodawczą sprawuje głowa państwa, ^hw tym wypadku zresztą^h powołana ^htakże^h ^cu nas^c za °powszechną zgodną wolą^c ludu, ^htj.^h ^ca więc^c Komendant Piłsudski. Wynika z tego, że wszelkie akta treści prawodawczej muszą mieć °Jego° aprobatę i nosić obok podpisów odpowiedzialnych ministrów Jego podpis.

Ministrowie przygotowują jedynie wnioski prawodawcze, charakter praw nadaje im dopiero zatwierdzenie przez głowę państwa.

°Trzeci dział^c ^hTrzy działy^h władzy państwowej tj. władzę wykonawczą sprawują ministrowie każdy w swym zakresie działania. W dziedzinie tej władzy wykonawczej Komendant Piłsudski zastrzegł dla siebie tylko administrację naczelną spraw wojskowych, rezerwując sobie kierownictwo tego ministerstwa. Ten fakt jednak objęcia przez siebie jednej teki ministerialnej nie uchylił bynajmniej charakteru

¹¹ Dekret został wydany 22 listopada 1918 r.

Komendanta Piłsudskiego jako dzierżyciela zwierzchniej władzy państwowej lecz tylko część władzy wykonawczej, którą zresztą powierzył ministrom, „tenże” zastrzegł dla siebie.

Sprawa nominacji urzędników rozstrzygnięta jest dotąd przez dekret o tymczasowej organizacji władz z 3-go stycznia Dz. Praw Państwa Nr 1 i tymczasowe przepisy służbowe dla urzędników państwowych z 11-go czerwca Dz. Praw Nr 6. Wedle tych przepisów sędziów pokoju mianuje na wniosek ministra głowa państwa, tj. dawniej Rada Regencyjna; na stanowiska urzędnicze w innych dykasteriach do IV-j kategorii płac włącznie mianuje głowa państwa od 5-ej do 11-ej właściwy minister, jednak z tym zastrzeżeniem, że o zamierzonych nominacjach na wyższe urzędy we władzach centralnych, tj. ministerstwach od V-ej do VII-ej kategorii włącznie – ministrowie powiadamiają poprzednio Radę Ministrów. Obecnie zatem nominacje zastrzeżone głowie państwa wychodzić winny od Komendanta Piłsudskiego oczywiście zawsze na wniosek Ministra, poparty uchwałą Rady Ministrów.

„Załącznik do punktu 4. N° 4”

[Pismo ministra przemysłu i handlu o zadaniach Ministerstwa]

Od Ministerstwa Przemysłu i Handlu

Najbliższym zadaniem Ministerstwa Przemysłu i Handlu jest utrzymanie w ruchu zakładów przemysłowych czynnych, odbudowa i uruchomienie zakładów zdewastowanych przez okupantów i dostarczenie pracy powracającym do kraju rzeszom robotniczym.

Wobec ogromnego braku surowców, maszyn, sił fachowych i wobec rozproszczenia robotników Ministerstwo stosować będzie, przy uruchomieniu przemysłu zasadę celowości, drogą zrzeszania fabryk uzupełniających się wzajemnie i tworzenia z nich zespołów technicznych.

Odpowiednikiem tego systemu jest demokratyczna dyscyplina pracy wewnątrz fabryki – poddanie w niej wszystkich funkcji jednej idei przewodniczej, której wyrazicielem w ostatecznej instancji będzie organ rządowy. Równie ważnym czynnikiem jak organizacja pracy jest jej intensywność, a środkiem do zwiększenia tej intensywności będzie skrócenie dnia pracy i poprawienie warunków materialnych robotnika.

Dla wykonania swoich zadań Ministerstwo zamierza:

1. Poddanie swojej kontroli produkcji przemysłowej i jej rozdziału z pozostawieniem jednak szerokiego pola inicjatywie i przedsiębiorczości prywatnej, a w szczególności kooperatywom przemysłowym, których współpraca z Rządem

ze względu na trudność sytuacji gospodarczej jest w obecnym czasie przejściowym nieodzowna.

2. Poddanie jednej idei kierowniczej organizacji pracy w przemyśle, zachowanie dyscypliny pracy i osiągnięcie jak największej jej wydajności.

3. Wprowadzenie 8-mio godzinnego dnia roboczego.

4. Regulowanie stosunków między przedsiębiorcami i robotnikami z uwzględnieniem znaczenia jakie zdobyła sobie w ostatnich czasach klasa robotnicza. W szczególności – jak najszerzy rozwój związków zawodowych robotniczych tak, aby objęły one całość produkcji oraz popieranie zbiorowych umów pracy.

Rola delegatów robotniczych i innych ciał przedstawicielskich klasy robotniczej polegać będzie na przedstawicielstwie i obronie interesów robotniczych oraz na informowaniu rządu o potrzebach klasy robotniczej. Jednakże jedność pracy w poszczególnych zakładach przemysłowych, uruchomionych na zasadzie wskazówek rządu ludowego nie może być naruszona przez ingerencję rad robotniczych do administracyjnych zarządzeń kierowników fabrycznych.

5. Wobec ogołocenia kraju przez okupantów ze środków żywności i produkcji rząd będzie mógł stopniowo tylko znosić istniejące ograniczenia ruchu towarowego, ażeby zapewnić sobie wpływ na obrót towarów, zapobiec spekulacji i przeprowadzić planowy podział towarów w interesie najszerzych mas ludności.

Istnienie samodzielnego i szczęśliwego państwa, opartego na dobrobycie najszerzych warstw ludności niemożliwe jest bez rozwoju przemysłu – w rozwoju tym zainteresowane są przeto wszystkie klasy społeczeństwa w szczególności zaś klasa robotnicza. Ministerstwo rozpoczyna więc swoją pracę licząc na to, że klasa robotnicza będzie z nim współdziałała, w zrozumieniu znaczenia rozwoju przemysłu i w poczuciu obowiązku jaki na siebie wzięła, wysyłając do rządu swoich przedstawicieli.

^fMinister Przemysłu i Handlu
/-/ Jerzy Iwanowski^f

^cZałącznik do punktu 9. N° 5^c

‘Rozporządzenie^c

**[Rady Ministrów o podporządkowaniu zarządu żeglugi wodnej
Ministerstwu Komunikacji]**

1) Zarząd dróg wodnych we wszystkich b. trzech zaborach, a więc sprawy żeglugi, warsztatów, przystani, spraw ^cusplawnienia^c ^hregulacji^h rzek itd. przekazują

się w całości Ministerstwu ^cKomunikacji^c ^hSpraw Wojskowych^h, w którym tworzy się osobna sekcja dla tych agend.

2) Szef sekcji dróg wodnych powoła natychmiast komisję rzeczoznawców, która pod jego przewodnictwem opracować ma w ciągu 2 tygodni projekt organizacji zarządu dróg wodnych w Polsce, obejmujący dziedziny: administracyjną, wojskową, techniczną, trację^h i roboty regulacyjne^h.

Komisja ta przygotowuje nadto na Kongres Międzynarodowy¹² materiały, dotyczące portów i tonażu morskiego.

3) Ministerstwo ^cKomunikacji^c ^hSpraw Wojskowych^h przystąpi bezzwłocznie do uruchomienia sekcji dróg wodnych.

^fPrezydent Ministrów
Moraczewski Jędrzej^f

^cZałącznik do punktu 18. N° 6^c

[Informacja publiczna Rady Ministrów o przejęciu przez państwo polskie majątku b. państw zaborczych]

Warszawa dn. 20 listopada [19]18.

Dz.Gł. 3301/18.

^cTymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej^c niniejszym podaje ^hsię^h do wiadomości publicznej co następuje:

1) wszelki majątek pozostały po b. okupantach oraz wszelkie opuszczone przez nich gmachy, lokale, składy itp. przeszły na własność Republiki Polskiej lub pod jej zarząd.

Wobec tego rozporządzać nimi mogą tylko osoby przez Tymczasowy Rząd Ludowy upoważnione, zajmowanie zaś wymienionych lokali i majątku przez jakiegokolwiek organizacje prywatne lub społeczne, partie polityczne, stowarzyszenia, związki itp. ^cbez upoważnienia Rządu^c jest niedopuszczalne.

2) Opiekę nad zakładami przemysłowymi i handlowymi oraz nad instytucjami użyteczności publicznej roztacza Tymczasowy Rząd Ludowy za pomocą swoich organów.

Wobec tego niepotrzebne i ze stanowiska interesu publicznego niedopuszczalne ^csą samowolne rozporządzenia^c ^hjest samowolna ingerencja^h partii, organizacji i stowarzyszeń ^ctyczące^c ^hdo^h tych zakładów i instytucji (stawianie wart, wydawanie zarządzeń, nakładanie pieczęci itp.).

¹² Mowa o Konferencji Pokojowej, która zbierze się w Paryżu 18 stycznia 1919 r.

Natomiast wzywa się ludność do niezwłocznego zawiadomiania go o wszystkich instytucjach potrzebujących opieki i nadzoru – celem wydania niezbędnych zarządzeń.

Prezydent Ministrów
fMoraczewski Jędrzejf
Minister Spraw
Wewnętrznych
fStan. Thugutf
Minister Apropowizacji
fAntoni Minkiewiczf
Minister Przemysłu i Handlu
fJerzy Iwanowski

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

5

PROTOKÓŁ 5-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 21 listopada 1918 [r.]

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Andrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister O.K. i S.P.	ob. Medard Downarowicz
Minister Przem. i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. dr Władysław Byrka
Kierownik Ministerstwa Aprowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Szef Biura Prezydzialnego	ob. dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	ob. dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 6-ej min. 45 wiecz[orem].

1. Protokół 4-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 20 listopada b.r. odczytano i przyjęto.

2. Uchwalono, by na przyszłość w protokołach posiedzeń Rady Ministrów oraz korespondencji urzędowej z urzędnikami używać zamiast tytułu „pan” tytułu „obywatel”.

3. ^bZałącznik N° 2. ^b Przyjęto wnioski Ministerstwa Aprowizacji w sprawie ustalenia cen na ziemiopłody i podwyższenia normy żywnościowej w b. okupacji niemieckiej z tą poprawką do drugiego wniosku, iż dla ciężko pracujących ustanawia się podwójną normę żywnościową, wynoszącą 360 gramów dziennie.

4. Przyjęto wniosek Min[istra] Sprawiedliwości o przedstawienie Kom[endantowi] Piłsudskiemu do nominacji na stanowisko Sędziego Sądu Najwyższego ob. Stanisława Patka.

5. ^bZałącznik N° 3. ^b Przyjęto wniosek Min[istra] Skarbu w sprawie zatwierdzenia mianowanych przez komisarza rządowego ob. Józefa Englicha członkami Zarządu Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej ob. Stanisława Karpińskiego jako przewodniczącego Zarządu i ob. Zygmunta Chamca jako jego zastępcy na zajmowanych stanowiskach.

6. ^bZałącznik] N° 4.^b Przyjęto projekt dekretu o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej¹³.

7. W sprawie Urzędu Zdrowia Publicznego postanowiono wobec wydzielenia spraw opieki społecznej z pod kompetencji dotychczasowego Min[isterstwa] Z.P. i O.S. i przydzielenia ich do dotychczasowego Min[isterstwa] O.P. skoncentrować wszystkie sprawy zdrowia publicznego w osobnym Ministerstwie Z.P. i powołać na stanowisko Ministra Z.P. dr. Tomasza Janiszewskiego. Przed wprowadzeniem w czyn tej decyzji konieczne będzie uzyskanie na nią zgody Kom[endant]a Piłsudskiego i porozumienie się z dr. Janiszewskim.

8. ^bZałącznik] N° 5.^b Przyjęto w drodze kurendy projekt dekretu o zawieszeniu tytułów rodowych.

9. ^bZałącznik] N° 6.^b Ob. Prezydent Ministrów odczytuje raport z Podlasia nadesłany przez ob. Stanisława Rużyckiego.

10. Ob. Minister Wasilewski zdaje sprawę z przebiegu pierwszej wizyty u niego posła niemieckiego w Warszawie hr. Kesslera.

11. ^bZałącznik] N° 3 do punktu 5 protokołu z 19/XI.1918 r.^b Przyjęto art. 60–107 projektu ordynacji wyborczej do Sejmu z następującymi zmianami:

- a) w art. 61 skreśla się słowa „jeden mąż zaufania”,
- b) art. 65 otrzymuje brzmienie „wyborca po oddaniu głosu musi opuścić miejsce wyborów. Wstęp do miejsca wyborów mają tylko wyborcy i członkowie komisji”,
- c) w art. 73 słowo „dokumentów” zastępuje się słowem „dowodów”,
- d) w art. 74 po słowie „głosowania” wstawia się słowo „i koperty”; do art. tego dodaje się ustęp o następującym brzmieniu: „karty do głosowania winny być sprzedawane w ciągu 5-ciu dni przed wyborami w wolnym handlu i w lokalu wyborczym po cenie 5 fen. (6 hal.)”,
- e) w art. 75 ustęp zaczynający się po słowie „otrzymuje” a kończący się przed słowem „ten” zastępuje się słowami „kopertę do głosowania, wkłada od razu w nią kartę i zakleiwszy, wręcza przewodniczącemu komisji”. Nadto do art. tego dodaje się słowa: „po czym wyborca opuszcza lokal wyborczy”,
- f) art. 76 otrzymuje brzmienie „wypełnienie karty do głosowania odbywa się za pomocą podkreślenia tego numeru listy kandydatów, na którą wyborca chce oddać swój głos”,
- g) w art. 78 słowa „stawili się do głosowania” zastępuje się słowami „znajdują się”,
- h) w art. 81 po słowie „są” wstawia się słowa „karty do głosowania, włożone nie do urzędownie ostemplowanej koperty lub koperty, oznaczonej znakiem odróżniającym”,

¹³ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 17, poz. 41.

- i) w art. 85 ustęp drugi skreśla się,
- j) w art. 88 dodaje się słowa „lub w sposób w miejscu używany”,
- k) w art. 91 słowo „przewodniczącego” zastępuje się słowami: „pierwszego prezesa”,
- l) w art. 92 do ustępu pierwszego dodaje się słowa: „z wyjątkiem kart do głosowania (art. 74)”,
- m) art. 93 skreśla się,
- n) do art. 94-go dodaje się słowa „w dwóch egzemplarzach”,
- o) w art. 95 słowa, stojące po słowie „po czym” zastępuje się słowami „jeden egzemplarz protestu wraz z zarzutami przesyła się do Sądu Najwyższego, drugi zaś do Kancelarii Sejmowej”,
- p) w art. 97 skreśla się słowa „powołanych do tej funkcji w drodze mu zwykłej”,
- r) w art. 99 słowa, stojące po słowie „unieważnione” zastępuje się słowami „winny lub winni mogą być skazani na zapłacenie kosztów ponownego głosowania lub części tych kosztów. Koszta te wpłaci skazany w kwocie przez sąd oznaczonej do Kasy Państwowej, wzgl. gminnej. Do orzekania powołanym jest Sąd Pokoju (Sąd Powiatowy) miejsca wyborów”,
- s) w art. 106 słowa „Rada Ministrów” zastępuje się słowami „Minister Spraw Wewnętrznych”.

Ob. Minister Thugutt komunikuje, że Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych z udziałem Prof. Buzka przystąpiło do obrad nad podziałem okręgów wyborczych. Odnośny projekt co do Królestwa zostanie przedstawiony Radzie Ministrów w dniu jutrzejszym, co do Galicji i Śląska Cieszyńskiego dnia 23 bm. Wobec żądania posłów ludowych z Galicji, by tam nie wprowadzać wyborów proporcjonalnych, Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych przygotowuje dla Galicji dwa projekty: jeden będzie przewidywał dla całej Galicji okręgi wielomandatowe, drugi dla pewnych okręgów przewiduje wybory proporcjonalne, inne natomiast będą jednomandatowe. W sprawie zaboru pruskiego polecono Min[isterstwu] Spraw Wewnętrznych wezwanie do narad nad podziałem jego na okręgi wyborcze osób, znających tamtejsze stosunki.

W sprawie ziem, na których w chwili przeprowadzania wyborów nie będą urzędowały władze polskie, postanowiono w zasadzie rozpisac i tam wybory, gdyby jednak przeprowadzenie ich z tego właśnie powodu okazało się niemożliwe, wyda się postanowienie, iż w skład Sejmu wejdą wszyscy dotychczasowi posłowie polscy z odnośnych okręgów.

Wobec tego, że sprawa podziału kraju na okręgi wyborcze nie będzie mogła być zaraz rozstrzygniętą postanowiono ogłosić na razie samą ordynację wyborczą, zaznaczając, że podział na okręgi wyborcze zostanie wkrótce ogłoszony, i że dzień tego ogłoszenia będzie dniem ogłoszenia wyborów w rozumieniu ordynacji wyborczej. Przed ogłoszeniem ordynacji wyborczej projekt jej winien być jeszcze

zrewidowany pod względem redakcyjnym przez prawników i następnie powtórnie przeczytany na Radzie Ministrów.

12. Przyjęto wniosek o przedstawienie Kom[endantowi] Piłsudskiemu do nominacji na Podsekretarza Stanu w Min[isterstwie] O.K. i S.P. ob. Zenona Przesmyckiego.

13. Przyjęto wniosek ob. Ministra Downarowicza o wydzielenie Dep. Sztuki w Min[isterstwie] W.R. i O.P. i przydzielenie go do Min[isterstwa] O.K. i S.P.

14. Przyjęto wniosek o przedstawienie Kom[endantowi] Piłsudskiemu do nominacji na Szefów Sekcji w Min[isterstwie] Poczty i Telegrafów ob. dr. Jana Urbańskiego, inż. Tołłoczkę i inż. Jasińskiego.

15. Ob. Minister Thugutt komunikuje o otrzymanej z Chełma depechy tej treści, iż tymcz. Rada Powiatowa postanowiła zarządzić w pow. Chełmskim przymusowy pobór dwóch roczników. Zgodzono się z poglądem ob. Ministra, iż należy oddepeszować, że takie zarządzenie tymcz. Rady Powiatowej nie ma mocy prawnej, że jednak nie kładzie się żadnej tamy wstępowaniu do wojska ochotników z powiatu Chełmskiego.

16. W poruszonej przez ob. Prezydenta Ministrów sprawie walki z lichwą żywnościową i artykułami pierwszej potrzeby postanowiono: iż Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wyda na razie rozporządzenie, zakazujące handlu zajętych przez Państwo artykułami żywności – specjalnie chodzić będzie o mogące być podniętą do rozruchów wystawy sklepowe – dalej rozporządzenie w sprawie przestrzegania przez jadalnię cen maksymalnych i niedopuszczalności zbyt obfitych jadalnisz, wreszcie wreszcie w sprawie oszczędzania węgla. Poza tym postanowiono odroczyć dyskusję nad tą sprawą do czasu przedstawienia opracowywanych już konkretnych wniosków.

17. Ob. Minister Thugutt porusza sprawę Elektrowni Warszawskiej objętej obecnie w zarząd przez Radę Robotniczą, której wobec wysokich płac, żądanych przez robotników, miasto nie chce przyjąć pod swój zarząd. Decyzję w tej sprawie odroczone.

18. Postanowiono zwrócić się do Min[istra] Spraw Wojskowych, względnie wprost do Kom. Piłsudskiego o cofnięcie wydane przez warszawską Komendę miasta rozporządzenia, przywracającego przepustki na kolejach.

Koniec posiedzenia o godz. 10-ej wiecz.

fMoraczewski Jędrzejf

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 21 listopada 1918 [r.].
2. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie cen ziemiopłodów z terenów dawnej okupacji niemieckiej].
3. [Wniosek w sprawie potwierdzenia nominacji pp. Stanisława Karpińskiego i dr. Zygmunta Chamca na członków Zarządu Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej]¹⁴.
4. Dekret o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej¹⁵.
5. Dekret w sprawie używania tytułów rodowych.
6. [Informacja dla Rady Ministrów o trudnościach związanych z ewakuacją wojsk d. niemieckiego Ober-Ostu].

[Załącznik] °N° 1°

Porządek dzienny posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 21 listopada 1918 [r.]

1. Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
2. Projekt ordynacji wyborczej do sejm.
3. Projekt dekretu o organizacji władz naczelných Republiki Polskiej.
4. Projekt dekretu o wprowadzeniu 8-godzinnego dnia roboczego.
5. Wniosek w sprawie Urzędu Zdrowia Publicznego.
6. Sprawy bieżące.

°Załącznik do punktu 3. N° 2°

[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie cen ziemiopłodów z terenów dawnej okupacji niemieckiej]

Do Rady Ministrów

Ministerstwo Apropowizacji uprasza o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku.

„Ceny ziemiopłodów na terenie powiatów byłej okupacji niemieckiej ustanowione zostają w sposób następujący:

¹⁴ Nie publikuje się.

¹⁵ Nie publikuje się.

za 100 kg ziemniaków	Mk	16,-
za 100 kg żyta i jęczmienia	”	60,-
za 100 kg pszenicy	”	70,-

loco wyznaczony punkt dostawy.

Norma spożycia mąki dla ludności wielkich miast i ośrodków przemysłowych podwyższona zostaje do 180 gr. na mieszkańca dziennie, co stanowi 50% podwyżki w stosunku do normy obecnej”.

Motywy wniosku.

Obowiązujące dotychczas ceny na ziemiopłody wyznaczone przez władze okupacyjne niemieckie nie pokrywały kosztów produkcji, wobec czego producenci zmuszeni byli do potajemnej sprzedaży. Poza tym pomiędzy cenami obowiązującymi na terenie byłej okupacji austriackiej i niemieckiej były zbyt rażące różnice, które należy do pewnego stopnia zniwelować. W obecnej chwili Państwo Polskie nie rozporządza dostateczną egzekutywą, aby zboże od producentów w razie ich oporu zabrać przemocą. Przy ustanawianiu planu gospodarczego na rok bieżący przyjęto pod uwagę dostawy na potrzeby wielkich miast z powiatów byłej okupacji niemieckiej jeszcze 500 000 ctn. Ilości tej bez podwyższenia cen i nieposiadania w dostatecznym stopniu egzekutywy wydobyć nie będzie można. Wobec znacznych ilości zboża, zakupionego po cenach niższych, podwyżka cen na zboże nie odbije się w sposób dotkliwy na cenie chleba. Norma 180 gramów będzie mogła być utrzymana tylko w tym wypadku, o ile umożliwione zostanie przewiezienie zboża zamagazynowanego w Niemczech. Podwyższenie normy w chwili obecnej zawiera pewną dozę ryzyka, lecz jest wskazane ze względu na ludność miast, która tego oczekuje niecierpliwie.

Warszawa, dnia 20 listopada 1918 r.

Minister Aprowizacji
^fAntoni Minkiewicz^f

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ... 1918 r.
Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

DEKRET
°w sprawie używania tytułów rodowych°

21 listopada [1918]

Aż do rozstrzygnięcia tej sprawy przez Sejm Ustawodawczy zawiesza się używanie w życiu publicznym i przy wykonywaniu wszelkich czynności urzędowych wszelkich tytułów rodowych, jako też tytułów, przywiązanych dotąd do pełnienia niektórych wyższych funkcji urzędowych (ekscelencja), natomiast nienaruszone pozostaje prawo używania tytułów naukowych. Funkcjonariusze publiczni noszą w czasie pełnienia czynności urzędowych tytuły, określające ich charakter służbowy.

^fMoraczewski Jędrzej
Prezydent Ministrów^f

^fL. Wasilewski^f

^fB. Ziemięcki^f

[§]Byrka[§]

^fT. Arciszewski^f

^fL. Supiński^f

^fStan. Thugutt^f

^fMedard Downarowicz^f

**[Informacja dla Rady Ministrów o trudnościach związanych z ewakuacją wojsk
d. niemieckiego Ober-Ostu]**

Biała, d. 18 listopada 1918 r.

Do
Pana Prezydenta Ministrów
w Warszawie

Raport o położeniu na Etapach Bugu

Do 18 bm. Komisarz Rządu Polskiego nie przyjechał; Komisarz Ukraiński wyjechał.

Od dnia 11 bm. rozpoczęto od strony Parczewa i Łosic samorzutnie rozbrajać Niemców, na ogół bez gwałtu, gdyż żołnierze nadzwyczajnie chętnie rzucali broń. Zabierano im również inwentarze żywe i martwe, żywność i ubranie.

Dnia 12 bm. utworzył się w Białej Polski Kom. Wykonawczy w celu utworzenia milicji, pertraktacje z Niemcami i przygotowanie materiału dla Komisarza.

13 bm. Komitet pertraktuje z Inspekcją Etapową w sprawie niedopuszczenia ekspedycji karnych, powstrzymania wystąpień zbrojnych przeciw Niemcom.

W zamian za to Niemcy obiecywali wycofanie się do 20 bm. do Brześcia w celu powrotu do Niemiec przez Białystok.

14 bm. Niemcy otrzymali posiłki ze Wschodu i rozpoczęły ekspedycje karne. Całe prawie Etapy są w ręku niemieckim. Doniesienia gazet o objęciu Etapów przez nas są nieścisłe.

Janów, Konstantynów, Łomazy, Ross i wiele innych miejscowości zostało spalone lub splądrowane. Jest wielu zabitych; Niemców zginęło bardzo mało.

13 bm. Międzyrzec i okolica zostały objęte w posiadanie przez Komendanta Polskich Oddziałów Wojskowych, Sg. Zowczaka na zasadzie formalnej umowy z Niemcami. 16 bm. bez uprzedniego wymówienia zajęły samochody, zastrzeliły naszych żołnierzy posterunkowych, zrobiły rzeź w mieście i spaliły kilkanaście domów. Kilka kas publicznych i prywatnych zostało zrabowane. Zginęło 30–60 naszych ludzi, a tylko kilku Niemców. Ekspedycja ta była wiarołomną i przeciwko wszelkim zasadom prawa wojennego.

Zachodzi obawa, aby Niemcy nie chcieli sobie w ten sam sposób dalszej drogi kolejowej torować.

Od 15 bm. codziennie ekspedycje karne i łupy spalonych wsi.

Mamy wrażenie, że panika ogarnia Niemców z powodu odcięcia kolejowego od Niemiec. Boją się, aby nie być zmuszeni przebiegać się piechotą przez Polskę z armią 600 000–700 000 ludzi z Ukrainy i Białej Rusi.

Naszym zdaniem tylko natychmiastowe nawiązanie stosunków z Ober-Ost i zagwarantowanie przejazdu koleją przez Polskę może sytuację naszą polepszyć i zyskać na czasie. Wszelkie akty odwetowe naszych oddziałów dały by prawdopodobnie wynik ujemny.

Jednocześnie z pertraktacjami z Ober-Ost zwrócić się do Focha¹⁶ o zmuszenie Niemców do przerwania aktów gwałtu, mogących być tylko do 1914 w Belgii porównanych, oraz z prośbą o natychmiastowe przysłanie neutralnej Komisji dla zbadania faktów, ukarania winnych i wymuszenia zadośćuczynienia.

Zwlekanie z delegowaniem Komisarza Polskiego oraz przysłania kilku regularnych żołnierzy (po porozumieniu z Inspekcją Etapową w Białej, gdyż w przeciwnym razie dojdzie do ciężkich starć zbrojnych) spowoduje dalsze niszczenie Podlasia.

¹⁶ Tak w tekście. Powinno być Focha.

Sytuacja wewnętrzna:

Tworzymy samorzutnie zarządy i rady gminne. Wybory dają rezultat o zabarwieniu nader skrajnym (bolszewickim), gdyż wybierają ludzi, którzy wrócili z Rosji.

Ludność rozgabiła w dniach 13 i 14 bm. wszystkie majątki ziemskie w zarządzie niemieckim, przy czym zmarnowano wiele zapasów.

Teraz zamierza rozgabić majątki prywatne, co niewątpliwie nastąpi, jeżeli kraj nie będzie natychmiast regularnym wojskiem obsadzony, tj. jeżeli między odejściem Niemców, a przyjściem naszego wojska będzie choć kilka dni bezrządu.

Komitet Tymczasowy w Białej wobec bezsilności zewnętrznej rozwiązał się. Raport niniejszy jest ściśle dyskretny.

/-/ Stanisław Rużycki

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

6

PROTOKÓŁ 6-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 22 listopada 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Andrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister O.K. i S.P.	ob. Medard Downarowicz
Minister Przem. i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. dr Władysław Byrka ob. dr Kazimierz Zaczek
Szef Biura Prezydyjnego	ob. dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	ob. dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 40 wiecz.

1. Protokół 5-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 21-go listopada b.r. odczytano i przyjęto.

2. Ustalono, że oficjalnym tytułem Kom. Piłsudskiego w myśl dekretu z dnia 21 bm. o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej jest „Naczelnik Państwa Polskiego”.

3. Ustalono pobory Naczelnika Państwa w wysokości rocznej 36 000 marek, dodatek na reprezentację 24 000 marek i fundusz dyspozycyjny 100 000 marek.

4. ^bZałącznik N° 2.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie zarządu gmachami państwowymi.

5. Postanowiono zmienić nazwę Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Koronnych na Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

6. ^bZałącznik N° 3.^b Decyzję co do wniosku Min[istra] O.K. i S.P. w sprawie zagwarantowania miastu Warszawie do 31 grudnia b.r. 210 000 Mk na zwrot wszelkich nakładów, połączonych z prowadzeniem opery, poczynwszy od dnia 16 bm., odroczone celem bliższego zbadania tej sprawy przez Min[isterstwo] Skarbu w porozumieniu z Min[isterstwem] O.K. i S.P.

7. ^bZałącznik N° 4.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Skarbu w sprawie wypuszczenia asygnat skarbowych 1918 r. w walucie rublowej. Co do ograniczenia

wysokości emisji tych asygnat przychyłono się do poglądu ob. Kierownika Min[isterstwa] Skarbu, iż z góry żadnego ograniczenia nie należy stawiać, lecz że należy żądać od Min[isterstwa] Skarbu periodycznych raportów o stanie subskrypcji na pożyczkę w walucie rublowej, by w momencie, gdy subskrypcja ta osiągnie pewną wysokość, mogła ona zostać wstrzymaną.

8. Polecono Min[isterstwu] Poczt i Telegrafów ustalić w porozumieniu z Min[isterstwem] Skarbu stosunek marki do korony przy przyjmowaniu opłat pocztowych. Stosunek ten będzie ustalany periodycznie na pewne dłuższe okresy czasu. Jeśli chodzi o opłaty kolejowe, to stosunek ten będzie regulowany przez Min[isterstwo] Komunikacji również w porozumieniu z Min[isterstwem] Skarbu, jednakowoż zmienianie tego stosunku będzie musiało następować tu znacznie częściej w zależności od wahań giełdowych.

9. Ob. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu porusza sprawę stosunku komisarzy powiatowych do organów lokalnych Min[isterstwa] Skarbu, którego to stosunku w wielu miejscowościach nie można uznać za poprawny. Ob. Minister Spraw Wewnętrznych prosi o zwracanie się do niego bezpośrednio z zażaleniami w tych sprawach oraz zapowiada wydanie ogólnej instrukcji dla komisarzy powiatowych.

10. Proszono Min[istra] Skarbu o wydanie rozporządzenia, iż marki niemieckie należy przyjmować wszędzie na równi z markami polskimi.

11. Proszono Min[istra] Skarbu o przedstawienie wniosku w sprawie dalszej emisji banknotów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej i o wszczęcie za pośrednictwem Min[isterstwa] Spraw Zewnętrznych starań o sprowadzenie z Niemiec odpowiednich przyrządów dla drukowania tych banknotów i bicia bilonu.

12. Przyjęto wniosek Min[istra] Spraw Wewnętrznych o wyasygnowanie natychmiast 300 000 marek na koszt utrzymania milicji ludowej do końca b.r. Będzie to zaliczka na poczet mającego być zatwierdzonym budżetu Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych. Równocześnie proszono Min[istra] Spraw Wewnętrznych o przedstawienie wniosku co do organizacji i pokrycia kosztów utrzymania milicji w całym Państwie w porozumieniu z Min[isterstwami] Skarbu, Spraw Wojskowych i Sprawiedliwości.

13. ^bZałącznik] N° 5.^b Przyjęto projekt dekretu o 8-godzinnym dniu roboczym z następującymi zmianami:

- a) w art. 1 po słowie „ogłoszenia” wstawia się słowa „w Dzienniku Praw Państwa Polskiego”, a słowa „dni przedświąteczne” zastępuje się słowami „dni sobotnie”,
- b) w art. 2 skreśla się słowa, stojące po słowie „odpoczynkowych”,
- c) w art. 3 słowo „przedświąteczny” skreśla się, słowo „przedświątecznego” zastępuje się słowem „sobotniego”, nadto do artykułu tego dodaje się zdanie „Uchwała taka wymaga zatwierdzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej”,

- d) Art. 4 otrzymuje brzmienie: „Dekret niniejszy nie może pociągać za sobą obniżenia płac robotników i pracowników”,
- e) Art. 5 otrzymuje brzmienie: „Nadliczbowe godziny pracy muszą być specjalnie wynagradzane, przy czym odnośna umowa, dotycząca dobrowolnych nadliczbowych godzin, winna być bezzwłocznie przedstawiona do zatwierdzenia Inspektorowi Pracy. Obowiązkowa praca dodatkowa usprawiedliwioną być może tylko przez warunki, wywołane siłą wypadków żywiołowych, lub przez wyjątkowe okoliczności”,
- f) W art. 6 liczba „1000” zastępuje się liczbą „5000”,
- g) Art. 7 otrzymuje brzmienie: „Wykonanie niniejszego dekretu przekazuje się Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej. Do chwili zorganizowania w Min[isterstwie] Pracy i Opieki Społecznej inspekcji pracy, czynności w tym zakresie spełniać będą polityczne władze administracyjne”,
- h) W art. 8 po słowie „będzie” wstawia się słowa „w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu”¹⁷.

14. Decyzję co do projektu dekretu o utworzeniu Ministerstwa O.K. i S.P. odroczone.

15. Przyjęto wniosek Min[istra] Spraw Wewnętrznych o przeznaczenie całego gmachu b. Instytutu Maryjskiego¹⁸ na pomieszczenie dla sejmu i o przyznanie na odpowiednią przeróbkę tego gmachu kredytu do miliona marek. Polecono ob. Szefowi Biura Prezydialnego porozumienie się z Sekcją Budowlaną MSW co do rozkładu ubikacji w tym gmachu z punktu widzenia potrzeb sejmu.

16. Na wniosek ob. Ministra Ziemieckiego polecono mu przedstawić wniosek o powołanie do życia komisji rządowej, która by opracowała projekt Konstytucji Państwa Polskiego.

17. W sprawie zabrania redakcji i administracji „Godziny Polski”¹⁹ oraz trzech innych pism prowincjonalnych, subwencjonowanych przez władze niemieckie, przez organizacje robotnicze, decyzję odroczone.

18. Polecono Min[istrowi] Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Min[istrem] Sprawiedliwości przedstawić projekty dekretów, wzg. rozporządzeń w sprawie złania wszelkich milicji ludowych, straży bezpieczeństwa, samoobron itp. w jedną milicję ludową, zależną od rządu, oraz w sprawie zakazu posiadania broni bez pozwolenia właściwych władz.

¹⁷ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 17, poz. 42.

¹⁸ Przy ulicy Wiejskiej od numerem 6/8 mieścił się Instytut Szlachecki, zaś po powstaniu styczniowym umieszczono tam Aleksandryjsko-Maryjski Instytut Wychowania Panien. Była to żeńska szkoła średnia, która działała do końca rosyjskiego panowania w Warszawie (1915).

¹⁹ „Godzina Polski” – dziennik wydawany przez niemieckie władze okupacyjne w Warszawie od grudnia 1915 r. do listopada 1918 r. Tytuł przekreślono złośliwie, mówiąc „Gadzina Polska”, co dało asumpt do określenia okupacyjnej prasy niemieckiej podczas II wojny światowej jako „gadziniowej”.

19. Ob. Minister Supiński porusza sprawę stosunków, jakie zapanowały w Siedlcach. Ob. Minister Thugutt zapowiada wysłanie specjalnego delegata, po którym spodziewa się, że potrafi tam zaprowadzić porządek.

20. Wobec poruszonej przez ob. Ministra Praussa sprawy Polskiej Komisji Likwidacyjnej²⁰ w Galicji uznano za wskazane utworzenie osobnego Ministerstwa lub Urzędu Likwidacyjnego i polecono przedstawić projekt organizacji takiego urzędu ob. Ministrowi Spraw Zewnętrznych.

21. Ob. Minister Prauss komunikuje o stosunkach, panujących na Śląsku Cieszyńskim, w szczególności o tym, że tamtejsza Rada Narodowa²¹ poddała się najzupełniej Tymczasowemu Rządowi Ludowemu.

22. Polecono Min[istrowi] Spraw Wewnętrznych rozpowszechnienie exposé Rządu wśród ludności – zwłaszcza na prowincji.

23. ^bZałącznik N° 6. ^b Przyjęto wniosek Min[istra] Przemysłu i Handlu w sprawie sekwestru surowców, półfabrykatów i towarów.

24. ^bZałącznik N° 7. ^b Przyjęto wniosek Min[istra] Przemysłu i Handlu w przedmiocie sekwestru zakładów przemysłowych z następującymi zmianami:

a) słowo „rządu” zastępuje się słowami: „Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu”,

b) do ust. 2-go dodaje się słowa „w porozumieniu z Min[isterstwem] Przemysłu i Handlu”.

25. Ob. Minister Iwanowski podaje do wiadomości, iż odstąpił od uchwały Rady Ministrów, upoważniającej go do oddania rozwoju węgla firmom prywatnym i że organizuje się urząd państwowy rozwoju węgla.

Koniec posiedzenia o godz. 10 wiecz[orem].

²⁰ Polska Komisja Likwidacyjna dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego powstała 28 października 1918 r. w Krakowie jako tymczasowy organ władzy polskiej na terytorium byłego zaboru austriackiego i Śląska Cieszyńskiego. Jej zadaniem było zlikwidowanie powiązań prawno-państwowych wiążących te terytoria z Cesarstwem Austriackim. Z dniem 31 października 1918 r. Komisja przejęła władzę w Krakowie.

²¹ Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego – jako tymczasowy organ reprezentacyjny ludności polskiej na tym terytorium – została utworzona 19 października 1918 r. w Cieszynie z inicjatywy inżyniera Józefa Kiedronia. Stawiała sobie za cel inkorporację tej ziemi do odrodzonego państwa polskiego. Uzyskała rozgraniczenie etnograficzne na tym terytorium, zawierając porozumienie z czeskim Národním výborem, którego jednak nie zatwierdzono w Pradze.

Załączniki:

Wykaz:

1. Porządek dzienny posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dn. 22 listopada 1918 [r.].
2. [Wniosek o przejęcie przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych zarządu gmachów państwowych].
3. Wniosek Ministra Ochrony Kultury i Sztuk Pięknych w sprawie zagwarantowania [Warszawie] Mk 210 000,-²².
4. Wniosek Kierownika Ministerstwa Skarbu [w sprawie wypuszczenia asygnat skarbowych 1918 r. w walucie rublowej]²³.
5. Projekt Dekretu o 8-godzinnym dniu pracy²⁴.
6. Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu o utrzymaniu w mocy sekwestru towarów.
7. Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w przedmiocie zarządów przymusowych nad zakładami przemysłowymi [przejętymi spod zarządu b. władz okupacyjnych].

[Załącznik] °N° 1°

Porządek dzienny posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dn. 22 listopada 1918 [r.]

1. Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
2. Projekt ordynacji wyborczej do Sejmu (podział na okręgi wyborcze).
3. Projekt dekretu o 8-godzinnym dniu roboczym.
4. Sprawa gmachu na Sejm.
5. Sprawa ujednostajnienia płac w różnych gałęziach produkcji.

°Załącznik do punktu 4. N° 2°

[Wniosek o przejęcie przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych zarządu gmachów państwowych]

Rada Ministrów uchwalić raczy:

1. Zarząd wszystkich gmachów państwowych w Polsce należy do Ministra Rolnictwa i Dóbr °Państwowych° °Koronnych°^h.

²² Nie publikuje się.

²³ Nie publikuje się.

²⁴ Nie publikuje się.

2. Ministerstwa, Urzędy oraz Instytucje pragnące zająć na swoje potrzeby jakiegokolwiek gmachy państwowe, winny uzyskać zgodę Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych^c hKoronnych^h.

3. Gmachy zajęte bez zgody lub wbrew decyzji Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych^c hKoronnych^h mają być opróżnione w terminie przez Ministra Rolnictwa wskazanym.

4. Ministerstwo Spraw Wojskowych wyznaczy swego przedstawiciela w celu stałego porozumienia z Ministerstwem Rolnictwa i Dóbr Państwowych^c hKoronnych^h co do przeznaczenia gmachów państwowych na potrzeby wojska i wszelkich Instytucji Wojskowych.

5. Przedstawiciel Ministerstwa Spraw Wojskowych będzie miał prawo zarządzić stosownie do porozumienia z Ministrem Rolnictwa opróżnienie gmachów, których zajęcie nie będzie koniecznym dla interesów bezpieczeństwa państwowego.

/podpisano/ w.z. St. Janicki
fMoraczewski Jędrzej^f

°Załącznik do punktu 23. N° 6°

Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w przedmiocie sekwestru towarów

Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej na posiedzeniu w dniu ... 1918 r. uchwała wniosek następujący:

1. Wszystkie rozporządzenia b. władz okupacyjnych dotyczące sekwestru surowców, półfabrykatów i wszelkich towarów pozostają aż do dalszych zarządzeń w mocy, a to ze względu na wywołany rządami okupantów brak surowców, na potrzeby ludności i przemysłu oraz w celu zapobieżenia wywozowi zapasów krajowych zagranicę.

2. Sprzedaż i przewóz zasekwestrowanych na mocy powyższych rozporządzeń towarów może odbywać się jedynie na podstawie pozwoleń. O miejscu i terminie, od którego rozpocznie się wydawanie pozwoleń, nastąpi oddzielne °rozporządzenie^c hzawiadomienie^h.

Uchwała zapadła
zgodnie z wnioskiem
dn. ...²⁵

Prezydent Ministrów
Minister Przemysłu i Handlu
fJerzy Iwanowski^f

²⁵ Dekret został ogłoszony 27 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 10, poz. 24.

Wniosek

Ministerstwa Przemysłu i Handlu w przedmiocie zarządów przymusowych nad zakładami przemysłowymi [przejętymi spod zarządu b. władz okupacyjnych]

Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej na posiedzeniu w dniu ... 1918 r. uchwała wniosek następujący:

Zakłady przemysłowe zarządzane przez b. władze okupacyjne – o ile nie zostały przejęte przez prawowitych właścicieli – podlegają aż do dalszych zarządzeń sekwestrowi °Rządu° °Ministra Prz[emysłu] i H[andlu]°.

Zarząd nad tymi zakładami obejmują odpowiednie Ministerstwa za pośrednictwem mianowanych przez siebie administratorów przymusowych, °w porozumieniu z Ministrem Prz[emysłu] i H[andlu]°

Uchwała zapadła
zgodnie z wnioskiem
dnia ...

Prezydent Ministrów
Minister Przemysłu i Handlu
°J. Iwanowski°

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

7

PROTOKÓŁ 7-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 23 listopada 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów ^a Andrzej ^a Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister O.K. i S.P.	ob. Medard Downarowicz
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. dr Władysław Byrka
Kierownik Ministerstwa Aprowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Szef Biura Prezydialnego	ob. dr Władysław Wróblewski
Dyrektor Gł[ównego] Urzędu	
Statystyczn[ego]	ob. dr Józef Buzek
Naczelnik Wydz[iału]	
w Min[isterstwie] O.P. i O.S.	ob. Franciszek Sokal
	ob. Marian Niedziałkowski
Protokółuje	ob. dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 50 wiecz[orem].

1. Protokół 6-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 22 listopada b.r. odczytano i przyjęto.

2. Przystąpiono do sprawy podziału kraju na okręgi wyborcze. Ob. Minister Thugutt przedstawia odnośnie do Królestwa dwa projekty, z których jeden przewiduje utworzenie okręgów trymandatowych, drugi – okręgów od pięciu do ośmiomandatowych, odnośnie do Galicji i Śląska Cieszyńskiego również dwa projekty, z których pierwszy przewiduje także okręgi trymandatowe, drugi, nieobejmujący Galicji Wschodniej – okręgi częściowo wielomandatowe (5–8), częściowo jednomandatowe. Odnośnie do zaboru pruskiego zapowiada ob. Minister przedstawienie odpowiedniego projektu na najbliższym posiedzeniu.

Po dłuższej dyskusji zdecydowano, że teren całego przyszłego Państwa Polskiego należy podzielić na okręgi wielomandatowe tak, aby głosowanie odpowiadało naprawdę zasadom proporcjonalności. W myśl tej uchwały polecono

Min[istrowi] Spraw Wewnętrznych przedstawienie na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów szczegółowego projektu. W zasadzie przeto ogłoszono wybory do sejmu konstytuującego na wszystkich ziemiach polskich, rozpisze się je jednak tylko tam, gdzie urzędują władze polskie. Z ziem, na których tych władz jeszcze nie ma, powoła się dotychczasowych posłów polskich do ciał reprezentacyjnych, tj. do Parlamentu austriackiego i niemieckiego. Nadto powoła się także posłów polskich do ostatniej Dumy z kresów północno-wschodnich, tj. z Litwy i Białej Rusi. Co do okręgu Białostockiego, to, o ile znajdzie się on w chwili rozpisywania wyborów w rękach władz polskich, rozpisze się tam wybory, jakkolwiek dekretem o ordynacji wyborczej okręg ten nie będzie objęty. Oczywiście powyższa decyzja zostanie przedstawiona do zatwierdzenia Naczelnikowi Państwa.

3. ^bZałącznik] N° 2.^b Przyjęto projekt dekretu o utworzeniu Państwowej Rady Apropowizacyjnej, wprowadzając doń następujące zmiany:

a) w § 1 skreśla się słowo „najwyższym”,

b) w § 3 p. 6 słowo „magistratów” zastępuje się słowami „Rad Miejskich”, nadto dodaje się słowa „Krakowa, Lwowa i Poznań”. Do paragrafu tego dodaje się punkt o następującym brzmieniu: „Czterej reprezentanci Galicji, jeden – Śląska Cieszyńskiego i trzech – zaboru pruskiego, których zamianuje Minister Apropowizacji w porozumieniu z miejscowymi organizacjami społecznymi”,

c) w § 5 słowa „dwóch miesięcy” zastępuje się słowami „jednego miesiąca”²⁶.

4. ^bZałączniki] N° 3, 4 i 5.^b Przyjęto wnioski Ministerstwa Apropowizacji w sprawie: a) cen cukru w detalicznej sprzedaży, b) norm cukru i c) zrównania cen, płaconych cukrownikom na terenie b. okupacji austriackiej, z cenami, płaconymi cukrownikom na terenie b. okupacji niemieckiej. Co do tego ostatniego wniosku postanowiono, że w razie, gdyby zredukowanie cen, płaconych za cukier w b. okupacji austriackiej naraziło tamtejsze cukrownie ze względu na ich zniszczenie przez działania wojenne na straty, Ministerstwo Przemysłu i Handlu przyjdzie im z odpowiednią pomocą finansową.

5. ^bZałącznik] N° 6.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Apropowizacji w sprawie wysłania delegacji do Czech, Węgier, Szwajcarii, Francji i Anglii w celu nawiązania stosunków i ewent. nabycia dla Państwa Polskiego niezbędnych dla zaopatrywania ludności artykułów żywności i pierwszej potrzeby, postanawiając nadto, że zadaniem tej delegacji będzie także ewent. nabycie artykułów przemysłowych. Wskutek tego uznano za wskazane oddać przewodnictwo nad tą delegacją nie tylko reprezentantowi Min[isterstwa] Apropowizacji, lecz i reprezentantowi Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu, powołać w jej skład specjalistów także od maszyn, surowców i materiałów technicznych, wreszcie udzielić jej gwarancji rządowej na ewent. zakupno odpowiednich artykułów do wysokości nie 300, lecz

²⁶ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 7, poz. 108.

500 milionów franków. Co do tego ostatniego punktu konieczne będzie jeszcze osiągnięcie porozumienia z Min[isterstwem] Skarbu.

6. ^bZałącznik N° 7. ^b Przyjęto wnioski Min[istra] Aprowizacji w sprawie cen mięsa, postanawiając co do 3 punktu uwzględnić szczególnie przy organizacji zakupu bydła kółka rolnicze, a o ewentualnym utworzeniu konsorcjum w tym celu nie podawać do publicznej wiadomości.

7. ^bZałącznik N° 8. ^b Przyjęto wnioski Min[istra] Aprowizacji w sprawie częściowego monopolu łoju i mydła, nadając mu następujące brzmienie:

1) przeprowadzenie sekwestru łoju, pochodzącego z tej ilości bydła, którego ubój dokonywanym będzie w rzeźniach miejskich,

2) zajęcie tej ilości łoju przez organa Min[isterstwa] Aprowizacji i przekazanie go organom Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu,

3) oddanie Ministerstwu Aprowizacji całkowitej repartycji gotowego mydła monopolowego.

8. ^bZałącznik N° 9. ^b Przyjęto wniosek Min[istra] Aprowizacji w sprawie przejścia w sekwestr Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych majątków rolnych, będących dotychczas pod sekwestrem władz okupacyjnych.

9. ^bZałącznik N° 10. ^b Decyzję co do wniosku Min[istra] Aprowizacji w sprawie węgla odroczone w celu uprzedniego osiągnięcia porozumienia w tej sprawie przez to Ministerstwo z Min[isterstwem] Przemysłu i Handlu.

10. Przyjęto wniosek Min[istra] Aprowizacji o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na Szefa Sekcji Rolnej w tym Ministerstwie p. Leonarda Zaborowskiego, a na Szefa Sekcji Ogólnej p. Jana Odechowskiego.

11. Obywatel Prezydent Ministrów porusza sprawę wykrywania i konfiskaty tajnych składów z żywnością. Ob. Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji zapowiada przedstawienie projektów odpowiednich norm prawnych w tej mierze.

12. Ob. Naczelnik Wydziału Sokal referuje o ruchu robotniczym. Zwraca uwagę, że żądane przez robotników podwyżki nie rozwiązują sprawy, ponieważ spowodują w najbliższym czasie wzrost drożyzny, wskutek czego podwyższone zarobki nie wpłyną na podniesienie zdolności konsumpcyjnej robotników, z drugiej zaś strony podniosą niezmiernie kosztą produkcji, tak że odnośne przedsiębiorstwa nie będą mogły wytrzymać konkurencji z przedsiębiorstwami zagranicznymi. Szczególnie groźne jest obecnie położenie w Zagłębiu Dąbrowskim. Jedynym rozwiązaniem sprawy byłoby ułatwienie robotnikom zaopatrzenia się zarówno w żywność, jak w inne artykuły pierwszej potrzeby.

Ob. Kierownik Min[isterstwa] Apr[owizacji] oświadcza, że sprawa odpowiedniego zaaprowidowania robotników teoretycznie nie przedstawia większych trudności, ponieważ żywności jest w kraju dosyć, praktycznie natomiast napotyka na trudności niemal nieprzewyciężone z powodu panującej na prowincji anarchii i nieudolności władz lokalnych, dzięki czemu transporty z żywnością nie dochodzą do miejsc przeznaczenia. W tych warunkach nie może ob. Kierownik

Min[isterstwa] Aprow[izacji] przyjmować na siebie odpowiedzialności za należyte zaoprowidowanie ludności. Wobec tego zwraca się do ob. Prez. Ministrów, aby przedstawił Naczelnikowi Państwa konieczność mianowania po wszystkich powiatach oficerów z podpisanymi przez niego osobiście nominacjami, których słuchałyby się wszystkie miejscowe władze i organizacje wojskowe i polecenie tym oficerom, by pilnowali ścisłego wypełniania zleceń i wskazówek Ministerstwa Aprow[izacji] i jego organów, dalej prosi ob. Ministra Spraw Wewn[ętrznych], by wydał wszystkim komisarzom ludowym instrukcję, zakazującą im samowolnego usuwania mianowanych przez Min[istra] Aprow[izacji] referentów aprowizacyjnych z ich stanowisk i ingerencji w ich zarządzenia, – wreszcie prosi o zwrócenie się do władz wojskowych, by przekazały Ministerstwu Aprow[izacji] zarekwirowane w Łodzi składy z tanią odzieżą cywilną w celu rozdzielenia jej pomiędzy robotników. Powyższe oświadczenie ob. Kierownika Min[isterstwa] Aprow[izacji] przyjęto do wiadomości.

Nadto proszono Min[istra] Aprowizacji o wydanie i rozpowszechnienie w znacznej ilości egzemplarzy odezwy do ludności, zwracającej uwagę na konieczność zaopatrzenia w żywność miast i miasteczek i wzywającą ją do stosowania się do zarządzeń Min[istra] Aprowizacji.

Specjalnie w sprawie Zagłębia Węglowego poddaje ob. Minister Iwanowski ostrej krytyce zarządzenia tamtejszego komisarza ludowego Kuczewskiego, którego zarządzenia pociągnęły za sobą chaos administracyjny, i uważa za wskazane mianowanie na ten cały okręg komisarza generalnego z nadzwyczajnymi pełnomocnictwami. Myśl ta znalazła poparcie – jako kandydata na to stanowisko wymieniono ob. Prystora.

Co do sprawy żądań pracowników miejskich m.st. Warszawy postanowiono zwołać na dzień następny specjalną konferencję międzyministerialną w celu zajęcia wobec nich określonego stanowiska.

Na tym posiedzenie przerwano, o godz. 10 m. 40 wieczorem.

†Moraczewski Jędrzej†

Załączniki:

Wykaz:

1. Porządek dzienny posiedzenia Rady Ministrów Królestwa Polskiego w dniu 23 listopada 1918 r.
2. Projekt regulaminu zewnętrznego Państwowej Rady Aprowizacyjnej.
3. I. Wnioski w sprawie cen cukru.
4. II. Wnioski w sprawie norm cukru.
5. III. Wniosek w sprawie w sprawie zrównania cen, płaconych cukrownikom na terenie b. okupacji austriackiej z cenami, płaconymi cukrownikom na terenie b. okupacji niemieckiej.

6. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie importu artykułów pierwszej potrzeby z zagranicy].
7. Wnioski w sprawie [cen] mięsa.
8. Wniosek w sprawie częściowego monopolu łożu i mydła.
9. [Wniosek w sprawie sekwestru majątków rolnych].
10. Wnioski w sprawie węgla.

[Załącznik] ^cN^o 1^c

**Porządek dzienny
posiedzenia Rady Ministrów Królestwa Polskiego
w dniu 23 listopada 1918 r.**

1. Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia Rady Ministrów.
2. Projekt ordynacji wyborczej do Sejmu (podział na okręgi wyborcze).
- ^h3. Projekt dekretu o utworzeniu Ministerstwa Kultury i Sztuk Pięknych.^h
4. Sprawy bieżące.

^cZałącznik do punktu 3. N° 2^c

**PROJEKT
Regulaminu zewnętrznego Państwowej Rady Apropowizacyjnej**

§ 1.

Państwowa Rada Apropowizacyjna jest najwyższym organem doradczym Ministra Apropowizacji.

§ 2.

Zadaniem Państwowej Rady Apropowizacyjnej jest opiniowanie w sprawach apropowizacji kraju, oddawanych jej pod rozpoznanie przez Ministra Apropowizacji lub podnoszonych bezpośrednio przez nią samą, w szczególności zaś w sprawie ustanawiania planu gospodarki apropowizacyjnej.

§ 3.

W skład Państwowej Rady Apropowizacyjnej wchodzi:

- 1) Minister Apropowizacji, jako przewodniczący,
- 2) Podsekretarz Stanu Ministerstwa Apropowizacji, jako zastępca przewodniczącego,
- 3) Jeden delegat Związku Kolejarzy,
- 4) Trzech delegatów Rad Robotniczych z Warszawy, 2-ch delegatów z Łodzi i 2-ch delegatów z Zagłębia Dąbrowskiego.

O ile Rady Robotnicze Okręgowe nie będą organizowane – to wejdą przedstawiciele Związków Zawodowych Robotniczych.

5) Jeden delegat Związku Stowarzyszeń Spożywczych,

6) Po jednym delegacie od rad miejskich: miasta stołecznego Warszawy, Łodzi, Częstochowy, Sosnowca, Lublina i Dąbrowy Górniczej, Krakowa, Lwowa i Poznania,

7) Jeden delegat Związku Miast,

8) Dwóch delegatów Centralnego Towarzystwa Rolniczego, w tym jeden delegat Związku Kółek Rolniczych,

9) Jeden delegat Towarzystwa Przemysłowców Królestwa Polskiego,

10) Reprezentanci zainteresowanych Ministerstw.

4 z Galicji, 1 z Śląska Cieszyńskiego i 3 z prus[kiego], których mianuje Min[ister] Apr[owizacji] w por. z tamtejszym urzędem aprowizacyjnym.^c

§ 4.

Przy wyborze członków Państwowej Rady Apropowizacyjnej, wymienionych w punktach 3–9 paragrafu 3, winni być jednocześnie wskazani zastępcy dla każdego z członków Rady. W razie, gdyby nie tylko członek Rady, ale i jego zastępca dla jakichkolwiek powodów nie mogli brać stałego udziału w pracach Rady, winien być powołany w sposób odpowiedni na ich miejsce nowy członek Rady i jego zastępca.

§ 5.

Posiedzenia Państwowej Rady Apropowizacyjnej zwołuje Minister Apropowizacji w miarę potrzeby w odstępach czasu nie przekraczających 1 miesiąca^c 2-ch miesięcy^h, lub na żądanie 3-ch członków. Na posiedzeniach tych przewodniczy Minister Apropowizacji lub jego zastępca. Protokoły Rady prowadzi urzędnik, wyznaczony przez Ministra Apropowizacji do pełnienia czynności sekretarza Państwowej Rady Apropowizacyjnej.

Państwowa Rada Apropowizacyjna może powołać spośród swego grona Komitet Stały i polecić mu rozważanie pewnych spraw poza posiedzeniami Rady.

Celem opracowania poszczególnych gałęzi krajowego gospodarstwa aprowizacyjnego, może Rada lub zastępujący ją Komitet powoływać czasowe lub stałe Komisje. Komisje, powołane przez Komitet, podlegają zatwierdzeniu Rady na najbliższym jej posiedzeniu.

Komitet i Komisje obowiązane są do składania Radzie sprawozdań ze swej działalności. Protokół posiedzenia Komitetu prowadzi sekretarz Rady Apropowizacyjnej. Do udziału w pracach Komisji Minister Apropowizacji deleguje spośród swoich urzędników referentów, których zadaniem jest prowadzenie protokołów, referowanie i opracowywanie spraw w zakresie prac Komisji oraz dostarczanie potrzebnych dla jej prac materiałów.

§ 6.

Minister Apropowizacji, w miarę swego uznania, może delegować na posiedzenie Rady, Komitetu i Komisji przedstawicieli Ministerstwa Apropowizacji oraz wprowadzać na posiedzenia te przedstawicieli innych władz państwowych. Delegowanym urzędnikom i wprowadzonym przedstawicielom przysługuje jedynie prawo głosu doradczego.

§ 7.

Członkowie Państwowej Rady Apropowizacyjnej pełnią swe obowiązki honorowo. Przyjeżdżającym spoza Warszawy na posiedzenia Rady członkom przysługuje prawo do zwrotu kosztów podróży i diet według kategorii, przewidzianej dla urzędników państwowych klasy V-tej.

§ 8.

Wszelkie czynności biurowe i wykonawcze, związane z działalnością Państwowej Rady Apropowizacyjnej, załatwiają się przez biura Ministerstwa Apropowizacji, względnie przez organy, powołane przez Ministerstwo Apropowizacji.

§ 9.

Minister Apropowizacji przygotowuje i po uchwaleniu przez Państwową Radę Apropowizacyjną zatwierdzi wewnętrzny jej regulamin.

§ 10.

Kadencja Państwowej Rady Apropowizacyjnej pierwszego powołania trwa do czasu zwołania Sejmu i powołania przez ten ostatni odpowiedniego organu²⁷.

°Załącznik do punktu 4. N° 3°

I. WNIOSKI W SPRAWIE CEN CUKRU

Wobec uchwały Rady Ministrów z dn. 1. listopada 1918 r., przyznającej cukrowniom, położonym na terenie b. okupacji niemieckiej, cenę Mk 160,- za 100 kg kryształu i Mk 170,- za 100 kg rafinady, zamiast dotychczasowo płaconych Mk 88,- za 100 kg kryształu i Mk 100,- za 100 kg rafinady i wobec podwyższenia premii, płaconej za cetnar metryczny wyprodukowanego cukru z Mk 20,- na Mk 40,-, koniecznością się staje odpowiednie podniesienie cen detalicznej sprzedaży cukru.

Ministerstwo Apropowizacji prosi Radę Ministrów o zatwierdzenie następujących wniosków:

²⁷ Dekret „w sprawie utworzenia Państwowej Rady Apropowizacyjnej” został wydany 11 stycznia 1919 r. Radę miało tworzyć 30 osób, w tym przynajmniej 10 posłów sejmowych. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 7, poz. 108.

1) Ceny cukru w detalicznej sprzedaży wynosić mają:	
w Warszawie i w Łodzi	Mk 1,50 za 1 f. kryształu
” ” ” ” ”	” 1,55 ” ” ” rafinady
w pozostałych punktach kraju	” 1,40 ” ” ” kryształu
” ” ” ” ”	” 1,45 ” ” ” rafinady

2) Ceny powyżej przytoczone obowiązywać mają od chwili rozpoczęcia najbliższych 2-tygodniowych okresów aprowizacyjnych w Warszawie i w Łodzi i najbliższych miesięcznych okresów aprowizacyjnych w pozostałych punktach kraju.

Uwaga. Ostatnio ustanowione przez władze okupacyjne podatki, a mianowicie:

a) monopolowy w wysokości Mk 94, – za 100 kg.

i b) komunalny w wysokości Mk 20

obowiązują nadal.–

‘Załącznik do punktu 4. N° 4^c

II. WNIOSKI W SPRAWIE NORM CUKRU

Wobec faktu, że wyznaczone przez władze okupacyjne normy cukru, wynoszące w Warszawie i w Łodzi po 224 gr. na okres 2-tygodniowy, a w pozostałych punktach kraju teoretycznie 300 gr. (praktycznie zaś znacznie mniej) na miesiąc – uznać należy za niedostateczne,

wobec faktu, że przewidywana, a częściowo nawet zupełnie wyjaśniona produkcja cukru cukrowni, czynnych na terenie obu b. okupacji, za dodaniem remanentów, pozostałych w cukrowniach i zapasów cukru, zasekwestrowanych przez władze polskie w składach okupacyjnych i spekulacyjnych – całkowicie wystarczy na pokrycie zapotrzebowania ludności przy ustanowieniu norm wyższych, zapotrzebowania armii i zapotrzebowania przemysłu cukierniczego i

wobec tego, że rzucenie na rynek większych ilości cukru kontyngentowego wpłynie deprymująco na spekulację tym artykułem Ministerstwo Aproprowizacji prosi o zatwierdzenie następujących wniosków:

1) dla miast Warszawy i Łodzi ustanawia się normy cukru w wysokości 1-go funta cukru na okres 2-tygodniowy na j-go mieszkańca (zamiast dotychczasowej normy 224 gr.)

dla pozostałych miast Królestwa Polskiego z ilością mieszkańców ponad 6000 ludzi – ustanawia się normę w wysokości 2-ch funtów miesięcznie (zamiast dotychczasowej normy 300 gr.)

dla wsi i miasteczek mniejszych ustanawia się normę w wysokości 1-go funta miesięcznie (zamiast dotychczas teoretycznie przyznawanych, a w rzeczywistości nie wydawanych 300 gr.)

2) normy powyższe obowiązywać mają od chwili rozpoczęcia najbliższych 2-tygodniowych okresów aprowizacyjnych w Warszawie i w Łodzi i najbliższych miesięcznych okresów aprowizacyjnych w pozostałych punktach kraju.–

°Załącznik do punktu 4. N° 5°

III. WNIOSEK W SPRAWIE ZRÓWNANIA CEN,
PŁACONYCH CUKROWNIKOM NA TERENIE
B. OKUPACJI AUSTRIACKIEJ Z CENAMI, PŁACONYMI CUKROWNIOM
NA TERENIE B. OKUPACJI NIEMIECKIEJ

Na zasadzie uchwały Rady Ministrów z dnia 1-go listopada 1918 roku cukrowniom, położonym na obszarze b. okupacji niemieckiej, przyznana została cena Mk 160,- za 100 kg kryształu i Mk 170,- za 100 kg rafinady.

Na zasadzie decyzji władz austriackich, cukrowniom, położonym na obszarze b. okupacji austriackiej, przyznana została cena w wysokości kor 850,-, co przy obecnym kursie odpowiada Mk 480,-

wobec tego że:

a) konieczność płacenia cukrowniom, położonym w b. okupacji austriackiej, wyższych cen niż cukrowniom położonym w b. okupacji niemieckiej, nie daje się niczym umotywić, a przeciwnie nawet plantatorzy buraków pierwszej grupy znajdują się w lepszych warunkach niż drugiej grupy i produkować mogą buraki taniej,

b) zastosowanie na terenie b. okupacji austriackiej cen, przewidywanych w wymienionej wysokości, wywołałoby konieczność nadpłacenia cukrowniom tym sumy Mk 32 000 000,-

c) uzyskanie tej sumy mogłoby nastąpić tylko przez bardzo znaczne podniesienie cen detalicznej sprzedaży cukru, co w obecnej chwili jest niewskazane,

d) zapłacenie wyższych cen cukrowniom grupy „austriackiej” wywołałoby usprawiedliwione utyskiwanie cukrowni „niemieckich”.

Ministerstwo Aproprowizacji prosi o zatwierdzenie następujących wniosków:

1) Umowa władz austriackich z cukrowniami, położonymi na terenie ich b. działalności, nie obowiązuje obecnego Rządu Polskiego,

2) wszystkie cukrownie, położone na terenie Królestwa Polskiego, otrzymywać mają za wyprodukowany cukier jedne i te same ceny, a mianowicie Mk 160,- za 100 kg kryształu i Mk 170,- za 100 kg rafinady.–

**[Wniosek Ministerstwa Aprowizacji w sprawie importu
artykułów pierwszej potrzeby z zagranicy]**

Do
Rady Ministrów

MINISTERSTWO APROWIZACJI wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Motywy wniosku

Wobec braku artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby, i wynikającej z tego powodu lichwy i spekulacji, jest rzeczą niezbędną natychmiastowa akcja rządowa, skierowana w celu sprowadzenia większej ilości tych artykułów z zagranicy. – Jest obawa, że bez ingerencji rządu, artykuły, jakie mogą być z zagranicy do Polski sprowadzone, dostaną się w niepowołane ręce, które dążyć będą w dalszym ciągu do podtrzymania drożyzny. Nabycie przez rząd w większej ilości artykułów pierwszej potrzeby przyczyni się do obniżenia i regulowania cen.

Treść wniosku.

Ministerstwo Aprowizacji wysłała delegację do Czech, Węgier, Szwajcarii, Francji i Anglii (ewentualnie i do Ameryki) w celu nawiązania stosunku i ewentualnego nabycia dla Państwa Polskiego niezbędnych do zaopatrywania ludności artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby.

Delegacja ta pod przewodnictwem reprezentanta Ministerstwa Aprowizacji składać się będzie z przedstawicieli: 1) Ministerstwa Przemysłu i Handlu, 2) m. Warszawy, 3) m. Łodzi, 4) Zagłębia węglowego, 5) „odpowiedniej liczby”^c „czterech”^h specjalistów od różnych rodzajów artykułów, jak zboże, tłuszcze, manufaktury, skóry i różne spożywcze, „maszyny, surowce”^{i...ic}

Delegacja otrzyma listy uwierzytelniające do misji zagranicznych, oraz gwarancję rządową na ewentualny zakup artykułów pierwszej potrzeby w wysokości „pół miliarda”^c „trzystu milionów”^h franków, względnie równowartości w funtach sterlingów.

Wniesiono na RADE MINISTRÓW
dnia ... 1918 r.
Uchwała zapadła
zgodnie z wnioskiem.–

Prezydent Ministrów
Ministerstwo Aprowizacji

WNIOSKI W SPRAWIE [CEN] MIĘSA

Wobec konieczności stałych dostaw mięsa dla powstającej armii polskiej, a także dla ciężko pracujących robotników, szpitali, kuchen ludowych, instytucji dobroczynnych, ochron itd., pożądane jest wprowadzenie częściowego monopolu mięsnego, opartego na następujących normach:

- dla wojska po 165 gr. dziennie,
- ” robotników ciężko pracujących po 1000 gr. tygodniowo,
- ” szpitali po 600 gr. tygodniowo,
- ” kuchen ludowych po 500 gr. tygodniowo.

Ilości mięsa, które przy zastosowaniu powyżej przytoczonych norm będą potrzebne, wynoszą:

dla armii	115 000	kg	tygodniowo
” robotników ciężko pracujących	100 000	”	”
” szpitali	10 000	”	”
” kuchen ludowych	15 000	”	”
razem	240 000	”	”

Jeżeli przyjąć, że połowa tego mięsa dostarczona będzie w rogaciznie, a połowa w trzodzie i jeżeli na zasadzie danych praktycznych ustalić współczynnik wydajności rzeźnej dla rogacizny w wysokości 45%, dla trzody zaś w wysokości 80%, to niezbędną ilość bydła rzeźnego, którą trzeba będzie przeznaczyć na ubój, wyniesie 310 000 kg.

Dotychczasowy monopol mięsny zabierał tygodniowo około 600 000 kg, a więc ilość dwukrotnie wyższą. Proponowana przez nas ilość przy rozłożeniu jej na obie b. okupacje wyniesie w ten sposób mniej więcej 1/4 część poprzedniego obciążenia normalnego, nie mówiąc już o nadzwyczajnych rekwizycjach, jakie kraj nasz niemal bez przerwy spotykały. Celem racjonalnego przeprowadzenia projektowanego częściowego monopolu mięsnego konieczne jest płacenie producentom cen mniej więcej o 50% wyższych od cen, stosowanych przez okupacyjne władze niemieckie.

Wobec wyżej przytoczonych względów Ministerstwo Apropowizacji prosi o zatwierdzenie następujących wniosków:

- 1) na potrzeby szpitali, lazaretów, tanich kuchen i robotników ciężko pracujących zaprowadzonym zostaje częściowy monopol mięsny o kontyngencie tygodniowym 300–350 kg żywej wagi,
- 2) ceny zakupu bydła, w zależności od gatunku, będą wynosiły:

dla rogowatki od 75 fenig. do Mk 1,05	} za 1 funt żywej wagi
” cieląt ” 60 ” ” ” 0,70	
” owiec ” 85 ” ” ” 0,90	
” trzody ” 100 ” ” ” 1,20	

3) Ministerstwo Aprowizacji otrzymuje od Skarbu Państwa na zakup bydła kredyt w wysokości Mk 8 000 000,-, w razie niemożności – upoważnienie do zorganizowania konsorcjum z odpowiednim kapitałem,

4) Ministerstwo Aprowizacji w porozumieniu z Ministerstwem Rolnictwa i Dóbr Koronnych ustanawia klucz rozdzielczy ogólnego kontyngentu na powiaty i rozkładu powiatowego kontyngentu na poszczególnych hodowców.

°Załącznik do punktu 7. N° 8°

WNIOSEK W SPRAWIE CZĘŚCIOWEGO MONOPOLU ŁOJU I MYDŁA

Wobec niedostatecznej ilości mydła w kraju, co ma wpływ ujemny na stan zdrowotny ludności, Ministerstwo Aprowizacji wnosi o

1) Przeprowadzenie sekwestru łoju, pochodzącego z tej ilości bydła, którego ubój dokonywanym będzie przez monopol mięsny,

2) Oddanie tej ilości łoju przez Ministerstwo Aprowizacji fabrykom mydlarskim do przerobu na mydło, przy czym ceny gotowego wyrobu będą oznaczane przez Ministerstwo Aprowizacji, opierając się na cenach surowców i kosztach produkcji,

3) Oddanie Ministerstwu Aprowizacji całkowitej repartycji mydła monopolowego.

°Załącznik do punktu 8. N° 9°

[Wniosek w sprawie sekwestru majątków rolnych]

WNIOSEK

Majątki rolne, znajdujące się dotychczas pod sekwestrem władz okupacyjnych, przechodzą tymczasowo pod sekwestr Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Koronnych²⁸, zaś kontyngenty znajdujących się tam ziemiopłodów zajmuje Ministerstwo Aprowizacji.

²⁸ Tak w tekście, mimo zmiany nazwy resortu.

WNIOSKI W SPRAWIE WĘGLA

Na zebraniu w sprawach węglowych, odbytem w Ministerstwie Przemysłu i Handlu dn. 21 listopada 1918 r., większością głosów zapadła uchwała, pozostawiająca wolną sprzedaż węgla kopalniom odkrywkowym i tzw. małym, umotywowana tym, że produkcja tych kopalni jest nadzwyczaj małą, zostaje skonsumowaną w najbliższych okolicach i nie ma wpływu na ogólny stan rynku węglowego.

Ministerstwo Apropowizacji, uznając ten motyw za słuszny uważa jednak, że najmniejsza nawet ilość węgla, o ile nie jest objęta sekwestrem, staje się płaszczykiem dla spekulacji i szmugłu i wobec tego prosi o zatwierdzenie następującego wniosku:

Całkowita ilość węgla, produkowanego na terenie Państwa Polskiego, bez wyłączenia produkcji jakichkolwiek choćby najdrobniejszych kopalni i odkrywek, ulega sekwestrowi.

Co się tyczy repartycji węgla, to Ministerstwo Apropowizacji, mając za zadanie aprowidowanie ludności, ująć musi w swe ręce całkowitą ilość węgla, do celów tych przeznaczoną a więc ilość, która pozostanie po pokryciu zapotrzebowań kolei i po uwzględnieniu potrzeb przemysłu i wskutek tego prosi o zatwierdzenie następujących wniosków:

1) Całkowita ilość węgla, wyjaśniona przez podlegającą ustanowieniu Centralę Rozdzielczą w Warszawie dla zaopatrzenia ludności i dla potrzeb rolniczych, zostaje oddaną do dyspozycji Ministerstwa Apropowizacji, a mianowicie jego własnej agencji ekspedycyjnej w Dąbrowie, ew. w Sosnowcu.

2) Repartycja powyższej ilości węgla i dawanie w stosunku do niej dyspozycji wysyłkowych, podlega wyłącznej kompetencji Ministerstwa Apropowizacji.

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

8

PROTOKÓŁ 8-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 25 listopada 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Andrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister O.K. i S.P.	ob. Medard Downarowicz
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski (przyszedł w ciągu posiedz[enia])
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Kierownik Ministerstwa Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. dr Władysław Byrka
Minister	ob. Marian Malinowski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Szef Biura Prezydzialnego	ob. dr Władysław Wróblewski
Dyrektor Główny Urzędu Statystyczny.	ob. dr Józef Buzek
Delegaci Śląskiej Rady Narodowej:	ob. Marian Niedziałkowski
	ob. ks. Józef Londzin
	ob. Hilary Filasiewicz
	ob. Tadeusz Reger
Protokółuje	ob. dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 30 wiecz[orem].

1. Ob. Prezydent wita Delegatów Śląskiej Rady Narodowej²⁹.

2. Protokół 7-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 23 listopada b.r. odczytano i przyjęto.

3. ^bZałączniki N° 1 i 2. ^b Ob. Minister Thugutt przedstawia szczegółowy projekt podziału kongresówki na okręgi wyborcze, który po dłuższej dyskusji został przyjęty z tym, że ordynacja wyborcza zostanie ułożona też odnośnie do czterech północnych powiatów Suwalszczyzny z wymienieniem tamtejszych okręgów wyborczych, lecz bez oznaczenia liczby przypadających na nie posłów.

²⁹ Mowa o Radzie Narodowej Księstwa Cieszyńskiego.

Z przedstawionych do zasadniczej decyzji dwóch projektów podziału na okręgi zaboru pruskiego: jednego, opartego na zasadzie mechanicznego łączenia, a drugiego, biorącego pod uwagę możliwość odbycia wyborów, zdecydowano przyjąć za zasadę łączenie, o ile możliwości, okręgów niemieckich w jedną całość i polecono Min[istrowi] Spraw Wewn[ętrznych] przedstawienie w myśl tej uchwały na następnym posiedzeniu Rady Ministrów szczegółowego projektu.

Zaproponowany podział Galicji i Śląska na okręgi wyborcze przyjęto w całości i zdecydowano włączenie do ordynacji wyborczej powiatu frydeckiego bez rozpisywania jednakowoż tamże wyborów, tudzież uchwalono wydanie postanowienia, by w tych okolicach, gdzie istniał przymus wyborczy przy wyborach do parlamentu na powszechnym prawie głosowania oparty, ten przymus nadal obowiązywał.

4. Po dyskusji zapadła następująca uchwała: „Tymczasowy Rząd Republiki Polskiej upoważnia Radę Narodową dla Śląska do wykonywania wszelkich atrybucji Rządu Krajowego na obszarze Śląska Cieszyńskiego z tym, że dotychczasowy jej stosunek do Komisji Likwidacyjnej w Krakowie aż do ostatecznego uregulowania stanowiska tejże nie ulega zmianie. Radę Narodową Księstwa Cieszyńskiego upoważnia się do zaciągania na potrzeby miejscowe zobowiązań do wysokości 1 miliona koron”.

5. ^bZałącznik N° 3. ^b Przyjęto projekt „Przepisów o tymczasowej organizacji szkolnictwa w Śląsku Cieszyńskim”, wprowadzając doń następujące zmiany:

a) w § 6 opuszczenie 3-go ust.,

b) w § 7 zastąpienie słów „postara się o natychmiastowe” słowami „zarządzi”.

Wniosek ob. Ministra Supińskiego, by do projektu „Przepisów dodać § 9 o następującym brzmieniu: „Wydatki, związane z wprowadzeniem w życie tej uchwały i prowadzeniem agend komisji szkolnej Księstwa Cieszyńskiego pokrywane są do czasu przejścia ich przez skarb Państwa Polskiego z funduszy Rady Narodowej”, – za którym oświadczyły się 4 głosy, upadł³⁰.

6. Przyjęto do wiadomości mianowania:

na przewodniczącego wspomnianej komisji: ob. radcę dw. dra Ludwika Patrynę,

na inspektora szkół średnich ob. dra Ernesta Farnika,

na inspektora szkół element. i seminariów naucz. ob. Bogusława Beczka³¹.

7. Zatwierdzono przedstawione przez ob. Ministra Thugutta mianowanie inż. Konstantego Jakimowicza szefem sekcji budowlano-technicznej przy Min[isterstwie] Spraw Wewn[ętrznych].

³⁰ Była to uchwała Rady Ministrów, ogłoszona w „Monitorze Polskim”.

³¹ Tak w tekście. Powinno być Bogusława Heczkę.

8. Uchwalono przyznanie naczelnikowi wydziału Minist[erstwa] Skarbu, Józefowi Eyssymontowi dodatku w kwocie 200 (dwieście) marek miesięcznie od dnia 1 listopada b.r. na czas pełnienia funkcji szefa sekcji.

9. Uchwalono na wniosek ob. Ministra Supińskiego wniosek na mianowanie:

- a) adw. przys. Adama Wozdeckiego sędzią Sądu Apelacyjnego,
- b) Jana Kazimierza Nawroczyńskiego sędzią Sądu Apelacyjnego,
- c) Bohdana Korsaka podprokuratorem przy Sądzie Apel[acyjnym] w Warszawie.

10. Skutkiem zasadniczego sprzeciwu Kierownika Min[isterstwa] Skarbu ob. dra Byrki przeciw zakomunikowaniu przez ob. Ministra Downarowicza o zamianowaniu naczelnika wydziału skarbowego w Min[isterstwie] O.K. i S.P. uchwalono pozostawić zadecydowanie sprawy międzyministerialnej konferencji, w skład której ma wejść: członek Min[isterstwa] Skarbu, Min[isterstwa] O.K. i S.P. oraz ob. Minister Malinowski.

11. Zatwierdzono przedstawiony przez ob. Ministra Ziemięckiego wniosek o mianowanie inż. Franciszka Sokala szefem Sekcji I oraz Feliksa Turowicza szefem Sekcji II Min[isterstwa] O.P. i O.S.

12. W sprawie żądanego przez ob. Ministra Wasilewskiego 1 miliona marek, uchwalono po dyskusji wyasygnowanie 500 000 marek z tym, że szczegółowy program zapotrzebowania Min[isterstwa] Spraw Zewnętrznych zostanie ustalony po porozumieniu z Min[isterstwem] Skarbu.

13. ^bZałącznik N° 4.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Aprowizacji w sprawie ujednostajnienia norm żywnościowych dla górników w obu b. okupacjach i podniesienia ich w b. okupacji niemieckiej do 500 gr., tudzież uchwalenia norm innych artykułów kontyngentowych spożywczych dla robotników i ich rodzin w Zagłębiu Dąbrowskim, wg przedstawionej tabeli.

14. ^bZałącznik N° 5.^b Przyjęto „projekt organizacji, aprowidującej ludność Zagłębia Dąbrowskiego” z następującymi zmianami:

- a) w p. 8 ust. 1-go zmienić ilość 8 delegatów od robotników na 10, a w następnym ustępie cyfrę „4 Związki i 4 Rady Robotnicze” na „5 Związków i 5 Rad Robotniczych”,
- b) w rozdz. o Komisji zakupów w ust. 1-ym a) skreślić słowo „bezprowizyjnej”,
- c) dodać w ostatnim ust. po słowie „aprowizacji” słowa „w porozumieniu z Min[isterstwem] Skarbu”.

15. ^bZałącznik N° 6.^b Uchwalono wniosek Min[istra] Aprowizacji w sprawie oddania do jego wyłącznej dyspozycji wszystkich zapasów środków żywnościowych i artykułów pierwszej potrzeby, zajętych na terenie obu b. okupacji.

16. ^bZałącznik N° 7.^b W sprawie wniosku ob. Kierownika Min[istra] Minkiewicza w kwestii przekraczania kompetencji na szkodę Min[istra] Aprowizacji przez Min[istra] Spraw Wewnętrznych i podwładne mu organa, uchwalono

po dłuższej dyskusji i przedstawieniu analogicznych skarg przez ob. Ministra Supińskiego i innych – wydanie przypomnienia z urzędu z poleceniem do Min[istra] Spraw Wewnętrznych pouczenia komisarzy ludowych po myśli wniosku Kierownika Min[isterstwa] Apropowizacji przy swoim wniosku obstaje.

17. Przedstawiony przez ob. Ministra Ziemięckiego wniosek co do jednorazowych zasiłków dla robotników w przedsiębiorstwach przez Państwo prowadzonych lub zajętych wywołuje zasadniczy sprzeciw Kierownika Min[isterstwa] Skarbu, który stwierdza, iż o toczących się pertraktacjach nie jest stosownie informowany i dowiadyuje się o zapotrzebowaniach coraz częściej dopiero na posiedzeniu, stając nieraz przed faktem dokonany, gdy w myśl obowiązującego porządku w sprawach tych winno być wprzód osiągnięte porozumienie z Min[isterstwem] Skarbu, zaznacza też, że skarb Państwa nie wytrzymuje tak wysokich wydatków.

Ob. Prezydent wyjaśnia, że nagłość wypadków i przymusowe położenie Ministrów czyni zachowanie zwykłego porządku nieraz niemożliwym, prosi jednak ob. Ministrów, by do życzenia Kierownika Min[isterstwa] Skarbu ściśle się stosowali, starając się uprzednio o porozumienie z nim co do projektowanych wydatków, po czym oświadcza, że zadaniem obecnego gabinetu jest przede wszystkim wypracowanie ordynacji wyborczej, sejmowej, dalej uchwalenie szeregu ustaw, które – odpowiadając dzisiejszemu rewolucyjnemu nastrojowi w przeważnej części państw europejskich – mogłyby sprowadzić uspokojenie mas (jak: wprowadzenie 8-godzinnego dnia pracy, komitetów robotniczych itd.), tudzież szeregu ostrych zarządzeń co do poszanowania Rządu i dochowania zawartych umów. Polityka społeczna Rządu iść musi po linii reform Zachodu, a nie Wschodu, skąd grozi chaos – z nią wiążą się finansowe wymogi, lecz idącej fali reform przeciwstawić się Rząd nie może.

Wobec wprowadzających do administracji chaos zapowiada ob. Prezydent zastosowanie całej srogości ustawy.

Sprawę na wstępie poruszoną uchwalono odroczyć do najbliższego posiedzenia.

18. Wniosek w sprawie ustanowienia w odnośnych Ministerstwach sekcji dla likwidacji spraw administracji Galicji, jako b. Kraju Koronnego austriackiego ‘odrzuciono’ na przedstawienie Kierownika Min[isterstwa] Skarbu z uwagi na możliwość przydzielania urzędników b. austriackich władz centralnych w tym celu do pojedynczych wydziałów Ministerstw Republiki Polskiej. Postanowiono przypomnieć Ministerstwom oświadczenie się co do zapotrzebowania tych urzędników.

Na tym posiedzenie przerwano o godz. 11 m. 50 wiecz[orem].

†Moraczewski Jędrzej†

Załączniki

Wykaz:

1. Spis okręgów wyborczych i ilości mandatów³².
2. Mapa powiatów komunalnych Gen[eralnego] Gub[ernatorstwa] Warszawskiego³³.
3. [Wniosek ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego w sprawie tymczasowej organizacji szkolnictwa na Śląsku Cieszyńskim].
- 3a. Uchwała Rady Ministrów o tymczasowej organizacji szkolnictwa na Śląsku Cieszyńskim.
4. Normy artykułów spożywczych kontyngentowych dla robotników i ich rodzin w Zagłębiu Dąbrowskim.
5. Projekt organizacji aprowidującej ludność Zagłębia Dąbrowskiego.
6. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o przejęcie zasobów wyrobów włókienniczych byłego okupacyjnego Wydziału Surowców Wojennych].
- 6a. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o przejęcie zasobów żywnościowych w Warszawie, Łodzi i innych miejscowościach].
7. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o uprawnieniach komisarzy rządowych w zakresie aprowizacji ludności].

°Załącznik do punktu 5. N° 3°

[Wniosek ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego w sprawie tymczasowej organizacji szkolnictwa na Śląsku Cieszyńskim]

KRÓLEWSKO-POLSKIE
MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO
WARSZAWA
dn. °23 listopada° 191°8° r.
N° 1964S

Do Pana
Prezydenta Rady Ministrów
w m i e j s c u

Załączając przy niniejszym projekt przepisów o tymczasowej organizacji szkolnictwa w Śląsku Cieszyńskim, proszę Pana Prezydenta o poddanie tego projektu pod rozpoznanie i uchwałę Rady Ministrów.

W celu możliwie szybkiego zorganizowania polskiej administracji szkolnej w Cieszyńskim poprzednik mój wydelegował w dniu 4 bm. specjalnego komisarza dla tej sprawy, w osobie urzędnika Rady Szkolnej Krajowej Galicyjskiej p. Opuszyńskiego, który w porozumieniu z Radą Narodową Księstwa

³² Nie publikuje się.

³³ Nie publikuje się.

Cieszyńskiego zorganizował tymczasową administrację szkolną na miejscu. Rada Narodowa zaprojektowała przepisy, dotyczące tej organizacji, które ze względu na konieczność życiową zostały niezwłocznie wprowadzone w wykonanie, wszakże z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez Rząd Polski. Delegat ministerialny przybył obecnie do Warszawy i złożył mi wyczerpujące sprawozdanie ze swoich czynności oraz rzeczony projekt przepisów. Statut ten uważam za zupełnie tymczasowy, który będzie obowiązywał do chwili całkowitej organizacji zarządu.

W charakterze środka przejściowego uznaję przepisy projektowane za właściwe, a mając na względzie stosunki miejscowe i potrzebę zgodnego współdziałania z Radą Narodową Cieszyńską, oraz fakt, że statut już został wprowadzony w życie, zaprojektowałem w nim tylko b. nieznaczne zmiany, spowodowane koniecznością organizacyjno-państwową.

Wnoszę, aby Rada Ministrów zechciała załączone przepisy uchwalić.

Minister
K. Prauss^f

^cZałącznik do punktu 5. N^o [3a]^c

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW O TYMCZASOWEJ ORGANIZACJI SZKOLNICTWA NA ŚLĄSKU CIESZYŃSKIM

Celem zabezpieczenia normalnego toku pracy w szkołach Księstwa Cieszyńskiego, oraz załatwiania bieżących spraw administracji szkolnej, Rada Ministrów Państwa Polskiego uchwała co następuje.

§ 1.

Ministerstwo W.R. i O.P. w Warszawie obejmuje wszelkie agendy w zakresie szkolnictwa Księstwa Cieszyńskiego, które na podstawie ustroju dotąd obowiązującego należały do centralnych władz wiedeńskich.

§ 2.

Agendy w zakresie szkolnictwa Księstwa Cieszyńskiego należące dotąd do zakresu działania śląskiej Rady szkolnej krajowej i śląskiego Wydziału kraj. w Opawie, oraz czynności przekazane przez Ministerstwo W.R. i O.P. przechodzą tymczasowo na Komisję Szkolną Księstwa Cieszyńskiego.

§ 3.

Siedzibą Komisji szkolnej Księstwa Cieszyńskiego jest miasto Cieszyn.
Językiem urzędowym jest język polski.

§ 4.

W skład Komisji szkolnej wchodzi:

- 1) przewodniczący,
- 2) reprezentant wyznania katolickiego,
- 3) " " ewangelickiego,
- 4) " " mojżeszowego,
- 5), 6), 7) trzej delegaci Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego,
- 8) i 9) dwaj reprezentanci narodowości niemieckiej,
- 10) znawca szkolnictwa średniego,
- 11) " seminariów nauczycielskich,
- 12) " wzgl. znawczyni szkolnictwa elementarnego,
- 13) " " " " wydziałowego,
- 14) " " " " zawodowego,
- 15) inspektor szkół średnich,
- 16) inspektor szkół elementarnych i seminariów nauczycielskich.

Członków pod 1, 2, 3, 4, 10, 11, 12, 13, 14, 15 i 16 mianuje Ministerstwo W.R. i O.P. na wniosek Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego, która co do wyboru reprezentantów wyznań porozumie się z kompetentnymi czynnikami.

Członków pod 5, 6 i 7 wyznacza Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego.

Członków pod 8 i 9, wyznaczają powołane korporacje niemieckie.

Zastępcę przewodniczącego wybiera Komisja ze swego łona.

§ 5.

Komisja szkolna obraduje według regulaminu, który sobie sama uchwali.

§ 6.

Organem wykonawczym tymczasowej administracji szkolnej Księstwa Cieszyńskiego jest Biuro Komisji szkolnej Księstwa Cieszyńskiego, składające się z przewodniczącego Komisji szkolnej, obu inspektorów szkół, referenta dla spraw ekonomiczno-administracyjnych i odpowiednich sił rachunkowych i kancelaryjnych.

Zorganizowanie Biura Komisji szkolnej jest obowiązkiem przewodniczącego w porozumieniu z Radą Narodową Księstwa Cieszyńskiego.

^hUrzędnicy Biura są urzędnikami Państwa Polskiego. Przewodniczący Komisji zajmuje stanowisko służbowe równe naczelnikowi wydziału ministerialnego, podlega on bezpośrednio Ministrowi W.R. i O.P. Etaty i stanowisko służbowe pozostałych urzędników Biura zostaną ustanowione z zarządzeniem Ministra W.R. i O.P.^h

§ 7.

Biuro Komisji szkolnej ^czarządzi^c ^hpostara się o natychmiastowe^h przeniesienie wszelkich aktów, dotyczących szkolnictwa Księstwa Cieszyńskiego, z władz centralnych wiedeńskich do Warszawy, a Opawskich do Cieszyna.

§ 8.

Ustawy krajowe i państwowe wraz z rozporządzeniami ministerialnymi obowiązującymi dotąd na Śląsku w zakresie szkolnictwa utrzymuje się w mocy, o ile nie zostaną zmienione osobnymi zarządzeniami.

^cZałącznik do punktu 13. N° 4^c

**NORMY ARTYKUŁÓW SPOŻYWCZYCH KONTYNGENTOWYCH
dla
ROBOTNIKÓW I ICH RODZIN W ZAGŁĘBIU DĄBROWSKIM**

Nazwa	Norma miesięcznie w kilogramach	
	dla robotnika	dla człon. rodz. dla ludn.
1) Mąka	15,25	7,62
2) Kasza	1,62	1,12
3) Strączkowe	1,91	1,20
4) Cukier	1,52	0,82
5) Sól	0,30	0,30
6) Ziemniaki	30,70	18,50
7) Mięso	1,64	0,61
8) Słonina	1,12	0,28

Wniesiono na radę Ministrów

dnia ... 1918 roku

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem

Warszawa dnia 25 listopada 1918

Minister Apropowizacji

PROJEKT
organizacji aprowidującej ludność Zagłębia Dąbrowskiego

Na czele organizacji aprowidującej ludność powiatu Będzińskiego stoi Inspektor Ministerstwa Apropowizacji. Jako instytucja doradcza organizuje się Komisja Apropowizacyjna powiatu Będzińskiego. W skład jej wchodzi:

- 1) Jeden Inspektor Ministerstwa Apropowizacji na powiat Będziński,
- 2) Jeden Delegat miejscowego Komisarza (Min[isterstwo] Spraw Wew-
n[ętrznych])
- 3) Jeden Delegat Powiatowej Rady Opiekuńczej i
- 4) Jeden Delegat Pow. Kom. Rat.
- 5) po jednym Delegacie od 5-ciu miast Sosnowca, Będzina, Zawiercia,
Dąbrowy i Czeladzi,
- 6) Dwóch Delegatów od gmin powiatu,
- 7) Trzech delegatów od Zakładów Przemysłowych aprowidujących swych
robotników
- 8) 10-ciu delegatów od robotników.

Wyborów dokona: od Instytucji społecznych – zarządy tych instytucji, w miastach – zarządy miast, od gmin – sejmiki powiatowe, od przemysłu – wspólnie Rada Zjazdu i Oddział Stowarzyszenia Przemysłowców w Sosnowcu, a od robotników – 5 Związki i 5 Rady Robotnicze. Komisja aprowizacyjna działa jako jednostka prawna na terenie obu b. powiatów okupacyjnych: Dąbrowskim i Będzińskim i dostarcza artykułów żywnościowych dla robotników przemysłu cynkowego w Bolesławie.

Kompetencje Komisji Apropowizacyjnej:

- a) kontroluje czynności wszystkich organów aprowizacyjnych, działających na terenie Zagłębia,
- b) ustanawia swoich agentów w powiatach, z których będzie pokrywany kontyngent przynależny powiatowi od Państwowego Urzędu Apropowizacyjnego.
- c) decyduje w sprawach podziału żywności w granicach ogólnopaństwowych przepisów.

Ministerstwo Apropowizacji ustanawia dla ludności Zagłębia normy żywnościowe wskazane w załączniku. Żywność tą obowiązany jest dostarczyć w swoim czasie Biuro Rozdzielczemu Państwowemu Urzędowi Apropowizacyjnemu. Biuro jest instytucją państwową i dzieli żywność tylko hurtownie. Podział żywności detaliczny powierza Komisji Apropowizacyjnej powiatu, kooperatywom, instytucjom samorządowym i społecznym, oraz organizacjom fabrycznym.

Komisja zakupów

Dla zakupu artykułów monopolowych poza kontyngensem oraz artykułów poza kontyngensowych organizuje się Komisję Zakupów, która pod względem prawnym jest spółką handlową z ograniczoną poręką. Funduszów dostarcza:

- a) Państwo w formie pożyczki ^hbezpłatnej^h,
- b) Przemysł, miasta i gminy, według zasad ustalonych na zebraniu organizacyjnym, które zwołane zostanie w najbliższych dniach podług klucza uchwalonego przez zebranie przedwstępne, odbyte dnia 20-go bm. w Sosnowcu.

Komisja Zakupów nabyte towary magazynuje w swoich składach i rozdziela następnie według instrukcji Komisji Apropowizacyjnej powiatu. Komisja Zakupów otrzymuje prawo od Ministerstwa Apropowizacji dla dokonywania zakupów:

- a) artykułów monopolowych na terenie całego Królestwa Polskiego w każdym czasie,
- b) artykułów monopolowych poza normą ustanowioną dla producentów w powiatach wskazanych przez Ministerstwo Apropowizacji.

Artykuły wymienione pod literą b. wydawane są ludności poza ustanowionym kontyngensem. Komisja zakupów wysyła artykuły zakupione za frachtami z własnym stemplem i za podpisem osób upoważnionych przez nią. Zasady działalności Spółki szczegółowo będą opracowane przez zebranie organizacyjne i zatwierdzone przez Ministerstwo Apropowizacji ^cw porozumieniu z Min[isterstwem] Skarbu^c oraz odnośne organy państwowe.

Wniesione na posiedzenie Rady Ministrów

dnia ... 1918 r.

Warszawa, dnia 25 listopada 1918 r.

Minister Apropowizacji:

^cZałącznik do punktu 15. N° 6^c

[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o przejęcie zasobów wyrobów włókienniczych byłego okupacyjnego Wydziału Surowców Wojennych]

MINISTERSTWO APROWIZACJI

N^o C.V.6412/18

WARSZAWA

dn. 20 listopada 1918 r.

Do

Rady Ministrów

W składach b. okupacyjnego Wydziału Surowców Wojennych (Kriegsrohstoffamt), przejętych przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu, znajduje się dużo materiałów i wyrobów gotowych włókienniczych, które, ze względu na dotkliwy

brak tych artykułów na rynku, w jak najkrótszym terminie winny być przekazane do użytku ludności.

Wobec tego Ministerstwo Apropowizacji wnosi: ażeby wszystkie tkaniny, wyroby dziane (trykotaże, pończosznice towary, rękawiczki itp.), jako też gotowa bielizna, odzież, również nici do szycia i przędza pończosznicza (w ilości potrzebnej do zaopatrzenia ludności), znajdujące się w składach i magazynach, które należały do b. Kriegsrohstoffamtu, zarówno w Warszawie jak i na prowincji, były natychmiastowo przekazane Ministerstwu Apropowizacji.

za Ministerstwo Apropowizacji
fAntoni aMińkiewicz^{af}
Naczelnik Wydziału
g...g

[Załącznik do punktu 15. N° 6a]

**[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o przejęcie zasobów żywnościowych
w Warszawie, Łodzi i innych miejscowościach]**

Do Rady Ministrów

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku.

Rada Ministrów uchwała:

wszystkie zapasy środków żywnościowych (zboża, mąkę, kaszę, cukier itd.), oraz artykuły pierwszej potrzeby (skóry gotowe, materiały włókniste itd.) zajęte w Warszawie, Łodzi i innych miejscowościach na terenie obu b. okupacji, przez różne władze cywilne i wojskowe oddać do wyłącznej dyspozycji Ministerstwa Apropowizacji.

Warszawa, dnia 25 listopada 1918 r.
Minister Apropowizacji

Wniesione na Radę Ministrów

dnia ... 1918 r.

Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

[Wniosek Ministerstwa Aprowizacji o uprawnieniach komisarzy rządowych w zakresie aprowizacji ludności]

Do Rady Ministrów

Ministerstwo Aprowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Motywy wniosku

W szeregu powiatów Komisarze rządowi mianują ze swej strony referentów aprowizacyjnych i zawieszają w czynnościach mianowanych przez Ministerstwo Aprowizacji (Radom, Dąbrowa, Opatów, Sandomierz itd.). Również Komisarze ludowi wydają zarządzenia aprowizacyjne niezgodne z ogólnym planem aprowizacyjnym całego Państwa, przy czym różne w poszczególnych powiatach. To samo czyni Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, wydając zarządzenia aprowizacyjne bez porozumienia się z Ministerstwem Aprowizacji i zupełnie niezgodnych z całym planem polityki aprowizacyjnej Ministerstwa Aprowizacji. Taki stan rzeczy wytwarzający chaos i anarchię uniemożliwia systematyczne i prawidłowe aprowidowanie kraju i w skutkach swych doprowadza do tych fatalnych rezultatów jakie panują obecnie w Zagłębiu Dąbrowskim.

Treść wniosku.

Wobec powyższego Ministerstwo Aprowizacji, mając na względzie dobro całej ludności kraju prosi Radę Ministrów o uchwalenie:

1) Zarządzenia aprowizacyjne mogą być wydawane jedynie przez Ministerstwo Aprowizacji, które w sprawach zasadniczych zwraca się po uchwały do Rady Ministrów.

2) Wszyscy urzędnicy i pracownicy Ministerstwa Aprowizacji korzystają z tych samych praw i zwyczajów, co urzędnicy i pracownicy innych Ministerstw, tj. do rangi V-ej a. mianowani są przez Ministerstwo Aprowizacji, zaś od rangi IV-ej przez Radę Ministrów na wniosek Ministerstwa Aprowizacji.

3) Poza tym nikt inny, a więc i powiatowi komisarze nie mają prawa mianować urzędników aprowizacyjnych.

4) Poza Ministerstwem Aprowizacji nikt a więc i powiatowi komisarze nie ma prawa usuwać ze stanowiska urzędników Ministerstwa Aprowizacji.

5) Zawieszanie w czynnościach dopuszczalne jest jedynie w razie wyraźnej szkodliwej działalności, zaś usunięcie jedynie po przeprowadzeniu ścisłego dochodzenia przez Ministerstwo Aprowizacji.

6) Powiatowi referenci aprowizacyjni z wypełnianiem swych obowiązków aprowizacyjnych porozumiewają się bezpośrednio z Ministerstwem Aprowizacji i jego organami, od których otrzymują instrukcje i polecenia, zaś w czynnościach

swych na terenie powiatu podlegają komisarzowi powiatowemu, jako gospodarzowi powiatu.

7) Wszystkie organa rządowe i samorządowe obowiązane są okazywać pomoc w pełnieniu służby powiatowym referentom aprowizacyjnym.

Warszawa, dnia 25 listopada 1918 r.
Minister Apropizacji

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ... 1918 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

[Prezydent Ministrów]

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

9

PROTOKÓŁ 9-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 26 listopada 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister	ob. Marian Malinowski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Kierownik w Min[isterstwie] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Szef Biura Prezydialnego	ob. Władysław Wróblewski
Protokółuje	p. Aleksander Chrzęszczewski

Początek posiedzenia o godz. 7-ej wieczorem.

1. Protokół poprzedniego posiedzenia Rady Ministrów w dniu 25 listopada b.r. odczytano i przyjęto.

2. Przyjęto do zatwierdzającej wiadomości treść listu ob. Prezydenta Ministrów do Komisji Likwidacyjnej w Krakowie w sprawie unormowania stosunków finansowych między Rządem a Komisją Likwidacyjną, po udzieleniu przez ob. Prezydenta Ministrów, jak również ob. Kierownika Min[isterstwa] Skarbu odnośnych wyjaśnień³⁴.

3. Przedstawioną przez ob. Ministra Ziemięckiego sprawę udzielenia jednorazowego zasiłku robotnikom, odroczone, postanawiając, że jeżeli na mającej się odbyć w tej sprawie konferencji międzyministerialnej osiągnięta zostanie jednomyślność, to uchwała tam powzięta ma być uważana za uchwałę Rady Ministrów, w przeciwnym razie Rada Ministrów sprawę zdecyduje.

4. Postanowiono rozpatrzenie przedstawionego przez ob. Ministra Thugutta projektu rozporządzenia o wyborach uzupełniających do Rad Miejskich odroczyć i upoważniono ob. Ministra Arciszewskiego do zbadania, czy istniejąca przy Radzie Miejskiej Komisja dla ułożenia ordynacji wyborczej ma gotowy projekt. Ustalono, że w razie, gdyby tak nie było należy ułożenie projektu zmiany ordynacji

³⁴ Brak treści listu wśród załączników do protokołu.

wyborczej powierzyć tej Komisji po uzupełnieniu jej składu odpowiednią ilością obznajomionych z kwestią przedstawicieli Rządu.

5. Przyjęto przedstawiony przez ob. Ministra Thugutta wniosek o ustanowieniu urzędu komisarza rządowego dla m.st. Warszawy, zastępując w art. 3 słowa „organów miejskich” słowem „Magistratu”.

Po wysłuchaniu ob. Ministra Ziemięckiego w sprawie obecnej bezradności Magistratu, która według jego przewidywań jak najgorsze skutki na Państwo i miasto sprowadzić może, ustalono, że natychmiast po zamianowaniu Komisarza nastąpić winno zawieszenie Magistratu w jego czynnościach.

6. ^bZałącznik] N° 1.^b Ob. Minister Thugutt wnosi ordynację wyborczą do Sejmu ustawodawczego, którą przyjęto z następującymi poprawkami:

- a) w art. 14 słowa „zarządzenie Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej” zastąpiono słowami „Naczelnika Państwa”,
- b) w art. 18 słowa „Sąd Najwyższy” zamieniono słowami „Naczelnika Państwa na wniosek Rady Ministrów”,
- c) w art. 22 między słowa „miejskiej” i „będą” wstawiono „i związki zawodowe”,
- d) w art. 29 po słowach „stu marek” wstawiono „dwa do stu koron”,
- e) w art. 30 po słowach „10 marek” wstawiono „17½ koron”, a słowa „dwadzieścia marek” zastąpiono słowami „piętnaście marek” wstawiając po nich „dwadzieścia pięć koron”,
- f) w art. 61 po słowach „stu marek” dodano „dwieście koron”,
- g) w art. 66 słowo „powołana” zastąpiono słowem „oddana”,
- h) w art. 69 cyfrę 6 zastąpiono cyfrą 10,
- i) w art. 70 między słowa „wyborcy” i „czyni” wstawiono „inny członek Komisji”,
- j) w art. 71, 72 i 86 zamieniono wyrażenie „kartki” wyrażeniem „karty”,
- k) w art. 87 po słowie „wyjątkiem” wstawiono słowa „kosztu”,
- l) w art. 90 słowo „trzech” zamieniono słowem „sześciu”,
- m) w art. 93 po słowie „unieważnione” wstawiono słowo „winny”.

Ustalono, że ordynacja wyborcza ma być wydrukowana w 100 000 egzemplarzy i, że pojutrze, tj. dn. 29 bm. zostanie wydany dekret wyznaczający termin wyborów³⁵.

Przyjęto postawioną przez ob. Ministra Thugutta kandydaturę Prezesa Sądu Apelacyjnego Sobolewskiego na urząd Generalnego Komisarza Wyborczego.

7. Rozpatrzenie projektu rozporządzenia o utworzeniu Rad Gminnych odłożono do następnego posiedzenia.

8. Projekt podziału na okręgi wyborcze zaboru pruskiego odroczoneo.

³⁵ Będzie on ustalony na niedzielę 26 stycznia 1919 r.

9. Przyjęto wniosek ob. Ministra Ochrony Pracy w sprawie nominacji ob. Aleksandra Prystora na Podsekretarza Stanu w Min[isterstwie] Ochrony Pracy.

^h10. Ob. Minister Thugutt zawiadamia o swoim zamiarze zamianowania ob. Gar...^h

11. Z okazji poruszonej przez ob. Ministra Supińskiego sprawy pojawienia się oplakatowanych dekretów o niepłaceniu komornego, nadających sobie nielegalną formę rozporządzeń rządowych, ob. Minister Thugutt oświadcza, że w najbliższym czasie zamierza zgłosić wnioski w przedmiocie przeciwdziałania agitacji przeciw-rządowej uprawianej przez prasę pravicową i lewicową. Najodpowiedniejszym środkiem tego przeciwdziałania, jego zdaniem, jest zamykanie pism przy tym w razie, gdyby zawieszono pisma miały wychodzić pod zmienionymi nazwami, należałoby uciec się do aresztowania winnych obejścia zarządzeń rządowych.

Ob. Prezydent Ministrów, kwestionując skuteczność proponowanych zarządzeń, prosi, ażeby wszelkie projekty represyjnych zarządzeń, komunikowane mu były na 24 godzin przed ich wydaniem w celu uzyskania uprzedniej zgody Naczelnika Państwa.

12. Przyjęto wniosek ob. Ministra Wasilewskiego w sprawie nominacji d-ra Witolda Jodki – Szefem Sekcji w Min[isterstwie] Spraw Zewnętrznych.

13. ^bZałącznik N° 2.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Spraw Zewnętrznych o utworzeniu przy tym Ministerstwie Urzędu dla prac przygotowawczych do kongresu pokojowego³⁶.

14. Po udzieleniu przez ob. Prezydenta Ministrów informacji o stanie pertraktacji w sprawie rekonstrukcji gabinetu posiedzenie zamknięto o godz. 12-iej w nocy.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Ordynacja Wyborcza do Sejmu Ustawodawczego³⁷.
2. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o utworzenie urzędu dla prac przygotowawczych do Konferencji Pokojowej].

³⁶ Mowa o Biurze Prac Kongresowych, utworzonym w listopadzie 1918 r. jako zespół ekspercki do spraw reprezentacji Polski na Konferencji Pokojowej. Pracami Biura kierował jego szef, Franciszek Pułaski, który podlegał bezpośrednio ministrowi spraw zagranicznych. Biuro miało centralę w Warszawie oraz oddziały w Paryżu, Krakowie i Poznaniu. Po zakończeniu prac na konferencji centralę włączono do Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

³⁷ Nie publikuje się.

[Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o utworzenie urzędu dla prac przygotowawczych do Konferencji Pokojowej]

§ 1. Dla przygotowania materiałów na Kongres, a w przyszłości jako ciało pomocnicze dla polskiej reprezentacji na Kongresie, utworzonym zostaje przy Ministerstwie Spraw Zewnętrznych „Biuro Prac Kongresowych”.

§ 2. Na czele Biura Prac Kongresowych stoi Kierownik bezpośrednio podległy Ministrowi Spraw Zewnętrznych.

§ 3. Kierownikowi dodana jest w charakterze doradczym Rada, złożona z delegatów od ministerstw: Skarbu, Wojny, Komunikacji, Handlu, Rolnictwa, Aprowizacji oraz osób fachowych, zaproszonych przez Kierownika.

§ 4. Posiedzenie Rady zwołuje i im przewodniczy Kierownik Biura Prac Kongresowych.

§ 5. Biuro Prac Kongresowych będzie podzielone na wydziały według specjalności naukowych, jak: prawny, geograficzny, historyczny, statystyczny i ekonomiczny i na wydziały dla spraw poszczególnych jako to kresowych, dzielnicowych, rewindykacyjnych, traktatów handlowych itp. Wydziały te w miarę potrzeby będą organizowane przez Kierownika.

§ 6. Powołanie do Biura Prac Kongresowych na stanowisko (naczelnika poszczególnego wydziału lub innego funkcjonariusza) osoby, zajmującej urząd państwowy, nie wpływa na jej dotychczasowe stanowisko służbowe.

§ 7. Rozporządzenie powyższe wchodzi w życie z chwilą jego ogłoszenia.

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

10

PROTOKÓŁ 10-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 26 listopada 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister W.R. i O.P.	ob. Prauss Ksawery
Minister	ob. Marian Malinowski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Wiceminister Przem. i Handlu	ob. Henryk Strasburger
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
O.S. i O.P.	ob. Prystor Aleksander
Szef Biura Prezydialnego	ob. dr Władysław Wróblewski
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Spraw Wew[nętrznych]	ob. Konstanty Sienkiewicz
Protokółuje	Aleksander Chrzęszczewski

Początek posiedzenia o godz. 6-iej m. 40 wieczorem.

1. Protokół poprzedniego posiedzenia Rady Ministrów z dnia 26 bm. odczytano i przyjęto wprowadzając następujące zmiany:

a) Punkt 10 polecono skreślić,

b) W punkcie 11 słowa „przeciwdziałania agitacji przeciw rządowej, uprawianej przez prasę prawicową i lewicową” zastąpić słowami „pojawiania się oplakotowanych dekretów o niepłaceniu komornego, nadających sobie nielegalną formę rozporządzeń rządowych”.

2. ^bZałącznik N° 1. ^b Przyjęto referowany przez ob. Szefa Sekcji Konstantego Sienkiewicza projekt dekretu o utworzeniu Rad Gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego z następującymi zmianami:

a) W art. 4 słowa „może nie być mieszkańcem gminnym” skreślono,

b) W art. 6 skreślono końcowy ustęp poczynając od słów „w razie uchwalenia”,

c) W art. 12 słowa „3-ch miesięcy” zastąpiono słowami „6-iu miesięcy”,

d) Artykuł 13 preredagowano, polecając nadać mu brzmienie następujące:
„W razie nieuchwalenia w ciągu miesiąca budżetu Zgromadzenie gminne mimo dwukrotnego jego w tym celu zwołania, sejmik powiatowy na wniosek Rady Gminnej ustala budżet, obciążający gminę”³⁸.

3. ^bZałącznik] N° 2.^b Przyjęto wniesiony przez Ministerstwo O.P. i O.S. wniosek o udzielenie robotnikom i pracownikom zakładów przemysłowych, pozostających pod zarządem władz polskich, jednorazowego zasiłku, postanawiając pracownikom Min[isterstwa] Poczty i Telegrafów przyznać ten sam zasiłek osobnym dekretem.

W trakcie obrad nad tym wnioskiem przedstawiciel Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu zaznaczył, że uchwalony jednorazowy zasiłek pociągnie za sobą powiększenie rozchodów, pozostających pod zarządem Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu fabryk dla pokrycia którego Min[isterstwo] Skarbu będzie musiało przyznać odpowiedni kredyt, ponieważ dochody z fabryk mogą nie wystarczyć.

4. ^bZałącznik] N° 3.^b Ustalono normy płac w zakładach państwowych, pozostających pod zarządem przymusowym, zgodnie z wnioskiem Min[isterstwa] O.S. i O.P.

5. Ob. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu, poruszając kwestię utrzymania nadal przez władze okupacyjne na majątki prywatne nałożonych sekwestrów uważa za pożądane, ażeby została stworzona komisja dla ustalenia norm prawnych, regulujących sprawę sekwestru, gdyż obecny chaos w postępowaniu może doprowadzić do niepożądanych skutków ze względu na odpowiedzialność cywilną rządu wobec właścicieli zasekwestrowanych majątków.

Postanowiono, ażeby Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu po porozumieniu z Min[isterstwem] Sprawiedliwości i innymi zainteresowanymi Ministerstwami złożyło na Radę Ministrów odpowiedni wniosek.

6. Przyjęto wnioski ob. Ministra Minkiewicza o wydanie zarządzeń: 1) aby wszystkie gotowe produkty zajęte przez władze polskie na terenie b. okupacji austriackiej, 2) i węgiel, przeznaczony na cele opałowe, w całości przekazane zostały Ministerstwu Apropowizacji.

7. W poruszonej przez ob. Ministra Minkiewicza sprawie wkraczania w zakres działalności podległego mu Ministerstwa organów Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych, a także władz b. rządu Lubelskiego postanowiono na wniosek ob. Prezydenta Ministrów wydać rozporządzenie, ogłaszające wszystkie zarządzenia b. rządu Lubelskiego, wydane po 18 listopada, za niebyłe, a sam rząd Lubelski za nieistniejący, zaś Ministrowi Spraw Wewnętrznych polecono powiadomić okólnikiem Komisarzy ludowych, że rozgraniczenie kompetencji między organami poszczególnych ministerstw winno być przez nich ściśle przestrzegane.

8. ^bZałącznik] N° 4.^b Wobec tego, że werbunek ochotniczy do wojska spowodował zamknięcie wyższych zakładów naukowych, wyższych klas szkół

³⁸ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 18, poz. 48.

średnich oraz wyższych kursów seminariów nauczycielskich i sprowadza wciąż wzrastającą dezorganizację szkolnictwa, upoważniono ministrów ^aW.R. i O.S.³⁹. i Spraw Wojskowych do przedstawienia w ciągu trzech dni wniosków w celu uregulowania sprawy.

9. Kwestię rozgraniczenia kompetencji między Ministerstwami Zdrowia a Opieki Społecznej i Ochrony Pracy postanowiono załatwić na drodze bezpośrednich układów między zainteresowanymi ministerstwami, a w razie, gdyby do porozumienia nie doszło, sposób rozstrzygnięcia jej ustalić na Radzie Ministrów i przedłożyć Naczelnikowi Państwa do ostatecznej decyzji.

10. W uznaniu potrzeby stworzenia Urzędu Robót Publicznych postanowiono na wniosek ob. Podsekretarza Stanu Prystora zaangażować natychmiast inż. Cywińskiego z tym, ażeby w najkrótszym czasie przedłożył plan robót i, ażeby na razie pełnił swe funkcje przy Min[isterstwie] O.S. i O.P.

11. Przyjęto przedstawiony przez ob. Ministra Thugutta projekt rozporządzenia o zamianowaniu Komisarza Rządowego dla m. Warszawy i o zawieszeniu Rady Miejskiej, polecając dodać przepis o radzie przybocznej, która w składzie 12 członków ma funkcjonować przy Komisarzu.

12. Na zapytanie ob. Ministra Arciszewskiego, jak się zachować wobec częstych przez instytucje urzędowe zgłaszanych próśb o przyznanie im prawa korespondencji bezpłatnej, zdecydowano, że rozstrzygnięcie tej kwestii leży całkowicie w mocy Ministra Poczty i Telegrafów.

13. Przyjęto zreferowany przez ob. Niedziałkowskiego projekt podziału zaboru pruskiego na okręgi wyborcze.

Koniec posiedzenia o godz. 11-ej wieczorem.

fMorawiecki Jędrzejf

Załączniki

Wykaz:

1. Dekret o utworzeniu Rad gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego (w brzmieniu uchwalonym przez Radę Ministrów)⁴⁰.
2. [Rozporządzenie o zasiłku dla robotników w zakładach przemysłowych].
3. [Rozporządzenie o normach płac w zakładach pod przymusowym zarządkiem państwowym].
4. [Wniosek premiera w związku z dezorganizacją szkolnictwa w kraju].
5. [Projekt podziału zaboru pruskiego na okręgi wyborcze do Sejmu Ustawodawczego wraz z wyliczeniem mandatów].
6. Niezaprotokolowana uchwała Rady Ministrów [w sprawie kredytu dla Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na szkolnictwo elementarne].

³⁹ Tak w tekście. Powinno być WRiOP, czyli Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

⁴⁰ Nie publikuje się.

[Rozporządzenie o zasiłku dla robotników w zakładach przemysłowych]

°Rozporządzenia.^a

1. Wszystkim robotnikom i pracownikom zakładów przemysłowych, które zgodnie z dekretem Naczelnika Państwa z dnia 23 listopada 1918 roku pozostają pod zarządkiem władz polskich, o ile robotnicy i pracownicy ci znajdowali się w dniu objęcia przez władze polskie na posterunku, przyznaje się jednorazowy zasiłek w wysokości marek polskich 600 na osobę.

Zasiłek powyższy przysługuje również robotnikom i pracownikom danych zakładów, wydalonym przez władze okupacyjne za strajki i za działalność polityczną, internowanym w więzieniu lub obozach jeńców i zesłanym do robót przymusowych.

2. Robotnicy, którzy otrzymają powyższy zasiłek jednorazowy, w razie zwolnienia wskutek likwidacji przedsiębiorstwa lub redukcji personelu, otrzymają 2-tygodniowe odszkodowanie zgodnie z przepisami prawa.

3. Wszystkie wypłaty, dokonane na zasadzie punktu 1-go winny być zarejestrowane na rachunek odszkodowań od rządu niemieckiego.

Prezydent Ministrów

/-/ Moraczewski.

Za Ministra Pracy i Opieki Społecznej

/-/ A. Prystor.

[Załącznik] °N° 3°

[Rozporządzenie o normach płac w zakładach pod przymusowym zarządkiem państwowym]

1. Ustala się następujące normy płac w zakładach państwowych, pozostających pod zarządkiem przymusowym:

chłopcy do lat 16 – 6–8 mk dziennie;

wyrobnicy – 12–16 mk dziennie;

pomocnicy rzemieślników 15–18 mk dziennie;

rzemieślnicy (wykwalifikowani robotnicy) – 20–25 mk dziennie.

Wyższe normy mogą być ustalone w poszczególnych wypadkach dla rzemieślników-specjalistów.

2. normy wskazane w p. 1 inny być wypłacane od dnia wydania dekretu Naczelnika Państwa dn. 23 listopada 1918 r.

3. określenie zarobków dla poszczególnych robotników w granicach wskazanych norm pozostawia się technicznemu kierownictwu zakładu.

4. wskazane normy zawierają dodatek wojenny w wysokości dwóch trzecich norm.

5. powyższe normy obowiązują w Warszawie, Łodzi i okolicach i w Zagłębiu Dąbrowieckim.

Prezydent Ministrów

/-/ Moraczewski.

Za Ministra Pracy i Opieki Społecznej

/-/ Al. Prystor.

°Załącznik do punktu 4°

°Załącznik do punktu 8. N° 4°

**[Wniosek premiera w związku z dezorganizacją
szkolnictwa w kraju]**

Werbunek ochotniczy do wojska spowodował zamknięcie wyższych zakładów naukowych, wyższych klas szkół średnich oraz wyższych kursów seminariów nauczycielskich. Poza tym liczni nauczyciele wstąpili do wojska a znacznie większa ilość ma zamiar to samo uczynić.

Wobec wynikającej stąd dezorganizacji szkolnictwa, wciąż wzrastającej, Rada Ministrów poleca M[inistrowi] W.R. i O.P. oraz Min[istrowi] Spr[aw] Wojsk[owych] przedstawienie do 3-ch dni na Radę Ministrów wniosków w celu uregulowania sprawy.

27/11 1918

Moraczewski

**[Projekt podziału zaboru pruskiego na okręgi wyborcze
do Sejmu Ustawodawczego wraz z wyliczeniem mandatów]**

IV. Zabór pruski.

Okręgi wyborcze	Ilość mandatów	Siedziba głównej Komisji wyborczej
Powiaty: Kartuski, Pucki, Wejherowski, Kościerski, Stargardzki, Kwidzyński, Sztumski, Grudziądzki, Brodnicki, Świecki, Chełmiński i Tczewski.	12	Kartuzy
– ” – Ostródzki, Niborski, Olsztyński, Reszelski, Ełcki, Lecki, Olecki, Jańsborski, Szczytnieński, Żądzborski, Lubawski i Suski.	12	Olsztyn
– ” – Chojnicki, Tucholski, Bydgoski, Toruński, Wąbrzeski, Szubiński, Wyrzyski, Chodzieski, Czarnkowski, Żniński i Wieleński.	12	Toruń
– ” – Obornicki, Szamotulski, Gnieźnieński, Wągrowiecki, Inowrocławski, Mogilnicki, Poznański, Grodziski, Nowotomyski, Międzychodzki, Strzelneński i Skwierzyński.	13	Poznań
– ” – Międzyrzecki, Babimojski, Kościański, Śmigielski, Gostyński, Rawicki, Leszczyński, Wschowski, Środzki, Śremski, Jarociński, Pleszewski, Ostrowski, Ostrzeszowski, Odolanowski, Krotoszyński i Koźmiński, Witkowski, Wrześnieński i Kępnowski.	12	Gostyń
– ” – Kluczborski, Oleski, Opolski, Kozielski, Strzelecki, Prudnicki, Głupczycki, Namysłowski i Sycowski.	13	Opole
– ” – Tosko-Gliwicki, Lubliniecki, Bytomski, Królewska Huta, Tarnogórski.	9	Bytom
– ” – Katowicki, Zabrski, Pszczyński, Rybnicki i Raciborski.	11	Katowice
– ” – Elbląski, Malborski, Gdański i m. Gdańsk.	8	Gdańsk

– ” –	Lęborski, Słupski, Bytowski, Człuchowski, Złotowski i Wałecki.	7	Złotów
– ” –	Grotkowski, Niemodliński i Niski.	3	Nissa

[Załącznik] °N° 6°

Niezaprotokołowana uchwała Rady Ministrów [w sprawie kredytu dla Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na szkolnictwo elementarne]

Ministerstwo wyznań i oświecenia żąda dodatkowego kredytu na cele szkolnictwa elementarnego w kwocie 1 050 000 mk do końca bieżącego roku.

Ministerstwo Skarbu uznaje w zasadzie konieczność przyznania dodatkowego kredytu, podnosi jednak w szczegółach co do wysokości pewnych pozycji obiekty, które mogą być tylko w drodze konferencji pomiędzy oboma tymi Ministerstwami usunięte.

Wspólny wniosek obu Ministrów opiewa:

Rada Ministrów przyznaje Ministerstwu wyznań i oświecenia na cele szkolnictwa elementarnego w bieżącym okresie budżetowym dodatkowy kredyt w wysokości, która w drodze porozumienia między Ministerstwem wyznań i oświecenia a Ministerstwem Skarbu zostanie ustalona i Radzie Ministrów przedstawiona do zatwierdzenia.

27/XI

g...g

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

11

PROTOKÓŁ 11-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 29 listopada 1918 [r.]

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt (opuścił posiedzenie o g. 8-jej wiecz.)
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister W.R. i O.O.	ob. Ksawery Prauss
Minister O.K. i S.P.	ob. Medard Downarowicz
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Kierownik Min[isterstwa]	
Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Min[isterstwa] Wojny	ob. pułk. Wroczyński (opuścił posiedzenie o g. 8 m. 20 w[ieczorem])
Minister	ob. Tomasz Nocznicki (opuścił posiedzenie o g. 8-jej wiecz[orem])
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. dr Władysław Byrka
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] O.P. i O.S.	ob. Aleksander Prystor
Wiceminister Przemysłu i Handlu	ob. Henryk Strassburger
Szef Biura Prezydyjalnego	ob. dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	ob. dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 7 m. 20 wiecz[orem].

1. Protokół poprawiony z posiedzenia 9-go Rady Ministrów w dniu 28 listopada br. odczytano i przyjęto.

2. Na wniosek ob. Ministra Praussa uchwalono wstawić do porządku dziennego wnioski w sprawie uregulowania powołania do wojska urzędników i nauczycieli oraz dekret o utworzeniu Ministerstwa Kultury i Sztuki.

3. Wysłuchano i przyjęto do wiadomości zawiadomienie ob. Ministra Thugutta o wyjeździe do Krakowa w sprawie wyborów oraz sprawozdanie o porozumiewaniu się z Prezydium Miasta Warszawy w celu mianowania komisarza rządowego i o stanie tej sprawy; dalej o cyrkularzu w kwestii uzupełnienia rad miejskich do 10 grudnia b.r., wreszcie odnośnie do wyasygnowania Prezydentowi miasta Wilna zapomogi 3000 marek na prace w kwestii polsko-litewskiej.

4. Przyjęto też wniosek ob. Ministra Thugutta o wyasygnowanie kwoty 5000 marek dla Biura Pracy Społecznej w Warszawie za prace, związane z ordynacją wyborczą.

5. ^bZałącznik N° 1.^b W sprawie przedstawionego przez ob. Ministra Thugutta projektu utworzenia Sekcji Organizacji Prac Przedsejmowych uchwalono, że – wobec złożenia w międzyczasie z innej strony podobnego projektu rozszerzenia istniejącego przy Biurze Prezydialnym Rady Ministrów Wydziału Legislacyjnego – będą one przedstawione na jednym z następnych posiedzeń.

6. ^bZałącznik N° 2.^b Przyjęto dekret o niepodleganiu dekretowi mobilizacyjnemu Rady Regencyjnej z 4 listopada 1918 osób, pełniących służbę w urzędach państwowych, miejskich, gminnych, na kolejach, przy telegrafach, telefonach, jako też w szkołach – z tym, że ostateczną stylizację nada mu Biuro Prezydialne Rady Ministrów.

7. Uchwalono, by wniosek ob. Ministra Supińskiego o postawienie na porządek dzienny najbliższego posiedzenia kwestii dalszej wypłaty, wzgl. zastanowienia poborów urzędnikom, którzy skutkiem powołania mobilizacyjnego służą wojskowo, tudzież wniosek ob. Kierownika Ministra Skarbu dra Byrki, by Rada Ministrów wyznaczyła komisję dla przeprowadzenia dochodzenia przeciw winnym niezastosowania się do uchwały o zastanowieniu wypłaty zmobilizowanym urzędnikom ich poborów cywilnych – zostały przedłożone na piśmie, po czym wejdą na porządek dzienny obrad Rady Ministrów.

8. ^bZałącznik N° 3.^b Przyjęto dekret o utworzeniu Ministerstwa Kultury i Sztuki z następującymi zmianami:

- a) w art. 4 z opuszczeniem słów „nie z 36 osób, ale”,
- b) w art. 5 z umieszczeniem w miejsce „zostaje powierzone”, słów „pobierze się”, tudzież zamiast „W.R. i O.P. i Ministrowi Sztuki i Kultury za wzajemnym porozumieniem” słów „Ministrowi Sztuki i Kultury w porozumieniu z Ministrem W.R. i O.P.”⁴¹.

9. ^bZałącznik N° 4.^b Wniosek Min[istra] Aprowizacji w sprawie unormowania ordynarii dla służby dworskiej przyjęto z dodatkiem po słowie „przez” słów „Ministra Aprowizacji”, a po słowie „Pracy” słów „wraz z Ministrami Malinowskim i Nocznickim. Wykonanie porucza się Ministerstwu Aprowizacji”.

10. W sprawie udzielenia Ministerstwu Aprowizacji kredytu zwrotnego 20 milionów marek po dyskusji Minister Aprowizacji cofnął swój wniosek aż do porozumienia się z Kierownikiem Ministerstwa Skarbu.

11. Zdecydowano po dopuszczeniu na posiedzenie ob. Szefa Sekcji Czesława Klarnera oraz Naczelnika Wydziału Patentowego Dra Kryżana, że projektu ustaw patentowych mają – ze względu na konieczne uprzednie zapoznanie się z nimi – wejść na porządek dzienny dopiero we wtorek, 3 grudnia b.r.

⁴¹ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 19, poz. 52.

12. Uchwalono ponowne rozpatrzenie na najbliższym posiedzeniu sprawy ceny cukru i traktowanie jej z punktu widzenia dążności do zatarcia granic byłych okupacji oraz ustanowienia jednolitej ceny sprzedaży cukru.

13. ^bZałącznik N° 5. ^b Przyjęto wniosek o utworzeniu Urzędu Rozdzielczego z dodaniem na końcu słów w art. 1 „Poczt i Telegrafów i Skarbu”.

14. ^bZałącznik N° 6. ^b Przepisy w przedmiocie niektórych zmian w kodeksie karnym i ustawie postępowania karnego uchwalono en bloc.

15. Przyjęto delegowanie przez Ministra Sprawiedliwości prawnika, celem wydania opinii w sporze między Niemieckim Czerwonym Krzyżem, a Wojskiem Polskim.

16. Kierownik Ministerstwa Skarbu dr Byrka prosi ob. Prezydenta o interwencję u Naczelnego Komendanta w sprawie rozrzutności w używaniu samochodów wojskowych.

17. Przyjęto wnioski ob. Ministra Supińskiego na mianowanie: Aleksandra Prosiwicz⁴² – Sędzią Okręgowym, Adama Sułowskiego Podprokuratorem przy Sądzie Apelacyjnym, Sędziego Pokoju Władysława Tarnowskiego – Sędzią Okręgowym, Jana Krajewskiego-Kukiela – Wiceprezesem Sądu Apelacyjnego oraz Tadeusza Stanisława Adama Krassowskiego – Sędzią Okręgowym.

18. Na interpelację ob. Ministra Malinowskiego, czy i co zarządzono przeciw paskarstwu i wyjaśnienie ob. Ministra Supińskiego, że opracowany projekt przepisów znajduje się w Min[isterstwie] Spraw Wewnętrznych, postanowiono wezwać to ostatnie do przedłożenia jak najrychlej otrzymanego projektu.

Na tym posiedzenie o g. 10 m. 25 wiecz[orem] zamknięto.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Organizacja prac przedsejmowych. [Wniosek o utworzenie przy Prezydium Rady Ministrów specjalnego wydziału projektów konstytucyjnych oraz powołanie Komisji Konstytucyjnej].
2. Dekret o wyjęciu spod mobilizacji osób, pełniących służbę przy władzach i urządach państwowych i publicznych.
3. Dekret o utworzeniu Ministerstwa Sztuki i Kultury⁴³.
4. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o unormowanie wynagrodzenia dla robotników rolnych (służby dworskiej)].

⁴² Tak w tekście. Powinno być Aleksandra Proniewiczza.

⁴³ Nie publikuje się.

6. Dekret w przedmiocie utworzenia Urzędu Rozdzielczego w celu centralizacji zamówień rządowych⁴⁴.
7. Projekt Ministerstwa Sprawiedliwości. Przepisy w przedmiocie niektórych zmian w kodeksie karnym i ustawie postępowania karnego⁴⁵.

°Załącznik do punktu 5. N° 1°

ORGANIZACJA PRAC PRZEDSEJMOWYCH

[Wniosek o utworzenie przy Prezydium Rady Ministrów specjalnego wydziału projektów konstytucyjnych oraz powołanie Komisji Konstytucyjnej]

W celu przygotowania dla Konstytuanty projektów konstytucji i zasad organizacji stałej Polskiej Republiki Ludowej należałoby utworzyć przy Prezydium Rady Ministrów w zależności bezpośredniej od Obywatela Prezydenta specjalną Sekcję, względnie wydział projektów konstytucyjnych.

Zadania owej Sekcji albo Wydziału polegałyby:

1. na opracowaniu projektu Konstytucji Polskiej Republiki Ludowej jako wniosku Tymczasowego Rządu Ludowego dla Konstytuanty;
2. na opracowaniu zasad organizacji Państwa Polskiego, o ile to dotyczy cech podstawowych ustroju, a więc decentralizacja czy centralizm, rola samorządu i administracji, uzgodnienie ustrojów polityczno-administracyjnych Królestwa, Galicji i Śląska, zaboru pruskiego itp.;
3. na opracowaniu projektów dotyczących unii między Polską a Litwą;
4. na przygotowaniu odpowiednich materiałów porównawczych i statystycznych jak dla Tymczasowego Rządu Ludowego, tak również dla Konstytuanty;
5. na wydaniu prac i broszur, wyjaśniających opinii publicznej treść projektów, zaakceptowanych już przez Tymczasowy Rząd Ludowy.

Po zwołaniu Konstytuanty Sekcja mogłaby jej zostać przekazaną w charakterze Biura naukowego dla odpowiednich Komisji Sejmowych.

Przy Sekcji istniałaby Komisja Konstytucyjna, złożona z fachowców i przedstawicieli kierunków myśli społeczno-politycznej; w miarę potrzeby byłyby zwoływane ad hoc narady fachowe, zgromadzenia opiniowe przedstawicieli stronnictw politycznych itp.

Kierownictwo wszelkich prac spoczywałoby w rękach Szefa Sekcji, względnie Naczelnika Wydziału. Stanowisko formalne instytucji, jako Sekcji, czy też jako Wydziału zależy od tego, czy Rząd pragnąłby prowadzić prace, wyżej wyszczególnione, na większą albo na mniejszą skalę.

⁴⁴ Nie publikuje się.

⁴⁵ Nie publikuje się.

PROWIZORYCZNY BUDŻET SEKCJI

Szef Sekcji	1 400		
Naczelnik Wydziału projektów – Naczelnik Wydziału Inform.-Wydawn.	1 200		
2 referentów starszych	1 600	mk	1 referent starszy 800
1 referent	700	”	1 referent 700
2 pomocn. referentów	1 000	”	
1 sekretarz i kier. kanc.	700	”	2 700
1 bibliotekarz	700	”	
3 maszynistki	1 200	”	
woźny i chłopiec	450	”	
	<hr/>		
	7 750	mk	
	<hr/>		
Ogółem z listy płac	10 450	mk	
wydawnictwa	10 000	”	
biblioteka	1 000	”	
kancelaryjne	2 000	”	
inne	1 550	”	
	<hr/>		

Ogółem 25 000 mk miesięcznie.

PROWIZORYCZNY BUDŻET WYDZIAŁU

Naczelnik Wydziału	1 200	mk
2 referentów starszych	1 600	”
2 referentów	1 400	”
2 pomocn. referentów	1 000	”
1 sekret. i kierown. kanc.	500	”
1 bibliotekarz	700	”
2 maszynistki	800	”
woźny i chłopiec	450	”
	<hr/>	
Ogółem z listy płac	7 650	mk
wydawnictwa	5 000	”
biblioteka	1 000	”
kancelaryjne	1 500	”
inne	1 350	”
	<hr/>	

Ogółem 16 500 mk miesięcznie.

[KOMISJA KONSTITUCYJNA]

Do składu stałej Komisji Konstytucyjnej wchodziłoby:

1. wszyscy Obywatele Ministrowie;
2. Szef Sekcji, względnie Naczelnik Wydziału, projektów konstytucyjnych;
3. przedstawiciele Ministerstw poszczególnych;
4. fachowcy;
5. przedstawiciele kierunków myśli społeczno-politycznej.

°Załącznik do punktu 6. N° 2°

DEKRET

o wyjęciu spod mobilizacji osób, pełniących służbę przy władzach i urządach państwowych i publicznych

Osoby, pełniące służbę przy władzach i urządach państwowych, miejskich, gminnych, kolejach, telegrafach, telefonach, jako też w szkołach, nie podlegają rozkazowi mobilizacyjnemu, ogłoszonemu dekretem Rady Regencyjnej z d. 4 listopada br. i winny pozostać na zajmowanych stanowiskach.

Powyższe władze i urzędy, jak również instytucje społeczne, finansowe, dobroczynne i inne o charakterze użyteczności publicznej mają prawo reklamować z wojska pracowników, niezbędnych do należytego pełnienia czynności tych władz i instytucji. Reklamacje winny być poświadczone przez odpowiedniego ministra i przedłożone do decyzji Ministrowi Spraw Wojskowych.

Dan w Warszawie, dnia 7 grudnia 1918 roku.

Naczelnik Państwa:

/-/ J. Piłsudski.

Prezydent Ministrów:

/-/ Moraczewski.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

/-/ Prauss⁴⁶.

⁴⁶ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 19, poz. 54.

[Wniosek Ministerstwa Aprowizacji o unormowanie wynagrodzenia dla robotników rolnych (służby dworskiej)]

Do
Rady Ministrów.

Ministerstwo Aprowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku

Wobec żądań stawianych przez służbę rolną, polegających prócz podniesienia zapłaty gotówkowej również na żądaniu większej ordynarii, przekraczającej istotne potrzeby spożywcze tej służby (24 korce zboża na pracownika) ilość skontyngentowanego u większej własności ziemskiej zboża na zaopatrzenie miast i okręgów robotniczych ogromnie się zmniejsza, a wielu wypadkach dochodzi do zera. Stan taki zdaniem Ministerstwa Aprowizacji jest bardzo groźny, gdyż uniemożliwi Państwowemu Urzędowi Zbożowemu dostarczenie miastom niezbędnej ilości zboża na określone minimalne 180 gramowe normy, ze względu na brak tego zboża i na jego cenę. Ministerstwo Aprowizacji, uważając za niezbędne polepszenie bytu służby folwarcznej, jednakże ze względu na konieczność wyżywienia ludności bezrolnej zwraca się do Rady Ministrów z wnioskiem, aby

1) Uchwalone zostały stałe normy ordynarii dla służby dworskiej przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Koronnych wspólnie z Ministerstwem Pracy.

Warszawa, dnia 29 listopada 1918
Minister Aprowizacji

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ... 1918 r.
Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem.

Prezydent Ministrów:

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

12

PROTOKÓŁ 12-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 30 listopada 1918 r.⁴⁷

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Leon Wasilewski
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Kultury i Sztuki	ob. Medard Downarowicz
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. dr Władysław Byrka
Minister	ob. Marian Malinowski
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Spraw Wewn[ętrznych]	ob. Barlicki, ob. Niedziałkowski
Szef Biura Prezydialnego	ob. dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	ob. dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 5 m. 40 wiecz[orem].

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z dnia 27 listopada br. odczytano i przyjęto.

2. Ob. Prezydent proponuje – wobec wyjazdu ob. Ministra Thugutta i urlopowania Podsekretarza Stanu Dra Ustyanowskiego do końca stycznia 1919 – wezwanie na posiedzenia, jako zastępcy Ministra Spraw Wewnętrznych, Szefa Sekcji Barlickiego.

3. Ob. Prezydent przedstawia zajścia, jakie miały miejsce w nocy 29 listopada b.r. i zauważa, że wobec tego, iż ataki i pogróżki skierowane były przeciw gmachowi publicznemu i Państwu, należy obmyślić środki zapobiegawcze co do zgromadzeń przy nienaruszalności ich swobody, tudzież prasy, która atakuje wprost Naczelnika Państwa i Państwo; a co do zajęć wczorajszych zarządzić surowe śledztwo i pociągnięcie winnych do odpowiedzialności.

4. Szef Sekcji Barlicki zdaje sprawę z wydanych w tym względzie zarządzeń i zwraca uwagę na nagłość utworzenia Milicji Ludowej. Traktowanie tego wniosku zdecydowano przeznaczyć na posiedzenie 2-go grudnia b.r.

⁴⁷ Załączników brak.

5. W dalszym ciągu dyskusji ob. Minister Iwanowski referuje o stanie, stwierdzonym w Zagłębiu⁴⁸ i stawia w związku z tym wniosek koniecznego rozbrojenia wszystkich innych zbrojnych organizacji w Zagłębiu, które dziś na własną rękę opanowują kopalnie i części miast.

Ob. Minister Supiński oświadcza, że Rząd winien okazać siłę i przeprowadzić wojskiem rozbrojenie tak Zagłębia, jak Warszawy; opowiada się za nieużywaniem wojska do tłumienia ruchów wewnętrznych, jednak przeciw tworzeniu czegoś pośredniego między wojskiem, a milicją miejską; dla utrzymania porządku i spokoju wewnętrznego winna istnieć jedna tylko policja, czy milicja. W dalszym ciągu zwraca uwagę, że Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych nie uchwyciło władzy w kraju, a komisarze ludowi, nie znając wcale zakresu swego działania, dopuszczają się nadużyć.

Ob. Minister Iwanowski wskazuje na nieodpowiedni dobór komisarzy Rządu Ludowego, którymi w obecnym okresie pracy twórczej powinni być ludzie fachowi o zasadniczym pojęciu o prawach państwowych i poszanowaniu ich, zdolni do budowania Państwa, na co ob. Szef Sekcji Barlicki oświadcza, że komisarze Tymczasowego Rządu Ludowego są mężami zaufania Rządu, a nadto instytucją prowizoryczną. Dodaje się im jako ewent[ualne] uzupełnienie w miarę potrzeby zastępców, odpowiednia instrukcja jest już opracowana, a na 3-go grudnia zwołany zjazd komisarzy; ponadto ma być powołanych 10 inspektorów dla lustrowania i instruowania. Wskazuje wreszcie, że w opanowaniu tłumów niesłuchanie pomogłaby poprawa aprowizacji.

Po wyczerpaniu dyskusji, w której ob. Minister Wasilewski żądał wydania jako najważniejszych szybkich zarządzeń w odniesieniu do stosunków w Warszawie, przyjęto do wiadomości zawiadomienie ob. Prezydenta, że wydaną będzie odezwa od Rządu, a po utworzeniu jednolitej milicji, zarządzone rozbrojenie innych organizacji.

Na tym zamknięto posiedzenie o godz. 7 m. 35 wiecz[orem].

^fMoraczewski Jędrzej^f

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

⁴⁸ Mowa o Zagłębiu Dąbrowskim, gdzie powstała największa z rad robotniczych i żołnierskich na terenie kraju. Powołała ona „Czerwoną Gwardię”, aspirującą do opanowania w listopadzie 1918 r. tego ważnego ośrodka przemysłowego.

13

PROTOKÓŁ 13-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 2 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Kultury i Sztuki	ob. Medard Downarowicz
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa]	
Aprovizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Minister	ob. Marian Malinowski
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] Rolnictwa	ob. Janicki
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Spraw Wewnętrznych	ob. Barlicki
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Spraw Wewnętrznych	ob. Niedziałkowski
Szef Biura Prezydialnego	ob. dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	ob. dr Franciszek Bubiczek

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 50 wiecz[orem].

1. Uchwalono dopuścić na posiedzenie po odczytaniu protokołu przedstawiciela Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie, posła Ptasia, celem wysłuchania jego projektu co do ułożenia się stosunków między Rządem Polskim a PKL.

2. Protokoły z 11-go i 12-go posiedzenia odczytano i przyjęto.

3. Poseł Ptaś wyjaśnia okoliczności powstania PKL i przedstawia swój projekt, według którego PKL miałyby być zatwierdzona w jej składzie jako przejściowy autonomiczny organ na terenie Galicji i Lodomerii, a zarazem uznane wydane przez nią dotąd zarządzenia. Zadaniem PKL jest likwidacja stosunków z Austrią, utrzymanie ładu i porządku w kraju oraz przygotowanie zespolenia ziem polskich. Akty likwidacji wykonywać ma PKL samodzielnie wraz z mianowanym Komisarzem Generalnym, władzę ustawodawczą i wykonawczą sprawować przejściowo i to pierwszą tylko za zgodą Ministerstw i zatwierdzeniem

Naczelnika Państwa. Akty finansowej natury musiałyby być zatwierdzone przez Rząd. Sprawy polityki zagranicznej i wojska są wyłączone z zakresu jej działania.

Po dyskusji, w której Kierownik Min[isterstwa] Skarbu ob. Byrka wskazywał na konieczność wspólnej akcji rozrachunkowej ze względu na pretensje do Austrii i na odwrót z tytułu okupacji, a ob. Minister Ziemięcki na potrzebę mianowania w każdym Ministerstwie urzędników doskonale ze stosunkami w Galicji obznajomionych, którzy by wydać się mające przepisy przedtem badali z punktu widzenia stosunków i potrzeb Galicji – ob. Prezydent wyraża pogląd, że przedstawiony projekt w ogólnym zarysie zyskuje aprobatę Rady Ministrów, że jednak należałoby w nim dodać, iż traci on moc obowiązującą najpóźniej z dniem 31 marca 1919 r. tj. przypuszczalnym terminem zebrania się konstytuanty, oraz uwzględnić stopniowe obejmowanie pojedynczych działów przez Rząd Polski.

4. ^bZałącznik N° 1.^b Preliminarz budżetowy Biura Generalnego Komisarza Wyborczego i komisarzy wyborczych przyjęto z dodaniem w punkcie 6-ym rubryce 2-iej po słowach: „generalnego” słów „(do wyrachowania)”.

5. ^bZałącznik N° 2.^b Referowane przez ob. Szefa Sekcji Barlickiego przepisy o organizacji Milicji Ludowej, których traktowanie uznano za poufne, wywołały po pierwszym czytaniu szeroką dyskusję: ob. Kierownik Ministerstwa Skarbu Byrka, zaznaczając, że milicja w brzmieniu projektu byłaby organizacją polityczno-partyjną, sprzeciwił się zasadniczo udzieleniu kredytów na tak pojętą instytucję, ob. Prezydent zwraca uwagę, iż chodzi tu o stworzenie organu, który by utrzymał spokój i porządek w kraju, zwłaszcza wobec zbliżających się wyborów do konstytuanty i oświadcza się za modyfikacją § 5 i 6-ego, wreszcie ob. Minister Iwanowski proponuje odłożenie dyskusji do osiągnięcia wyjaśnień od reprezentanta Min[isterstwa] Wojny i Naczelnika milicji obywatelskiej.

Głosami wszystkich obecnych przeciw trzem uchwalono wnioski na odroczenie dyskusji do następnego posiedzenia i powierzenie przeredagowania projektu komisji, złożonej pod przewodnictwem ob. Prezydenta z obywateli Ministrów: Malinowskiego, Supińskiego i Downarowicza oraz powołanie do niej delegata Ministra Spraw Wojskowych, Naczelnika Milicji Miejskiej m. Warszawy i fachowego referenta Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych. Komisja ta ma się zebrać dnia 3 grudnia b.r. i opracować na wieczorne posiedzenie Rady Ministrów gotowy projekt.

6. Ob. Prezydent zapowiada wniesienie na jednym z następnych posiedzeń projektów o ograniczeniu zgromadzeń i wolności prasy, które odczytuje.

7. Ob. Minister Supiński odczytuje telegram o nadużyciach komisarza ludowego w Lubelskiem, a ob. Min[ister] Iwanowski i Minkiewicz podają analogiczne fakty ze swych resortów, przy czym ostatni oświadcza, że dalsze istnienie tego stanu zmusiłoby go do złożenia kierownictwa Ministerstwa. Ob. Minister Supiński proponuje poważne rozpatrzenie kwestii obecnej administracji powiatowej ze

względu na ustawiczne skargi na nią pod adresem Ministra Spraw Wewnętrznych, którego ob. Minister Prauss za ten stan nie winuje, widząc przyczynę w ogólnej anarchii, przeciw której żąda jak najostrzejszego wystąpienia. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu Byrka zarzuca, że instytucja komisarzy ludowych istnieje pomimo braku ustawowej podstawy, skutkiem czego też i pobory komisarzy są rozmaite i dochodzą do 4 tys. koron miesięcznie (Radom), a komisarze ludowi znowu przyznają urzędnikom po powiatach pobory według swego uznania; uważa powierzenie administracji powiatowej politykom za z gruntu fałszywe, gdyż na czele powiatów powinni stać fachowcy. Na wyjaśnienie ob. Prezydenta, że w kraju poza kilku ogniskami jest ład, a wina w każdym razie nie leży w Min[isterstwie] Spraw Wewn[ętrznych], Kierownik Min[isterstwa] Apr[owizacji] Minkiewicz odpowiada, że na Ministrze Spraw Wewn[ętrznych] ciąży wina za to, że cała dawniejsza administracja (sejmiki i starostowie) została usunięta od razu, a w jej miejsce nie stworzona odpowiednia organizacja, którą należało stopniowo wprowadzać, pozostawiając na razie dawną.

Uchwalono wreszcie na wniosek ob. Ministra Ziemieckiego, by Minister Spraw Wewnętrznych przedłożył projekt dekretu o ustanowieniu komisarzy Rządu Ludowego.

8. ^bZałącznik N° 3.^b Ob. Prezydent odczytuje odezwę, której natychmiastowe wydanie uchwalono.

9. Przyjęto wniosek o mianowanie Wacława Alchimowicza – Sędzią Okręgowym, a w sprawie mianowania Czesława Klarnera Szefem Sekcji zalecono uprzednie porozumienie się z Min[isterstwem] Skarbu.

10. ^bZałącznik N° 4.^b Uchwalono budżet delegacji Min[isterstwa] Spraw Zewn[ętrznych] do Jass itd.⁴⁹

11. Na wniosek ob. Min[istra] Ziemieckiego, który zapowiada wniesienie niebawem przedłożenia o podwyżkę płac urzędników i służby, usunięto z porządku dziennego odnośny wniosek Ministra Sprawiedliwości z tym, że oba mają być w swoim czasie łącznie traktowane.

12. ^bZałącznik N° 5.^b Przyjęto referowany przez ob. Min[istra] Supińskiego dekret w sprawie zmiany roty przysięgi dla urzędników i sędziów⁵⁰.

13. Ob. Min[ister] Iwanowski prosi o przedstawienie przez Kierownika Min[isterstwa] Skarbu w głównych zarysach polityki finansowej, a ob. Podsekretarz Stanu Janicki interpeluje w sprawie objęcia urzędowania przez Ministra Rolnictwa.

Po odpowiedzi ob. Prezydenta zamknięto posiedzenie o godz. 10 m. 50 wieczór.

^fMoraczewski Jędrzej^f

⁴⁹ Misja dyplomatyczna do Jass miała na celu nawiązanie kontaktów z rządem Rumunii. Do 1 grudnia 1918 r. rezydował tam ewakuowany z Bukaresztu dwór królewski.

⁵⁰ Zmieniał on rozporządzenie Rady Regencyjnej z 20 lutego 1918 r.

Załączniki

Wykaz:

1. Preliminarz budżetowy Biura Generalnego Komisarza Wyborczego i komisarzy wyborczych.
2. Przepisy o organizacji Milicji Ludowej [wraz z wnioskiem do Rady Ministrów i załącznikami].
3. [Odezwa do Narodu Polskiego w związku z wystąpieniami przeciw rządowi i Naczelnikowi Państwa w Warszawie].
4. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o uchwalenie budżetu delegacji polskiej na Konferencję Pokojową w Paryżu].
5. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie modyfikacji roty przysięgi dla urzędników i sędziów.

^cZałącznik do punktu 4. N° 1^c

PRELIMINARZ BUDŻETOWY BIURA GENERALNEGO KOMISARZA WYBORCZEGO I KOMISARZY WYBORCZYCH

Numer porządkowy	Wyszczególnienie	Ilość komisarzy	Czas urzędowania	Przeciętne wynagrodzenie dzienne 20–40	Suma
			dni		Mk
1.	Diety Komisarzy Wyborczych	33	60	30	59 400,-
2.	Koszty rozjazdów	33	15	50	24 750,-
Biuro Komisarza Generalnego					
3.	Komisarz Generalny	1	60	30	1 800,-
4.	Koszty rozjazdów	1	20	75	1 500,-
5.	Wynagrodzenie rzeczoznawców w Komisji	4	15	15	900,-
6.	Fundusz do rozporządzenia Komisarza Generalnego (^c do wyrachowania ^c)				100 000,-
					188 350,-

UWAGA: Komisarzy wynagrodzenie będzie wynosić od 20 do 40 marek; 20 marek, o ile Komisarz przebywa na miejscu swego zamieszkania, 40 marek za każdy dzień w podróży. Koszty rozjazdów muszą być usprawiedliwione rachunkami; pod kosztami rozjazdów rozumie się koszty rzeczywiste.

Za MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
g...g

°Załącznik do punktu 5. N° 2°
°Projekt°

Przepisy o organizacji Milicji Ludowej [wraz z wnioskiem do Rady Ministrów i załącznikami]

§ 1.

Dla ochrony i zapewnienia spokoju i bezpieczeństwa ludności miast i wsi oraz walki z wszelkimi przejawami bezrządu społecznego dla obrony powagi i przeprowadzenia zarządzeń Rządu, Tymczasowy Rząd Republiki Ludowej powołuje do życia Milicję Ludową, wykonawczą siłę wojskowo zorganizowaną, zależną bezpośrednio od Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

W Ministerstwie Spraw Wewnętrznych utworzy się Wydział Milicji Ludowej.

Techniczne kierownictwo M.L. obejmuje Komenda Główna M.L., wyznaczona przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

§ 2.

Milicja Ludowa obejmuje pieczę nad utrzymaniem porządku i bezpieczeństwa w kraju. Wojsko ma prawo interwencji jedynie na wezwanie odnośnych władz, współdziała w razie potrzeby z zależnymi od ciał samorządnych Milicjami Miejskimi i Powiatowymi, do których należy przede wszystkim spełnianie zadań policji miejscowej. Stosunki wzajemne M.L. do wojska i milicji miejskiej oraz powiatowej określają specjalne przepisy i postanowienia.

§ 3.

Kraj jest podzielony na Okręgi M.L., dostosowane do podziału administracyjnego. Na czele okręgów stoją Komendanci Okręgowi M.L., wyznaczeni przez Komendę Główną i zatwierdzeni przez Ministra Spraw Wewnętrznych. Komendanci Okręgowi wyznaczają w porozumieniu z Komisarzami Rządu – Komendantów Powiatowych M.L.

§ 4.

Milicja Ludowa jest formacją o charakterze wojskowym, jednolicie umundurowaną, uzbrojoną, w zasadzie skoszarowaną i pozostającą na żołdzie.

Oddziały M.L. dyslokowane są w miastach i powiatach Republiki Polskiej.

Zmiana dyslokacji w granicach powiatów i okręgów następuje na zarządzenie Komend Powiatowych względnie Okręgowych w porozumieniu z odnośnymi władzami administracyjnymi, przerzucanie z jednego okręgu do drugiego następuje na zarządzenie Komendy Głównej, zaaprobowane przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

§ 5.

Formowanie i skompletowanie M.L. przeprowadzi Wydział M.L. przez założenie Biur Werbunkowych i odnośne komendy.

Każdy Członek M.L. winien mieć odpowiednie kwalifikacje fizyczne i moralne.

Członków M.L. obowiązuje przyjęcie i podpisanie odpowiedniej deklaracji zobowiązującej do obrony T.R.L.

§ 6.

W celu przygotowania materiału wojskowo wyszkolonego dla bezpośredniego uzupełnienia czynnych szeregów M.L. dozwolonym i pożądanym jest tworzenie rezerw M.L.

Kierownictwo techniczne nad rezerwą M.L. sprawuje czynna Milicja Ludowa.

Do Rady Ministrów
Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej
PRZEPISY O ORGANIZACJI MILICJI LUDOWEJ

Motywy wniosku.

Wychodząc z założenia:

1) że wojsko regularne, formowane dziś drogą dobrowolnego werbunku, nie spotka się z dostatecznym poparciem społeczeństwa, ze względu na antyrządową agitację z jednej strony i szybko rosnące uświadomienie mas ludowych, domagających się innych, więcej demokratycznych i zgodnych z duchem czasu form organizacji siły zbrojnej – z drugiej – i nie zgromadzi wobec tego wystarczającej siły liczebnej;

2) że dalej wojsko polskie, zmuszone dziś, – poza pochłaniającymi wszystkie jego rozporządzalne siły czynnościami mobilizacyjnymi i wyszkalającymi, pełnić jeszcze różnorodne funkcje polityczno-wojskowe, – potrzebne jest przede wszystkim dla obrony zagrożonych placówek granicznych;

3) że wreszcie niepożądane i wysoce drażliwa jest ingerencja wojska regularnego, czynnika z natury rzeczy indyferentnego i neutralnego, do spraw

wewnętrznych społeczeństwa, – a już zupełnym anachronizmem i wysoce niebezpiecznym precedensem jest używanie do spraw natury politycznej tak zwanej „Żandarmerii Wojsk Polskich”.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych widzi konieczność powołania do życia organizacji zbrojnej, która zastąpi wojsko regularne w jego czynnościach wewnątrz kraju, dając mu niezbędną swobodę w akcji wojskowej, – jednocześnie rozwiąże w sposób odpowiadający zadaniom i powadze T.R.L. trudności, wynikające z istnienia kilku typów organizacji obywatelskich, zbrojnych, niepodlegających, lub uchylających się od kontroli Państwa.

Utworzenie państwowej Milicji Ludowej w sile, wystarczającej dla utrzymania porządku wewnątrz kraju i zapewnienia ludności i organom Rządu bezpieczeństwa i spokoju w pracy – jest palącym zadaniem dnia dzisiejszego.

Biorąc dalej pod uwagę:

1) że istniejąca w kraju milicja i „Straże” samorządne i obywatelskie nie mają ściśle określonych zadań i norm prawnych i organizacyjnych – są terenem sprzecznych i nieodpowiedzialnych agitacji i tendencji, w wielu wypadkach przyjmujących charakter aspołeczny i przeciw rządowy;

2) że ilość ich jest niewystarczającą w wielu miejscowościach, zbyt duża, a więc społecznie nieprodukcyjna i pasożytnicza w innych;

3) że wreszcie koniecznym jest rozgraniczenie organizacji, mających charakter i funkcje policyjne i będących organami wykonawczymi ciał komunalnych od organizacji bezpośrednio z ramienia Rządu pełniących służbę bezpieczeństwa publicznego, mających specjalne, bardziej wojskowe zadania i występujących tylko jako siła pomocniczo-wojskowa w stosunku do organów, pełniących codzienną służbę policyjną.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zamierza oprzeć zależną wyłącznie od siebie Milicję Ludową na zasadach wojskowej organizacji, centralizacji i karność w działaniu oraz dać jej ściśle określoną podstawę polityczną i prawną, zabezpieczając przez to Milicję Ludową od niepożądanych wpływów i odchyień.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, mając na celu powyższe względy i zadania, uważa za niezbędne przystąpić już dziś do tworzenia M.L., formując jej kadry z elementów ideowych, zgrupowanych w ludowych i robotniczych stronnictwach politycznych, – jednocześnie wyraża opinię, iż w interesie powszechnego spokoju i bezpieczeństwa, jak również dla pomyślnego i szybkiego zorganizowania Państwowej M.L., koniecznym jest natychmiastowe rozwiązanie obywatelskich formacji zbrojnych, ewent. ściśle podporządkowanie ich władzom wojskowym i cywilnym dla stopniowego likwidowania.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych dla natychmiastowego realizowania powyższych projektów przedkłada Radzie Ministrów do zaaprobowania następujące PRZEPISY O ORGANIZACJI MILICJI LUDOWEJ.

ZAŁĄCZNIK N° 1.

1. Ogólna ilość formacji stałej Milicji Ludowej winna wynosić: ludzi 12 000 (dwanaście tysięcy – w tej liczbie rzemieślników, kancelistów i służby 617).

W pierwszym stadium organizacyjnym jako kadra ludzi około 5000. W Warszawie ludzi 900 (nie licząc kancelistów, służby i rzemieślników), w tej liczbie: 4 Kompanie piesze po 160 ludzi, razem 640, oddział wywiadowczy – ludzi 50, 2 oddziały karabinów maszynowych – ludzi 70, orkiestra ludzi 25 oraz członkowie Wydziałów i Komend.

2. Umundurowanie winno być jednolite: mundur, kamasze i owijaki (wzgl. buty), płaszcz i maciejówka. Umundurowanie to winna dostarczyć Intendentura Wojska Polskiego. Poza służbą dozwolonym jest członkom Milicji Ludowej noszenie ubrań cywilnych (wywiadowcom nawet podczas pełnienia służby).

3. Członkowie Milicji Ludowej posiadają na własne nazwisko legitymacje, określające stan służby i funkcje. Legitymacje winny być noszone stale.

4. Odznaki członków Milicji Ludowej: inicjały „M.L.” (na czapce), metalowe, emaliowane koloru czerwonego; czerwone paski na kołnierzach wzgl. epoletach i czerwone sznury dla oficerów i podoficerów.

5. Uzbrojenie Milicji Ludowej: szeregowiec M.L. winien posiadać karabin (pożądany Manlicher M. 95) i bagnet, może mieć również i krótką broń palną.

Podoficerowie i wywiadowcy winni posiadać karabinki krótkie, bagnety i rewolwery. Oficerowie – rewolwery i szable.

Kompanie M.L. winny posiadać karabiny maszynowe (w ilości dwóch karabinów maszynowych na Kompanię) i granaty ręczne.

Uzbrojenie Milicji Ludowej uzupełnia Ministerstwo Wojny.

6. Komendy Główne, Okręgowe i Powiatowe M.L. winny posiadać również środki przewozowe i transportowe: automobile, rowery, konie i podwozy.

7. Wydatki na koszarowanie M.L. i zaprowiantowanie winny ponosić Rady Miejskie i Powiatowe, zmniejszyłoby to co najmniej o trzecią część budżet Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Załącznik N° 2.

Budżet miesięczny Milicji Ludowej.

Biorąc za podstawę:

1) Żołd skoszarowanych członków Milicji Ludowej wynosi na osobę 5 Mk dziennie, miesięcznie 150 Mk

2) Całodzienne utrzymanie jednego człowieka 5 Mk dziennie, miesięcznie 150 Mk

3) Zasiłki dla rodzin po 3 Mk na głowę, licząc po 2 osoby dla połowy członków M.L.

4) Pensja 600 Mk miesięcznie dla nieskoszarowanych członków M.L. (członkowie wydziałów M.L., Komend Głównej i Okręgowych, wywiadowcy i instruktorzy).

5) Pensja 450 Mk miesięcznie (przy 8-godzinnym dniu pracy) dla kancelistów i służby.

6) Pensja dla rzemieślników, – przeciętnie po 600 Mk miesięcznie.

7) Wydatki kancelaryjne, wywiady, rozjazdy, sanitariat, nieprzewidziane – 300 000 Mk miesięcznie.

Otrzymujemy:

a) Żołd dla 60 kompanii	(9900 l.)	1 485 000 Mk
b) ” ” 26-u O.K.M.	(910 l.)	136 500 ”
c) ” ” orkiestry	(25 l.)	3 750 ”
d) Zasiłki dla rodzin	(5418)	975 240 ”
e) Pensje członków W.M.L.	(25 l.)	15 000 ”
f) Pensje Kmdtów Okr.	(16 l.)	8 400 ”
g) Pensje członków Kmdt. Okr.	(84 l.)	50 400 ”
h) Pensje Korpusu Instruktorów	(25 l.)	15 000 ”.
i) Pensje wywiadowców	(400 l.)	240 000 ”
j) Pensje kancelistów, służby	(417 l.)	187 650 ”
k) Pensje rzemieślników	(200 l.)	120 000 ”
l) Wydatki kancelaryjne etc.		300 000 ”
m) Zaprowiantowanie	(10 835 l.)	1 625 250 ”
	<hr/>	
	Razem	5 162 190 ”

Budżet miesięczny Wydziału M.L. winien wynosić z górą 5 milionów marek.

Przyjmując jednak zasadę, iż wydatki na utrzymanie (koszarowanie, wyżywienie etc.) ponoszą Rady Miejskie i Powiatowe, widzimy możliwość zmniejszenia budżetu miesięcznego Wydziału M.L. o 1/3 część, to znaczy do sumy około 3½ miliona marek.

O ile przyjmiemy, iż w ciągu pierwszego miesiąca kadrowa ilość M.L. wynosić będzie około 5000 ludzi – zważywszy jednak na zwiększone wydatki, połączone z organizowaniem Milicji Ludowej (biura werbunkowe, wielka ilość rozjazdów, dodatki na umundurowanie itd.), sądzimy, iż budżet na pierwszy miesiąc wynosić będzie sumę przeszło 2½ milionów marek, a po odliczeniu trzeciej części, przypadającej na instytucje samorządowe, da około 2 milionów marek.

BUDŻET MIESIĘCZNY
Okręgu Warszawskiego Milicji Ludowej

1) Żołd dla 4 kompanii	(640 l.)	96 000 Mk
2) Żołd dla 2 O.K.M.	(70 l.)	10 500 ”.
3) Żołd dla orkiestry	(25 l.)	3 750 ”
4) Zasiłki dla rodzin	(368 l.)	66 240 ”
5) Pensje człon. Wydziału M.L.	(25 l.)	15 000 ”
6) Pensje człon. Komendy Okr.	(20 l.)	12 000 ”
7) Pensje Korp. Instruktorów	(25 l.)	15 000 ”
8) Pensje Wywiadowców	(50 l.)	30 000 ”
9) Pensje Kancelist., służby, rzemieś.	(30 l.)	15 000 ”
10) Wydatki kancelar., wyw., rozjazdy etc.		25 000 ”
11) Zaprowiantowanie	(735 l.)	110 250 ”
12) Awans w ilość 10%		39 874 ”
	Razem	438 614 Mk

Załącznik Nr 3

ZASADY ORGANIZACJI MILICJI LUDOWEJ.

Część A. – Ogólna

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych tworzy odrębną Sekcję (Departament) do spraw Milicji Ludowej.

Dzieli się ona na dwa Wydziały:

1) Wydział Milicji Ludowej – obejmujący odpowiednie referaty i

2) Wydział Straży i Porządku Publicznego (Policja – dotychczasowe Milicje Miejskie, Powiatowe i Gminne).

Wydział Milicji Ludowej obejmuje 4 referaty:

1) R. Służby czynnej – werbunek, ewidencja, dyslokacja, wyszkolenie – ludzi 6.

2) R. Administracyjny – kasowość, umundurowanie, zaprowiantowanie, uzbrojenie i sanitariat – ludzi 7.

3) R. Informacyjno-Wywiadowczy – sprawy polityczne, bandytyzm, spekulacja i lichwa – ludzi 5.

4) R. Rezerwy Milicji Ludowej – ludzi 5.

Na czele Sekcji (Departamentu) do spraw Milicji Ludowej stoi Szef Sekcji – Komendant wszystkich Milicji.

Na czele Wydziału Milicji Ludowej stoi Komendant Główny Milicji Ludowej, posiadający dwóch zastępców: Szefa Wydziału M.L. i zastępcę fachowego (wojskowego). Referaty Wydziału M.L. prowadzą Referencje, zależni od Szefa Wydziału M.L.

Referencji otrzymują odpowiednią ilość pomocników – prowadzących poszczególne działy Referatu.

Kierownictwo Techniczne i Wojskowe Milicji Ludowej obejmuje Komenda Główna M.L., wyznaczona przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. W skład Komendy Głównej wchodzi:

- 1) Komendant M.L.
- 2) Zastępcy Komendanta M.L.
- 3) Adiutant
- 4) Referenci Wydziałów M.L.
- 5) Komendant Okręgu Warszawskiego M.L.

Komenda Główna M.L. mianuje Komendantów Okręgowych M.L., podlegających zatwierdzeniu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Komendanci Okręgowi M.L. tworzą Komendy Okręgowe, w skład których wchodzi:

- 1) Komendant Okręgu M.L.
- 2) Jego Zastępca
- 3) Adiutant.
- 4) Kierownicy Działów służby czynnej, administracji, rezerw i informacji wywiadowczych.

Komendy Okręgowe M.L. wyznaczają w porozumieniu z Komisarzami Rządu Komendantów Powiatowych M.L. – zatwierdza nominacje Komenda Główna M.L.

Część B.

Organizacja jednostek wojskowych.

- I. Jednostką taktyczną i administracyjną jest kompania, która pozostaje pod komendą oficera. Do prowadzenia czynności prowiantowych ewidencyjnych zostają przydzieleni do każdej kompanii podoficer prowiantowy i liniowy.

Kompania piechoty składa się z 4 plutonów, pozostających pod komendą podoficerów (komendantów plutonów), oprócz których w każdym plutonie służbę prowiantowo-ewidencyjną pełnią podoficerowie plutonowi.

Pluton składa się z 4 sekcji z których każda jest pod komendą oficera (Komendanta Sekcji).

W skład każdej kompanii, jako pozafrontowi, wchodzi:

1 podoficer sanitarny, 6 szeregowców sanitarnych, oraz 1 trębacz.

Stan kompanii wynosi 137 szeregowców, 28 podoficerów, oraz 1 oficer – czyli ogółem 165.

- II. Jako samodzielne jednostki taktyczne zostają uformowane oddziały K.M., z których każdy składa się z 4 karabinów, tworzących 2 plutony. Oddział K.M. pozostaje pod komendą oficera, któremu do pomocy zostaje przydzielony podoficer prowiantowy i liniowy.

Na czele plutonu K.M. (2 karabiny) stoi podoficer (komendant plutonu K.M.), któremu do prowadzenia spraw administracyjnych zostaje dodany podoficer plutonowy.

Obsadę K.M. stanowi 6 ludzi z podoficerem na czele.

Stan O.K.M. wynosi 24 szer. 10 pdf. i 1 oficer.

O.K.M. jako też i poszczególne K.M. mogą być przydzielane do kompanii plutonów lub sekcji dla przeprowadzenia zadań taktycznych.

- III. Przy komendach okręgowych istnieją oddziały wywiadowcze, jako plutony piesze, mając zasadniczą formację przyjętą dla oddziałów piechoty.

Część C.

Stopnie, umundurowanie i odznaki.

- I. Rangi wojskowe u M.L. nie istnieją, natomiast zostają przyjęte 3 stopnie zasadnicze: szeregowca, podoficera i oficera.
Każdy z powyżej wymienionych stopni dopełnia pewna funkcja (jak np. podoficera komendanta Sekcji, podoficera kompanii itp.).
Dla oznaczenia stopni przyjęte zostają w zasadzie odznaki I brygady z następującymi zmianami: szeregowiec: jeden pasek czerwony na kołnierzu, podoficer: czerwony kąt na kołnierzu, oraz oficer: czerwona błyskawica na kołnierzu.
^aMundur M.L. jest mundur pierwszej bryg. L.P.^a
- II. Czapka-maciejówka z metalowymi inicjałami M.L.

Część D.

Żołd.

- I. Żołd pozostaje jeden zasadniczy dla wszystkich skoszarowanych (szeregow., podofic. i oficer.) w wysokości 5 mk dziennie, oraz zaprowiantowanie i wyekwipowanie. Przewidziany jest dodatek na rozjazdy służbowe, umundurowanie itp.
- II. Każdy posiadający na swoim utrzymaniu rodzinę ma prawo do zasiłków w stosunku 3 mk do ilości utrzymywanych osób.
- III. Członkowie Komend otrzymują gażę miesięczną w wysokości 600 mk oraz dodatki na rozjazdy itp.

**[Odezwa do Narodu Polskiego w związku z wystąpieniami
przeciw rządowi i Naczelnikowi Państwa w Warszawie]**

Obywatele i Obywatelki.

Rząd ludowy w głębokim przeświadczeniu, iż naród polski jest zdolny do korzystania z najszerszych swobód, nadał wolność zebrań, słowa i druku.

Przed narodem polski stoi wielkie zadanie przeprowadzenia wyborów do Sejmu Ustawodawczego, którego zwołanie Rząd ludowy uważa za swój najpilniejszy obowiązek. Wybory zaś do Sejmu Ustawodawczego będą wówczas wyrazem prawdziwej woli narodu, jeżeli odbędą się w atmosferze spokoju i ładu publicznego. Tymczasem wrogowie wolności ludu i państwa polskiego skorzystali z nadanych przez Rząd Ludowy Republiki Polskiej swobód obywatelskich, aby w swych pismach odezwach drukach ulotnych, na wiecach i zgromadzenia nawoływać do gwałtów i mordów, szerzyć oszczerstwa i kłamstwa o zamiarach i działalności Rządu Ludowego, podburzając w ten sposób opinię publiczną i wywołując zamęt w kraju.

Na skutek tej niecej wichrzycielskiej roboty, zorganizowani uczestnicy wiecu, odbytego na Placu Saskim wieczorem 29 listopada, urządzili zbrojny napad na miejsce urzędowania Rady Ministrów, co mogło wywołać nieobliczalne następstwa, a nawet zapoczątkować bratobójczą walkę w całym kraju.

Zaś 1 grudnia wieczorem, udał się tłum zorganizowany przez wichrzycieli pod Belweder, siedzibę Naczelnika Państwa, gdzie po zatrzymaniu go przez wojsko, wznoszono niedopuszczalne okrzyki pod Jego adresem.

Obywatele: Jesteśmy pierwszym istotnym Rządem Polskim, gdyż jesteście tym Rządem, który powstał już na wolnej ziemi polskiej, bez żadnego wpływu i udziału obcych mocarstw. Naród polski musi szanować własny Rząd, jeśli nie chce, aby o nim mówiono, że umie być posłusznym tylko obcym władzom, opierającym się na sile bagnetów i represji.

Każdy Rząd może być zwalczany przez swych politycznych przeciwników, ale w granicach nie uchybiającej godności narodowej, której wyrazem jest każdy Rząd, a tym bardziej Rząd Ludowy, opierający się na zaufaniu szerokich warstw robotniczych i włościańskich. Obecnie jednak wypadki, których widownią była stolica Polski w ciągu ostatnich dni, przekroczyły granicę swobód obywatelskich. Szeroką tolerancję Rządu garść agitatorów zrozumiała, zrozumiała jako jego bezsilę. Tego Rząd Ludowy nie ścierpi.

Podajemy niniejszym do ogólnej wiadomości, że w niczym nie krępując wolności słowa ani druku, pociągniemy do bezwzględnej odpowiedzialności wszystkich wiecowych mówców, redaktorów i wydawców pism, podburzających ludność do zdrady stanu i do anarchii przez podrywanie w masach autorytetu

władzy polskiej i postąpimy z nimi z całą surowością, według praw obowiązujących.

Również do surowej odpowiedzialności będą pociągani szerzący i nadal kłamliwe wieści i zamiarach i działalności Rządu Ludowego. Posłuch i szacunek wobec władzy polskiej jest obowiązkiem każdego obywatela Republiki Polskiej.

Rząd ludowy wzywa do współdziałania z nim wszystkich bez różnicy przekonań politycznych, w poskromieniu zbrodniczych zapędów i zamiarów niesumiennej wicherzycieli, stawiających swój partyjny interes ponad dobro Ojczyzny.

Obywatele, Skupcie się przy Rządzie Ludowym, współdziałajcie z nim w utrzymaniu w kraju porządku i spokoju, który jest niezbędnym dla doprowadzenia do życia wielkiego dzieła – zwołania Sejmu Ustawodawczego.

Prezydent Ministrów
/-/ Jędrzej Moraczewski.

„Załącznik do punktu 10. N° 4c

[Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o uchwalenie budżetu delegacji polskiej na Konferencję Pokojową w Paryżu]

MINISTERSTWO SPRAW ZEWNĘTRZNYCH

WNIOSEK MINISTERSTWA SPRAW ZEWNĘTRZNYCH
NA RADĘ MINISTRÓW

Ministerstwo Spraw Zewnętrznych zwraca się do Rady Ministrów z wnioskiem o uchwalenie budżetu delegacji Ministerstwa Spraw Zewnętrznych, udającej się do Jass, Bukaresztu itd.

Budżet ten, według następującego wzoru, wynosi 15 000 (piętnaście tysięcy) Mk

a mianowicie:

pensja delegata na m. Grudzień	Mk	2 000,-
reprezentacyjne		2 000,-
pensja sekretarza		1 000,-
koszta podróży do wyrachowania		10 000,-

Razem Mk 15 000,-

Minister Spraw Zewnętrznych

ROZPORZĄDZENIE
w przedmiocie modyfikacji roty przysięgi urzędników i sędziów

Na podstawie art. 6 Dekretu o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej z dnia 22 listopada 1918 r. (Dz. Praw N° 17 poz. 41) w rotach przysięgi, ustalonych Dekretem z dnia 20 lutego 1918 r. (Dz. Praw N° 4 poz. 6) wyrazy „Radzie Regencyjnej do czasu powołania Króla lub Regenta naczelną władzę Państwa Polskiego piastującej” zastąpić należy słowami: „Republice Polskiej”.

Warszawa, d. 2 grudnia 1918 r.

Prezydent Ministrów
/-/ Moraczewski

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

14

PROTOKÓŁ 14-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 3 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Kultury i Sztuki	ob. Medard Downarowicz
Minister Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] Rolnictwa	ob. Janicki
Kierownik Min[isterstwa] Spraw	
Wojskowych	pułk. Wroczyński
Protokółuje	dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 8.30 wiecz[orem].

1. Na wniosek ob. Ministra Thugutta usunięto z porządku dziennego „Wniosek w przedmiocie zatwierdzenia, względnie zmian statutów spółek akcyjnych”, przeznaczając go na następne posiedzenie, a w jego miejsce postawiono projekt dekretu o zwalczaniu lichwy żywnościowej, towarowej i mieszkaniowej.

2. ^bZałącznik N° 1. ^bOb. Prezydent przedstawia jednomyślnie przez komisję uchwalony projekt „Przepisów o organizacji Milicji Ludowej”, który po pierwszym czytaniu bez dyskusji w drugim czytaniu po odczytaniu pisma Kierownika Ministerstwa Skarbu w tej materii przyjęto, uchwalając zastąpić w art. 1 słowo „bezząd” słowem „beżład”⁵¹.

Ob. Prezydent podaje do wiadomości, że komisja zwróciła uwagę, iż budżet Milicji ma być przerobiony w porozumieniu z Kierownikiem Ministerstwa Skarbu, a pokrycie znajdzie w ogólnym budżecie, oraz że w mowie będący dekret może się pojawić dopiero równocześnie z mianowaniem komendanta Milicji Ludowej, komendantów okręgowych i wydaniem rozporządzenia wykonawczego.

⁵¹ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 19, poz. 53.

3. ^bZałącznik N° 2.^b Projekt „Dekretu w przedmiocie skutecznej obrony ludności przed lichwą wojenną”, referowany przez ob. Ministra Thugutta, po szczegółowej dyskusji przyjęto ze zmianą:

- a) w art. 1 ustęp drugi dodano po słowie „ukryte” słowa „w celach spekulacyjnych”, a słowa „istotna wartość sprzedanych przedmiotów” zastąpiono słowami „suma, osiągnięta za sprzedane przedmioty”,
- b) w art. 2 na końcu po słowie „domu” dodano słowa „w którym przedsiębiorstwo się mieści”⁵².

4. Wniosek Ministra Apropowizacji, aby odłożyć uchwałę co do wniosku Min[istrów] Handlu i Przemysłu i Skarbu w sprawie cukru i cen za cukier na późniejsze posiedzenie, a tymczasem – wobec niemożności wydawania cukru konsumentom – polecić Min[isterstwu] Skarbu wydawanie Min[isterstwu] Apropowizacji przez czas 14-tu dni cukru dla rozprzedaży pomiędzy ludność po dotychczasowej cenie; w ciągu tego czasu będzie przeprowadzony rozrachunek między Min[isterstwem] Skarbu a Min[isterstwem] Apropowizacji – uchwalono.

5. ^bZałącznik N° 3.^b Nad poruszoną przez Min[istra] Apropowizacji kwestią, czy Min[isterstwo] Apropowizacji ma zaopatrywać ludność tylko w artykuły spożywcze, czy też w ogóle we wszelkie artykuły pierwszej potrzeby, wywiązała się dyskusja, po czym przedstawiony wniosek co do kompetencji odnośnie do rozdziału węgla opałowego przyjęto, dodając w 1 punkcie na końcu po słowie „Apropowizacji” słowa „dla rozprzedaży między ludność”, oraz skreślając punkt 2.

6. ^bZałącznik N° 4.^b Przyjęto wniosek Ministra Spraw Zewnętrznych o akredytowanie generalnego konsula w Berlinie, p. Karola Rose, w tamtejszych bankach za pośrednictwem Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej na sumę 1 miliona marek na zapomogi i wydatki, związane z wyżywieniem robotników polskich, którzy w razie zerwania stosunków dyplomatycznych z państwem niemieckim, znaleźliby się w rozpaczliwym położeniu⁵³.

7. ^bZałącznik N° 5.^b Przyjęto wniosek ob. Ministra Wasilewskiego w sprawie przydzielenia PAT do Ministerstwa Spraw Zewnętrznych.

8. ^bZałącznik N° 6.^b Na wniosek ob. Ministra Arciszewskiego przyznano wszystkim pracownikom pocztowym i telegraficznym w obrębie b. okupacji jednorazową bezzwrotną zapomogę po 600 marek (łączy wydatek około 2 700 000 marek).

⁵² *Ibidem*, poz. 50.

⁵³ Zerwania stosunków dyplomatycznych z Niemcami domagały się mocarstwa Ententy. Nastąpiło to wraz z wydaleniem z Warszawy przedstawiciela (posła) Rzeszy hr. Harry'ego Kesslera 13 grudnia 1918 r.

9. ^bZałącznik N° 7.^b Upoważniono konferencję międzyministerialną, złożoną z zastępców Ministerstw: Skarbu, O.P. i O.S., Przemysłu i Handlu, Apropowizacji i Spraw Wewnętrznych, do powzięcia w sprawie proponowanego przez Min[istra] O.P. i O.S. udzielenia dodatkowego kredytu na pomoc doraźną dla reemigrantów ze Wschodu oraz dla robotników i jeńców powracających z Niemiec, decydującej uchwały co do potrzebnego kredytu i sposobu zorganizowania akcji.

10. Zdecydowano traktowanie na następnym posiedzeniu budżetu Min[isterstwa] Kultury i Sztuki.

Na tym posiedzenie o godz. 11-tej min. 5 wiecz[orem] skończono.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Przepisy o organizacji Milicji Ludowej⁵⁴.
2. [Dekret w przedmiocie skutecznej obrony ludności przed lichwą wojenną]⁵⁵.
3. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie zaopatrzenia ludności w opał].
4. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o kredyt na funkcjonowanie polskiego Konsulatu Generalnego w Berlinie].
5. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o oddzielenie Polskiej Agencji Telegraficznej od Prezydium Rady Ministrów i przydzielenie jej do MSZ].
6. [Wniosek Ministerstwa Poczty i Telegrafów w sprawie przyznania bezzwrotnej zapomogi dla pracowników pocztowych i telegraficznych].
7. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o kredyt na pomoc doraźną dla reemigrantów ze wschodu oraz robotników i jeńców powracających z Niemiec].

^cZałącznik do punktu 5. N° 3^c

[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie zaopatrzenia ludności w opał]

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Motywy wniosku

1. Koniecznością jest zaopatrywanie ludności w opał przez jedną państwową instytucję.

⁵⁴ Nie publikuje się. Zob. załącznik do protokołu nr 13.

⁵⁵ Nie publikuje się.

2. Dysponowanie węglem opałowym ułatwi Ministerstwu Apropowizacji wydostanie ziemiopłodów w drodze wymiennej.

Treść wniosku

1. Cała ilość węgla jaka przez Centralne Biuro Rozdzielcze Węglowe przyznana zostanie na cele opałowe ludności, winna być oddana do dyspozycji Ministerstwa Apropowizacji, ^cdla rozprzedaży między ludność.^c

^h2. Repartycję tego węgla w ogóle, jak również w poszczególnych powiatach i miastach dokonywują oragana Ministerstwa Apropowizacji bez żadnego pośrednictwa.^h

Warszawa, dnia 29 listopada 1918 r.
Minister Apropowizacji

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ... 1918 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów.

^cZałącznik do punktu 6. N° 4^c

[Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o kredyt na funkcjonowanie polskiego Konsulatu Generalnego w Berlinie]

MINISTER
SPRAW ZEWNĘTRZNYCH
Warszawa
Dnia 2 grudnia 1918 r.
N° 244.

W n i o s e k
w sprawie uzyskania kredytu w wysokości
1 000 000,- marek dla Konsulatu Polskiego w Berlinie.

Ministerstwo Spraw Zewnętrznych wnosi o niezwłoczne akredytowanie p. Karola Rose, generalnego konsula w Berlinie, w kilku rozmaitych bankach berlińskich za pośrednictwem Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej na sumę Mk 1 000 000,- (jednego miliona).

Suma ta ma być ewentualnie użyta na zapomogi i wydatki związane z wyżywieniem robotników polskich, bawiących obecnie jeszcze w Niemczech, a którzy

w razie zerwania stosunków dyplomatycznych z państwem Niemieckim znalazłby się w rozpaczliwym położeniu.

Do Biura Prezydialnego
RADY MINISTRÓW

za pośrednictwem
Ministerstwa Skarbu.

°Załącznik do punktu 7. N° 5°

**[Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o oddzielenie Polskiej Agencji
Telegraficznej od Prezydium Rady Ministrów i przydzielenie jej do MSZ]**

MINISTERSTWO
SPRAW ZEWNĘTRZNYCH
Warszawa
Dn. 2 grudzień 1918 r.

Biuro telegraficzne PAT oddziela się °tymczasowo° od kancelarii P. Prezydenta Ministrów i przydziela się do Ministerstwa Spraw Zewnętrznych.

†L. Wasilewski†

°Załącznik do punktu 8. N° 6°

**[Wniosek Ministerstwa Poczty i Telegrafów w sprawie przyznania bezzwrotnej
zapomogi dla pracowników pocztowych i telegraficznych]**

Ministerstwo
Poczty i Telegrafów
Prezydium

Warszawa, dnia 3 grudnia 1918 r.

WNIOSEK

na posiedzenie Rady Ministrów, w sprawie przyznania bezzwrotnej zapomogi w kwocie po 600 marek dla pracowników pocztowych i telegraficznych, pozostających na terenie byłej okupacji niemieckiej i austriackiej.

Na wymienionych obszarach Ziemi Polskiej, czynnych było przed wojną około 700 Urzędów Poczty i Telegrafów, przy których zajętych było około 4500 pracowników narodowości polskiej.

Z chwilą ustąpienia Rosjan urzędy te zostały zwinięte, a pracownicy w przeważnej części zabrani w głąb Rosji. Na miejsce zwiniętych urzędów ustanowili okupanci własne urzędy pocztowe, a mianowicie: Niemcy urzędów 71, Austriacy 93 urzędy.

Po pokoju brzeskim⁵⁶, a obecnie po ustąpieniu okupantów, pracownicy ci wrócili do Kraju prawie wszyscy bez wyjątku, ogołoceni ze wszelkich środków materialnych. Ci zaś bardzo nieliczni pracownicy (prawie sami emeryci) którzy pozostali w Kraju, również znajdują się w bardzo krytycznym położeniu.

Zachodzi więc konieczna potrzeba, by pracownikom tym przyjść bezzwłocznie z odpowiednią pomocą materialną, by mogli objąć stanowiska w urzędach obecnie wznawianych.

Proszę przeto:

Rada Ministrów zechce w uwzględnieniu przytoczonych powodów przyznać wszystkim pracownikom pocztowym i telegraficznym na Ziemiach Polskich byłej okupacji niemieckiej i austriackiej, w liczbie około 4500 osób jednorazową, bezzwrotną, zapomogę po 600 marek, co wyniesie 2 700 000 marek.

Minister Poczt i Telegrafów /-/ T. Arciszewski.

°Załącznik do punktu 9. N° 7°

**[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o kredyt
na pomoc doraźną dla reemigrantów ze wschodu oraz robotników
i jeńców powracających z Niemiec]**

Ministerstwo
Pracy i Opieki Społecznej

Do Wysokiej Rady Ministrów

Wniosek
w sprawie udzielenia dodatkowego
kredytu na pomoc doraźną dla reemigrantów
ze wschodu, oraz kredytu na pomoc doraźną
dla robotników i jeńców, wracających z Niemiec.

Ze względu na wyczerpanie kredytu z § 6 p. 2, przeznaczonego na ogólnokrajowe potrzeby reemigracji w r. 1918 i grożącego z tego powodu w m-cu grudniu br. wstrzymania subsydiów instytucjom i organizacjom, działającym

⁵⁶ Mowa o drugim pokoju brzeskim między mocarstwami centralnymi a Rosją Sowiecką, zawartym 3 marca 1918 r.

na tym polu, Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej zwraca się do Wysokiej Rady Ministrów z prośbą o uchwalenie na rosnące potrzeby reemigracji, kredytu dodatkowego na m-c grudzień br. w sumie

725 538 Mk

Niedobór w dotychczas uzyskanym kredycie (2 805 000 Mk), wyrażony przez powyższą sumę, powstał z powodu konieczności pokrywania wzrastających miesięcznych budżetów reemigracyjnych RGO, których pozycje ogólne ostatnich miesięcy wyniosły:

w m-cu X prel. RGO wynosił	1 041 055 M.	na pokr. przyzn.	564 287 M.
” ” XI ” ” ”	1 213 538 ” ” ”	” ” ”	750 038 M.
” ” XII ” ”	wyn. około 1 200 000 ” ” ”	prelim.	700 000 M.

oraz koniecznością pokrycia budżetu Czasowych Komitetów Pomocy do spraw opieki nad reemigrantami, działających pod przewodnictwem Komisarzy Ministerstwa.

Budżet tych Komitetów wynosił w m-cu XI-br. – 99 400 Mk dla 6-ciu okręgów działalności, obejmujących 16 powiatów, dotkniętych przez reemigrację. W sumie powyższej mieściły również wydatki na akcję pomocy we Lwowie zorganizowaną dla wyjeżdżających do Galicji reemigrantów.

Na m-c XII br. budżet Czasowych Komitetów Pomocy jest preliminowany na sumę 100 000 Mk.

Przyczyna przekroczenia ram dotychczasowego kredytu na cele reemigracji uzasadnia się wzrastającą z miesiąca na miesiąc ilością reemigrantów, przybywających do kraju ze wschodu, ich coraz gorszym stanem materialnym i fizycznym, oraz zimową porą roku, wymagającą zarówno rozszerzania schronisk dla pozbawionych środków do życia, jak i intensywnej aprowizacji wracających oraz ich rodzin.

Wobec rozmiaru takich potrzeb, środki, jakimi rozporządza Wydział Opieki Społecznej, są na ogół niewystarczające, zaś dotychczasowy stan aprowizacji, według relacji Komisarzy Ministerstwa zagraża, jak np. w Łomżyńskim (pow. Ostrowski), rozruchami głodowymi.

Niezależnie od wyżej wymienionych potrzeb Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej stanęło obecnie przed nowym zadaniem udzielania doraźnej pomocy powracającym z Niemiec do kraju robotnikom oraz jeńcom wojennym Polakom.

Ogólna liczba tych powracających jest obliczona na 800 000 ludzi, z niej zaś na większe miasta fabryczne przypada:

Warszawę	45 000	robotników
Łódź	80 000	”
Częstochowę	35 000	”
Sosnowiec około	50 000	”

Zważywszy, iż jakiegokolwiek sumy specjalne na pomoc dla tych wracających nie zostały dotąd w ogólnym kredycie reemigracyjnym przyznane, że z różnych stron kraju sygnalizowano już Ministerstwu o przybyciu znacznych ilości robotników (Rada Robotnicza miasta Pabianic zawiadamia o przybyciu 10 000 robotników i prosi o znaczne kredyty na ich utrzymanie), oraz że wracający robotnicy znajdują się na ogół w stanie kompletnej nędzy, Ministerstwo zwraca się do Wysokiej Rady Ministrów o przyznanie na cel pomocy dla wracających doraźnego kredytu w sumie 1 200 000 Mk.

Pierwsza połowa wymienionego kredytu w sumie 500 000 Mk na pomoc doraźną oraz 100 000 Mk na odzież, razem 600 000 Mk przypadają na m-c grudzień br., zaś druga połowa – na m-c styczeń r. 1919, z zastrzeżeniem zużytkowania jej wcześniej w razie wyczerpania kredytu grudniowego.

Sumę ogólną 1 200 000 Mk (1 000 000 na pomoc doraźną, 200 000 na odzież) Ministerstwo uzasadnia w następujący sposób:

ogólna ilość jeńców i robotników obliczona jest na 800 000 ludzi. Stosując na razie na przeciąg najwyżej dwóch miesięcy bardzo skromną pomoc doraźną tj. schronienie i utrzymanie w przeciągu dni 10 dla 6% ogólnej ilości ludzi, czyli 40 000 ludzi, po 2 Mk 50 na osobę dziennie, otrzymuje się sumę 1 000 000 Mk, która łącznie z wydatkiem 200 000 Mk na odzież tworzy 1 200 000 Mk.

Ministerstwo nie łądzi się zupełnie, aby suma żądana mogła zaspokoić w dostatecznej mierze potrzeby reemigracji z zachodu. Potrzeby te mogą być zaspokojone skutecznie przez zainicjowanie na szeroką skalę robót publicznych, na co musiałyby być przeznaczone specjalne bardzo poważne kredyty. Opieka Społeczna może w tym wypadku odegrać jedynie rolę prowizorium ratunkowego dla zagrożonych śmiercią głodową, z zastrzeżeniem, iż kredyt na razie uzyskany starczyć może co najwyżej na okres najbliższych tygodni.

Jednocześnie Ministerstwo nadmienia, że Państwowy Urząd do spraw jeńców pismem z dnia 25 listopada za Nr 95 zawiadomił, że zajmuje się tylko dostarczaniem jeńców Polaków do miejsc ich stałego pochodzenia.

Warszawa dn. 30/XI-18 r.

Minister: ^fB. Ziemięcki^f

Sekretarz Generalny:

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

15

PROTOKÓŁ 15-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 4 grudnia 1918 roku

Przewodniczy	ob. Prezydent Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister Kultury i Sztuki	ob. Medard Downarowicz
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Spraw Wewn[ętrznych]	ob. Konstanty Sienkiewicz
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Wiceminister Apropozycji	ob. Janusz Machnicki
Szef Biura Prezydialnego	dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 8 m. 30 wieczór.

1. Protokół z 13-go i 14-go posiedzenia odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik N° 1.^b Przyjęto wniosek Biura Prezydialnego Rady Ministrów, aby nie stwarzać w zasadzie przy Prezydium RM stałego komitetu dla ujednostajnienia ustawodawstwa w trzech dzielnicach, lecz pozostawić dotyczące prace poszczególnym Ministerstwom.

3. ^bZałącznik N° 2.^b Przyjęto projekt Biura Prezydialnego RM, by istniejący przy nim Wydział Legislacyjny zamienić na Sekcję, której zadaniem byłoby przygotowanie projektu Konstytucji i regulaminu obrad Sejmu, a co do której szczegółowe przepisy zostaną wydane reskryptem Prezydenta Ministrów.

4. Traktowanie wniosków sprawy komitetu odbudowy kraju na wniosek ob. Min[istra] Iwanowskiego odroczone na dwa dni.

5. Wniosek Biura Prezydialnego RM o reasumowanie powziętej na posiedzeniu z dnia 3 grudnia b.r. uchwały w przedmiocie PAT na życzenie ob. Min[istra] Wasilewskiego – odroczone.

6. ^bZałącznik N° 3.^b Ob. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu Byrka komunikuje, że prośbę o koncesjonowanie biura propagandy pożyczki wojennej zamierza

załatwić odmownie, a następnie referuje projekt zmiany ustawy Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej, który przyjęto z następującymi zmianami:

- a) w art. 1 zastąpiono słowa: „ma nadal pozostać” słowem: „jest”.
- b) w art. 3 zastąpienie słowa: „po 11 listopada 1918 r.” słowami: „na rachunek Państwa Polskiego” uznano za niekonieczne.
- c) w art. 12 dodano po słowie: „Ministrów” słowa: „zatwierdzonej przez Naczelnika Państwa, a po zebraniu się Sejmu jedynie na zasadzie uchwały sejmowej”, zdanie zaś od słowa: „przy czym” do „1918 r.” skreślono.
- d) w art. 15 i 17-ym zastąpiono słowo: „prezes” słowem „prezydent”⁵⁷.

7. ^bZałącznik] N° 4.^b Kierownik Ministerstwa Skarbu Byrka przedstawia koszta produkcji cukru w stosunku do cen za cukier na posiedzeniu w dniu 23 listopada przez Radę Ministrów uchwalonych i stawia następujący wniosek:

„1. Poleca się Ministerstwu Skarbu wydać dnia 5 grudnia b.r. 4 mil. centnarów cukru po cenach na posiedzeniu Rady Ministrów dnia 23 listopada ustanowionych.

2. Co do sprzedaży dalszych ilości reasumuje się uchwałę Rady Ministrów 23 listopada b.r. i ustanawia ceny za funt cukru na: 2 m. 18 w b. okupacji niemieckiej, a 3 kor 90 dla b. okupacji austriackiej sprzedaży detalicznej z tym, że w granicach przeznaczonych przez Min[isterstwo] Skarbu 25 mil. marek może być sprzedawany cukier po cenach w punkcie pierwszym podanych klasie pracującej. Szczegóły co do tego, kto do tej klasy ma być zaliczony oraz co do przeprowadzenia tej sprzedaży po cenach ulgowych ma opracować Komisja, złożona z delegatów Ministerstw: Przemysłu i Handlu, O.P. i O.S. i Apropowizacji”.

Wniosek ten po dłuższej dyskusji przyjęto.

8. Dekret o organizacji kancelarii cywilnej Naczelnika Państwa po dyskusji zdecydowano odroczyć aż do uzyskania potrzebnych wyjaśnień wzgl. zmiany brzmienia.

9. ^bZałącznik] N° 5.^b Dekret o tymczasowej ordynacji wyborczej do sejmików powiatowych, przedstawiony przez ob. Ministra Thugutta, na wniosek Kierownika Min[isterstwa] Skarbu Byrki przyjęto en bloc⁵⁸.

10. Ob. Minister Ziemięcki referuje w sprawie akcji o doraźnej pomocy dla bezrobotnych, po czym Kierownik Min[isterstwa] Skarbu Byrka wskazuje na szkodliwe prowadzenie tej akcji przez rozmaite Ministerstwa i Urzędy i żąda skoncentrowania całej akcji pomocy doraźnej w jednym Ministerstwie, tudzież powierzenia jej po powiatach jednemu tylko organowi administracji politycznej w miejsce praktykowanego obecnie wysyłania przez każde Ministerstwo osobnego delegata. Przyjęto w tej materii następujący wniosek ob. Prezydenta:

„Akcję doraźnej pomocy dla reemigrantów ze Wschodu i robotników z Niemiec powracających prowadzi Ministerstwo O.P. i O.S., skupiając w swym

⁵⁷ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 19, poz. 56.

⁵⁸ *Ibidem*, poz. 51.

ręku wszystkie analogiczne akcje. Powinny mu więc podlegać i Urząd Opieki nad Jeńcami i Rady Główne opiekuńcze.”

11. ^bZałącznik N° 6. ^b Przyjęto wniosek ob. Ministra Wasilewskiego w sprawie przyznania komitetowi polskiemu w Wilnie według podanego budżetu kwoty 700 000 marek, przy czym skreślono w nadpisie oraz w punkcie pierwszym słowa: „na miesiąc grudzień”.

12. Traktowanie budżetu Min[isterstwa] Kultury i Sztuki uchwalono przenieść na posiedzenie dnia 5 grudnia b.r. jako punkt pierwszy.

Na tym posiedzenie o godz. 11 m. 45 wieczór zakończono.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Wniosek Biura Prezydialnego Rady Ministrów w sprawie prac nad „uzgodnieniem ustawodawstwa” poszczególnych dzielnic kraju].
2. [Wniosek Biura Prezydialnego o przekształcenie Wydziału Legislacyjnego w Sekcję Legislacyjną].
3. Projekt zmienionej ustawy Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej⁵⁹.
4. [Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie ustalenia cen cukru].
5. Dekret o tymczasowej Ordynacji Wyborczej do Sejmików Powiatowych⁶⁰.
6. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych w sprawie przyznania 700 000 mk Komitetowi Polskiemu w Wilnie].

^cZałącznik do punktu 2. N° 1^c

[Wniosek Biura Prezydialnego Rady Ministrów w sprawie prac nad „uzgodnieniem ustawodawstwa” poszczególnych dzielnic kraju]

W celu uzgodnienia ustawodawstwa we wszystkich częściach Polski winny być rozpoczęte jak najrychlej prace w odpowiednich Ministerstwach, a więc: co do prawa cywilnego i karnego – w Ministerstwie Sprawiedliwości, prawa handlowego i przemysłowego – w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, ustawodawstwa socjalnego – w Ministerstwie Pracy, ustawodawstwa prawno-publicznego – przy Prezydium Rady Ministrów.

Sama robota dokonywać się winna w łonie odnośnego Ministerstwa, a poszczególne zadania ustawodawcze mogą być oddane do opracowania wybitnym siłom

⁵⁹ Nie publikuje się.

⁶⁰ Nie publikuje się.

fachowym, poza Ministerstwami. Wyniki pracy winny być w miarę ich postępu periodycznie przedkładane do opinii kół fachowych (wydziałów prawnych uniwersytetów), ewent., o ile by to okazało się celowe, – i ciał doradczych, zwoływanych od czasu do czasu na obrady.

°Załącznik do punktu 3. N° 2°

[Wniosek Biura Prezydialnego o przekształcenie Wydziału Legislatywnego w Sekcję Legislatywną]

Dla przygotowania projektu dla Sejmu Ustawodawczego, zwłaszcza projektu Konstytucji, regulaminu obrad Sejmu, zamienia się Wydział Legislatywny, istniejący w Prezydium Rady Ministrów, na Sekcję, która bezzwłocznie wypracuje program prac, sposób ich przeprowadzenia, przy czym prace, które nie będą mogły być wykonane w samym biurze, powierzone być mają wybitnym siłom naukowym.

Powoływanie takich sił naukowych do tych zadań, utworzenie z nich komisji, w której skład weszliby także reprezentanci Ministerstwa Sprawiedliwości i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, będzie uregulowane reskryptem Prezydenta Ministrów.

°Załącznik do punktu 7. N° 4°

Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie ustalenia cen cukru

MINISTERSTWO
PRZEMYSŁU I HANDLU
WARSZAWA, Zgoda 10
TELEFON N° 890
Dn. 2 grudnia 1918 r.
N° Dz. gł. 3859/18
N. 2461

I.

Wniosek

Ministerstwa Przemysłu i Handlu i Ministerstwa Skarbu na Radę Ministrów w sprawie ustalenia cen cukru i przeznaczenia 50 000 c.m. cukru dla celów przemysłowych.

II.

Rada Ministrów Republiki Polskiej na posiedzeniu w dn. ... uchwala:

- 1) ceny cukru wyprodukowanego i płaconego w cukrowniach okupacji austriackiej mają wynosić 660 koron za sto kg kryształu i 690 koron za sto kg rafinady.
- 2) cena cukru w handlu detalicznym ustala się na 2,18 mk dla b. okupacji niemieckiej i 3,90 kor dla b. okupacji austriackiej, za 1 funt.
- 3) Na potrzeby przemysłu cukierniczego przeznaczona się 50 000 cent. metr. cukru po cenie 900 mk za centn. metr., a nadwyżka uzyskana w kwocie 18 400 000 zostanie przekazana Ministerstwu Apropowizacji na cele zaopatrzenia biednej ludności w żywność.

Wniosek powyższy został przyjęty na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu ...1918 r.

III.

M o t y w y.

Rada Ministrów na posiedzeniu z dn. 23 z.m. na wniosek Ministra Apropowizacji uchwaliła, iż ceny cukru w sprzedaży detalicznej wynosić mają:

w Warszawie	Mk	1,50	za jeden f. (410 gr.)	kryształu
i Łodzi	"	1,55	" " "	rafinady
w innych				
punkt. państw.	"	1,40	" " " "	kryształu
	"	1,45	" " " "	rafinady

Za punkt wyjścia swoich wniosków Ministerstwo Apropowizacji przyjęło kalkulację, wedle której cena cukru w handlu hurtowym ma wynosić dla obu okupacji 314 Mk dla kryształu i 324 Mk dla rafinady, przy cenach płaconych producentom obu okupacji po 200 Mk za sto kg kryształu i 210 za sto kg rafinady.

Ten punkt wyjścia w odniesieniu do okupacji austriackiej okazuje się zupełnie błędnym, gdyż:

- 1) cena buraków w okupacji austriackiej była znacznie wyższa, a mianowicie wskutek rozporządzenia c. i k. Generał-Gubernatorstwa Wojskowego z dn. 15 stycznia 1918 r. liczba 200633/18 (str. 128 sprawozdania związku zawodowego cukrowni Królestwa Polskiego) za buraki cukrowe płacono 120% ceny ziemniaków istniejącej w październiku i listopadzie b.r. Wskutek tego cena ta wynosiła 36 Kor za cent. metr. buraków, co zostało stwierdzone między innymi depeszą Gen.Gub. z dn. 20 paźdz. znajdującą się w aktach Ministerstwa Skarbu I.M.Sk. 5763. Cenę tę zatwierdziło również pośrednio Ministerstwo Apropowizacji przez ustalenie ceny ziemniaków na 30 Kor za cent. metr. (patrz rozp. z dn. 23 list.). Wobec powyższego cena buraków cukrowych w okupacji austriackiej nie mogła być niższą od 36 Kor za sto kg, podczas gdy w okupacji niemieckiej cent. metr. buraków kosztował 10 Mk, czyli około 18 Kor.

- Przyjmując że na wyrób 100 kg białego cukru potrzeba tylko 8 cent. metr. buraków, znajdziemy, że sam koszt buraków zużytych na wyprodukowanie 100 kg cukru, wynosił w okupacji austriackiej 288 Kor, czyli o 144 Kor albo 79 Mk więcej niż w Okupacji niemieckiej.
- 2) Przyjmując za podstawę obliczenia zasadniczej ceny cukru koszt buraków zużytych na wyprodukowanie 100 kg cukru, znajdziemy, że skoro w okupacji niemieckiej cenę cukru ustalono na 200 Mk za 100 kg, to operując tym samym współczynnikiem, należałoby zasadniczą cenę cukru w okupacji austriackiej ustanowić na 720 Kor.
 - 3) Według zestawień na kampanię roku 1916/17 inne koszty produkcji, nie wliczając w to oprocentowania kapitału i przyjmując tylko 30% normalnej amortyzacji, wynosić miały w okupacji austriackiej 13 Kor 35 hal. na korzec przerobionych buraków, czyli na 33 funty cukru. Cyfry te przy przerechowaniu za 100 kg dadzą na sumę kosztów około 99 Kor. Ponieważ od roku 1916 ceny węgla, smarów, koksu i żelaza podniosły się przynajmniej 3-krotnie, nie popełnimy więc omyłki na korzyść cukrowników, jeśli przyjmiemy, że koszty produkcji wzrosły więcej niż 3 1/2 raza i razem z ceną 8 cent. metr. buraków wynoszą dziś w okupacji austriackiej nie mniej niż 660 Kor na sto kg wyprodukowanego cukru. Cyfra ta nie wydaje się przesadną, jeśli się przypomni, że w okupacji austriackiej płacono za węgiel 18 Koron za 100 kg, podczas gdy w okupacji niemieckiej cena ta wynosiła 3–5 Mk. Należy też zauważyć, że ewentualna obecna zniżka cen wymienionych materiałów nie może już wpłynąć na niżenie kosztów produkcji cukru, gdyż wszystkie te materiały musiały być zakupione przed początkiem kampanii.
 - 4) Przyjmując, jak wyżej koszt produkcji 100 kg cukru na 660 Kor, okaże się, że cukrownie austriackie przy cenie 200 Mk za 100 kg kryształu, musiałyby dokładać na czysto około 300 Kor na każdy cent. wyprodukowanego cukru. Ponieważ średnia produkcja tych cukrowni wyniesie około 12 000 cent. metr. cukru, wynika stąd, że każda cukrownia przy zachowaniu ceny ustalonej przez Ministerstwo Aproprowizacji, poniosłaby stratę czystą 3 600 000 Kor, co pomnożone przez 8, jako liczbę cukrowni daje okrągłą cyfrę 28 800 000 Kor.
 - 5) Wprawdzie uchwała Rady Ministrów z dnia 23 bm. orzeka, że: w razie, gdyby zredukowanie cen płaconych za cukier w b. okupacji austriackiej naraziło tamtejsze cukrownie na straty, Ministerstwo Przemysłu i Handlu przyjdzie im z odpowiednią pomocą finansową – wykonanie jednak tej uchwały jest niemożliwe, a to dla tej prostej przyczyny, że przy cenach ustalonych dla handlu detalicznego, według propozycji Ministerstwa Aproprowizacji, skarb, jak to widać z załączonej tabeli Ministerstwa Skarbu, traci okrągło 40 000 000 Mk w porównaniu z rokiem ubiegłym (patrz pozycje tabeli oznaczone cyframi I i II). Dla powyższych względów niemożliwe jest zarówno zrównanie cen cukru płaconych producentom obu okupacji, jak i oznaczenie ceny detalicznej cukru

na jedną Mk pięćdziesiąt fenigów funt. Dlatego na konferencji, odbytej w Ministerstwie Skarbu z dn. 25 bm. przy udziale przedstawiciela Ministerstwa Apropowizacji i przedstawiciela producentów, ustalono ceny podane w załączonych tabelach i zgodzono się, że cena 100 kg kryształu płacona w cukrowniach okupacji austriackiej ma wynosić 660 Kor, a cena rafinady 690 Kor za 100 kg, a to ze względu na znaczny koszt węgla zużywanego przy rafinowaniu.

Ażeby wskutek tak wysokiej ceny cukru w okupacji austriackiej skarb nie poniósł straty ustalono, iż przy zachowaniu jednakowych cen w handlu detalicznym i hurtowym dla obu okupacji, należy ceny oznaczyć w ten sposób, aby niższe stawki akcyzowych w okupacji austriackiej zrównoważyły się podwyższeniem ich w okupacji niemieckiej.

Biorąc to pod uwagę Ministerstwo Skarbu proponowało ustalić cenę cukru w sprzedaży detalicznej na 2 Mk 18 fen. za funt. Ponieważ produkcja cukru w okupacji niemieckiej jest kilkakrotnie wyższą od produkcji b. okupacji austriackiej Skarb miał osiągnąć w ten sposób w porównaniu z rokiem ubiegłym 62 000 000 Mk nadwyżki. (Patrz pozycja I i III załączonej tabeli)⁶¹.

Różnica w zyskach osiągniętych przez skarb przy pozostawieniu detalicznej ceny cukru Mk 1 fen. 50 za funt wyniesie 102 miliony marek na niekorzyść Skarbu (patrz poz. II i III załączonej tabeli).

Odnosnie do trzeciej części wniosku należy zauważyć, że wszystkie trzy zainteresowane Ministerstwa zgadzają się, by na cele przemysłowe przeznaczyć 50 000 cent. metr. cukru po cenie 900 Mk za sto kg, a osiągniętą w ten sposób nadwyżkę 18 400 000 Mk przeznaczyć na odciążenie konsumpcji biednej ludności do rozporządzenia Ministerstwa Apropowizacji.

Minister Przemysłu i Handlu
f/-/ Iwanowski^f
SzeF Sekcji
f/-/ Zembrzuski^f
Kierownik Ministerstwa
Skarbu
f/-/ Byrka^f

*

[Tabela] Okupacja niemiecka
Ceny w markach za 100 klg cukru netto⁶²

[Tabela] Okupacja austriacka
ceny w koronach za 100 kg cukru netto⁶³

⁶¹ Nie publikuje się.

⁶² Nie publikuje się.

⁶³ Nie publikuje się.

Koszty produkcji cukru przewidywane przez
cukrownię „Rytwiany” na kampanię bieżącą.

I. Koszt buraków na 100 kg cukru 36 kor x 8 = 288 kor

II. 1. Nasienie buraczane, kopcowanie buraków, zwózka na 100 kg cukru	80		koron
2. Opał w kotłowni i piecu wapien. <u>na 100 kg</u> cukru	25,92		”
3. Kamień wapienny	2,26		”
4. Materiały różne do fabrykacji	23,00		”
5. Robocizna*	45,57		”
6. Remont maszyn i aparatów	48,66		”
7. Opakowanie cukru	20,-		”
8. Koszta ogólne	13,76		”
9. Asekuracja	3,60		”
10. Podatki i Patenty	0,67		”
11. Pomoc lekarska	5,12		”
12. Oświetlenie	0,78		”
13. Utrzymanie kolejek i taboru	16,10		”
14. Utrzymanie budynków	11,26		”
15. ” ruchomości	3,42		”
16. ” inwentarza żywego	13,90		”
17. ” pracowni chemicznej	1,52		”
18. ” parkanów i ogrodzeń	0,84		”
19. Administracja	4,46		”
20. Pensje urzędników	13,22		”
21. Deputaty urzędników i robotników	25,20		”
22. 1/3 Amortyzacji w stosunku do dawn.”	15,11		”
			373,67 koron

* nie uwzględniono podwyżek w ostatnich dniach wprowadzonych o 8-mio-
-godzinne dnia roboczego.

Z E S T A W I E N I E

I. Koszty buraków na 100 kg cukru	288		koron
II. Koszty inne pozostałe bez % od kapitału	373,67		”
			661,67 koron

KOSZT RAFINADY

I. Wszystkie koszty wyrobu 100 kg cukru	661,67 koron
II. Węgiel (40% w stosunku do cukru wyprod.)	7,20 ”
III. Robocizna i materiały	16,00 ”
IV. Straty cukru 1 1/2%	9,91 ”
	<hr/> <hr/> <u>694,78 koron</u>

Wszystkie powyższe dane wzięte są z bilansów cukrowni względnie nieźle, a nawet więcej, niż nieźle prosperującej

Cukrownia Rytwiany,
Cukrownia Garbów żąda 860 koron
Woźniczyn chce oddać fabrykę robotnikom.

^cZałącznik do punktu 11. N° 6^c

[Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych w sprawie przyznania 700 000 mk Komitetowi Polskiemu w Wilnie]

MINISTERSTWO SPRAW ZEWNĘTRZNYCH
Warszawa, 4 Grudnia 1918.

WNIOSEK MINISTERSTWA SPRAW ZEWNĘTRZNYCH
na Radę Ministrów
w sprawie przyznania Komitetowi polskiemu
w sumie 700 000 Mk na Grudzień 1918 r.

Minister Spraw Zewnętrznych stawia wniosek na Radę Ministrów, aby Rada Ministrów zechciała uchwalić 700 000 (siedemset tysięcy) Mk dla Komitetu Polskiego w Wilnie⁶⁴ według niżej podanego budżetu, a mianowicie:

⁶⁴ Komitet Polski w Wilnie powstał w listopadzie 1918 r. i 11 tego miesiąca ogłosił przejęcie faktycznej władzy w mieście. Przekształcił się następnie w Komitet Bezpieczeństwa Publicznego. Działał do 4 stycznia 1919 r. i został zastąpiony przez Tymczasową Radę Narodową.

I. Szkolnictwo

Dane są w Ministerstwie Oświaty i dotyczą one szkół prowadzonych przez Komitet Edukacyjny. Poza tym pozostaje potrzeba utrzymania szkół w miejscowościach ewakuowanych przez Niemców.

Na m. Grudzień potrzeba przynajmniej
200 000 Mk

II. Akcja polityczna

1) Organizacja wyborów na Zjazd Ogólno-polski z Litwy (projektowany na połowę Grudnia 1918 r. w Wilnie), wyjazdy instruktorów i pełnomocników.

2) Organizacja komitetów parafialnych i powiatowych

3) Pismo

4) Komunikacja z Warszawą

5) Zbieranie materiałów dla uzasadnienia polskich żądań.

Potrzeba 200 000 Mk

III. Organizacja samoobrony.

Kosztorys obliczony tylko na gub. Wileńską:

1) Nabycie broni i amunicji 150 000 Mk

mies.

2) Etaty – 750 szereg. mil. a 100 Mk 75 000

150 naczel. par. ” 400 ” 80 000

14 naczel. okręg. ” 500 ” 7 000

1 główny 600

Drobne wydatki 7 400

Razem 300 000 ”

Utrzymanie i ubranie milicjantów ludność zapewne weźmie na siebie.

Ogólna suma potrzebnych kredytów 700 000 Mk

Minister Spraw Zewnętrznych

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem

Dn. ... 1918 roku

Podpis Prezydenta Ministrów:

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

16

PROTOKÓŁ 16-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 5 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Kultury i Sztuki	ob. Medard Downarowicz
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. Władysław Byrka
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Podsekretarz stanu w Min[isterstwie] Aprowiz[acji]	ob. Janusz Machnicki
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Rolnictwa	ob. Stanisław Janicki
Szef Sekcji w Min[isterstwie] W.R. i O.P.	ob. Gąsiorowski "Zygmunt"
Szef Biura Prezydialnego	ob. dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	ob. dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 8 m. 20 wiecz[orem].

1. Uchwalono zmianę porządku dziennego przez wstawienie jako p. 2-go sprawy PAT, jako punktu 3-go ustawy o stabilizacji i wynagrodzeniu nauczycieli szkół powszechnych, wreszcie jako p. 11-go budżetu M.L., usunięcie zaś z porządku dziennego spraw budżetu Ministerstwa Kultury i Sztuki, projektu co do Spółek Akcyjnych i Ustaw Patentowych.

2. Protokół z 15-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 4 grudnia odczytano i przyjęto.

3. ^bZałącznik N° 2.^b W sprawie PAT przyjęto wniosek o reasumowanie uchwały Rady Ministrów dnia 3 grudnia b.r. oraz przyjęto wnioski w przedmiocie pozostawienia PAT przy Prezydium Rady Ministrów i udzielenia jej zaliczki zwrotnej w kwocie 60 000 marek.

4. ^bZałącznik N° 3.^b Szef Sekcji w Min[isterstwie] W.R. i O.P. Gąsiorowski referuje ustawę o stabilizacji i wynagrodzeniu nauczycieli szkół powszechnych,

którą w drugim czytaniu po dłuższej dyskusji uchwalono, wprowadzając następujące zmiany:

- a) w tytule zamiast „Ustawa” „Dekret tymczasowy”,
- b) w art. 2 na wniosek ob. Prezydenta skreślono słowo „co najmniej”; żądanego przez ob. Ministra Supińskiego określenia w dekrete, kto jest nauczycielem tymczasowym, nie uchwalono,
- c) przy art. 5 wniosek wstawienia po słowie „nauczyciele” słowa „stali” upadł,
- d) w art. 6 dodano po słowie „ekonomiczny” słowo „wojenny”,
- e) w art. 12 wiersz 6 dodano po sł. „Warszawa” słowa „i Łódź”, dalej zastąpiono w wierszu 7 i 9 cyfry „100 000” cyframi „50 000”.

W ust. 2 pomieszczono zamiast „w Warszawie” słowa „w pierwszej kategorii”, skreślono słowo „rzeczony”, a w jego miejsce dodano po słowie „dodatek” słowo „ten”.

W ust. 2 pod „b” kwotę „1500” zastąpiono kwotą „1800”, w ust. 2 pod „c” kwotę „2000” zastąpiono kwotą „2400”.

Po ostatnim ustępie tego artykułu dodano następujące zdanie:

„Gminy miejskie bądź z własnej inicjatywy, bądź też na skutek zarządzenia Ministra W.R. i O.P., powziętego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, mogą być przenoszone do wyższej kategorii miast. Minister W.R. i O.P. w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych może zaliczać gminy wiejskie typu przemysłowego do jednej z kategorii miast, niniejszym artykułem określonych”.

- f) w art. 13 zastąpiono „5%” sumą „10%”,
- g) w art. 16 ustęp 2-gi dodano po „będzie” słowo „rocznie”,
- h) w art. 18 dodano po słowie „ekonomiczny” słowo „wojenny”,
- i) wniosek ob. Prezydenta na skreślenie art. 21 jednomyślnie odrzucono,
- k) w art. 23 ustęp 2-gi skreślono słowo „dany”.

Przyjęto również przepisy przechodnie do tej ustawy, nadając § 3 następujące brzmienie: „Sposób wypłaty wynagrodzenia nauczycieli zostanie unormowany osobnym zarządzeniem Ministra W.R. i O.P.”⁶⁵.

5. ^bZałącznik] N° 4. ^bWniosek o przeznaczenie na cele szkolnictwa wszystkich byłych lokali szkolnych po dyskusji na życzenie ob. Wiceministra Janickiego, za zgodą ob. Ministra Praussa uchwalono w formie wskazówki dla Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych o następującym brzmieniu: „Poleca się Ministrowi Rolnictwa, aby gmachy państwowe, służące za czasów rosyjskich, jako lokale szkolne, przeznaczył nadal na cele szkolne. Przekazanie takich gmachów innemu Ministerstwu do użycia na inne cele możliwym jest tylko w nader wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych istotnie niezbędną potrzebą”.

⁶⁵ Dekret został ogłoszony 28 grudnia 1918 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 21, poz. 65.

6. ^bZałącznik] N° 5.^b Wniosek o bezpłatnych kwaterach dla prowincjonalnych urzędników cywilnych po dyskusji odrzucono.

7. Wniosek co do bezpłatnego przejazdu kolejami przesunięto na żądanie ob. Prezydenta na następane posiedzenie.

8. ^bZałącznik] N° 6.^b Wniosek ob. Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie trybu zgłaszania wniosków na posiedzenia Rady Ministrów wobec wyjaśnienia, iż materia ta została w duchu projektu częściowo uregulowana okólnikiem N° 3231 z 27 listopada b.r., ob. Minister Iwanowski cofnął.

9. ^bZałącznik] N° 7.^b Przyjęto budżet Milicji Ludowej, odraczając ze względu na nieobecność Kierownika Ministerstwa Skarbu traktowanie sprawy zasiłku dla rodzin członków Milicji do jutra.

10. Ob. Minister Prauss prosi ob. Prezydenta o spowodowanie, by Kierownik Min[isterstwa] Spraw Wojskowych brał udział w posiedzeniach ze względu na niejednokrotnie wyłaniające się w trakcie dyskusji sprawy tego resortu.

11. Ustalono porządek dzienny następnego posiedzenia.

Na tym posiedzenie o g. 11 m. 55 wiecz[orem] zakończono.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 16-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 5 grudnia 1918 o g. 8 wiecz.
2. [Wniosek o pozostawienie Polskiej Agencji Telegraficznej przy Prezydium Rady Ministrów].
3. Ustawa tymczasowa o stabilizacji i wynagrodzeniu nauczycieli szkół powszechnych⁶⁶.
4. [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o przekazaniu dawnych rosyjskich gmachów państwowych do dyspozycji tego resortu na cele szkolne].
5. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie bezpłatnych kwater dla prowincjonalnych urzędników cywilnych].
6. Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w przedmiocie trybu zgłaszania wniosków na posiedzenia Rady Ministrów.
7. Budżet miesięczny Milicji Ludowej⁶⁷.

⁶⁶ Nie publikuje się.

⁶⁷ Nie publikuje się.

Porządek dzienny
16-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 5 grudnia 1918 o g. 8 wiecz.

1. Odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia.
2. Budżet Ministerstwa Kultury i Sztuki na grudzień 1918.
- ^h3. Projekt w sprawie zatwierdzenia, wzgl. zmian Statutów Spółek Akcyjnych.^h
- ^h4. Ustawy Patentowe.^h
5. Ustawa o stabilizacji i wynagrodzeniu nauczycieli szkół powszechnych.
6. Wniosek o przeznaczenie na cele szkolnictwa wszystkich byłych lokali szkolnych.
7. Bezpłatne kwatery dla prowincjonalnych urzędników cywilnych.
8. Bezpłatne przejazdy kolejami dla urzędników cywilnych.
9. Traktowanie wniosków na Radę Ministrów.
10. Sprawy bieżące. ^cBudżet Mil[icji] Lud[owej]^c

^cZałącznik do punktu 3. N° 2^c

**[Wniosek o pozostawienie Polskiej Agencji Telegraficznej przy Prezydium
Rady Ministrów]**

Pozostawienie P.A.T. pod bezpośrednim nadzorem i władzą Prezydenta Ministrów, przyjęte we wszystkich państwach zachodnio- środkowo-europejskich, jest niezbędnym warunkiem zachowania kierunku polityki wewnętrznej w ręku Prezydenta. Trudno sobie wyobrazić, aby Szef Rządu, odpowiedzialny najsilniej za politykę wewnętrzną, a także i zewnętrzną, nie miał w rękach swoich i dla swojej przede wszystkim dyspozycji instrumentu, informującego i inspirującego opinię publiczną. Nie tylko w normalnych czasach, co jest zupełnie oczywiste, ale i w nadzwyczajnych obecnych warunkach, zwłaszcza po rozpisaniu wyborów do Sejmu, a potem i w czasie obrad Sejmu, oddanie decydującego wpływu na urzędową agencję telegraficzną komukolwiek innemu, a nie Prezydentowi Ministrów, to znaczy w następstwie konieczność zwrócenia się Prezydenta Ministrów o pośrednictwo, celem informowania opinii do innego ministra, – jest niedopuszczalne. Oczywiście wpływ Ministerstwa Spraw Zagranicznych na cały dział informacji z zagranicy o sprawach polskich i na odwrót ^cna^c przepuszczanie materiału zagranicznego do Polski, musi być zagwarantowany i musi objawiać się w bezpośrednim kontakcie P.A.T. z tym Ministerstwem. Jest to też przewidziane w planie organizacyjnym P.A.T. i da się w praktyce bez żadnych trudności przeprowadzić.

**[Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
o przekazaniu dawnych rosyjskich gmachów państwowych do dyspozycji
tego resortu na cele szkolne]**

Ministerstwo
Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
Warszawa, dn. 3 grudnia 1918 r.

Wniosek
Ministra W.R. i O.P.
na RADĘ MINISTRÓW

Za czasów rosyjskich Szkolnictwo Królestwa Polskiego było, jak wiadomo, niesłychanie upośledzone nie tylko przez wyrugowanie zeń języka polskiego, ale pod względem ilościowym. Ilość szkół była tak mała, że nie zaspakajała nawet w drobnej części potrzeb społeczeństwa. Po ustąpieniu Rosjan społeczeństwo, chcąc wynagrodzić tyloletnie zaniedbanie, rzuciło się do zakładania szkół, tak że ich ilość w porównaniu z czasami rosyjskimi wielokrotnie wzrosła zarówno w zakresie szkolnictwa elementarnego, jak średniego i seminariów nauczycielskich. Wobec tego rozrostu ilość pozostałych z czasów rosyjskich budynków szkolnych, już wówczas niewystarczająca dla istniejących szkół, nie może zaspokoić nawet w niewielkim procencie bieżących potrzeb szkolnych. Tymczasem mimo tego na każdym kroku spotyka się zjawisko, że dawne budynki szkolne bywają zajmowane przez różne urzędy i instytucje państwowe, nie mające nic ze szkołą wspólnego. Nie da się to umotywić istotną potrzebą, albowiem w innych budynkach rządowych, w których za czasów rosyjskich mieściła się b. wielka maszyna biurokratyczna rosyjska, oraz liczne rosyjskie załogi, na pewno pomieszczą się nowo powstające polskie urzędy państwowe i niewielka garstka wojska polskiego. Państwo zaś nie może dopuścić aby w ogóle, a szczególnie bez należytego uzasadnienia, tysiące polskiej młodzieży marnowało swoje zdrowie i siły przebywaniem w lokalach szkolnych, przeważnie pod względem higienicznym wprost fatalnych, które w dodatku nie dają warunków zadawalającego, ukształtowania pracy naukowej i wychowawczej.

Z tych powodów Ministerstwo W.R. i O.P. przedkłada Radzie Ministrów do uchwalenia następujący wniosek:

Gmachy Państwowe, służące za czasów rosyjskich celom szkolnym, przekazuje się Ministerstwu Oświaty, które użyje ich na pomieszczenie szkół. Przekazanie takiego gmachu innemu Ministerstwu do użycia na inne cele możliwe jest tylko w nader wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych istotnie niezbędną potrzebą;

może ono nastąpić tylko za uchwałą Rady Ministrów, po wysłuchaniu opinii Ministerstwa W.R. i O.P.

Minister:
/-/ J.K. Prauss.

°Załącznik do punktu 6. N° 5°

[Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych] o bezpłatnych kwaterach dla prowincjonalnych urzędników cywilnych

I-2210

27 listopada [191]8

DO
RADY MINISTRÓW

O bezpłatnych kwaterach dla
prowincjonalnych urzędników
cywilnych.

Motywy wniosku.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych celem utrzymania kontaktu z komisarzami powiatowymi, zwłaszcza w obecnej dobie organizacji urzędów prowincjonalnych, zmuszone jest wzywać komisarzy i wyższych urzędników administracji do Warszawy dla załatwienia pilnych spraw służbowych. Brak mieszkań i przepełnienie hoteli w stolicy niezmiernie utrudnia pobyt w Warszawie wzywanych urzędników, narażając ich przy tym na niepomiernie duże wydatki hotelowe.

Wobec powyższego Ministerstwo ma zaszczyt przedstawić do zatwierdzenia Rady Ministrów następujący

Wniosek.

Przepisy o bezpłatnych kwaterach
dla prowincjonalnych urzędników
cywilnych.

1. Wyżsi urzędnicy administracyjni, stale urzędujący poza Warszawą, w razie przyjazdu w sprawach służbowych do stolicy na wezwanie właściwego Ministra, mogą korzystać z bezpłatnej kwatery przez czas swego pobytu w stolicy, nie dłużej jednak jak w ciągu 72 godzin, o ile uzyskają stosowne zaświadczenie piśmienne właściwego Ministra, lub jego zastępcy.

2. Zaświadczenie winno zawierać: 1) imię i nazwisko urzędnika, 2) jego stanowisko służbowe, 3) powód przyjazdu, 4) stwierdzenie prawa do bezpłatnej kwatery, 5) określenie terminu pobytu w Warszawie lub terminu korzystania z kwatery, 6) datę dnia, w którym zaświadczenie wydano, i 7) podpis Ministra lub jego zastępcy i pieczęć Ministerstwa.
3. Po otrzymaniu zaświadczenia przyjezdny winien się zgłosić do Głównej Komendy Placu, która na odwrotnej stronie zaświadczenia wskaże przeznaczoną mu kwaterę oraz jej cenę.
4. Przybywszy na kwaterę przyjezdny obowiązany jest złożyć zaświadczenie na ręce właściciela lub rządcy hotelu albo gospody, z chwilą zaś opuszczenia kwatery odnotować na zaświadczeniu dzień i godzinę wyjazdu i uczynioną adnotację stwierdzić swoim podpisem.
5. Opłatę za kwaterę asygnuje właścicielowi hotelu lub gospody to Ministerstwo, które zaświadczenie wydało, potrącając zapłaconą lub przypadającą do zapłaty kwotę z diet należnych przyjezdnemu urzędnikowi.

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ...

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem
PREZYDENT MINISTRÓW

°Załącznik do punktu 8. N° 6°

Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w przedmiocie trybu zgłaszania wniosków na posiedzenia Rady Ministrów

2 grudnia [191]8

Dz. gł. 3898/18.

Wniosek

Ministerstwa Przemysłu i Handlu w przedmiocie
trybu zgłaszania wniosków na posiedzenia Rady Ministrów

Rada Ministrów Republiki Polskiej na posiedzeniu w dn. ... uchwała co następuje:

Art. I. Wnioski zgłaszane przez poszczególne Ministerstwa na Radę Ministrów winny być uprzednio przesłane do Biura Prezydyjnego Rady Ministrów w 18 egzemplarzach.

Art. II. Biuro Prezydyjne winno niezwłocznie po otrzymaniu wniosku rozesłać jego odpisy wszystkim Ministerstwom.

Art. III. O złożeniu wniosku do Biura Prezydialnego właściwy Minister komunikuje na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów.

Art. IV. Sprawa poruszona we wniosku może być wniesiona na porządek dzienny posiedzenia Rady Ministrów nie wcześniej jak w tydzień po rozesłaniu wniosku Ministerstwu.

Art. V. W wypadkach nagłych termin powyższy może być skrócony, przy czym jednakże nagłość wniosku powinna być w motywach do niego uzasadniona. W każdym razie wnioski mogą być rozpatrywane przez Radę Ministrów nie wcześniej jak nazajutrz po rozesłaniu ich poszczególnym Ministerstwom.

Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem dn. ... 1918 r.

Motywy.

W dotychczasowej praktyce Rady Ministrów, zdarzały się niejednokrotnie wypadki zgłaszania przez poszczególne Ministerstwa wniosków dotyczących innych Ministerstw, w szczególności Ministerstwa Przemysłu i Handlu – bez zawiadomienia o tym zainteresowanego Ministerstwa. Na skutek tego, na Radzie Ministrów przechodzą wnioski, co do których Ministerstwo Przemysłu i Handlu nie ma możliwości przygotować swojej opinii, pomimo, iż poruszane we wniosku sprawy należą do jego kompetencji. W ten sposób w działalności Ministerstw wprowadza się chaos i utrudnia się przeprowadzenie pomiędzy nimi racjonalnego podziału pracy.

Dla zapobieżenia złemu, które przybiera zatrważające rozmiary, niezbędne jest komunikowanie wszystkim Ministerstwom każdego zgłaszanego na Radę Ministrów wniosku w takim terminie, ażeby poszczególne Ministerstwa mogły do rozpraw nad wnioskiem gruntownie się przygotować.

Minister Przemysłu i Handlu
Szef Sekcji

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

17

PROTOKÓŁ 17-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 6 grudnia 1918 [r.]

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Kultury i Sztuki	ob. Medard Downarowicz
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. Władysław Byrka
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] Rolnictwa	ob. Stanisław Janicki
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] Apropowiz[acji]	ob. Janusz Machnicki
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
O.P. i O.S.	ob. Franciszek Sokal
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Komunikacji	
Szef Biura Prezydyjnego	ob. dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	ob. dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 8 m. 35 wiecz[orem].

1. Przyjęto postawienie na porządek dzienny, zaraz po odczytaniu protokołu: dekretu w przedmiocie utworzenia kancelarii cywilnej Naczelnika Państwa, rozporządzenia o tymczasowych etatach dla urzędników tej kancelarii, wniosku o mianowanie dra Alfreda Wysockiego Dyrektorem P.A.T., tudzież budżetu Ministerstwa Kultury i Sztuki.

2. Protokół 16-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 5-go grudnia b.r. odczytano i przyjęto.

3. ^bZałącznik N° 2. ^b Przyjęto w drugim czytaniu dekret w przedmiocie utworzenia kancelarii cywilnej Naczelnika Państwa.

4. ^bZałącznik N° 3. ^b Przyjęto rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie tymczasowych etatów dla urzędników kancelarii Naczelnika Państwa.

5. Wniosek o przedstawieniu Naczelnikowi Państwa propozycji na zamianowanie dra Alfreda Wysockiego Dyrektorem P.A.T. w charakterze i z poborami Szefa Sekcji przyjęto.

6. ^bZałącznik N° 4.^b Budżet Ministerstwa Kultury i Sztuki na miesiąc grudzień uchwalono.

7. Przyjęto wniosek Min[istra] Downarowicza o przedstawienie Naczelnikowi Państwa propozycji na mianowanie Jana Heyricha⁶⁸ Szefem Sekcji Ministerstwa Kultury i Sztuki.

8. ^bZałącznik N° 5.^b Projekt zasiłków dla rodzin członków M.L., przedstawiony przez ob. Ministra Thugutta, napotyka na zasadniczy sprzeciw Kierownika Min[isterstwa] Skarbu, który po dyskusji stawia wniosek na podniesienie żołądu M.L. do 5 Mk dziennie oraz przyznanie wojennego dodatku drożyznianego w kwocie dziennie 3 Mk w Warszawie, Łodzi i Zagłębiu, a 2½ Mk w b. miastach gubernialnych z tym, że pewne centra fabryczne mogą być podniesione do jednej lub drugiej kategorii rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Wniosek ten przyjęto.

9. ^bZałącznik N° 6.^b Naczelnik Urzędu Patentowego dr Kryżan referuje ustawy patentowe, z których ustawę o urzędzie patentowym przyjęto, przemianowując ją na „dekret tymczasowy”, tudzież uchwalając następujące zmiany:

- a) w art. 2 na końcu dodano zdanie: „asesorowie nie są urzędnikami państwowymi”,
- b) w art. 3 słowa „przedstawienie” aż do „ministrów” zastąpiono słowami „propozycje prezydenta ministrów i wniosek właściwego ministra”,
- c) w art. 5 skreślono zdanie od „liczbę” po „handlu”,
- d) w art. 6 zastąpiono słowa „osobom z wyższym, zwłaszcza technicznym wykształceniem” słowami „siłom fachowym”,
- e) w art. 7 skreślono słowa „tudzież określenie” oraz „należy do atrybucji Ministra Przemysłu i Handlu”, dodano zaś po słowie „liczbę” słowa „tudzież liczbę radców każdego wydziału i asesorów określa Minister Przemysłu i Handlu”,
- f) do art. 8 dodano na końcu zdanie „świadectwa ochronne na prawo własności wzorów rysunkowych i modeli wydaje prezes Urzędu Patentowego”,
- g) w art. 9 skreślono słowa od „oraz” do „przewodniczącego”,
- h) w art. 12 zmieniono słowa „z herbem Państwa” na „państwową” oraz „Państwa Polskiego” na „Republiki Polskiej”.

10. Traktowanie reszty ustaw patentowych uchwalono odroczyć.

11. Wniosek ob. Ministra Thugutta w sprawie bezpłatnych przejazdów kolejami urzędników cywilnych wywołuje sprzeciw ob. Prezydenta i innych;

⁶⁸ Powinno być Heuricha.

po dłuższej dyskusji zdecydowano zwołanie przez Ministerstwo Komunikacji konferencji międzyministerialnej, celem uchwalenia dla urzędników stale lub często służbowo jeździć muszących koniecznych ułatwień w formie stałych biletów miesięcznych, wzgl. rocznych, tudzież faktycznych udogodnień.

12. Wniosek co do Inspekcji Pracy uchwalono traktować jutro, jako pierwszy punkt po odczytaniu protokołu.

13. Traktowanie wniosku w sprawie podwyżki dodatku ekonomicznego dla urzędników uchwalono ze względu na nieobecność Kierownika Min[isterstwa] Skarbu odroczyć do jutra.

14. Ob. Minister Iwanowski cofnął wniosek o kredyt jednego miliona marek na częściowe uruchomienie przemysłu hutniczego.

15. Uchwalono przedstawione przez Podsekretarza Stanu Machnickiego wnioski w sprawie:

- a) ^bZałącznik] N° 7.^b podwyższenia kapitału państwowego Urzędu Zbożowego do 50 milionów marek, i wydania Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej odpowiedniego zabezpieczenia przez Min[isterstwo] Skarbu,
- b) ^bZałącznik] N° 8.^b wyasygnowania 900 000 marek na wypłacenie odszkodowania po 600 marek robotnikom w liczbie 1500, zwolnionym po przejściu magazynów na Powązkach pod zarząd władz polskich,
- c) ^bZałącznik] N° 9.^b kredytu 1½ miliona marek dla Państwowego Urzędu Ziemiaczanego za gwarancją Ministerstwa Skarbu.

16. Zdecydowano odłożyć traktowanie wniosku w sprawie utworzenia Państwowej Rady Apropowizacyjnej do poniedziałku, 9 grudnia 1918 r., a wniosku w sprawie kredytu zwrotnego w sumie 200 000 marek dla wskrzeszenia Centrali Apropowizacyjnej w Białej do najbliższego posiedzenia.

17. Ob. Prezydent porusza kwestię wyrębów lasów i spekulacji drzewem i wzywa Podsekretarza Stanu Min[isterstwa] Rolnictwa do przedłożenia wniosku w tej materii.

18. Upoważniono ob. podsekretarza Stanu Janickiego do wydzierżawiania majątków donacyjnych, jak za czasów okupacji, nadal na jeden rok od 1 stycznia 1919.

19. Ob. Minister Iwanowski komunikuje fakt, zaszły w fabryce jedwabiu Akc. Tow. Włoskiego, i odczytuje notatkę dziennikarską o zwróceniu się Komitetu Wykonawczego Rad Robotniczych do Rządu Sowietów w sprawie położenia aresztu na majątku i depozytach w Rosji przemysłowców z Królestwa⁶⁹, po czym wywiązuje się poufna dyskusja na temat stosunków wewnętrznych.

⁶⁹ Rząd sowiecki – nie uznając państwa polskiego, jakim było Królestwo Polskie – przystąpił po klęsce Niemiec do represji wobec jego obywateli na terytorium Rosji. Nastąpiło zamknięcie biur przedstawicielstwa Rady Regencyjnej w Moskwie. Pismo Gieorgija Cziczierina

20. Uchwalono porządek dzienny następnego posiedzenia, wyznaczonego na sobotę, dnia 7 grudnia 1918 r.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 12 m. 25 w nocy.

†Moraczewski Jędrzej†

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 17-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 6 grudnia 1918 r.
2. Dekret w przedmiocie utworzenia Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa⁷⁰.
3. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie tymczasowych etatów dla urzędników w Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa.
4. [Ministerstwo Sztuki i Kultury. Lista etatów za grudzień 1918 r.]⁷¹.
- 4a. Wykaz wydatków natychmiastowych na urządzenie biura Ministerstwa Sztuki i Kultury⁷².
5. Budżet miesięczny Milicji Ludowej.
6. Dekret tymczasowy o Urzędzie Patentowym⁷³.
7. [Wniosek Ministerstwa Aprowizacji w sprawie podwyższenia kapitału Państwowego Urzędu Zbożowego].
8. [Wniosek Ministerstwa Aprowizacji dotyczący wyasygnowania pieniędzy na opłacenie zwolnionych robotników]⁷⁴.
9. [Wniosek Ministerstwa Aprowizacji dotyczący uchwalenia kredytu dla Państwowego Urzędu Ziemiaczanego]⁷⁵.

do Leona Wasilewskiego w tej sprawie z 29 listopada 1918 r. zawierało odmowę uznania przedstawicielstwa ustanowionego przez Radę Regencyjną – jako rządu narzuconego polskim „robotnikom i włościanom”. Zob. *Sprawy polskie na Konferencji Pokojowej w Paryżu w 1919 r. Dokumenty i materiały*, t. 2, red. R. Bierzanek, J. Kukułka, Warszawa 1967, s. 152–153.

⁷⁰ Nie publikuje się.

⁷¹ Nie publikuje się.

⁷² Nie publikuje się.

⁷³ Nie publikuje się.

⁷⁴ Nie publikuje się.

⁷⁵ Nie publikuje się.

Porządek dzienny
17-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 6 grudnia 1918 r.

1. Odczytanie protokołu z poprzedniego posiedzenia.
2. Ustawy patentowe.
3. Projekt dekretu o inspekcji pracy i przepisy o wynagrodzeniu urzędników inspekcji pracy.
4. Wniosek w sprawie poborów urzędników i oficjalistów w instytucjach państwowych.
5. Wniosek o kredyt 1 miliona marek na częściowe uruchomienie przemysłu hutniczego.
6. Bezpłatne przejazdy urzędników cywilnych kolejami.
7. Zasiłki dla rodzin członków milicji.
8. Wnioski Min[istra] Aprowizacji o kredyt dodatkowy 10 milionów marek, tudzież 1½ miliona marek dla Urzędów Ziemniaczanych.
9. Dekret o państwowej Radzie Aprowizacyjnej.
10. Wniosek Min[istra] Aprowizacji o zwrotną pożyczkę w kwocie 1 miliona mk.
11. Sprawy bieżące.

°Załącznik do punktu 4. N° 2°

ROZPORZĄDZENIE
Rady Ministrów w przedmiocie tymczasowych etatów dla urzędników
Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa

Na podstawie dekretu w przedmiocie utworzenia Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa z dnia 11 grudnia 1918 r.⁷⁶ postanawia Rada Ministrów co następuje:

Art. 1.

Oprócz ustalonego dekretem z dnia 11 grudnia 1918 r. etatu szefa Kancelarii Cywilnej, ustala się następujące tymczasowe etaty według tabeli płac urzędników państwowych:

1 referent z płacą kategorii	V-a
1 " " "	VI
2 " " "	VII

⁷⁶ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 20, poz. 59.

2 kancelistów	”	”	IX
1 ”	”	”	X
2 maszynistki	}		według umowy, stosownie do norm płacy, przyjętych w Ministerstwach.
2 telefonistki			
1 woźny			
1 goniec			

Art. 2.

Urzędnicy do szczególnych poruczeń w liczbie 4-ch (art. 6 dekretu) nie wchodzący w skład Kancelarii Cywilnej, wynagradzani będą według kategorii płac urzędników państwowych, wskazanej w dekreście nominacyjnym.

Warszawa, dn. 11 grudnia 1918.

Prezydent Ministrów
-/ Moraczewski

°Załącznik do punktu 8. N° 5°

BUDŻET MIESIĘCZNY MILICJI LUDOWEJ

Biorąc za podstawę:

- 1) Żołd skoszarowanych członków Milicji Ludowej wynosi na osobę 5 Mk dziennie, miesięcznie 150 Mk.
- 2) Całodzienne utrzymanie jednego człowieka 5 Mk dziennie, miesięcznie 150 Mk.
- 3) Dodatki drożyzniane, w Warszawie, Łodzi i Zagłębiu dziennie Mk 3, mies. Mk 90, w miastach dawn. gubernialnych Mk 2,50, mies. Mk 75 (inne miejscowości MSW w porozumieniu z Min[isterstwem] Skarbu może podnosić do I-szej lub II-ej kategorii). Przyjmujemy jako podstawę dla przeciętnego budżetu połowę ludzi a Mk 2,50 dziennie, mies. Mk 75.
- 4) Dodatki dla podoficerów miesięcznie Mk 50.
- 5) Pensje Mk 600 mies. dla nieskoszarowanych członków M.L. (oficerowie, komendanci kompanii i samodzielnych oddziałów M.L., członkowie Komend okręgowych etc.).
- 6) Pensje Mk 700 mies. dla komendantów okręgowych.
- 7) Pensje Mk 900 mies. dla członków Wydziału M.L. i Komendy Głównej.
- 8) Pensja 1200 Mk mies. dla Komendanta głównego M.L.
- 9) Pensje 400 Mk miesięcznie (przy 8-godzinnym dniu pracy) dla kancelistów i służby.
- 10) Pensje dla rzemieślników, przeciętnie 600 Mk miesięcznie.
- 11) Wydatki kancelaryjne, rozjazdy, sanitariat i inne – Mk 300 000 mies.
- 12) Dodatki na umundurowanie Mk 500 mies.

O t r z y m u j e m y:

a) żołd dla 60 komp. piechoty	(9900 l. a Mk 150)	Mk	1 485 000
b) " " 30 O.K.M.	(1020 l. " 150)	"	153 000
c) dodatki dla podoficerów	(1980 l. " 50)	"	99 000
d) " drożyniane dla Warszawy, Łodzi i Zagłębia	(1825 l. " 90)	"	164 250
e) " drożyniane dla połowy ludzi po Mk 2.50	(4572½ l. " 75)	"	342 937,50
f) żołd orkiestry	(25 l. " 200)	"	5 000
g) pensje członków W.M.L.	(16 l. " 900)	"	14 400
h) pensja Komendanta głównego	(1 czł. " 1200)	"	1 200
i) pensje Komendantów okręgowych	(14 l. " 700)	"	9 800
j) pensje członków Komend okr.	(84 l. " 600)	"	50 400
k) żołd Korpusu instruktorów	(25 l. " 200)	"	5 000
l) pensje funkcjonari. specjalnych	(400 l. " 600)	"	240 000
m) pensje kancelistów i służby	(420 l. " 400)	"	168 000
n) pensje rzemieślników	(200 l. " 600)	"	120 000
o) wydatki kancel., rozjazdy, sanitariat etc.		"	300 000
p) dodatki na umundurowanie		"	500 000
r) pensje 90 Komendantów oddziałów oficerów	(90 l. " 600)	"	54 000
s) zaprowiantowanie	(10 660 l. " 150)	"	1 599 000
	Razem Marek		5 310 987,50

„Załącznik do punktu 15a. No 7^c

**[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie podwyższenia kapitału
Państwowego Urzędu Zbożowego]**

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Motywy wniosku.

Wyznaczenie dodatkowych kontyngentów zbożowych i znaczne podwyższenie cen zboża, płaconych producentom, wywołuje konieczne zwiększenie zakładowego kapitału Państwowego Urzędu Zbożowego.

Kapitał ten wynoszący obecnie czterdzieści milionów marek musi być powiększony co najmniej do pięćdziesięciu milionów.

Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa wyraziła gotowość pozostawienia do dyspozycji Ministerstwa Apropowizacji na potrzeby Państwowego Urzędu Zbożowego potrzebnej sumy dziesięć milionów marek, o ile takowa zabezpieczoną będzie obligami Skarbu Państwa.

Treść wniosku.

Ministerstwo Apropowizacji wnosi aby Rada Ministrów zechciała uchwalić:

- 1) podwyższenie kapitału Państwowego Urzędu Zbożowego do wysokości pięćdziesięciu milionów marek,
- 2) wydanie Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej odpowiedniego zabezpieczenia przez Ministerstwo Skarbu.

Warszawa, dnia 4 grudnia 1918 roku.

Minister Apropowizacji

Wniesiono na Radę Ministrów

dnia ... 1918 roku.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

18

PROTOKÓŁ 18-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 7 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Kultury i Sztuki	ob. Medard Downarowicz
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. Władysław Byrka
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Minister	ob. Marian Malinowski
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] Rolnictwa	ob. Stanisław Janicki
Kierownik Min[isterstwa] Spraw Wojskowych	ob. pułk. Jan Wroczyński
Szef Biura Prezydzialnego	ob. Władysław Wróblewski
Szef Sekcji Min[isterstwa] O.P. i O.S.	ob. Franciszek Sokal
Szef Sekcji Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych	ob. inż. Jakimowicz
Protokółuje	ob. dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 8 m. 35 wiecz[orem].

1. Protokół z 17-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 6 grudnia b.r. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik] N° 2.^b Ob. Minister Ziemięcki referuje projekt dekretu o Inspekcji Pracy, który po ogólnej i szczegółowej dyskusji przyjęto z przemianowaniem na „Dekret tymczasowy o urządzeniu i działalności Inspekcji Pracy” oraz z następującymi uwagami i zmianami:

- a) przy art. 1 ob. Podsekretarz Janicki domaga się wyłączenia z pod przepisów o Inspekcji Pracy całej gałęzi rolnictwa; ob. Prezydent wyjaśnia, że inspekcja pracy odnośnie do rolnictwa będzie mieć miejsce dopiero wówczas, gdy będą istniały przepisy o ochronie pracy najemnej także

w tej dziedzinie. Wniosek ob. Ministra Iwanowskiego o zastąpienie drugiej części tego artykułu zdaniem „reguluje wzajemne stosunki pracy i kapitału” upadł, zyskując tylko 3 głosy,

- b) art. 4 przyjęto przeciw głosowi Ministra Przemysłu i Handlu, który żądał poprawki przez uwzględnienie w niej tego Ministerstwa,
- c) art. 5 przyjęto z dodatkiem na końcu „odnośnie do fabryk wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych”,
- d) art. 6 przyjęto z dodatkiem po „wykształceniem i” słów „praktyką oraz”,
- e) w art. 8 skreślono „co najmniej średnie wykształcenie i”,
- f) art. 9 nadano następujące brzmienie: „Przy inspektorach pracy czynni są mężowie zaufania robotników, zatwierdzani, jako asystenci przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej. Liczbę i zakres działania asystentów określi rozporządzenie Ministerstwa O.P. i O.S.”,
- g) w art. 10 dodano po słowie „działalności” słowa „i siedzibę”, a na końcu słowa „w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu”,
- h) w art. 11 pod 2) zastąpiono słowo „rozporządzenia” słowem „zarządzenia”.

Punkt 15 skreślono.

- i) w art. 13 skreślono część zdania od słów „z wyjątkiem” aż po „robotników”,
- k) w art. 15 resztę punktu 5 od słów „co do punktu” skreślono,
- l) w art. 16 wstawiono po słowie „kompetencje” zdanie „o ile nie zostały przez powyższe artykuły zmienione, a”.

W punkcie 2-gim po pauzie słowa „przysługują komisji międzyministerialnej pod przewodnictwem”.

W punkcie 3-im przed słowem „inspektorom” dodano „przysługują”⁷⁷.

3) ^bZałącznik N° 3.^b Przepisy tymczasowe o wynagrodzeniu urzędników inspekcji pracy przyjęto z następującymi zmianami:

- a) w art. 2 skreślono drugie zdanie,
- b) w art. 4 zastąpiono słowo „urzędnikiem V b” słowem „urzędnikiem VI”, a drugi ustęp skreślono,
- c) art. 6, 9 i Przepisy Przechodnie skreślono całkowicie⁷⁸.

4) Na tym skutkiem nieobecności dalszych wnioskodawców oraz braku czasu zakończono posiedzenie, nie wyczerpawszy porządku dziennego, o godz. 11.25 w nocy.

^fMoraczewski Jędrzej^f

⁷⁷ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 5, poz. 90.

⁷⁸ Dekret został podpisany przez Naczelnika Państwa 3 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 5, poz. 90.

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 18-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 7 grudnia 1918 r.
2. Projekt dekretu o tymczasowym urządzeniu i działaniu Inspekcji Pracy⁷⁹.
3. Przepisy tymczasowe o wynagradzaniu urzędników Inspekcji Pracy⁸⁰.
4. Rozporządzenie Ministerialne o podziale okręgów i obwodów Inspekcji Pracy.

[Załącznik c^No 1^c]

Porządek dzienny 18-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 7 grudnia 1918 r.

1. Odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia.
2. Projekt dekretu o Inspekcji pracy i wynagrodzeniu urzędników inspekcji pracy.
3. Organizacja i budżet akcji doraźnej pomocy dla bezrobotnych.
4. Komitet Odbudowy Kraju (Urząd Robót Publicznych).
5. Wniosek Min[istra] Aprowizacji w sprawie utworzenia Straży Kresowej. ^{ci....ic}
6. Wniosek Min[istra] Rolnictwa w sprawie ochrony majątku nieobecnych właścicieli.
7. Wniosek w sprawie zarządu państwowego nad majątkiem.
8. Wniosek Min[istra] Sprawiedliwości.
9. Spółki Akcyjne.
10. Sprawy bieżące.

Rozporządzenie Ministerialne o podziale okręgów i obwodów Inspekcji Pracy

Na mocy artykułu 10 dekretu o tymczasowym urządzeniu i działaniu inspekcji pracy ustanawia się na ziemiach b. Królestwa Polskiego 7 okręgów inspekcji pracy z 27-ioma obwodami inspekcji pracy.

I okręg miasto st. Warszawa i powiat warszawski.

⁷⁹ Nie publikuje się.

⁸⁰ Nie publikuje się.

- I obwód m.st. Warszawa I.
 - II obwód m.st. Warszawa II.
 - III obwód m.st. Warszawa III.
 - IV obwód powiat warszawski.
- } Miejsce urzędowania Warszawa.

II okręg Ziemia Warszawska i Płocka (oprócz m.st. Warszawy i powiatu warszawskiego)

I obwód powiaty: błoński, grójecki, nowomiński, i radzyński.

Miejsce urzędowania Warszawa.

II obwód powiaty: łowicki, sochaczewski, Skierniewicki i rawski.

Miejsce urzędowania Łowicz.

III obwód powiaty: włocławski, nieszawski, gostyński, kutnowski.

Miejsce urzędowania Włocławek.

IV obwód powiaty: płocki, lipnowski, rypiński, sierpcki, płoński.

Miejsce urzędowania Płock.

V obwód powiaty: mławski, ciechanowski, przasnyski, makowski, pułtuski.

Miejsce urzędowania Mława.

III okręg Łódź i okolice i Ziemia Kaliska.

I obwód Łódź I

Miejsce urzędowania Łódź.

II obwód Łódź-II.

Miejsce urzędowania Łódź.

III obwód – Łódź-III.

Miejsce urzędowania Łódź.

IV obwód powiaty: łódzki, brzeziński, łaski.

Miejsce urzędowania Łódź.

V obwód powiaty: kaliski, wieluński, sieradzki, turecki, "Miasto Kalisz".

Miejsce urzędowania Kalisz.

VI obwód powiaty: łączycki, koniński, słupecki, kolski.

Miejsce urzędowania Łęczycza.

IV Okręg Częstochowa i Zagłębie Dąbrowieckie.

I obwód powiaty: częstochowski, noworadomski, piotrkowski.

Miejsce urzędowania Częstochowa.

II obwód – Sosnowiec.

Miejsce urzędowania Sosnowiec.

III obwód powiaty: będziński, olkuski.

Miejsce urzędowania Będzin.

V Okręg Ziemia Radomska i Kielecka (bez powiatu olkuskiego).

I obwód Kielce, powiaty: Kielecki, Opatowski, Iłżecki, sandomierski.

Miejsce urzędowania Kielce.

II obwód powiaty: radomski, kozienicki, opoczyński, koński.

Miejsce urzędowania Radom.

III obwód powiaty: włoszczowski, jędrzejowski, miechowski, pińczowski, stopnicki.

°Miejsce urzędowania Miechów.°

VI Okręg Ziemia Lubelska.

I obwód powiaty: lubelski, nowoaleksandryjski, garwoliński, krasnostawski.

Miejsce urzędowania Lublin.

II obwód powiaty: chełmski, °lukowski,° radzyński, włodawski, lubartowski.

Miejsce urzędowania Chełm.

III obwód powiaty: zamojski, Janowski, biłgorajski, tomaszowski, hrubieszowski.

Miejsce urzędowania Zamość.

VII Okręg. Ziemia Łomżyńska, Suwalska, Siedlecka (północna część).

I obwód powiaty: łomżyński, ostrołęcki, kolneński, szczuczyński, mazowiecki.

Miejsce urzędowania Łomża.

II obwód powiaty: siedlecki, węgrowski, ostrowski, janowski, sokołowski, bialski.

Miejsce urzędowania Siedlce.

III obwód powiaty: suwalski, augustowski, sejneński, kalwaryjski, wołkowyski, mariampolski, władysławowski.

Miejsce urzędowania Suwałki.

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

19

PROTOKÓŁ 19-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 9 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Minister	ob. Marian Malinowski
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Min[isterstwa] Spraw Wojskowych	pułk. Jan Wroczyński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Roln. i D.P.	ob. Stanisław Janicki
Dyrektor Urzędu Robót Publicznych	ob. Cywiński
Wiceminister Min[isterstwa] Sprawiedliwości	ob. Makowski
Szef Biura Prezydyjnego	dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	Aleksander Chrzyszczewski

Początek posiedzenia o godz. 8-ej m. 30 wieczorem.

1. Postanowiono opublikować w prasie oświadczenie, że Rząd Polski nie przyjmuje odpowiedzialności za zobowiązania, które nie zostały podpisane przez Prezydenta Ministrów i właściwego Ministra.

2. Ob. Minister Supiński, komunikując relacje, które otrzymał o zajściach lwowskich, z których wynika, że ludność żydowska padła ofiarą strasznych okrucieństw i nadużyć⁸¹, proponuje wysłanie na miejsce z ramienia Rządu komisji

⁸¹ W dniu opanowania Lwowa przez Polaków (22 listopada) i opuszczenia miasta przez oddziały ukraińskie miał miejsce pogrom Żydów, w trakcie którego zginęło ponad 40 osób. 22 i 23 listopada 1918 r. doszło do rabunków (również podpaleń) i zabójstw. Ludność żydowska poparła działania Ukraińców mające na celu opanowanie miasta.

śledczej⁸², która by winnych pociągnęła do odpowiedzialności. Ob. Prezydent Ministrów, wypowiadając pogląd, że rozmiary zajęć lwowskich przez Żydów znacznie przesadzone zostały, zgadza się na wysłanie komisji śledczej w przekonaniu, że wyświetlenie faktycznego stanu rzeczy uwolni ludność Lwowa od przesadnych i nieuzasadnionych zarzutów.

Postanowiono wysłać komisję śledczą, składającą się z trzech cywilnych i dwóch wojskowych.

3. ^bZałącznik] N° 1.^b Przyjęto referowany przez ob. Ministra Ziemięckiego projekt w sprawie pomocy dla bezrobotnych ze zmianą ostatniego punktu, asygnując nie 100 a 20 milionów marek na pierwsze potrzeby akcji niesienia pomocy dla bezrobotnych.

W czasie obrad nad tym projektem ob. Minister Minkiewicz zaznaczył, że byłoby pożądane, ażeby część pieniędzy, przeznaczonych na zapomogi, była użyta na uruchomienie zakładów przemysłowych, szczególnie tych, które się znajdują pod zarządem Związków Komunalnych, przez udzielenie im taniego kredytu.

Ob. Janicki, przyłączając się do zdania ob. Minkiewicza, zauważył, że kwestia bezrobotnych staje się dlatego tak palącą, że nie ma widoków na uruchomienie fabryk, a brak chęci w tym kierunku u przemysłowców tłumaczy się niepewnością ogólnego położenia i obawą przed wywłaszczeniem.

4. ^bZałącznik] N° 2.^b Przyjęto wniosek w sprawie wyasygnowania kredytów na roboty publiczne z następującymi zmianami:

- a) Punkt 1 skreślono,
- b) Punkt 2 ustalono w następującej redakcji:
„Dla wykonania doraźnie potrzebnych robót publicznych Rada Ministrów uchwała utworzyć Urząd Robót Publicznych przy Min[isterstwie] Opieki Społecznej i Ochrony Pracy.”
- c) Punkt 3 skreślono.
- d) Punkt 4-ty oznaczono numerem 2-im i wstawiono po słowie „budżet” słowa „szemat organizacyjny” i skreślono słowa „całego” i „Ministerstwa”
- e) Punkt 5-y oznaczono numerem 3-im i przyjęto w następującej redakcji:
„Rada Ministrów zatwierdza tymczasowy budżet Urzędu Robót Publicznych na miesiąc grudzień w sumie, mającej się ustalić w porozumieniu z Min[isterstwem] Opieki Społecznej i Ochrony Pracy Urzędu Robót Publicznych i Min[isterstwem] Skarbu”.
- f) Punkt 6-y oznaczono numerem 4-tym i przyjęto, skreślając słowa „ewentualnie Ministra Robót Publicznych” i wstawiając po słowie „wydawania” słowa „w porozumieniu z zainteresowanymi Ministerstwami”.

⁸² Mowa o Nadzwyczajnej Komisji Śledczej pod przewodnictwem sędziego Zygmunta Rymowicza.

g) Punkt 7-my i 8-my skreślono, a natomiast wprowadzono punkty 5 i 6 w redakcji następującej:

„5) Utworzyć przy Ministerstwie Pracy Komitet Międzyministerialny, złożony z przedstawicieli następujących Ministerstw: Pracy, Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa, Skarbu, Komunikacji i Spraw Wojskowych, który decydować będzie o rozpoczęciu i sposobie wykonania projektów Robót Publicznych, przygotowanych przez Urząd Robót Publicznych.

Każdy z przedstawicieli poszczególnych Ministerstw ma prawo odwołać się do uchwały Rady Ministrów.

[...] ⁸³ rek na grudzień b.r. i na pierwsze miesiące roku 1919 celem wykonania najpilniejszych robót.

Po przedłożeniu i zatwierdzeniu przez Komitet Międzyministerialny konkretnych planów, sumy odnośne będą z tego kredytu asygnowane Ministerstwu Pracy i Opieki Społecznej”.

5. ^bZałącznik N° 3. ^b Przyjęto budżet wydatków komisariatu przy zarządzie st.m. Warszawy, postanawiając, że budżet ten obciąży Zarząd st.m. Warszawy.

6. ^bZałączniki N° 4 i 5. ^b Przyjęto przedłożone przez ob. Kierownika Ministerstwa Rolnictwa i D.P. projekty dekretów w przedmiocie ochrony majątków nieobecnych, oraz w przedmiocie zarządu państwowego nad majątkiem prywatnym. Ten ostatni z następującymi zmianami:

a) W artykule 2-im po słowach „wymienionych poniżej” wstawiono „a także przedsiębiorstwa przemysłu rolnego i leśnego”,

b) W art. 12-tym dodano:

„Zarządy państwowe, powołane na mocy dekretów z 23 listopada, czynne będą nadal, stosownie do postanowień niniejszego dekretu”.

7. ^bZałącznik N° 6. ^b Wniosek Ministerstwa W.R. i O.P. w sprawie przeznaczenia gmachów b. Korpusu Kadetów, w Al. Ujazdowskiej, na pomieszczenie klinik uniwersyteckich i zakładów naukowych Politechniki przekazano Ministerstwu Rolnictwa i D.P. z poleceniem przedstawienia w najbliższym czasie planu podziału rozporządzalnych gmachów między poszczególne urzędy.

8. ^bZałącznik N° 7. ^b Ob. Prezydent Ministrów komunikuje treść listu wystosowanego do Komisji Rządzącej ⁸⁴, ustalającego kompetencję władz galicyjskich i ich stosunek do Rządu, którą przyjęto do zatwierdzającej wiadomości.

9. Ob. Minister Thugutt zawiadamia o zamiarze wystąpienia z represjami w stosunku do Rad Miejskich w Piotrkowie i w Kielcach wobec nieprzyzwoitych i prowokujących odpowiedzi tych Rad na cyrkularz rozesłany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych z propozycją kooptowania przedstawicieli sfer robotniczych.

⁸³ Brak fragmentu tekstu.

⁸⁴ Komisja Rządząca dla Galicji, Śląska Cieszyńskiego, Orawy i Spiszu, powołana do życia jako organ władzy 25 listopada 1918 r. z siedzibą we Lwowie.

Stwierdzono, że stanowisko, zajęte przez Radę Miejską w Kielcach, która w swojej odpowiedzi zwraca uwagę na to, że Ordynacja Wyborcza może być zmieniona tylko na drodze ustawodawczej, zgodne jest najzupełniej z obowiązującymi przepisami o Ordynacji Wyborczej do rad miejskich i, że na zasadzie tych przepisów ob. Minister Spraw Wewnętrznych miałby wprowadzić prawo Radę Miejską w Kielcach rozwiązać, musiałby jednak zarządzić wybory na zasadzie dotychczas obowiązującej Ordynacji Wyborczej.

Koniec posiedzenia o godz. 12-ej m. 30 w nocy.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Załącznik do wniosku [Ministerstwa Robót Publicznych] na Radę Ministrów o pomocy dla bezrobotnych.
- 1a. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w sprawie Komitetów Niesienia Pomocy dla Bezrobotnych].
2. [Tymczasowy dekret w sprawie wyasygnowania kredytów na roboty publiczne]⁸⁵.
3. [Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych dotyczący budżetu wydatków Komisariatu przy Zarządzie st.m. Warszawy]⁸⁶.
4. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Koronnych w sprawie zatwierdzenia dekretu w przedmiocie ochrony majątku właścicieli nieobecnych]⁸⁷.
5. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Koronnych w przedmiocie majątku ruchomego i nieruchomego znajdującego się na obszarze Polski]⁸⁸.
6. [Wniosek w sprawie przeznaczenia gmachów byłego Korpusu Kadetów w Alei Ujazdowskiej na pomieszczenie klinik Uniwersytetu]⁸⁹.
7. Projekt kompetencji Komisji Rządzącej [w Galicji i na Śląsku Cieszyńskim].

^cZałącznik do punktu 3. N° 1^c

Z A Ł A C Z N I K **do wniosku [Ministerstwa Robót Publicznych] na Radę Ministrów o pomocy dla bezrobotnych**

Według danych statystycznych, pochodzących z niemieckich biur pośrednictwa pracy, ustalono, że ilość robotników, wysłanych na roboty do Cesarstwa Niemieckiego zbliża się do 800 000 ludzi.

⁸⁵ Nie publikuje się.

⁸⁶ Nie publikuje się.

⁸⁷ Nie publikuje się.

⁸⁸ Nie publikuje się.

⁸⁹ Nie publikuje się.

Jeżeli dodamy do tego robotników, powracających z Rosji i tych, którzy tracą zajęcie wobec zastój w przemyśle, to liczba bezrobotnych wzrośnie, licząc najogólniej, do 1 miliona osób.

Ilość bezrobotnych zwiększać się będzie w miarę ich powrotu z Niemiec, a zmniejszenie wydatne nastąpi przy intensywnym wprowadzeniu w życie robót publicznych.

Można przyjąć ilości bezrobotnych w przybliżeniu:

Okręgi.	1 okres do 15/I-1919 r. (do czasu powrotu z Niemiec).	2 okres do 15/IV-1919 (po powrocie).	3 okres do 15/V-1919 r. (po uruchomieniu Robót Publ.)
Łódź	90 000	250 000	150 000
Zagłębie	60 000	150 000	100 000
Częstochowa	40 000	100 000	70 000
Warszawa	50 000	200 000	100 000
Inne	—	300 000	180 000
Razem bezrobotnych	240 000	1 000 000	600 000

Przyjmując średnio koszty pomocy na pracownika 4 Mk dziennie, a na członka rodziny po 1 Mk, średnio na rodzinę (żona i 2 dzieci) 7 Mk wypadnie na:

1 okres do 15/I-19 r. 240 000 l. x 40 dni x 7 Mk = 67 200 000 Mk

2 " do 15/IV-19 r. 1 000 000 l. x 90 dni x 7 Mk = 630 000 000 Mk

3 " do 15/V-19 r. 600 000 l. x 30 dni x 7 Mk = 126 000 000 Mk

R a z e m = 823 200 000 Mk

Zanim gminy samorządowe i organizacje przemysłowców, powołane do niesienia wspólnie z Rządem pomocy dla bezrobotnych, zdołają przyjąć z wydatnym zasiłkiem na pierwsze potrzeby akcji, Skarb Państwa zechce otworzyć kredyt w ilości 100 milionów marek polskich.

Minister:

**[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w sprawie Komitetów
Niesienia Pomocy dla Bezrobotnych]**

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Motywy wniosku

Wobec masowego powrotu robotników do kraju ze Wschodu i Zachodu i zastoju w przemyśle, katastroficznie zwiększa się ilość bezrobotnych. Niewystarczającą staje się inicjatywa prywatna, instytucji samorządowych i R.G.O. Do czasu uruchomienia Robót Publicznych i przemysłu, ewentualnie do czasu przyjęcia przez Sejm Ustawodawczy Ustawy o ubezpieczeniach od bezrobocia, konieczną jest natychmiastowa wybitna i skoordynowana akcja Państwa, gmin samorządowych, instytucji społecznych, organizacji pracodawców i robotników, w przeciwnym razie, Państwo stanie w obliczu szeregu buntów głodowych i wszystkich ich następstw.

Przedmiot wniosku

1) Powołuje się do życia komitety miejscowe niesienia pomocy dla bezrobotnych, przede wszystkim w miejscowościach skupień bezrobotnych, pod przewodnictwem przedstawiciela Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, oraz udziałem przedstawicieli samorządów, instytucji społecznych, przedsiębiorców i robotników.

Skład szczegółowy, sposób i zakres działania komitetów miejscowych niesienia pomocy dla bezrobotnych określi specjalna instrukcja Ministra Pracy i Opieki Społecznej.

2) Zadaniem komitetów niesienia pomocy dla bezrobotnych będzie doraźna pomoc, okazywana wszystkim, przymusowo pozbawionym pracy, a znajdującym się bez środków utrzymania, z uwzględnieniem ich stanu rodzinnego, do czasu otrzymania pracy, przy czym pomoc ta winna być okazywaną w naturze i tylko w wyjątkowych okolicznościach może być zamienioną na pomoc pieniężną.

3) Dla skoordynowania działania miejscowych Komitetów Niesienia Pomocy dla Bezrobotnych tworzy się przy Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej Centralny Komitet Pomocy dla Bezrobotnych w składzie następującym: Minister Pracy i Opieki Społecznej lub jego zastępca jako przewodniczący, delegaci Ministerstw: Spraw Wewnętrznych, Skarbu, Apropowizacji, Robót Publicznych, Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych, oraz przedstawiciele instytucji społecznych, a także centralnych organizacji przedsiębiorców i robotników.

4) Szczegółowe rozporządzenie dla wykonania niniejszego wyda Minister Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z odnośnymi Ministerstwami.

5) Środki na pomoc dla bezrobotnych dają: skarb Republiki Polskiej, gminy samorządowe i organizacje pracodawców.

6) Na pierwsze potrzeby akcji niesienia pomocy dla bezrobotnych skarb Państwa otwiera kredyt 100 milionów Marek Polskich.

Wniesiono na Radę Ministrów

dnia ... 1918 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów
Minister Pracy i Opieki Społecznej

°Załącznik do punktu 8. No 7°

PROJEKT KOMPETENCJI KOMISJI RZĄDZĄCEJ [w Galicji i na Śląsku Cieszyńskim]

I. Stosunek Rządu w Warszawie do Komisji Rządzącej jest następujący:

1. Rząd jest zwierzchnią władzą państwową, Komisja Rządząca wykonuje wszystkie prerogatywy swoje z jego upoważnienia.

2. Komisja Rządząca, będąc głównym organem tej zwierzchniej władzy państwowej w Galicji i na Śląsku, posiada autonomię, tj. ma kompetencję prawodawczą i kontrolującą z następującymi zastrzeżeniami:

- a. normalnie formą aktów Komisji Rządzącej mających moc obowiązującą na jej terytorium działania będzie forma rozporządzeń tymczasowych. Rozporządzenia te, jeżeli są zmianą istniejących ustaw państwowych albo krajowych, mogą być wydane jedynie za aprobatą Naczelnika Państwa na podstawie wniosku właściwego ministerstwa. Także zaprowadzenie nowych danin publicznych i zaciąganie zobowiązań trwałych wymaga takiego samego zatwierdzenia;
- b. Komisja Rządząca nie może wydawać rozporządzeń sprzecznych z istniejącymi ustawami, prawami lub rozporządzeniami, wydanymi przez Rząd z mocą obowiązującą dla całego państwa;
- c. Funkcja ustawodawcza Komisji Rządzącej będzie ograniczona tylko do wydatków koniecznej potrzeby.

3. Organy wykonawcze w Galicji wytworzone zostaną przy zużytkowaniu istniejącego aparatu administracyjnego, tj. istniejących władz krajowych i powiatowych, przy czym będzie przeprowadzone odpowiednie zespolenie ich działalności z działalnością dotychczasowych organów samorządu krajowego i powiatowego. Na czele wykonawczej władzy krajowej stanie organ kolegialny z Komisarzem

Generalnym i 2–4 zastępcami Komisarza Generalnego; Komisarza generalnego i jego zastępców mianuje, po wysłuchaniu propozycji Komisji Rządzącej, Naczelnik Państwa aktem, kontrasygnowanym przez Prezydenta Ministrów. W skład tego kolegiального ciała wchodzić będą wyznaczeni przez Komisję Rządzącą szefowie głównych wydziałów władzy krajowej, którym dodany będzie odpowiedni personel urzędniczy.

4. W wypadkach, w których sprawy administracyjne dopuszczają tok instancji aż do trzeciej, tj. do dawnych ministerstw w Wiedniu, zasadniczą trzecią instancją będzie właściwe ministerstwo w Warszawie; wolno jednak będzie uchwałą Komisji Rządzącej zatwierdzonej przez Naczelnika Państwa na propozycję właściwego Ministerstwa w poszczególnych grupach spraw administracyjnych ograniczyć tok instancji do dwóch tak, że sprawy te będą ostatecznie załatwiane w drugiej instancji, tj. przez wyżej wymieniony organ kolegialny administracyjny.

II. Komisja Rządząca ma prócz załatwiania spraw bieżących za zadanie przygotowanie w porozumieniu z Rządem jak najszybszego zupełnego zespolenia b. zaboru austriackiego z resztą ziem polskich.

III. Sprawy polityki zagranicznej i wojskowe wyłączone są z zakresu działania Komisji Rządzącej.

IV. Ustalenie kompetencji do przeprowadzenia likwidacji w stosunku do dawnego Państwa Austriackiego wzgl. Monarchii Austro-Węgierskiej będzie ustalone odrębnie przez Rząd Warszawski po wysłuchaniu Komisji Rządzącej.

V. Urządzenie administracji na Śląsku Cieszyńskim odbywa się na podstawie dotychczasowego stosunku między Rządem Warszawskim, Rządem Narodowym w Cieszynie i Polską Komisją Likwidacyjną. Zmiany tego stosunku wymagać będą w każdym wypadku zgody Rządu Warszawskiego.

VI. W miarę możliwości Rząd obejmować będzie poszczególne działy administracji (jak np. skarbową, pocztową, etc.) w b. zaborze austriackim. Równolegle z objęciem pewnego działu pod bezpośrednie zawiadywanie Rządu centralnego dział ten przestaje podpadać pod kompetencję Komisji Rządzącej.

VII. Czas działalności K.R. oznacza się na okres do 31 marca 1919.

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

20

PROTOKÓŁ 20-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 10-go grudnia 1918 r.⁹⁰

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. Władysław Byrka
Minister	ob. Marian Malinowski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] Roln.	ob. Stanisław Janicki
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Spr[aw] Wewnętrznych	ob. Konstanty Sienkiewicz
Protokółuje	dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 8-ej m. 40 wieczorem.

1. Uchwalono przenieść wnioski w sprawach aprowizacyjnych na jutrzejsze posiedzenie.

2. Przed przejściem do porządku dziennego ob. Minister Wasilewski stawia nagły wniosek, by w sali posiedzeń Rady Ministrów urządzić wentylację lub przenieść posiedzenia do innej pod względem higienicznym odpowiedniejszej sali. Ob. Prezydent obiecuje załatwienie wniosku do paru dni.

3. Ob. Prezydent odczytuje spis niewykonanych dotąd uchwał Rady Ministrów i zawiadamia, że wykaz uchwał odnośnie do ich biurowego załatwienia zostanie przedłożony na jutrzejszym posiedzeniu.

4. Ob. Minister Prauss wnosi o wznowienie dyskusji w kwestii przeznaczenia gmachu b. Korpusu Kadetów na pomieszczenie klinik uniwersyteckich ze względu na to, że przy omawianiu jej na poprzednim posiedzeniu nie był obecny, i zaznacza ważność tej sprawy. Ob. Podsekretarz Stanu Janicki zgadza się z tym,

⁹⁰ Załączników brak.

wskazuje jednak na trudności ze strony wojskowości oraz na to, że opracowuje właśnie ogólny wniosek w sprawie gmachów państwowych. Zgodnie ze zdaniem ob. Prezydenta odłożono dalszą dyskusję ze względu na nieobecność reprezentanta Ministerstwa Spraw Wojskowych.

5. Kierownik Ministerstwa Skarbu Byrka przedstawia w sprawie pożyczki m. Łodzi następujący wniosek:

„Rada Ministrów w myśl punktu 12 ustawy Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej zechce uchwalić przyznanie m. Łodzi w PKKP kredytu w wysokości 7 000 000,- mk zabezpieczonego obligacjami m. Łodzi. Do czasu dostarczenia przez Magistrat powyższych obligacji, co ma nastąpić w ciągu najdalej dziesięciu dni od momentu wydania pożyczki, Ministerstwo Skarbu zabezpiecza kredyt krótkotrwałymi zobowiązaniami skarbowymi w sumie nominalnej”.

Uchwała zapadła po dyskusji zgodnie z wnioskiem oraz z uwagą – w myśl wywodów Szefa Sekcji Sienkiewicza, że w przyszłości pożyczki dla gmin mogą być gwarantowane przez państwo tylko na podstawie szczegółowych dat, dotyczących gospodarki i majątku gmin, na wspólny wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Skarbu.

6. Kierownik Ministerstwa Skarbu porusza wysyłanie za granicę delegatów Ministerstwa Spraw Zewnętrznych, które żąda asygnowania dla nich rozmaitych sum bez dokładnego podania ich przeznaczenia i oświadcza, że – jak w każdej sprawie zastrzega sobie głos i musi znać instrukcję delegatów – tak zwłaszcza kwestie finansowe nie mogą być stanowczo przez inne ministerstwa załatwiane. Po dłuższej dyskusji na temat stosunków handlowych zagranicą przyjęto wniosek ob. Prezydenta, że Ministerstwo Spraw Zewnętrznych opracuje informację o sprawach handlu zagranicą i wniesie projekt instrukcji dla wyjechać mającej delegacji oraz jej składu na międzyministerialnej konferencji, a nadto w przeciągu 4-ch do 5-iu dni zbierze od zainteresowanych ministerstw materiały co do potrzebnych artykułów jakie mają być sprowadzone. Wniosek ob. Ministra Iwanowskiego by akcją tę poruczyć Ministrowi Handlu i Przemysłu, upadł, przyjęto natomiast wniosek, by na wspomnianej konferencji Kierownik Ministerstwa Skarbu podał także przypuszczalną wysokość pożyczki zagranicznej.

7. Kierownik Ministerstwa Skarbu Byrka porusza sprawę rozrzutności wojska, zwłaszcza co do samochodów, żądając jak największej oszczędności w używaniu ich także przez poszczególne ministerstwa. W sprawie tej wyrażono zapatrywanie, że wniosek powinien być podany na piśmie.

8. Kierownik Ministerstwa Skarbu Byrka odczytuje pismo Komisji Litewskiej do Naczelnika Państwa o stworzenie w Kongresówce siły zbrojnej dla Litwy i o Komitecie Obrony Kresów Wschodnich oraz odpowiedź Adiutantury Generalnej i wystosowane na tej podstawie pismo do Ministerstwa Skarbu o gwarancję 20 000 000 mk pożyczki Komitetu – prosząc o uchwałę Rady Ministrów w tej materii. Na wniosek ob. Ministra Supińskiego decyzję odroczone.

9. Ob. Prezydent odczytuje protest Kierownika Ministerstwa Aprowizacji przeciw podwyżce podatku od cukru oraz powierzenia rozprzedaży Związkowi Cukrowników; dyskusję nad tym odroczone do jutra.

10. Ob. Prezydent odczytuje pismo Państwowego Urzędu do spraw jeńców co do rozszerzenia jego kompetencji tudzież uchwałę Rady Ministrów z dnia 11 listopada b.r. w tej sprawie. Po dyskusji uchwalono na wniosek ob. Ministra Supińskiego zaprosić Naczelnika Urzędu do spraw jeńców, by udzielił potrzebnych wyjaśnień na konferencji międzyministerialnej z interesowanych ministerstw (Komunikacji, Spraw Wewnętrznych, Skarbu, Zewnętrznych, Aprowizacji i O.P. i O.S.) złożonej we czwartek 12 bm.

11. Ob. Prezydent odczytuje pismo Przewodniczącego RGO⁹¹ z prośbą o wypłatę należności pieniężnej w subskrypcji pożyczkowej za ubiegłe miesiące i za grudzień, przy czym Kierownik Ministerstwa Skarbu robi uwagę o rozrzutności tej instytucji i braku dokładnego planu wydatków. Przyjęto wniosek ob. Prezydenta, by RGO skierować przez Ministerstwo O.P. i O.S. oraz Ministerstwo Zdrowia do Ministerstwa Skarbu.

12. Ob. Prezydent udziela informacji co do obsadzenia teki Ministerstwa Zdrowia, przy czym Kierownik Ministerstwa Skarbu zapytuje o wysokość wynagrodzenia Kierowników Ministerstw, proponując uchwalenie za zasadę, że, o ile kierownikiem zostaje urzędnik, to zatrzymuje on swoje dawne pobory, o ile nie zostaje posunięty do wyższej klasy, nieurzędnik natomiast otrzymuje pobory ministra. Drugą część wniosku uchwalono; co do kierowników-urzędników ob. Minister Supiński po dłuższej dyskusji cofnął swój wniosek o wynagradzanie ich na równi z nieurzędnikami z uwagi na stanowczy sprzeciw Kierownika Ministerstwa Skarbu Byrki, który wskazuje na to, że chodziłoby tylko o niego i pociągnęłoby w konsekwencji pretensje także urzędników niższej kategorii, prosi więc o niepowzięcie w tym kierunku uchwały. Ob. Prezydent przychyliła się do tego zdania, podnosząc obywatelskie stanowisko Kierownika Ministerstwa Skarbu.

13. Po udzieleniu przez ob. Prezydenta informacji o polityce ogólnej zakończono posiedzenie o godz. 11-ej m. 10 wiecz., naznaczając następne, poświęcone wyłącznie sprawom aprowizacyjnym, na środę 11-go bm. na godz. 8-mą wiecz[orem].

^fMoraczewski Jędrzej^f

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

⁹¹ Funkcję przewodniczącego Rady Głównej Opiekuńczej (1916–1918) pełnił Adam Ronikier.

21

PROTOKÓŁ 21-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 11 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Kierownik Ministerstwa Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Minister	ob. Marian Malinowski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] Rolnictwa	ob. Stanisław Janicki
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] Apropowizacji	ob. Janusz Machnicki
Kierownik Min[isterstwa] Spraw Wojskowych	ob. pułk. Jan Wroczyński
W zastępstwie Szefa Biura Prez. Szef Sekcji w Min[isterstwie]	ob. August Wowkowicz
Spraw Wewnętrznych	ob. Konstanty Sienkiewicz
Protokółuje	dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 8.35 wieczorem

1. Przyjęto jednogłośnie zawiadomienie ob. Prezydenta o zamierzonym mianowaniu dr. Witolda Chodźki Kierownikiem Ministerstwa Zdrowia oraz uchwalono, że – o ile czas na to pozwoli – po postawionych na porządku dziennym sprawach będą traktowane wnioski ob. Podsekretarza Stanu Janickiego w sprawach lasowych.

2. Protokół z 20 posiedzenia Rady Ministrów w dniu 10 grudnia b.r. odczytano i przyjęto.

3. Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji Minkiewicz odczytuje szereg otrzymanych właśnie telegramów ze skargami i przedstawia trudności oraz

nadużycia, czynione w sprawach aprowizacyjnych przez komisarzy ludowych, którzy usuwają samowolnie referentów aprowizacyjnych i mianują innych, dalej przez kolejarzy, zatrzymujących transporty żywnościowe na stacjach węzłowych, przez POW która żąda w niektórych powiatach bezpłatnego wydawania artykułów żywnościowych, i inne. Ob. Prezydent prosi, by dotyczące Ministerstwa (Spraw Wewnętrznych, Poczty i Telegrafów, Komunikacji i Spraw Wojskowych) wydały bardzo ostre zarządzenia do podwładnych organów, aby na własną rękę nie wydawały żadnych zarządzeń, a z ewentualnymi zażaleniami na referentów aprowizacyjnych odnosiły się przez swoje Ministerstwa.

4. ^bZałącznik N° 2.^b W sprawie polityki finansowej Rządu w stosunku do podatków konsumpcyjnych przyjęto po dyskusji na propozycję ob. Prezydenta następujący zmieniony wniosek: „Wszelkie wnioski, mające na celu podwyższenie norm podatku konsumpcyjnego, o ile powodują wzrost cen, winny być przed wprowadzeniem ich w życie przedłożone na Radzie Ministrów.

5. ^bZałącznik N° 3.^b Wniosek Kierownika Min[isterstwa] Apropowizacji w przedmiocie państwowego urzędu zakupu artykułów pierwszej potrzeby przyjęto z następującą zmianą: w ust. 1 nadano 2-mu zdaniu następujące brzmienie: „Zakres działania i podstawy organizacyjne opierają się na statucie, który będzie ułożony przez Ministra Apropowizacji w porozumieniu z Kierownikiem Min[isterstwa] Skarbu i Ministrem Przemysłu i Handlu.

w ust. 2 skreślono słowa „500 mln marek”, zastępując je słowami: „oznaczonej w statucie”.

w ust. 3 zastąpiono słowa: „są przez Rząd Polski gwarantowane” słowami: „gwarantuje Rząd Polski”.

6. Wniosek Kierownika Min[isterstwa] Apropowizacji w sprawie wykonywania monopolów przez państwo, po dłuższej dyskusji, w której Kierownik Min[isterstwa] Skarbu Byrka sprzeciwił się zasadniczo wiązaniu się z góry co do wykonywania przez państwo wszystkich monopolów we własnym zakresie, upadł.

7. ^bZałącznik N° 4.^b Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji referuje projekt dekretu o straży kresowej, wyjaśniając, że istnieją one już jako część armii w sile około 500 ludzi. Po dłuższej dyskusji przyjęto wniosek z następującymi zmianami:

- a) zmieniono tytuł na: „Tymczasowy dekret w sprawie utworzenia straży granicznej”;
- b) artykułowi 1-mu nadano następujące brzmienie: „z odkomenderowanych oddziałów wojskowych organizuje się przydzieloną do pełnienia specjalnych obowiązków przy Min[isterstwie] Apropowizacji straż graniczną”.
- c) w art. 2 słowo „kresową” zastąpiono słowem „graniczną”, punkt e) skreślono.
- d) art. 3 nadano następujące brzmienie: „organizację straży granicznej i budżet oraz określenie jej stosunku do straży skarbowej i celnej określi

regulamin, wydany rozporządzeniem Ministra Wojny w porozumieniu z Ministrem Apropowizacji i Skarbu”.

Resztę artykułów skreślono⁹².

8. ^bZałącznik N° 5.^b Zamiast wniosku co do oddania do wyłącznej dyspozycji Ministerstwa Apropowizacji artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby uchwalono na wniosek pułk. Wroczyńskiego powołać komisję międzyministerialną, która by zarządziła objechanie wszystkich magazynów, zarejestrowanie i rozdzielenie ich; komisję zwoła Min[ister] Apropowizacji.

9. ^bZałącznik N° 6.^b Przy omawianiu sprawy przydzielenia Min[isterstwu] Apropowizacji samochodów pułk. Wroczyński wyjaśnia na podstawie raportu stan i liczbę samochodów wojskowych, zwracając uwagę na niemożność obsłużenia nimi Ministerstw. Ustalono, że uwzględnione będą w pierwszej linii Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych i Apropowizacji, a w drugiej Rolnictwa.

10. ^bZałącznik N° 7.^b Przyjęto zmieniony przez ob. Prezydenta wniosek Min[istra] Apr[owizacji] o następującej treści: „Należy dążyć do ujednostajnienia cen we wszystkich dzielnicach Polski”.

11. ^bZałącznik N° 8.^b Projekt dekretu tymczasowego o wyborach do rad miejskich, przedstawiony przez ob. Ministra Thugutta, przyjęto po dyskusji z następującymi zmianami:

- a) w art. 1 skreślono numerację, poprawiając ją odpowiednio w następnych, dodano w art. 1 posłowie: „zaprowadza [dopisek: miejskich]” słowa „na terenie byłego Królestwa Kongresowego”.
- b) w art. 2 (wzgl. 1-ym) zastąpiono w pierwszym ustępie cyfrę „7” cyfrą „12”, w drugim ustępie w miejsce reszty zdania od słów „dodaje” wstawiono słowa „w skład rady miejskiej wchodzi 24 radnych”, zastąpiono w 3-im ust. cyfrę „27” cyfrą „24”, w czwartym cyfrę „37” cyfrą „34”, w piątym cyfrę „48” cyfrą „45”.
- c) w art. 5 (wzgl. 4-ym) dodano po słowie „czytać” słowo „i pisać”.
- d) w art. 8 (wzgl. 7) zastąpiono słowo „funkcjonowały” słowem „urzędowały”, a na końcu dodano zdanie „o ile Sejm nie poweźmie odmiennej uchwały”.
- e) w art. 9 (wzgl. 8) słowa „Ministerstwa Spraw Wewnętrznych” zastąpiono słowem „rządowego”, dalej skreślono słowa „uzna za stosowne zarządzić wybory”, a dodano na końcu słowa „zarządzi wybory”.
- f) w art. 10 (wzgl. 9) dodano po słowie „wydanie” słowa „regulaminu szczegółowego i”⁹³.

⁹² Dekret ogłoszono 28 grudnia 1918 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 21, poz. 70.

⁹³ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 20, poz. 58.

12. Po ustaleniu porządku dziennego następującego posiedzenia zakończono posiedzenie o godz. 12.35 w nocy.

†Moraczewski Jędrzej†

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 21 posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 11 grudnia 1918 r.
2. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o niestosowanie opodatkowania do artykułów pierwszej potrzeby].
3. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o utworzenie Państwowego Urzędu Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby].
4. Tymczasowy dekret w sprawie utworzenia Straży Granicznej⁹⁴.
5. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie przekazania do wyłącznej kompetencji obrotu artykułami spożywczymi i artykułami pierwszej potrzeby].
6. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie przydzielenia samochodów w celu wykonywania kontroli aprowizacyjnej].
7. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie ujednostajnienia cen we wszystkich dzielnicach Polski].
8. Dekret tymczasowy o wyborach do rad miejskich na terenie byłego Królestwa Kongresowego⁹⁵.
9. Dekret tymczasowy o wyborach do rad miejskich⁹⁶.

[Załącznik] †N° 1†

Porządek dzienny 21 posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 11 grudnia 1918 r.

1. Czytanie protokołu z ostatniego posiedzenia.
2. Polityka finansowa Rządu w związku z aprowizacją Kraju.
3. Powierzenie wykonywania monopolu państwowych oraz sprowadzania z zagranicy urzędem państwowym.
4. Państwowy urząd zakupu artykułów pierwszej potrzeby.
5. Sprawa egzekutywy wojskowej dla Ministerstwa Apropowizacji (dawny projekt Straży kresowej).

⁹⁴ Nie publikuje się.

⁹⁵ Nie publikuje się.

⁹⁶ Nie publikuje się.

6. Sprawa wyłącznego dysponowania artykułami pierwszej potrzeby przez Min[isterstwo] Aprop.
7. Przydzielenie samochodów do Min[isterstwa] Apropowizacji.
8. Sprawa ujednostajnienia polityki gospodarczej i cen artykułów pierwszej potrzeby we wszystkich dzielnicach Polski.
9. Projekt dekretu o wyborach do rad miejskich.
10. Sprawy bieżące.

^cZałącznik do punktu 4. N° 2^c

**[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o niestosowanie opodatkowania
do artykułów pierwszej potrzeby]**

Wniosek No. 1

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku.

^hDla uniknięcia ogólnej zwyżki cen – artykuły pierwszej potrzeby, oraz artykuły spożywcze, jako podstawowe mierniki wartości, nie podlegają dodatkowemu opodatkowaniu. Wszelkie zamierzenia w kierunku podwyższenia norm podatków konsumpcyjnych, powodujących w wyniku ogólną zwyżkę cen, winny być przedsięwzięte jako wyraz bezwzględnej ostateczności i z jak najdalej idącą ostrożnością i jasnym zarysowaniem konsekwencji z zastosowania podwyżek wynikających.^h ^cWszelkie wysiłki mające na celu podwyższenie norm podatków konsumpcyjnych, o ile powodują zwyżkę cen, winny być przed wprowadzeniem przedłożone radzie ministrów.^c

Motywy wniosku.

Podstawowe zasady polityki cen wykazują niestosowność i antydemokratyczny charakter wszelkich podwyżek norm podatków konsumpcyjnych szczególnie w tych wypadkach, gdy zwyżka ta nie jest oparta na najściślejszej kalkulacji cen surowców, robocizny i dodatku pośrednictwa; nie redukuje ona dochodów wytwórcy i pośrednika, a jest tylko automatycznym dodatkiem fiskusa, obciążającym konsumenta. Warunkami zmienności i elastyczności skali podatkowej, jak to już powyżej zaznaczono, są fluktuacje i ustosunkowania w zakresie kosztów surowców, kosztów własnych produkcji i kosztów pośrednictwa. Żaden z powyższych

czynników nie ukształtowane się w danej chwili w ten sposób by można było oprzeć się na podstawach ich redukcji i oszczędności z danego tytułu przenieść na konto zwyczajki norm fiskusa. Wszelkie podwyżki norm podatkowych w zakresie artykułów spożywczych i artykułów pierwszej potrzeby, jako obciążające ryczałtowo najszerze masy ludności, bez uwzględnienia ich zdolności podatkowej, wprowadzają jedynie błędne koło w stosunkach gospodarczych i społecznych i są bojowym argumentem przeciw rządowym, co specjalnie w danej chwili winne być wzięte pod rozwagę.

Zdaniem podpisanego, kierownika Ministerstwa Apropowizacji, nowe obciążenia podatkowe artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby nie powinno być w najbliższej przyszłości stosowane.

Warszawa, dnia 10 grudnia 1918 r.
Minister Apropowizacji

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ... 1918 roku.
Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

°Załącznik do punktu 5. N° 3°

**[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o utworzenie
Państwowego Urzędu Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby]**

Wniosek No. 2

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku.

Dla zrealizowania i ujednostajnienia akcji zakupu artykułów pierwszej potrzeby utworzonym zostaje przy Ministerstwie Apropowizacji „Państwowy Urząd Zakupu artykułów pierwszej potrzeby”. Zakres działania i podstawy organizacyjne opierają się na ^hodnośnym^h statucie, ^cktóry będzie ułożony przez Ministra Apr. w porozumieniu z Kierownikiem M. Sk. i ministrem Przem. i H.^c

Finansowe oparcie Państwowego Urzędu Zakupu artykułów pierwszej potrzeby stanowi kredyt państwowy do wysokości ^h500 000 000 milionów marek^h ^corzeczonej w statucie^c.

Wszelkie transakcje i umowy Państwowego Urzędu zakupu artykułów pierwszej potrzeby ^hsą przez ^hc gwarantuje^c Rząd Polski ^hgwarantowane^h.

Motywy wniosku.

Katastrofalny brak całego szeregu najniezbędniejszych artykułów w Polsce, niezmiernie ciężka spuścizna w postaci najwyrafinowańszych i wciąż ulepszanych metod lichwy i spekulacji, specjalnie gorączkowa ruchliwość i przedsiębiorczość pośredników dążących do wykorzystania w najrozleglejszej skali i najbezwzględniej obecnego okresu braku artykułów decydują, iż Państwowy Urząd Zakupu artykułów pierwszej potrzeby winien być uruchomiony natychmiast i tylko istnienie powyższego instytutu wytworzy możliwość oddziaływania i normowania cen, oraz przetnie jasno zarysowane tendencje nie tylko podtrzymywania drożyzny, ale nawet sztucznego jej pogłębienia.

Centralizacja skupu i rozdział antyspekulacyjny w zasadzie charakter danego instytutu dają gwarancje ochrony interesów konsumenta z pominięciem i unicestwieniem tak silnego oddziaływania w dzisiejszych stosunkach handlowych, jakim jest ścisły kontakt i porozumienie, a właściwie określając „Zmowa” pośrednika z wytwórcą. Ścisły wgląd w najdrobniejsze szczegóły działalności, gwarantowana ingerencja Państwa – decydują, iż istnienie wspomnianego Urzędu pod każdym względem jest pożądane.

Poza tym zasada skupiania akcji zakupu w ręku jednej specjalnej organizacji państwowej jest również i z tego względu niezmiernie ważną, iż usunięty zostanie szkodliwy czynnik licytowania się nabywców, co wobec szczupłego zakresu kontyngentu towarów i wzmożonego popytu na takowe, najszkodliwiej odbijało się na interesach konsumentów opłacających dotychczas zawsze i stale wszelkie koszty sztucznych przeszkód i trudności ubocznego zdobywania produktów. Potrzeba kredytu dla Państwowego Urzędu zakupu artykułów pierwszej potrzeby określa się sumą 500 000 000 (pięciuset milionów); tylko bowiem ogarnięcie całokształtu akcji zakupu w danym zakresie stanie się skuteczną formą walki ze spekulacją i drożyzną, a nie – co byłoby przy operowaniu mniejszym kredytem – wytworzeniem znikomej formy konkurencyjnej instytucji, którą przy najbliższej okazji fuzją kapitałów i łącznością działania przeciwników, jasnym, lub ukrytym trustem, dość łatwo unicestwić byłoby można.

Warszawa, dnia 10 grudnia 1918 r.

Minister Apropowizacji

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ... 1918 roku.

Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie przekazania do wyłącznej kompetencji obrotu artykułami spożywczymi i artykułami pierwszej potrzeby]

Wniosek Nr 4.

Do
R a d y M i n i s t r ó w

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku.

Artykuły spożywcze i artykuły pierwszej potrzeby ze względu na konieczność unicestwienia spekulacji w danym zakresie, konieczność usunięcia czynników konkurencji między poszczególnymi urzędami państwowymi, oraz ze względu na konieczność kontyngentowania, co uwarunkowane jest niedostateczną ilością produktów, są w wyłącznej dyspozycji Ministerstwa Apropowizacji i wszelkie zamierzenia, dotyczące danych produktów, winny być przeprowadzane w ścisłym kontakcie z Ministerstwem Apropowizacji.

Motywy wniosku.

Brak artykułów spożywczych i artykułów pierwszej potrzeby, który to stan trwać będzie jeszcze dość znaczny okres czasu, powoduje, iż – dla osłabienia tendencji spekulacyjnych i utrzymania cen na stałym poziomie (jeśli o niższe nie może być mowy) – dysponowanie powyżej zaznaczonymi artykułami musi być scentralizowane.

Jak ważnym jest w danym zakresie ujednostajnienie polityki dysponowania produktami pierwszej potrzeby i skupienia w jednym ośrodku, dowodzą tego zaszłe już fakty rozbieżności projektów i zamierzeń decydowanych w sprawach, należących do kompetencji Ministerstwa Apropowizacji, a bez tego bliższego kontaktu i porozumienia.

Tak np. Ministerstwo Skarbu opracowuje projekt opodatkowania cukru i nafty; Ministerstwo Przemysłu i Handlu organizuje zakup nafty; Ministerstwo Spraw Zagranicznych, przez swą sekcję ekonomiczną, wyłania delegację na zakup różnorodnych artykułów poza granicami Polski. Wszystko to bez wiedzy i możliwości oddziaływania Ministerstwa Apropowizacji i pomimo uchwalonego w dniu 25 ub.m. przez Radę Ministrów wniosku o wysłaniu przez Ministerstwo Apropowizacji stosownej delegacji do „Czech, Węgier, Szwajcarii, Francji i Anglii (ewentualnie do Ameryki) w celu nawiązania stosunków i ewentualnego nabycia dla Państwa Polskiego niezbędnych do zaopatrywania ludności artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby”.

Uchwalenie przedstawionego wniosku jest właściwie jedynie pogłębieniem wniosku Ministerstwa Apropowizacji, oraz będzie to tylko zaakceptowaniem i poszerzeniem wniosku „Państwowej Rady Apropowizacyjnej powziętego na posiedzeniu w dniu 8 bm., którym to wnioskiem ustalono zasadę, iż zaopatrywanie ludności we wszystkie artykuły pierwszej potrzeby, jako to: mąka, chleb, ziemniaki, strączkowe, sól, cukier, naftę, obuwie, skóry, węgiel itp. winno być dokonywane za pośrednictwem Ministerstwa Apropowizacji i jego organów. Zarządzenie to uważane jest za niezbędne w celu zastosowania w jak najszerszym stopniu systemu wymiennego, szczególnie w stosunku do nadkontyngentów ziemiopłodów”.

Warszawa, dnia 10 grudnia 1918 roku
Ministerstwo Apropowizacji

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ... 1918 r.
Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

„Załącznik do punktu 9. N° 6”

**[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie przydzielenia samochodów
w celu wykonywania kontroli apropowizacyjnej]**

Wniosek Nr 5.

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku.

W celu szybkiego, terminowego załatwiania spraw kontroli apropowizacyjnej i utrzymania ciągłości działania aparatu gospodarczego kraju – Ministerstwu Apropowizacji przydzielonym zostaje sześć samochodów, bez których sprawność czynności organów kontrolujących jest zupełnie zatajowana.

Motywy wniosku.

Słaby rozwój sieci kolejnictwa w Polsce; nieskoordynowanie ruchu pociągów; całe przestrzenie kraju bez normalnego aparatu przewozowego, wszystko to, na tle konieczności stosowania nagłej kontroli i terminowego usuwania przeszkód

planowego działania aparatu aprowizacyjnego kraju, decyduje, iż bez przydzielenia co najmniej 6 samochodów dla Ministerstwa Aprowizacji sprawność zarządzeń w danym zakresie może już w najbliższej przyszłości ulec zasadniczemu załamaniu, aprowizacja kraju może stanąć zupełnie.

Oдноśne starania poczynione u Naczelnego Wodza Sił Zbrojnych i w Ministerstwie Wojny nie dały żadnego konkretnego wyniku. Sprawa bezwzględnie i...minowa i w dodatnim duchu rozstrzygnięta być winna jak najszybciej.

Warszawa, dnia 10 grudnia 1918 r.

Ministerstwo Aprowizacji

Wniesiono na Radę Ministrów

dnia ... 1918 r.

Uchwała zapadła zgodnie

z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

°Załącznik do punktu 10. N° 7°

[Wniosek Ministerstwa Aprowizacji w sprawie ujednostajnienia cen we wszystkich dzielnicach Polski]

Do

Rady Ministrów

Ministerstwo Aprowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku.

^hCałokształt polityki gospodarczej Rządu, wszelkie rozporządzenia i zarządzenia w danym zakresie, ustalania cen i kontyngentów na artykuły pierwszej potrzeby – zostają ujednostajnione^h °Należy dążyć do ujednostajnienia cen° we wszystkich dzielnicach Polski.

Motywy wniosku.

Celowość jak najszybszego zniesienia odrębności okupacyjnych i dzielnicowych stoi poza wszelką dyskusją i koniecznością motywowania.

Konieczność zamalgamowania wszelkich rozbieżności w danym zakresie podkreśla odnośny wniosek Państwowej Rady Aprowizacyjnej, powzięty na posiedzeniu w dniu 8-ym bm. gdzie sprawa ujednostajnienia polityki gospodarczej, oparcie wszelkich stawek, cen i wysokości kontyngentów na wspólnych i wszystkie

dzielnic Polski obowiązujących podstawach – była specjalnie poważnie potraktowana. Przykłady, ilustrujące chaos i najdalej idące rozbieżności w zakresie ogólnej polityki gospodarczej, różnorodności skal i cen – są tak liczne i konsekwencje stąd wynikające tak dotkliwie przez wszystkich odczuwalne, iż przytaczanie ich jest zupełnie zbyteczne i zajęłoby na ^{i...}ⁱ miejsca i czasu. Fakt znikania cukru na przykład ze względu na ogromną różnicę cen w poszczególnych dzielnicach polskich (2 kor 40 hal. w Krakowie, 8 koron 20 hal. w Lublinie) jest tutaj najklasyczniejszym, acz jednym z bardzo wielu przykładów, ilustrującym, iż radykalna reforma ujednostajnienia polityki cenowej kontyngentu musi jak najszybciej być przeprowadzona.

Warszawa, dnia 10-go grudnia 1918 r.
Ministerstwo Apropowizacji

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ... 1918 r.
Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

22

PROTOKÓŁ 22-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 12 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Minister	ob. Marian Malinowski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Podsekretarz Stanu	ob. Stanisław Janicki
W zastępstwie Kier[ownika]	
Min[isterstwa] Spraw Wojsk[owych]	pułk. Szpakowski
W zastępstwie Szefa Biura	
Prezydialnego	August Wowkonowicz
Radca Min[isterstwa] Przemysłu	
i Handlu	Wellisch
Protokółuje	dr Józef Zaleski

Początek posiedzenia o godz. 8 m. 30 wieczorem

1. Odczytano i przyjęto protokół 21-go posiedzenia Rady Ministrów z dn. 11 grudnia 1918 r.

2. ^bZałącznik N° 2.^b Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. Janicki przedkłada wniosek w przedmiocie wydania rozporządzenia o ochronie i użytkowaniu lasów, który przyjęto z następującymi zmianami:

- a) W miejsce pierwszych dwóch ustępów Rada Ministrów uchwaliła tekst następujący: „Do czasu uchwalenia przez Sejm ustawy o prawie własności, zarządzie i ochronie lasów zarządza się, co następuje:”
- b) Art. 1: Słowa „Wszystkie bez wyjątku lasy prywatne, komunalne i fundacyjne” skreśla się, natomiast Rada Ministrów przyjęła poprawkę ob. Min[istra] Wasilewskiego w brzmieniu: „Wszystkie lasy, nie wyłączając prywatnych” – po czym dalszą część art. 1 przyjęto bez zmian.

- c) W art. 4 uchwalono na wniosek ob. Ministra Iwanowskiego po słowach: „Wywóz drzewa poza granice Państwa” dodać słowa „bez pozwolenia Ministerstwa Rolnictwa i D.P.”; dalszą część art. 4 przyjęto bez zmian.

Rada Ministrów zaznacza, że przed udzieleniem pozwolenia w każdym poszczególnym wypadku Ministerstwo Rolnictwa i D.P. winno porozumieć się z zainteresowanymi ministerstwami.

- d) W art. 7 uchwalono użyć słowa „najuboższej” zamiast „najbiedniejszej”.

- e) Art. 9. Uchwalono skreślić słowa „Do czasu zanim Sejm nie poweźmie decyzji co do zasad powyższego zarządzenia i ochrony lasów państwowych i prywatnych”, – dalszą część art. 9 przyjęto bez zmian⁹⁷.

3. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu Byrka referuje sprawę gwarancji pożyczki Komisji Litewskiej⁹⁸. Ob. Prezydent Ministrów komunikuje o konferencji z Komisją Litewską, porusza sprawę wysłania siły zbrojnej na Litwie i kwestię przyszłego prawno-państwowego stosunku Litwy. Zdaniem ob. Prezydenta Ministrów należałoby przy pomocy sił zbrojnych stworzyć na Litwie fakty dokonane, a z tamtejszej ludności polskiej organizować oddziały, które byłyby przeciwwagą dla działań bolszewickich. W celu dania pomocy ludności litewskiej trzeba użyć środków finansowych. Ob. Prezydent Ministrów jest zdania, iż Rząd Polski powinien wyasygnować z własnych funduszy 20 milionów marek na ręce Komitetu obrony kresów wschodnich – w ten sposób nie potrzebowałby udzielać bankom poznańskim wymaganej przez nich gwarancji.

Po dyskusji zapadła następująca uchwała: „Rada Ministrów uchwała udzielić Komitetowi obrony kresów wschodnich w Warszawie 20 milionów marek efektywnie w asygnatach kasowych polskich 1918”.

Równocześnie Rada Ministrów upoważnia ob. Prezydenta Ministrów do porozumienia się z Ministerstwem Spraw Wojskowych w sprawie osoby dowódcy wojsk, które mają być wysłane na Litwę.

4. Przyjęto wniosek ob. Ministra Spraw Zewnętrznych o mianowanie Józefa Ziabickiego na stanowisko Szefa Sekcji w Min[isterstwie] Spraw Zewnętrznych.

5. Przyjęto wniosek Min[istra] Komunikacji w sprawie nominacji inż. Adama Krzyżanowskiego Szefem Sekcji Kolejowej począwszy od dn. 1 grudnia 1918.

6. ^bZałącznik] N° 3. ^bRadca Ministerstwa Przemysłu i Handlu Wellisch przedstawia wniosek w sprawie przepisów tymczasowych o zatwierdzaniu i zmianie statutów spółek akcyjnych:

Art. 1. Uchwalono skreślić słowa „z siedzibą na obszarze b. Królestwa Polskiego” – dalszą część art. 1 przyjęto bez zmian.

⁹⁷ Postanowienie Rady Ministrów w przedmiocie ochrony i użytkowania lasów zostało wydane 30 grudnia 1918 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 3, poz. 86.

⁹⁸ Tymczasowa Komisja Rządząca na okręg Litwy Północnej z siedzibą w Wilnie. Powołał ją Leon Wasilewski 21 grudnia 1918 r.

Art. 2, 3 i 4 – przyjęto w całości.

Uchwalono art. dodatkowy w brzmieniu:

„Art. 5. Postanowienia powyższe nie mają zastosowania w prowincjach, w których obowiązują przepisy ustawowe o zawiązywaniu spółek akcyjnych w drodze rejestracji sądowej”⁹⁹.

7. ^bZałącznik] N° 4.^b Wniosek ob. Ministra Spraw Wewnętrznych Thugutta w sprawie reorganizacji Administracji powiatowej i utworzeniu specjalnego Wydziału Kontrolno-Informacyjnego (Inspektoratu Administracyjnego) uchwalono bez zmian.

8. Uchwalono wniosek ob. Ministra Thugutta o powiększenie funduszu dyspozycyjnego B.W.D. do wysokości 100 000,- mk miesięcznie i przekazanie go do bezpośredniej i osobistej dyspozycji Ministra Spraw Wewnętrznych.

9. W sprawie, przedstawionej przez Naczelnika Wydziału Administracyjnego Prezydium Rady Ministrów Wowkonowicza sprawy Rady Miejskiej w Piotrkowie, uchwalono wysłać Naczelnikowi Państwa wyjaśnienia, iż dekret o ordynacji wyborczej do Rad Miejskich został przez Radę Ministrów uchwalony i, że w Piotrkowie zostaną rozpisane wybory powszechne.

10. W sprawie notatki w prasie porannej o wysyłaniu przez Rząd pieniędzy zagranicę wyjaśnia ob. Minister Arciszewski, że chodzi tu widocznie o pieniądze, które w listach pieniężnych były wysłane z Niemiec – pieniądze te, jako własność prywatna wysyłających, muszą być zwrócone.

11. Następnie ob. Minister Arciszewski przedstawia do decyzji Rady Ministrów wzory marek pocztowych.

Po dłuższej dyskusji zgodzono się na przyjęcie wzorów bez zmiany.

Ob. Supiński żąda zaznaczenia w protokole, że z powyższą uchwałą Rady Ministrów nie może solidaryzować się, ponieważ na nich są orły bez koron.

12. Rada Ministrów poleca Prezydium Rady Ministrów rozpisanie okólnika, by każdy urząd podał urzędowi centralnemu telefonów na poczcie numery swoich telefonów.

13. Uchwałą Rady Ministrów zlecono ob. Ministrowi Arciszewskiemu, by przedstawił projekt utworzenia Kasy Pożyczkowo-Oszczędnościowej przy poczcie.

14. Rada Ministrów upoważnia ob. Ministra Pocht i Telegrafów do wysłania pisemnej oferty p. Ludwikowi Tołłoczce w Petersburgu na objęcie przez niego stanowiska Wice-Ministra Pocht i Telegrafów.

15. Ob. Minister Arciszewski zawiadamia, iż wdrożył kroki celem zawarcia umowy w sprawie ruchu pocztowego przez granicę w Aleksandrowie.

16. Ob. Minister Downarowicz komunikuje skład personalny Ministerstwa Sztuki i Kultury.

⁹⁹ Dekret został podpisany przez Naczelnika Państwa 24 grudnia 1918 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 1, poz. 78.

17. Po ustaleniu porządku dziennego następnego posiedzenia zakończono posiedzenie o godz. 11-ej m. 35 w nocy.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 22 posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 12 grudnia 1918 roku o godz. 8 wiecz.
2. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie ochrony i użytkowania lasów].
3. Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie przepisów tymczasowych o zatwierdzeniu i zmianie statutów spółek akcyjnych.
4. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie reorganizacji administracji powiatowej].
5. Projekt obsadzenia posad w Sekcji Administracji Ogólnej¹⁰⁰.

[Załącznik] ^cN^o 1^c

Porządek dzienny 22 posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 12 grudnia 1918 roku o godz. 8 wiecz.

1. Odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia.
2. Sprawa Państwowego Urzędu do spraw jeńców.
3. Sprawa gwarancji pożyczki Komisji litewskiej.
4. Przepisy o spółkach akcyjnych.
5. Ustawa tymczasowa o ochronie znaków towarowych.
6. Wniosek w przedmiocie podwyższenia poborów urzędników.
7. Wniosek w sprawie funduszu dyspozycyjnego przy M[inisterstwie] Spr[aw] W[ewnętrznych].
8. Sprawy bieżące.

¹⁰⁰ Nie publikuje się.

[Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie ochrony i użytkowania lasów]

Ministerstwo Rolnictwa
i Dóbr Państwowych

S p r a w a
wydania rozporządzenia
o ochronie i użytkowaniu lasów.

W N I O S E K

Rada Ministrów uchwalić raczy następujące rozporządzenie:

^hWobec spowodowanego wojną ogromnego zniszczenia lasów w Polsce, pierwszorzędnego znaczenia nabiera dla Rządu i społeczeństwa troska o ochronę lasów, jako bogactwa narodowego, o prawidłowe i rozważne użytkowanie niewystarczających zapasów drzewa i odnowienie wyrąbanych i zniszczonych obszarów leśnych. Lasy państwowe nie będą w możności zaspokoić olbrzymich potrzeb kraju w chwili jego gospodarczej odbudowy i uruchomienia przemysłu.

Wobec tego zachodzi potrzeba współdziałania ze strony właścicieli i zarządów lasów prywatnych przy zaopatrywaniu ludności w materiał budulcowy i opałowy.

Rząd Polski stoi wobec konieczności zaopatrzenia w materiał drzewny wojskowości, górnictwa, komunikacji, wielkich miast i środowisk wielkiego przemysłu, oraz wobec potrzeb odbudowy kraju i ogółu ludności. W tym celu zostaje zarządzone co następuje:^h

°Do czasu uchwalenia przez Sejm ustawy o własności, ochronie i zarządzie lasów zarządza się, co następuje:°

1) ^hWszystkie bez wyjątku lasy prywatne, komunalne i fundacyjne przechodzą pod^h °poprawka: Wszystkie lasy, nie wyłączając prywatnych, przechodzą pod zarząd°, obowiązkowy nadzór i kontrolę wyznaczonych z ramienia Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych okręgowych komisji ochrony lasów.

2) Użytkowanie lasów może być uskuteczniane na podstawie zatwierdzonych planów gospodarstwa leśnego, lub po stwierdzeniu przez państwowych urzędników leśnych, że użytkowanie to nie przeczy obowiązującej ustawie o ochronie lasów.

3) Właściciele lasów prywatnych, obciążonych służebnościami włościańskimi mogą uskutecznić ich wyrąb pod warunkiem, że wyrąb ten jest zgodny z obowiązującymi przepisami i nie ogranicza włościan w korzystaniu z należnych im służebności leśnych i pastwiskowych, w tej ilości i rozmiarach, jakie są ściśle w tabelach likwidacyjnych określone.

4) Wywóz drzewa poza granice Państwa ^cpoprawki: bez pozwolenia Ministerstwa Roln. i Dóbr Państwowych^c jest bezwzględnie wzbroniony.

Wewnątrz kraju drzewo może być przewożone kolejami i spławiane wodą, jedynie na zasadzie świadectw przewozowych, wystawionych przez okręgowe komisje ochrony lasów i państwowe urzędy leśne.

5) Poddaje się obowiązkowej kontroli wymienionych w punkcie 4-ym komisji i urzędów leśnych wszelkie umowy i kontrakty, zawierane przez władze krajowe, organizacje społeczne, osoby prywatne i firmy handlowe w zakresie kupna i sprzedaży drzewa.

6) W lasach, tartakach i składnicach państwowych będzie otworzona częściowa sprzedaż drzewa dla zaspokojenia potrzeb miejscowej ludności.

7) W lasach państwowych otworzona zostanie na warunkach ulgowych sprzedaż drzewa budulcowego na odbudowę zrujnowanych w czasie wojny zagród i opału dla ^cnajuboższej^c ^hnajbiedniejszej^h ludności. Miejscowe państwowe urzędy leśne winny w tej sprawie porozumiewać się z radami gminnymi oraz urzędami państwowymi i samorządnymi powiatu.

8) O powołaniu komisji ochrony lasów nastąpi niezwłoczne obwieszczenie.

9) ^hDo czasu zanim Sejm nie poweźmie decyzji co do zasad przyszłego zarządzania i ochrony lasów państwowych i prywatnych^h wszelkie wykroczenia przeciwko obowiązującym obecnie ustawom i rozporządzeniom zarówno przez właścicieli jak i przez osoby trzecie dokonane, ścigane będą według całej surowości prawa.

^cZałącznik do punktu 6. N° 3^c

Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie przepisów tymczasowych o zatwierdzaniu i zmianie statutów spółek akcyjnych

MINISTERSTWO
PRZEMYSŁU I HANDLU
WARSZAWA, ZGODA 10
TELEFON N° 890

Warszawa, dn. 10 grudnia 1918 r.

No. dz. gł. 4334/18.

2740/18.I.

Wniosek

Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie przepisów tymczasowych o zatwierdzaniu i zmianie statutów spółek akcyjnych.

Rada Ministrów uchwalić raczy oraz wyjednać zatwierdzenie następującego dekretu o przepisach tymczasowych o zatwierdzaniu i zmianie statutów spółek akcyjnych:

- Art. 1. Statuty spółek akcyjnych z siedzibą na obszarze b. Królestwa Polskiego zatwierdzają i zmieniają łącznie Ministrowie Przemysłu i Handlu oraz Skarbu w porozumieniu z właściwymi ze względu na przedmiot spółki Ministrami.
- Art. 2. Podania o zatwierdzenie i zmianę statutów spółek akcyjnych winny być składane do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, prócz statutów spółek akcyjnych kredytowych i asekuracyjnych, które winny być składane do Ministerstwa Skarbu.
- Art. 3. Statuty spółek akcyjnych oraz wszelkie ich zmiany będą ogłaszane w Dzienniku Praw na koszt petentów.
- Art. 4. Ogłoszenia nakazane statutami spółek winny być drukowane w gazecie rządowej oraz w jednej z miejscowych gazet według wyboru walnych zgromadzeń.

Wniosek powyższy został
przyjęty na posiedzeniu
Rady Ministrów w dniu ... r.
hc_ch
...

M o t y w y.

Ministerstwo Przemysłu i Handlu zmieniając swój pierwotny wniosek, co do sposobu zatwierdzania statutów spółek akcyjnych i projektując obecnie przekazanie przez Naczelnika Państwa mocą dekretu przysługującej mu na zasadzie art. 37 K.H. w tej mierze władzy dwom najbardziej w działalności spółek akcyjnych zainteresowanym Ministrom, mianowicie Ministrowi Przemysłu i Handlu oraz Skarbu, zmierza jedynie ku odciążeniu Rady Ministrów, pozostawiając bez zmiany obowiązujące prawodawstwo.

Minister Przemysłu i Handlu
^fJ. Iwanowski^f
Szef Sekcji
^fDr K. Zembrzuski^f

[Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie reorganizacji administracji powiatowej]

W N I O S E K

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zamierza przeprowadzić reorganizację Administracji Powiatowej i w tym celu utworzyć specjalny Wydział Kontrolno-Informacyjny (Inspektorat Administracyjny).

Zamierzenie to łączy się z powiększeniem etatu i zapotrzebowaniem pewnej sumy na koszty objazdu Urzędów Powiatowych.

Projektowane powiększenie etatu przedstawia się, jak następuje

I. Inspektor Generalny (IV kategoria płacy)	16 800	mk
XI. Wydział Personalny Urzędów Powiatowych:		
Naczelnik Wydziału (V kategoria płacy)	14 400	”
Pozostali funkcjonariusze przewidziani w dołączonym budżecie.		
XII. Wydział Kontroli (Inspektorat Właściwy)		
10 inspektorów (z tych 6-iu w V-a kat. pł.)	86 400	”
4-ech w VI kat. pł.	38 400	”
diety (rocznie za 200 dni a 30 mk)	60 000	”
koszta podróży	120 000	”
1 kancelaryjny urzędnik (VII kat. pł.)	8 400	”
5 kancelaryjnych urzędników (VIII kat. pł.)	36 000	”
Inspektorzy kancelaryjni dla powiatów (przejściowo maksimum jeden rok)		
diety za 200 dni rocznie a 21 mk	25 200	”
koszta podróży	50 000	”
1 starszy referent (VI kat. pł.)	9 600	”
2 referentów (VII kat. płacy)	16 800	”
2 pom. referentów (VIII kat. pł.)	14 400	”
Kancelaria Wydziału		
Sekretarz (IX kat. pł.)	6 000	”
Starszy kancelista (X kat. pł.)	4 800	”
pom. kancelisty (XI kat. pł.)	3 600	”
4 maszynistki	16 800	”

R a z e m 527 600 mk

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

23

PROTOKÓŁ 23-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 13 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Kierownik Ministerstwa Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. Władysław Byrka
Zastępca Min[istra] Spraw Wojsk[owych]	ob. pułk. Szpakowski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Zastępca Szefa Biura Prezydialnego	August Wowkonowicz
Protokółuje	dr Józef Zaleski

Początek posiedzenia o godz. 8 m. 50 wieczorem.

1. Odczytano i przyjęto protokół 22-go posiedzenia Rady Ministrów z dn. 12 grudnia 1918 r.

2. ^bZałącznik N° 2.^b Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji przedstawia wniosek w sprawie przyznania kredytu zwrotnego dla „Urzędu Zaopatrywania Urzędników Państwowych” w wysokości 1 500 000,- mk

Rada Ministrów uchwaliła wniosek Min[istra] Apropowizacji z tym, że projektowany kredyt redukuje się do sumy 1 000 000,- mk (jednego miliona) marek.

3. ^bZałącznik N° 3.^b Ob. Minister O.P. i O.S. Ziemięcki przedkłada wniosek o podwyższenie dodatku ekonomicznego dla wszystkich urzędników państwowych od XI do IV kategorii płac włącznie.

Wniosek ob. Ministra Ziemięckiego uchwalono bez zmian.

W toku dyskusji uznano za konieczne wybranie komisji, mającej na celu zbadanie kwalifikacji urzędników w Ministerstwach i norm stosowanych w przyjmowaniu ich do służby. W tym celu upoważniła Rada Ministrów Prezydium Rady Ministrów do powołania odpowiedniej komisji. Komisja ta, po zbadaniu poruczonej jej sprawy z uwzględnieniem struktury poszczególnych Ministerstw, ma przedłożyć swe wnioski Radzie Ministrów.

4. ^bZałącznik] N° 4.^b Z kolei przedstawia ob. Minister Ziemięcki wniosek o podwyższenie norm płacy dla woźnych, gońców starszych i młodszych.

Rada Ministrów przyjęła wniosek Ministerstwa O.P. i O.S., z tą jednak zmianą, że podwyżka wynosić ma dla woźnych 100 Mk miesięcznie bez różnicy stanu rodzinnego, dla starszych gońców – bez różnicy stanu rodzinnego – o 60 Mk miesięcznie, dla młodszych gońców o 30 Mk miesięcznie.

5. ^bZałącznik] N° 5.^b Przedłożony wniosek w sprawie wysokości zasadniczej diet ob. Minister Ziemięcki cofa.

6. Ob. Minister Prauss wystosowuje następującą interpelację do ob. Prezydenta Ministrów i prosi o umieszczenie jej w protokole:

„Minister W.R. i O.P. zwraca uwagę Prezydenta Ministrów na nazwanie w depeszy Naczelnika Państwa, wysłanej z powodu otwarcia Uniwersytetu Lubelskiego, tego nowego uniwersytetu »czwartym uniwersytem polskim«. Przez to pominięte zostało istnienie wielce zasłużonej Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, jedyne polskiego wyższego zakładu naukowego za czasów rusyfikacji przez szkołę¹⁰¹. Z wszechnicy tej wyrosły wyższe zakłady, częściowo już upaństwowione, jak szkoła główna gospodarstwa wiejskiego z wyższą szkołą leśną, oraz mająca być upaństwowioną wyższa szkoła ogrodnicza.

Wobec tych zasług Wolnej Wszechnicy w Warszawie, pominięcie jej i równoczesne wyróżnienie nowego uniwersytetu lubelskiego, który jeszcze nie dał się poznać, jest odczute przez całą inteligencję postępową, jako pominięcie zasłużonej instytucji o wielkich zasługach dla oświaty polskiej”.

Ob. Prezydent Ministrów oświadcza, że interpelację przedłoży Naczelnikowi Państwa i będzie wpływał, by przy najbliższej sposobności podniesiono publicznie znaczenie Wolnej Wszechnicy w Warszawie.

7. ^bZałącznik] N° 6.^b Wniosek ob. Ministra Sprawiedliwości w sprawie utworzenia Sądu Okręgowego w Białej, gub. Siedleckiej, uchwalono.

Po ustaleniu porządku dziennego następnego posiedzenia zakończono posiedzenie o godz. 11-ej m. 5 wieczorem.

^fMoraczewski Jędrzej^f

¹⁰¹ Wolna Wszechnica Polska powstała w 1916 r. na bazie działającego wcześniej Towarzystwa Kursów Naukowych i miała w swej strukturze cztery wydziały: Matematyczno-Przyrodniczy, Humanistyczny, Nauk Politycznych i Społecznych oraz Pedagogiczny.

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 23-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polsk[iej] w dniu 13 XII 1918 roku.
2. [Wniosek Ministerstwa Aprowizacji o uchwalenie kredytu dla Urzędu Zaopatrywania Urzędników Państwowych].
3. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie podwyżki płac dla urzędników państwowych].
4. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej dotyczący uchwalenia podwyżki płac dla woźnych, gońców starszych i młodszych]¹⁰².
5. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o podwyższenie wysokości diet dla urzędników państwowych].
6. Wniosek Ministerstwa Sprawiedliwości w przedmiocie utworzenia Sądu Okręgowego w Białej, guberni siedleckiej¹⁰³.

[Załącznik „N° 1”]

Porządek dzienny 23-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polsk[iej] w dniu 13 XII 1918 roku.

1. Odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia.
2. Wniosek Min[istra] Aprowizacji o przyznanie kredytu zwrotnego dla Urz. Zaopatrywania urzędników państwowych.
3. Sprawa urzędu państwowego do spraw jeńców.
4. Ustawa tymczasowa o ochronie znaków towarowych.
5. Wniosek w przedmiocie podwyższenia poborów urzędników.
6. Wniosek Min[istra] Sprawiedliwości na utworzenie Sądu Okręgowego w Białej.
7. Wniosek Min[istra] W.R. i O.P. o kredyt na kursy dla analfabetów.
8. Wniosek Min[istra] W.R. i O.P. w sprawie jednorazowego zasiłku dla nauczycieli szkół powszechnych.
9. Sprawy bieżące.

¹⁰² Nie publikuje się.

¹⁰³ Nie publikuje się.

[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o uchwalenie kredytu dla Urzędu Zaopatrywania Urzędników Państwowych]

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Motywy wniosku.

Dotychczasowa działalność „Organizacji Zaopatrywania urzędników państwowych polskich”, istniejącej przy Ministerstwie Apropowizacji, obecnie przemianowanej na „Urząd Zaopatrywania urzędników państwowych” ograniczała się głównie do zaopatrywania urzędników państwowych, zamieszkałych w Warszawie, tj. około 4000 osób. Z chwilą ustąpienia okupantów ilość urzędników państwowych wzrosła potrójnie i wynosi obecnie około 12 000 osób.

W najbliższym czasie, po ostatecznym przyłączeniu pracowników wszystkich dyrekcji kolejowych, okręgów pocztowych i telegraficznych, oraz więzień, liczba pracowników zapewne wzrośnie jeszcze bardzo znacznie.

W obecnej chwili, biorąc pod uwagę tylko liczbę 12 000 osób, koniecznym jest dla Urzędu Zaopatrywania urzędników państwowych kapitał obrotowy w wysokości, ob. 1 500 000 marek, a mianowicie:

1) na zakup artykułów spożywczych, licząc po M. 40,-
na osobę na przeciąg 1 mies. – 12 000 x 40 M.	M. 480 000
2) na zakup skór na 12 000 par obuwia, łącznie z robocizną
po M. 100,- na osobę na przeciąg 3 miesięcy –
12 000 x 100 M. – 1 200 000 M. : 4	300 000
3) na zakup na zakup materiałów na ubranie po M. 150,-
na osobę na przeciąg 3 mies. 12 000 x 150 = 1 800 000 : 4	450 000
4) na zakup węgla po 60 pud. na sezon zimowy i w lecie dod.
30 pud. raz. 90 pud., po M. 2,- za pud łącznie ze zwózką –
M. 180,- na osobę na przeciąg 3 mies. 12 000 x 180 –
2 160 000 : 3	540 000
5) na wydatki organizacyjne (pożyczki terminowe
na urządzenie składnic prowincjonalnych)	230 000
razem	M. 2 000 000

Urząd Zaopatrywania posiada obecnie:

a) pożyczkę ze Skarbu Państwa	M. 400 000
b) kapitał rezerwowy z obrotu i ze sprzedaży artykułów przejętych po okupantach	około 100 000 500 000

czyli potrzebny więc dodatkowy kredyt około
wyraźnie (milion pięćset tysięcy). 1 500 000

Treść wniosku.

Ministerstwo Apropowizacji wnosi, aby Rada Ministrów uchwaliła kredyt zwrotny dla Urzędu Zaopatrywania urzędników państwowych w wysokości M. 1 500 000 (milion pięćset tysięcy) na zakup: produktów żywnościowych, skór na obuwie, materiałów na ubrania i węgla dla wszystkich urzędników państwowych, jak również dla wszystkich pracowników państwowych kolei żelaznych, poczt i telegrafów, gdyż jedyną skuteczną w obecnej chwili formą przyjscia im z pomocą jest dostarczenie im tanich i dobrych artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby.

Warszawa, dnia 9-go grudnia 1918 r.
Minister Apropowizacji

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ... 1918 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

P r e z y d e n t Ministrów:

°Załącznik do punktu 3. N° 3°

[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie podwyżki płac dla urzędników państwowych]

Do
RADY MINISTRÓW.

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wnosi o uchwalenie następującego wniosku w sprawie podwyżki płac urzędników państwowych.

Wniosek.

Podwyższyć dodatek ekonomiczny, ustanowiony według tabeli płac urzędników państwowych (Dziennik Praw Królestwa Polskiego Nr 6 poz. 13 z dn. 20.VI. 1918 r.) dla wszystkich urzędników państwowych od XI do IV kategorii włącznie:

1. o marek 200 miesięcznie dla osób urzędujących w miastach I-ej klasy, a mianowicie Warszawie, Lublinie, Łodzi, Częstochowie i Sosnowcu;

2. o marek 160 miesięcznie dla osób urzędujących w miastach II-ej klasy (dawniej gubernialnych i powiatowych), i

3. o marek 120 miesięcznie dla osób urzędujących w innych miejscowościach.

Podwyżka dodatku ekonomicznego wprowadza się czasowo wskutek drożyzny wojennej od dnia 1-go ^hgrudnia^h ^cstycznia^c 1918 roku.

Wniesiono na Radę Ministrów

dnia ... 1918 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem

Prezydent Ministrów:

^cZałącznik do punktu 5. N° 5^c

[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o podwyższenie wysokości diet dla urzędników państwowych]

Do

RADY MINISTRÓW.

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wnosi o uchwalenie następującego wniosku w sprawie podwyższenia wysokości zasadniczej diet.

Wniosek.

Podwyższyć wysokość zasadniczą diet bez dodatków wojennych o 100% na pierwsze 14 dni podróży ^hskar^h służbowej w obrębie państwa i o 50%, począwszy od 15-go dnia podróży, zaś o 150% dla podróży ^hskar^h służbowej poza granicami państwa, bez względu na czas trwania podróży.

Wniesiono na Radę Ministrów

dnia ... 1918 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem

Prezydent Ministrów:

Minister Pracy i Opieki Społecznej:

[Załącznik]

W kategorii I płać dziennie	- 50	Mk
” ” II ” ”	- 40	”
” ” III ” ”	- 30	”
” ” IV ” ”	- 25	”
” ” V ” ”	- 20	”
” ” VI ” ”	- 18	”
” ” VII ” ”	- 16	”
” ” VIII ” ”	- 14	”
” ” IX ” ”	- 10	”
” ” X ” ”	- 8	”
” ” XI ” ”	- 6	”

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

24

PROTOKÓŁ 24-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 16 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] Rolnictwa	ob. Stanisław Janicki
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] Sztuki i Kult.	ob. Zenon Przesmycki
Zastępca Min[istra] Spraw	
Wojsk[owych]	pułk. Szpakowski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Zastępca Szefa Biura Prezydialnego	August Wowkonowicz
Protokółuje	dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 6-ej m. 55 wieczorem.

1. Protokół 23-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 13 grudnia b.r. odczytano i przyjęto.

2. Ob. Minister Prauss prosi ob. Prezydenta o udzielenie wyjaśnień w sprawach polityki zagranicznej i wewnętrznej, zwłaszcza w kwestii, czy za politykę zewnętrzną odpowiada cały gabinet, czy też tylko Prezydent i Minister Spraw Zewnętrznych. Ob. Prezydent zwraca uwagę, że takie dyskusje byłyby możliwe i pożądane nawet przed każdym posiedzeniem, gdyby – jak to właściwie być powinno – wnioski innych spraw dotyczące wchodziły na posiedzenie już gruntownie przygotowane i nie absorbowwały tyle czasu, co obecnie. Na wniosek ob. Ministra Thugutta zdecydowano poświęcić sprawom politycznym najbliższe posiedzenie po załatwieniu przeznaczonych na nie pilnych spraw.

3. ^bZałączniki] N° 2–4.^b Wniosek ob. Ministra Praussa o kredyt na kursy dla analfabetów wywołuje zasadniczy sprzeciw Kierownika Min[isterstwa] Skarbu Byrki, który zaznacza, że dorywcze akcje w ostatnich czasach bez systemu wnoszone i uchwalane pochłaniają tak olbrzymie sumy, iż nawet w szczegółową dyskusję wdawać się nie może. Po ożywionej dyskusji przyjęto wszystkimi głosami przeciw trzem wniosków ob. Prezydenta na odroczenie dyskusji tak tego punktu, jak i wniosków o jednorazowe zasiłki dla nauczycieli szkół powszechnych i średnich aż do przedstawienia przez Kierownika Min[isterstwa] Skarbu wysokości obciążenia Skarbu normalnym budżetem oraz nadzwyczajnym zapotrzebowaniem skutkiem uchwał w ciągu ostatnich tygodni wydanych przy uwzględnieniu sum, jakie konieczne będą na utrzymanie bezrobotnych przez zimę (przypuszczalnie około 300 milionów marek) i przyznanie im jednorazowego zasiłku na odzież i obuwie (przypuszczalnie około 1 miliarda marek), tudzież przedstawienia jakąś mniej więcej ilość banknotów będzie można drukować w najbliższym czasie.

4. Ob. Prezydent apeluje do Ministrów, by jak najrychlej przedłożyli swe budżety Ministerstwu Skarbu, które wtedy dopiero będzie mogło uzyskać dokładniejszy obraz zapotrzebowania finansowego.

5. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu Byrka odczytuje poufnie wniosek w sprawie jednorazowej daniny gruntowej, który po ściśle poufnej dyskusji zyskuje zasadniczo zgodę Rady Ministrów, z tym jednak, że od pociągnięcia do opłaty tej daniny mają być wyłączone gospodarstwa karłowate (poniżej 5 morgów).

Zgodzono się też na propozycję Kierownika Min[isterstwa] Skarbu, by poświęcić we czwartek, 19 bm. osobne posiedzenie lub przynajmniej znaczną część tegoż kwestiom skarbowym, a zwłaszcza przedstawieniu pewnej ilości projektów skarbowych.

6. ^bZałącznik] N° 5.^b Projekt instrukcji dla państwowego urzędu do spraw powrotu jeńców, robotników i uchodźców przyjęto z przemianowaniem paragrafów na artykuły oraz z następującymi zmianami:

- a) Uznano, że uwagi w artykule 2 i 6 w tekście dekretu będą opuszczone,
- b) W artykule 6, IV p. 2 skreślono przecinek po słowie „referentów”,
- c) W art. 9 zastąpiono słowa „na równi” słowami „na równych warunkach”, a słowo „bezpłatnego” skreślono,
- d) W art. 11 przestawiono słowo „sum” na początek zdania jako drugie słowo.

7. Zatwierdzenie budżetu wspomnianego urzędu ze względu na nieobecność Kierownika Min[isterstwa] Skarbu pozostawiono wzajemnemu porozumieniu się Generalnego Komisarza z Ministerstwem Skarbu bez potrzeby ponownego wnoszenia sprawy w razie uzyskania porozumienia.

8. Zatwierdzono zgodnie z wnioskiem p. Kazimierza Pawlikowskiego na zastępcę Generalnego Komisarza państwowego urzędu do spraw powrotu jeńców, robotników i uchodźców.

9. ^bZałącznik] N° 6.^b Przyjęto nagły wniosek ob. Ministra Supińskiego w sprawie komisji śledczej dla Lwowa z następującymi zmianami:

- a) w art. 1 punkt 1 po słowie „Lwowa” dodano słowo „nadzwyczajną”, a po słowie „komisję” słowo „śledczą”.
- b) w art. 2 koniec zdania po słowie „komisja” skreślono zastępując go słowami: „uzupełni się przez dobranie dwóch członków delegowanych przez Ministerstwo Spraw Wojskowych”,
- c) w punkcie 6 zastąpiono słowa „odpowiedni ministrowie odniosą” słowami „Minister Sprawiedliwości odniesie”,
- d) art. 2 skreślono.

10. Na zapytanie ob. Ministra Iwanowskiego i Podsekretarza Stanu Janickiego co do zastosowania uchwały Rady Ministrów z dn. 6 grudnia b.r. punkt 15 b, przyznającej zwolnionym skutkiem przejścia od okupantów magazynów na Powązkach ^crobotnikom^c po 600 mk odszkodowania, także na korzyść innych robotników – oświadczone się na wniosek ob. Prezydenta za nierozciąganiem tej uchwały generalnie na inne wypadki, lecz decydowaniem od przypadku do przypadku przy współdziałaniu Ministerstwa Pracy.

11. Na tym posiedzenie po ustaleniu porządku dziennego następnego zakończono o godzinie 11-ej m. 15 w nocy.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 24-go posiedzenia Rady Ministrów Republ[iki] Polsk[iej] w dn. 16/XII [19]18 o godz. 6-ej wieczorem.
2. [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie środków finansowych na organizację kursów dla analfabetów].
3. [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego dotyczący dekretu o jednorazowym zasiłku dla nauczycieli szkół powszechnych].
4. [Wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o uchwalenie dodatku drożyznianego dla nauczycieli na rok 1918/1919].
5. [Projekt dekretu w sprawie przekształcenia Państwowego Urzędu do Spraw Jeńców w Państwowy Urząd do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców].
6. [Postanowienie o wydelegowaniu do Lwowa nadzwyczajnej komisji śledczej w związku z zajściami antyżydowskimi].

Porządek dzienny
24-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dn. 16/XII [19]18 o godz. 6-ej wieczorem.

1. Odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia.
2. Wniosek Min[isterstwa] W.R. i O.P. o kredyt na kursy dla analfabetów.
3. Wniosek Min[istra] W.R. i O.P. w sprawie jednorazowego zasiłku dla nauczycieli szkół powszechnych.
4. Wniosek Min[istra] W.R. i O.P. w sprawie jednorazowego zasiłku dla nauczycieli szkół średnich.
5. Wniosek Min[istra] Przemysłu i Handlu w sprawie wysłania delegacji gospodarczej do Berlina.
6. Projekt dekretu o opłatach skarbowych do umów ubezpieczenia.
7. Urząd dla spraw jeńców.
8. Sprawy bieżące.

[Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie środków finansowych na organizację kursów dla analfabetów]

°11.12.1918°

°Ad. 3°

°Do Rady Ministrów°

Powszechność prawa wyborczego nakazuje podjęcie natychmiastowej pracy, uświadamiającej masę ludową o Polsce, państwie i prawie i czyni z niej jeden z najpilniejszych obowiązków Ministerstwa Oświecenia.

Korzystając z rozbudzonej ciekawości i poczucia obywatelskiego ludu Ministerstwo pragnie zorganizować szereg kursów dla analfabetów, na których obok umiejętności czytania i pisania (zrazu cyfr, potem liter) podawane będą najważniejsze wiadomości z wiedzy o Polsce, wyjaśnione podstawowe pojęcia prawne i obywatelskie.

Ministerstwo wezwie do pomocy wszystkie gminy i zaprosi do współdziałania wszystkie towarzystwa i instytucje kulturalne i oświatowe z całej Polski, tylko bowiem przy wydatnej pomocy społeczeństwa możliwe jest dokonanie tego dzieła w szerszych rozmiarach.

Poza kursami przez siebie organizowanymi – Ministerstwo poprze technicznie wszelkie prace, podjęte przez samopomoc społeczną.

Do tego zmierzać będzie przez:

- a) Kursy instruktorskie dla wykładowców (nauczycielstwa i sił ochotniczych) urządzone w najważniejszych centrach (głównie miasta Królestwa, oraz po jednym w Galicji, obu Śląskach, Prusiech i Wielkopolsce);

- b) wydanie popularnej czytanki dla dorosłych;
- c) uruchomienie powiatowych biblioteczek z zakresu wiedzy o Polsce;
- d) przygotowanie materiału pogładowego i wystaw wędrownych.

Całe nauczanie nosić musi charakter ściśle informacyjny i nie może się stać polem jakiegokolwiek agitacji politycznej. Będzie podlegało nadzorowi Wydziału Oświaty Pozaszkolnej Ministerstwa.

Działalność przygotowawcza powinna się rozpocząć natychmiast. Koszta, które w związku z nią ponieść wypadnie w grudniu br. wynoszą w przybliżeniu:

a) Kursy instruktorskie (15 kursów kosztem ok. 1000 mk każdy)	15 000 mk
b) Czytanka w 100 000 egz. cena przybliżona*	100 000 ”
c) 2000 biblioteczek podręcznych po 100 mk	200 000 ”
d) Wystawy i środki pomocnicze	50 000 ”
e) Diety dla 500 uczestników kursów (7 dni po 5 koron)	17 500 ”
f) Wydanie instrukcji szczegółowych	1 500 ”
	**)
	—————
	384 000 ”

* Koszt Czytanki, o ile będzie wydana w Drukarni Państwowej, będzie zapewne niższy.

** Koszt rozjazdów nie jest wliczony w przewidywaniu, że główni organizatorzy posiadać będą karty miesięczne.

^cMinisterstwo W.R. i O.P. wnosi o uchwalenie kredytu 384 000 mk według wyżej podanego zestawienia.^c

^cZałącznik do punktu 3. N° 3^c

[Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego dotyczący dekretu o jednorazowym zasiłku dla nauczycieli szkół powszechnych]

KRÓLEWSKO-POLSKIE
MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO

Dn. 11.XII 1918 r.
53301/2036S.

Do
Rady Ministrów

Wobec niewymownie ciężkiego położenia materialnego nauczycielstwa Szkół powszechnych wnoszę o przyznanie mu jednorazowego zasiłku nadzwyczajnego,

który wyniesie od 200 do 400 marek na osobę zależnie od stosunków rodzinnych nauczyciela. Niezbędny na ten zasiłek kredyt, licząc przeciętnie po 300 marek dla 12 547 nauczycieli (lek), wyniesie 3 764 100 mk.

Dekret w sprawie jednorazowego zasiłku dla nauczycieli szkół powszechnych.

Wszyscy nauczyciele stali i tymczasowi publicznych szkół powszechnych oraz prywatnych, utrzymywanych przez organizacje społeczne i instytucje, otrzymują jednorazowy zasiłek nadzwyczajny ze skarbu państwa.

Zasiłek ten wynosić będzie:

- a) dla nauczycieli nieżonatych, nauczycielek niezamężnych, wdowców i wdów bezdzietnych, a także dla nauczycielek których mężowie otrzymują jako nauczyciele zasiłek niniejszy – 200 mk.
- b) dla nauczycieli żonatych i nauczycielek zamężnych, a bezdzietnych z wyjątkiem nauczycielek zamężnych, o których mowa w ustępie a) – 300 marek;
- c) dla nauczycieli i nauczycielek dzietnych z wyjątkiem nauczycielek, o których mowa w ustępie a) – 400 marek.

M i n i s t e r
Ks. Prauss^f

^cZałącznik do punktu 3. N° 4^c

[Wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o uchwalenie dodatku drożyznianego dla nauczycieli na rok 1918/1919]

5 grudnia 1918 r.

W N I O S E K
MINISTRA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO
N A R A D Ę M I N I S T R Ó W

Stopa płacy nauczycieli szkół średnich już przed wojną nie wystarczała na zaspokojenie najniezbędniejszych potrzeb ludzi pracujących umysłowo; w ciągu czterech lat wojny stan ten jeszcze pogorszył się. Aby utrzymać szkoły, nauczycielstwo w wielu wypadkach pobierało tylko część należnego mu wynagrodzenia, tak iż pensje nauczycielskie redukowwały się do 80%, 70%, a nawet 50% należności. Właściciele szkół więcej płacić nie mogli, co stwierdzały komisje finansowe powoływane w szkołach przez grona nauczycielskie.

To też nauczycielstwo zabrnęło w długi, obciążęło się nadmiernymi zajęciami zarobkowymi, wyłączało możliwość pracy nad sobą. Zaczęło się opuszczanie stanowisk nauczycielskich dla objęcia innych – zjawisko dla budowy szkolnictwa wysoce niepożądane. Podwyższenie w bieżącym roku szkolnym norm płac nauczycielskich również nie jest wystarczające.

Prywatnej szkole średniej, która od 13 lat pełniła w pewnej mierze rolę państwowej, grozi wyludnienie z nauczycieli lub zniszczenie fizyczne tych sił pedagogicznych, jakie pozostaną na stanowiskach. Przy nieznacznej liczbie szkół państwowych (22) istnienie szkół prywatnych (przeszło 400) jest niezbędne i dlatego nauczycielstwo tych szkół w równej mierze z nauczycielstwem szkół państwowych zasługuje całkowicie na poparcie ze strony Państwa. Właściciele szkół (zarówno osoby prywatne jak instytucje społeczne) nie są w stanie same opłacać należycie nauczycieli.

Zasiłki ze strony Ministerstwa przewidziane dla dobrych szkół prywatnych zaledwie wystarczą na pokrycie dotychczasowych zobowiązań.

Uznając, że położenie materialne nauczycielstwa jest bardzo ciężkie, w roku szkolnym 1917/18 Ministerstwo W.R. i O.P. wyjednało na zasiłek drożyzniany dla nauczycieli i nauczycieli szkół prywatnych 600 000 marek.

Ze względów powyższych materialne poparcie nauczycielstwa i w bieżącym roku szkolnym jest konieczne dlatego wnoszę, aby Rada Ministrów uchwaliła co następuje:

Wszyscy nauczyciele i nauczycielki, pracujący w polskich szkołach średnich państwowych i prywatnych, otrzymają w roku szkolnym 1918/19 jednorazowo dodatek drożyzniany w wysokości 1-miesięcznej (trzynastej) pensji, umówionej z zarządzeniem szkoły. Taki dodatek otrzymają nauczyciele wszystkich szkół bez względu na wartość pedagogiczną tych szkół, nie chodzi bowiem o pomoc dla szkoły, jako takiej, lecz o ratowanie sił pedagogicznych.

Na cel powyższy jednorazowo do rozporządzenia Ministerstwa W.R. i O.P. asygnuje się 2 100 000 marek.

Wypłatę dodatku drożyznianego zarządzi Ministerstwo W.R. i O.P.

Do niniejszego dołącza się uzasadnienie podanej wysokości poborów miesięcznych nauczycielstwa.

Minister

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

Załącznik.

°Załącznik do punktu 6. N° 5°

[Projekt dekretu w sprawie przekształcenia Państwowego Urzędu do Spraw Jeńców w Państwowy Urząd do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców]

§ 1.

W myśl uchwały Rady Ministrów z d. ... „Państwowy Urząd do Spraw Jeńców” istniejący na zasadzie uchwały Rady Kierowników Ministrów z dn.

11 listopada 1918 r. przekształca się w „Państwowy Urząd do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców”.

§ 2.

Państwowy Urząd do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców jest urzędem tymczasowym i ma za zadanie:

- a) sprowadzenie do miejsca zamieszkania jeńców, robotników i uchodźców Polaków
- b) zorganizowane przeprowadzenie przez ziemie Państwa Polskiego do właściwych punktów granicznych jeńców, robotników i uchodźców obcych narodowości
- c) opiekę sanitarno-żywnościową podczas przeprowadzania jeńców, robotników i uchodźców przez ziemie Polskie
- d) regulowanie warunków powrotu jeńców, robotników i uchodźców poza granicami Polski za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zewnętrznych.

Uwaga. Stała polityka reemigracyjna i planowe jej przeprowadzenie w warunkach normalnych, nie wchodzi w zakres działalności Państwowego Urzędu do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców.

§ 3.

Na czele Urzędu stoi zamianowany przez Radę Ministrów Komisarz Generalny. Komisarz Generalny znosi się bezpośrednio z Ministrami i przedkłada swe wnioski Radzie Ministrów.

§ 4.

Zastępcę Komisarza Generalnego zatwierdza Rada Ministrów na przedstawienie Komisarza Generalnego, wszystkich urzędników mianuje Komisarz Generalny bezpośrednio.

Ze względu na charakter tymczasowy Urzędu, Komisarz Generalny, jego zastępca i cały personel Państwowego Urzędu do Spraw Jeńców, Robotników i Uchodźców angażowany jest z wypowiedzeniem dwutygodniowym, obowiązującym dwie strony bez prawa do emerytury i innych praw z jakich korzystają urzędnicy państwowi. Z chwilą zwnięcia Urzędu należy się miesięczna odprawa.

§ 5.

Państwowy Urząd do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców dzieli się na wydziały:

- I. Wydział Ogólny
- II. Wydział Prowincjonalny
- III. Wydział Statystyczno-rozrachunkowy
- IV. Wydział Zagraniczny
- V. Wydział Służby Etapów.

§ 6.

I.

WYDZIAŁ OGÓLNY

prowadzi kancelarię Urzędu, kasę, rachubę, kontrolę, zestawia budżety, informuje prasę i załatwia sprawy personalne.

II.

WYDZIAŁ PROWINCJONALNY

1) układa ogólny plan punktów etapowych i żywnościowych, tworzy powiatowe Urzędy do Spraw Jeńców tam, gdzie tego zachodzi konieczna potrzeba, zajmuje się tworzeniem punktów etapowych i żywnościowych, organizuje aprowizację i pomoc sanitarno-lekarską i stałą inspekcję punktów etapowych i żywnościowych.

2) na czele urzędów powiatowych stoją naznaczeni przez Komisarza Generalnego Komisarze Powiatowi do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców, którym podlegają wszystkie punkty w powiecie. Komisarze Powiatowi działają na podstawie specjalnej instrukcji i okólników, zatwierdzonych przez Komisarza Generalnego, opierają swą działalność na istniejących na miejscu organizacjach społecznych i działają w ścisłym porozumieniu z powiatowymi Komisarzami Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

III.

WYDZIAŁ STATYSTYCZNO-ROZRACHUNKOWY

prowadzi ewidencję jeńców, robotników i uchodźców podług opracowanych wzorów, przygotowuje materiały dla przyszłych między państwowych rozrachunków, przewidujących zwrot wszystkich kosztów poniesionych przez Państwo Polskie, prowadzi ogólną statystykę Państwowego Urzędu do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców podług materiałów dostarczonych przez poszczególne wydziały, układa tablice i mapy, prowadzi ewidencję aktów zejścia i opiekuje się znalezionymi u zmarłych rzeczami i pieniędzmi i prowadzi archiwum.

IV.

WYDZIAŁ ZAGRANICZNY

działa w ścisłym porozumieniu i za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych,

- 1) reguluje powrót i przejazd jeńców, robotników i uchodźców przez opracowywanie umów z Państwami obcymi tudzież wyjednywa regularne i szybkie wypuszczanie i należyłą opiekę na drodze dla jeńców, robotników i uchodźców, znajdujących się jeszcze poza granicami kraju.
- 2) Dla przeprowadzenia tej akcji i orientowania się w położeniu jeńców, robotników i uchodźców za granicą, tudzież dla dopilnowania dotrzymania umów, tyjących się powrotu jeńców, robotników i uchodźców ze strony innych

Państw, Wydział Zagraniczny działa przez swoich referentów przy Konsulatach Polskich i przez Komisarzy Reemigracyjnych na terenach wschodnich.

Uwaga. Referentów do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców przedstawia Komisarz Generalny Ministerstwu Spraw Zagranicznych do zatwierdzenia. Komisarzy Reemigracyjnych mianuje Komisarz Generalny bezpośrednio.

V.

WYDZIAŁ SŁUŻBY ETAPÓW

Na czele wydziału służby etapów stoi wojskowy naczelnik służby etapów, który jest przedstawicielem Generalnego Sztabu przy Państwowym Urzędzie do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców i oficerem łącznikowym między Sztabem Generalnym i Urzędem. Działalność Naczelnika Służby Etapów jest określona przez instrukcję zatwierdzoną przez Sztab Generalny.

Uwaga. Dla konwojowania jeńców i utrzymania porządku Państwowy Urząd do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców wymaga pewnej siły zbrojnej i w tym celu

- a) zwraca się do władzy wojskowej cywilnej o dostarczenie odpowiedniej ilości straży,
- b) w razie jeśli miejscowe władze nie posiadają odpowiedniej siły zbrojnej Państwowy Urząd do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców wchodzi z Komisarzami Powiatowymi z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w porozumienie co do odpowiedniego powiększenia na koszt Urzędu Powiatowej Milicji ^hlub wreszcie tworzy własną straż Państwowego Urzędu do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców, działającą na podstawie własnej instrukcji i zatwierdzoną przez Sztab Generalny^h.

§ 7.

Ogólny plan przewozu jeńców jako określenie potrzebnych na ten cel taborów, opracowują Wydziały Prowincjonalny i Zagraniczny w porozumieniu z Ministerstwem Komunikacji.

§ 8.

Wszystkie instrukcje, okólniki i regulaminy szczegółowe w granicach przepisów zasadniczych zatwierdza Komisarz Generalny swoją władzą w porozumieniu z odpowiednimi Ministerstwami.

§ 9.

Państwowemu Urzędowi do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców przysługuje na równi z innymi instytucjami rządowymi prawo ^hbezpłatnego^h korzystania z poczty i telegrafu.

§ 10.

Wydatki, związane z działalnością Urzędu dokonywane są na podstawie odpowiednich preliminary. Kredyty na wydatki uchwała Rada Ministrów. Dysponentem sum pieniężnych Państwowego Urzędu do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców w granicach odnośnych przepisów jest Komisarz Generalny.

§ 11.

Kontroli ^csum^c wydatkowanych przez Państwowy Urząd do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców ^hsum^h dokonywa Kontrola Państwowa.

§ 12.

W okresach miesięcznych Komisarz Generalny zdaje Radzie Ministrów sprawozdanie z działalności Urzędu.

§ 13.

Po wypełnieniu zadań określonych w § 2 niniejszej ustawy Państwowy Urząd do Spraw Powrotu Jeńców, Robotników i Uchodźców przedstawi Radzie Ministrów szczegółowe sprawozdanie ze swej działalności wraz z materiałami dla rozrachunków międzypaństwowych.

^cZałącznik do punktu 9. N° 6

[Postanowienie o wydelegowaniu do Lwowa nadzwyczajnej komisji śledczej w związku z zajściami antyżydowskimi]

RADA MINISTRÓW POSTANAWIA:

I.

1. Wydelegować do Lwowa ^cnadzwyczajną^c komisję ^cśledczą^c celem przeprowadzenia wyczerpujących protokolarnych dochodzeń ^hadministracyjnych^h z ramienia ^hcałego^h rządu, co do zajść w dzielnicy żydowskiej w ^clistopadzie rb.,^c które pociągnęły za sobą ofiary w życiu i mieniu obywateli.

2. Przewodniczącym tej komisji wyznaczyć ^cSędziego Sądu Najwyższego p. ^hymo^hwicza, do zamianowywania 2ch członków komisji upoważnia Ministra Sprawiedliwości^c.

Komisja ^cuzupełni się przez dobranie 2^c ^hma^h prawo kooptować do swego grona dalszych^h członków ^hw liczbie^h ^cdelegowanych przez Ministerstwo Spraw Wojskowych^c.

3. Komisja ma prawo wzywać do przesłuchania świadków, żądać wyjaśnień od urzędów i władz tak cywilnych, jak i wojskowych, przeglądać akta, nie

wyłączając akt śledczych, i wykonywać w ogóle wszelkie potrzebne czynności.

Sekretarzy ustanawia przewodniczący komisji.

4. Komisja decyduje zwykłą większością głosów; w razie równości głosów zdanie przewodniczącego rozstrzyga.

5. Komisja ustala sama podział pracy, a w szczególności zarządza badanie świadków wobec całego kompletu, części tegoż, lub przez poszczególnych członków.

6. ^cMinister Sprawiedliwości odniesie^c ^hOdpowiedni ministrowie odniosą^h się do naczelnych władz miejscowych względem pomocy i współdziałania, a w szczególności względem udzielania wspomnianej komisji wszelkiej pomocy prawnej, dostarczenia lokalu dla przeprowadzenia czynności urzędowych, dostarczenia sił pisarskich itp.

^hII.

Odnieść się do Naczelnego Wodza polskich sił zbrojnych celem wydania analogicznych rozkazów miejscowym władzom wojskowym (generał Szeptycki i Rozwadowski).^h

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

25

PROTOKÓŁ 25-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 17 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Minister	ob. Marian Malinowski
Zastępca Min[istra] Spraw Wojsk[owych]	pułk. Szpakowski
Szef Biura Prezydialnego	dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 8-ej m. 35 wieczorem.

1. Ob. Minister Thugutt prosi o sprostowanie w protokole posiedzenia Rady Ministrów z dn. 12 grudnia p. 8 słów „rocznie” na „miesięcznie”.

2. Protokół 24-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 16 grudnia 1918 r. odczytano i przyjęto.

3. Przyjęto przedstawione przez ob. Ministra Supińskiego projekty tymczasowych dekretów:

^bZałącznik N° 2^b a) O moratorium Okręgu Sądu Apelacyjnego Lubelskiego,

^bZałącznik N° 3^b b) O przedłużeniu terminów wekslowych w Okręgu Warszawskim,

^bZałącznik N° 4^b c) O wyborze sędziów handlowych oraz

^bZałącznik N° 5^b d) Projekt tymczasowego dekretu dotyczącego statutu Palestry Państwa Polskiego.

4. ^bZałącznik N° 6^b Ob. Minister Thugutt cofnął po dłuższej dyskusji wniosek o wypłacenie zapomogi świątecznej urzędnikom tego Ministerstwa.

5. Projekt organizacji Ministerstwa Poczty i Telegrafów uchwalono wobec nieobecności Kierownika Ministerstwa Skarbu przełożyć na następne posiedzenie.

6. Ob. Minister Ziemięcki przedstawia nagłość i pilność bezzwłocznego uruchomienia uchwalonego na posiedzeniu Rady Ministrów dn. 9 grudnia 1918 kredytu 50 milionów marek na roboty publiczne i przesłanie w tym celu wyciągu z protokołu tego posiedzenia Ministerstwu Skarbu.

7. ^bZałącznik N° 7^b Przedstawiony przez ob. Ministra Ziemięckiego we formie nagłego wniosku projekt regulaminu Komitetu Międzyministerialnego przy Urzędzie Robót Publicznych uchwalono po dyskusji z następującymi zmianami:

A. W części pierwszej: zadania i kompetencje:

a) W punkcie 2 dodano na końcu słowa „w ramach przyznanego kredytu. O każdej uchwale zawiadamia przewodniczący Komitetu Prezydenta Ministrów, a ten Radę Ministrów”.

b) W punkcie 5 zmieniono słowo „ministerialnej” na „Ministrów”.

c) Punkt 6 skreślono.

B. W części drugiej „skład Komitetu i regulamin posiedzeń”:

a) W punkcie pierwszym dodano po słowie „Minister” słowa „Robót Publicznych”, po czym następuje słowo „pracy”.

b) W punkcie 2 po słowie „Ministerstwa” dodano słowa „o ile potrzeba tego wymaga urzędy lub sekcje ministerstw”.

c) Punkt 4 i 5 skreślono.

d) W punkcie 6 słowa „nie bacząc” zastąpiono „bez względu” i słowo „delegatów” zmieniono na „reprezentantów”.

e) W punkcie 7 zastąpiono słowa „przybyłych na posiedzenie delegatów” słowem „obecnych”.

f) W punkcie 8 po słowie „rzeczoznawców” dodano, skreślając słowo „i” a po słowie „projektodawców” wstawiono słowa „i przedstawiciele instytucji miejskich, społecznych i zawodowych”.

8. ^bZałącznik N° 8^b Wniosek ob. Ministra Ziemięckiego w sprawie robót publicznych zmodyfikowano w ten sposób, że polecono Ministerstwu Pracy wezwać Magistraty, Sejmiki i Instytucje samorządowe i społeczne do tworzenia komitetów robót publicznych.

9. Ob. Prezydent Ministrów przedstawia żądania deputacji urzędników galicyjskich z dn. 17 grudnia 1918 w sprawie podwyżki poborów, dodatków drożyznianych, wypłaty poborów w markach, policzalności lat wojny podwójnie i proponuje za zgodą wszystkich obecnych zwołanie na 18 grudnia b.r. konferencji międzyministerialnej przy współdziałaniu Ministerstwa Spraw Wewn[ętrznych], Poczty i Telegrafów, Skarbu, Komunikacji celem omówienia tych żądań i dokładnego ustalenia ich faktycznej wysokości.

10. Urlop świąteczny dla urzędników ustalono na dwa i pół dnia, tj. pół dnia w dzień wili i oba następujące dni świąt.

11. Po wyczerpaniu spraw bieżących o godz. 9-ej m. 45 w nocy nastąpił dalszy ciąg Rady Ministrów z programem poufnego omówienia spraw polityki wewnętrznej i zagranicznej.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 25-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 17 grudnia 1918 o godz. 8 wieczorem.
2. Dekret w przedmiocie uzupełnienia i zmiany przepisów tymczasowych o moratorium w okręgu Sądu Apelacyjnego Lubelskiego¹⁰⁴.
3. Dekret w przedmiocie przedłużenia terminów wekslowych w okręgu Sądu Apelacyjnego Warszawskiego¹⁰⁵.
4. Projekt dekretu w przedmiocie wyborów sędziów handlowych [wraz z uzasadnieniem]¹⁰⁶.
5. Dekret – Statut tymczasowy Palestry Państwa Polskiego¹⁰⁷.
6. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o wypłacenie wszystkim urzędnikom Centrali MSW zapomogi świątecznej]¹⁰⁸.
7. [Projekt regulaminu Komitetu Międzyministerialnego przy Urzędzie Robót Publicznych].
8. Wnioski w sprawach robót publicznych.

[Załącznik] °N° 1°

Porządek dzienny 25-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 17 grudnia 1918 o godz. 8 wieczorem

1. Odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia.
2. Projekt tymczasowego dekretu o moratorium w okręgu Sądu Apelacyjnego Lubelskiego.
3. Projekt tymczasowego dekretu o przedłużeniu terminów wekslowych w okręgu warszawskim.
4. Projekt tymczasowego dekretu o wyborze sędziów handlowych.
5. Projekt tymczasowego statutu palestry Państwa Polskiego.
6. Wniosek Min[istra] Spraw Wewnętrznych o wypłacenie zapomogi świątecznej urzędnikom tego ministerstwa.

¹⁰⁴ Nie publikuje się.

¹⁰⁵ Nie publikuje się.

¹⁰⁶ Nie publikuje się.

¹⁰⁷ Nie publikuje się. Dekret z 14 grudnia 1918 r.

¹⁰⁸ Nie publikuje się.

7. Projekt organizacji Min[isterstwa] Poczty i Telegrafów.
8. Sprawy bieżące.

[Załącznik N° 7]

[Projekt regulaminu Komitetu Międzyministerialnego przy Urzędzie Robót Publicznych]

REGULAMIN KOMITETU MIĘDZYMINISTERIALNEGO PRZY URZĘDZIE ROBÓT PUBLICZNYCH

Zadania i kompetencje

1. Komitet opiniuje o celowości każdej poszczególnej roboty.
2. Decyduje o sposobach finansowania, określa warunki kredytowania, terminy i gwarancje spłat ^cw ramach przyznanego kredytu. O każdej uchwale zawiadamia przewodniczący Komitetu Prezydenta Ministrów, a ten Radę M.^c
3. W razie projektowania robót mających związek z poszczególnymi Ministerstwami, określa w jakim stosunku winny być obciążone budżety tych Ministerstw.
4. Każdy plan robót, jak również projekt finansowania robót zamierzonych przez Urząd Robót Publicznych winien być przedstawiony Komitetowi.
5. Komitet w przedstawionych sobie sprawach decyduje ostatecznie o ile nikt z obecnych delegatów Ministerstw, jak również Urzędu Robót Publicznych nie zakłada protestu, aby odwołać się do decyzji Rady Ministrów^{cherialnej}^h.
- ^h6. Przedstawiciel Ministerstwa nie biorący udziału w posiedzeniu przy głosowaniu nad odpowiednim wnioskiem nie ma prawa zakładania protestu z powodu przejścia lub nieprzejścia danego wniosku.^h

Skład Komitetu i regulamin posiedzeń

1. Obradom Komitetu przewodniczy Minister ^cRobót Publicznych^c (Pracy) lub jego zastępca.
2. Wszystkie Ministerstwa ^ca o ile potrzeba tego wymaga Urzędy lub Sekcje Ministerstw^c mają swego przedstawiciela w Komitecie.
3. Skład Komitetu winien być stały; w razie niemożności przybycia delegata, bierze udział w posiedzeniu jego zastępca z prawem głosowania.
- ^h4. Udział w obradach mogą brać przedstawiciele instytucji miejskich i społecznych, lecz tylko z głosem doradczym.
5. Wobec tego, że będą rozpatrywane projekty, dotyczące poszczególnych Urzędów, lub Sekcji Ministerstw pożądanym jest aby udział w konferencjach brali także i przedstawiciele tych Urzędów i Sekcji.^h

6. Wnioski przechodzą większością głosów, przy czym każde Ministerstwo przy głosowaniu ma jeden głos ^hnie bacząc^h ^cbez względu^c na liczbę swoich ^hdelegatów^h ^crepresentantów^c.

7. Rozpatrywanie projektów i głosowanie nad wnioskami odbywa się bez względu na liczbę ^cobecnych^c ^hprzybyłych na posiedzenie delegatów^h.

8. Komitet przy rozpatrywaniu projektów robót ma prawo zapraszania rzeczoznawców^c, ^cih projektodawców ^ci przedstawicieli instytucji miejskich, społecznych i zawodowych^c z głosem doradczym.

9. Posiedzenia Komitetu odbywają się raz w tygodniu.

10. Zawiadomienia o dniu posiedzenia, jak również porządek dzienny winny być przesyłane do poszczególnych Ministerstw najpóźniej w przeddzień posiedzenia.

^cAd. 8^c

WNIOSKI W SPRAWACH ROBÓT PUBLICZNYCH.

Ponieważ wykonanie najprzeróżniejszych robót dorywczych w całym Państwie dla Urzędu Pracy, oraz dla poszczególnych Ministerstw jest niemożliwe ze względu na brak gotowych projektów, na spóźnioną porę, na nieurządzony i niezatwierdzony jeszcze aparat i kancelarię Urzędu (Ministerstwa) Robót Publicznych, na ogromną różnorodność samych robót, na trudność utworzenia organizacji, obejmującej cały Kraj, na konieczność spełnienia tych robót, które są najkonieczniejsze w każdym danym miejscu, co może tylko osądzić każda poszczególna komuna, która zechce sama rozporządzać się swoimi potrzebami, i na koniec ze względu, że Skarb Państwa nie będzie w stanie wyasygnować miliardy marek z Kasy Państwowej, a będzie zmuszony ciężar wydatków złożyć na samorządy w postaci pożyczek i subwencji, i ponieważ ilość bezrobotnych dosięgać będzie jednego miliona, i zatrudnić tę masę nie będą w stanie ani roboty publiczne, ani przemysł, ani rola, a masa ta grozi anarchią i zgubą całemu Państwu, należy:

I. Powołać do zorganizowania robót publicznych oprócz Ministerstw – Magistraty, Sejmiki i Instytucje samorządowe i Społeczne i w tym celu utworzyć natychmiast na miejscach specjalne Komitety Robót Publicznych z przedstawicielami zainteresowanych Ministerstw i Samorządu przy udziale specjalnego Przedstawiciela Robót Publicznych pod przewodnictwem Prezydentów Samorządów, lub Komisarzy Rządowych i upoważnić Ministerstwo Robót Publicznych ^c(Pracy) ^c do naznaczenia w poszczególnych miastach i w ważniejszych centrach swych przedstawicieli ^hi wydać załączony odpowiedni cyrkularz^h.

II. Polecieć tym Instytucjom oraz Ministerstwom, zgodnie z załączonym cyrkularzem przedłożenia Urzędowi Robót Publicznych w terminie ^ckrótkim,^c

^htygodniowym, a^h najwyżej dwutygodniowym, zarysów tych robót w obrębie działania każdej Instytucji i Ministerstwa, które noszą charakter robót publicznych i śpiesznych. Równoległe z planem robót Instytucje te i Ministerstwa winny przedstawić swoje kosztorysy proponowanych robót, jak również sposób ich finansowania i środki jakimi rozporządzają.

III. Polecieć, by zarysy, plany i kosztorysy doraźnych robót publicznych, przysłane przez Samorządy i Ministerstwa razem z materiałami zgromadzonymi przez Urząd Robót Publicznych, po racjonalnym ich zestawieniu i zaprojektowaniu były przedstawione Komitetowi Międzyministerialnemu. Komitet ten zgodnie z załączonym regulaminem obowiązany zaopiniować o celowości każdej roboty, zadecydować o sposobach finansowania i określić wysokość przyznanej sumy.

IV. Polecieć, by wyasygnowane przez Radę Ministrów były przelane do Kasy Urzędu Robót Publicznych, by Urząd za zgodą Ministra Pracy niezwłocznie przystąpił do urzeczywistnienia każdej poszczególnej roboty po jej zatwierdzeniu przez Komitet Międzyministerialny.

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

PROTOKÓŁ
26-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 18 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Zastępca Min[istra] Spraw	
Wojsk[owych]	pułk. Jan Wroczyński
	pułk. Szpakowski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Minister	ob. Marian Malinowski
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Spraw Wewn[ętrznych]	Niedziałkowski
Generalny Komisarz Wyborczy	Sobolewski
Delegat b. Zaboru Pruskiego	Rzepecki
Zastępca Szefa Biura Prezydialnego	August Wowkonowicz
Protokółuje	dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 7-ej m. 55 wieczorem.

1. Protokół z 25-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 17 grudnia b.r. odczytano i przyjęto.

2. Ob. Prezydent wstawia jako punkt z porządku dziennego sprawę przeprowadzenia wyborów w b. Zaborze Pruskim do Sejmu Ustawodawczego, którą przedstawia delegat Poznańskiego, p. Rzepecki. Po dłuższej dyskusji i odczytaniu przez ob. Prezydenta pisma Sekretarza Stanu Rzeczypospolitej Niemieckiej d-ra Solfa, zawierającego protest przeciw wyborom do Sejmu Ustawodawczego w b. Zaborze Pruskim oraz zapowiedź niedopuszczenia do przeprowadzenia ich, przyjęto jednogłośnie wnioski powiększenia mandatów w b. Zaborze Pruskim z 112 na 126 i uchwalono, by wybory do Konstytuanty warszawskiej zostały tam przeprowadzone z okazji wyborów do Konstytuanty niemieckiej.

3. Przyjęto wniesione przez ob. Ministra Thugutta projekty dekretów:

^bZałącznik N° 2.^b a) O przekazaniu Wyższemu Sądowi Krajowemu w Krakowie niektórych funkcji Sądu Najwyższego w odniesieniu do Ordynacji Wyborczej do Sejmu Ustawodawczego¹⁰⁹.

^bZałącznik N° 3.^b b) O przymusie wyborczym w 35 okręgu wyborczym¹¹⁰.

^bZałącznik N° 4.^b c) O zmianach w Ordynacji Wyborczej do Sejmu Ustawodaw[czego] zastępując po dłuższej dyskusji w artykule 1 zdaniu 2 nowego tekstu słowo „muszą” słowami „mają jedynie”, a skreślając w zdaniu 3 ostatnie zdanie¹¹¹.

^bZałącznik N° 5.^b d) O przedłużeniu niektórych terminów prekluzyjnych przy wyborach do Sejmu Ustawodawcz[ego], nadając pierwszej części dekretu następujące brzmienie: „Terminy, przewidziane w artykułach 43, 47, 51 i 54 Ord[ynacji] Wyborcz[ej] przedłuża się o 10 dni”.

4. Przyjęto wnioski ob. Ministra Thugutta o upoważnienie Szefa Sekcji Niedziałkowskiego do przeprowadzenia pertraktacji z obywatelstwem na Litwie.

5. ^bZałącznik N° 6.^b Wniosek w sprawie wstrzymania poborów cywilnych oficerom po szerszej dyskusji przyjęto w następującym brzmieniu:

„Oficerów (gażystów) wojska polskiego, którzy zajmują równocześnie posady w cywilnej służbie państwowej, chociaż jej istotnie nie pełnią, uważać się będzie za urlopowanych z cywilnej służby państwowej, o ile do dnia 31 grudnia 1918 r. nie obejmą na powrót obowiązków służbowych. Z tym dniem nastąpi również wstrzymanie ich poborów w służbie cywilnej. W wyjątkowych, uwzględnienia godnych, wypadkach rozstrzyga Ministerstwo Spraw Wojskowych w porozumieniu z odnośnym Ministerstwem”.

6. ^bZałącznik N° 7.^b W sprawie organizacji Ministerstwa Poczt i Telegrafów przyjęto projekt budżetu w ogólnych zarysach z tym, że co do szczegółów ma nastąpić dostosowanie go do wywodów Kierownika Min[isterstwa] Skarbu.

7. ^bZałącznik N° 8.^b Wniosek ob. Ministra Arciszewskiego, by zgodnie z dekretem z 28 listopada b.r. wyasygnować dla pracowników warsztatów „Niciarni” pod Łodzią, odszkodowanie w łącznej kwocie 315 600,- Mk przyjęto z poprawką Kierownika Min[isterstwa] Skarbu, że Rada Ministrów stwierdza, iż „fabryka została przejęta w przymusowy zarząd”.

8. Przyjęto do wiadomości zawiadomienie ob. Ministra Arciszewskiego o znizeniu taryfy pocztowej od przesyłki gazet.

9. ^bZałącznik N° 9.^b Projekt dekretu o ustanowieniu monopolu węglowego, względnie handlu węglem po ogólnej i szczegółowej dyskusji uchwalono traktować

¹⁰⁹ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 18, poz. 46.

¹¹⁰ Dekret wszedł w życie 20 grudnia 1918 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 20, poz. 64.

¹¹¹ Dekret Naczelnik Państwa podpisał 6 grudnia 1918 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 18, poz. 46.

na jednym z dalszych posiedzeń, przyjmując oparcie go na następujących zasadach: wprowadzenie monopolu handlu węglem, objęcie nim wszelkiego kupna i importu wszelkiego rodzaju węgla, dalej przekazanie Ministrowi Przem. i Handlu prawa oznaczania cen, wykonywanie monopolu tego przez Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu, ustanowienie rady rozdzielczej węglowej oraz przepisy karne w projektowanym wymiarze (3 miesiące aresztu lub 50 000,- Mk grzywny). W myśl tych zasad ma być skodyfikowany ponownie w Biurze Prezydyalnym Rady Ministrów i ponownie wniesiony.

10. ^bZałącznik] N° 10.^b Przyjęto wniosek o moratorium mieszkaniowym dla pozostających bez pracy, przy czym projekt zmieniono następująco:

- a) W tytule skreślono słowo „robotników”.
- b) W art. 1 zastąpiono słowo „robotników” słowem „lokatorów”.
- c) Artykuł 2 skreślono.
- d) W artykule 4 (przenumerowanym na 3) dodano na końcu pierwszego zdania słowa „na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych”.
- e) Następnie dodano jako artykuł 4. następujące postanowienie „właścicielom domów, dotkniętych niniejszym dekretem, przyznane będą ulgi podatkowe. Wysokość i rodzaj tych ulg określi rozporządzenie Ministra Skarbu”.
- f) W art. 6 zastąpiono słowo „wydaje” słowem „wyda”.

11. ^bZałącznik] N° 11.^b Przyjęto projekt, dotyczący tymczasowego unormowania poborów urzędników państwowych w b. Zaborze Austriackim.

12. Ob. Prezydent odczytuje pismo PSL z zawiadomieniem o odwołaniu członków stronnictwa Witosy i Wojdy z gabinetu.

13. Ob. Prezydent komunikuje zawiadomienie Podsekretarza Stanu Janickiego o chorobie wraz z propozycją, by w jego miejsce przez ten czas brał udział w posiedzeniach Szef Sekcji Ministerstwa Rolnictwa, Zygmunt Chmielewski; propozycję przyjęto.

14. Na wniosek ob. Ministra Thugutta uchwalono przedstawić Naczelnikowi Państwa propozycję mianowania Szefa Sekcji Barlickiego podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

Na tym posiedzenie o godz. 12-iej m. 20 zakończono.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 26-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 18 grudnia 1918 r. o godz. 7-iej wieczorem.

2. Dekret o przekazaniu Krajowemu Sądowi Wyższemu w Krakowie niektórych funkcji Sądu Najwyższego¹¹².
3. Dekret o przymusie wyborczym w 35 okręgu wyborczym¹¹³.
4. Dekret o zmianach w Ordynacji Wyborczej do Sejmu Ustawodawczego¹¹⁴.
5. Dekret o przedłużeniu niektórych terminów prekluzyjnych przy wyborach do Sejmu Ustawodawczego.
6. [Wniosek o wstrzymanie wypłacania poborów oficerom armii w służbie cywilnej].
7. Preliminarz budżetowy Ministerstwa Poczty i Telegrafów od 1 Listopada do 31 Grudnia 1918 r.
8. [Wniosek Ministerstwa Poczty i Telegrafów wypłacenia zasiłku wszystkim pracownikom zakładów pocztowych]¹¹⁵.
9. Wniosek nagły Ministerstwa Przemysłu i Handlu w przedmiocie zatwierdzenia względnie zmian „Dekretu o ustanowieniu monopolu węglowego”¹¹⁶.
10. Dekret w przedmiocie przepisów tymczasowych o moratorium mieszkaniowym dla pozostających bez pracy¹¹⁷.
11. Tymczasowe unormowanie poborów urzędników państwowych w b. Zaborze Austriackim.

[Załącznik] °N°1°

Porządek dzienny
26-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 18 grudnia 1918 r. o godz. 7-ej wieczorem.

1. Odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia.
2. Projekt dekretu o poborach cywilnych czynnych oficerów.^c
2. Organizacja Ministerstwa Poczty i Telegrafów.
3. Projekt dekretu o ustanowieniu monopolu węglowego.
4. Wniosek o wyasygnowanie Ministerstwu Spraw Zewnętrznych 100 000 mk na cele dyspozycyjne.
5. Projekt dekretu o przymusie wyborczym na Śląsku Cieszyńskim.
6. Projekt dekretu o przekazaniu wyższemu Sądowi Krajowemu w Krakowie niektórych funkcji Sądu Najwyższego według artykułów 24 i 42 Ord. Wyborczej.
7. Projekt dekretu o zmianach w ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego.
8. Projekt dekretu o przedłużeniu niektórych terminów prekluzyjnych w ord. wyb.

¹¹² Nie publikuje się.

¹¹³ Nie publikuje się.

¹¹⁴ Nie publikuje się.

¹¹⁵ Nie publikuje się.

¹¹⁶ Nie publikuje się.

¹¹⁷ Nie publikuje się.

9. Projekt dekretu o moratorium dla niepłacących komornego bezrobotnych.
10. Sprawy bieżące.
 ^cSprawa wyborów w Poznańskiem^c

^cZałącznik do punktu 5. N° 6^c

**[Wniosek o wstrzymanie wypłacania poborów oficerom armii
w służbie cywilnej]**

Rada Ministrów raczy uchwalić następujący wniosek:

Czynnych oficerów wojska polskiego, którzy zajmują dotychczas posady w służbie cywilnej ^cpaństwowej^c, chociaż jej istotnie nie pełnią, uważać się będzie za uwolnionych ^curlopowanych z państwowej^c ^hze^h służby cywilnej, o ile do dnia 31 grudnia 1918 nie obejmą na powrót obowiązków służbowych. Z tym dniem nastąpi również wstrzymanie ich poborów w służbie cywilnej.

^cW wyjątkowych uwzględnienia godnych wypadkach rozstrzyga Minister Spraw Wojsk[owych] w porozumieniu z Ministrem odnośnym ministerstwem.^c

[Załącznik do punktu 6. N° 7]

**PRELIMINARZ BUDŻETOWY MINISTERSTWA POCZT I TELEGRAFÓW
Od 1 Listopada do 31 Grudnia 1918 r.¹¹⁸**

Instytucja Poczty i Telegrafów jest instytucją, pokrywającą swoje wydatki, o ile nie odrzuca jeszcze czystego dochodu. Obecnie jednak, przedstawiając budżet za Listopad i Grudzień b.r., wykazuje niedobór w kwocie 10 201 200 Mk, co uzasadniam w sposób następujący.

Z chwilą objęcia mojego resortu w dniu 19 Listopada 1918 r., stanąłem wobec wysoce krytycznych stosunków pocztowych na ziemiach byłej Kongresówki, gdzie o właściwej sieci pocztowej w ogóle nie można było mówić.

Okupanci, którzy urządzili około 150 etapowych jednostek pocztowych i telegraficznych, wyposażyli je o tyle, o ile to było wskazane dla ich celów militarnych, a opuszczając naszą ziemię, usunęli wszystkie lepsze urządzenia. Byłe Królestwo Kongresowe znalazło się w pierwszej chwili po objęciu władzy przez Rząd Polski, właściwie bez urządzeń pocztowych.

Ministerstwo Poczty i Telegrafów musiało dopiero tworzyć sieć pocztową, powołując do życia opuszczone urzędy pocztowe i tworzyć nowe, tak że obecna

¹¹⁸ Nie publikuje się tabel z wyliczeniami kwot.

liczba ich wynosi już 252; musiało je wyposażyć w inwentarz biurowy i przewozy, musi budować lub rekonstruować sieć telegraficzną i telefoniczną, musi czynić kosztowne nakłady znaczków pocztowych, druków, podręczników i instrukcji służbowych, zwłaszcza, że ostatnie muszą być wydane w ilości wystarczającej także na Galicję i Śląsk, musi eksponować dobrych zawodowców w celu tworzenia nowych ogniw pocztowych, najmować lokale i przewoźników poczty, słowem musi ponosić wszelkie ciężary administracji, nie mając jeszcze dochodów.

W tych warunkach nie mogę przedstawić korzystnego obrazu budżetu mojego resortu, znajdującego się in statu nascendi.

Jak już wyżej powiedziałem, instytucja Poczty i Telegrafów jest instytucją, pokrywającą swoje wydatki, a nadto odrzuca jeszcze czysty dochód.

Niewątpliwie też stosunek taki ułoży się wnet i w Polsce, zwłaszcza, gdy powstanie jednolita administracja poczty i telegrafu wszystkich ziem Polski. Dotychczas bowiem nie posiadam budżetu ani b. zaboru austriackiego, ani b. pruskiego, gdzie sieć pocztowa prawie normalnie funkcjonuje i przynosi niewątpliwie czyste dochody.

Zauważam w końcu, że ten niekorzystny obecnie budżet okaże się czynnym z końcem roku 1919.

Minister Poczty i Telegrafów

„Załącznik do punktu 11. N° 11c

Tymczasowe unormowanie poborów urzędników państwowych w b. Zaborze Austriackim

- 1) Urzędnicy etatowi wliczają się w odpowiednie kategorie płac według „Tymczasowych przepisów służbowych”. Gdyby urzędnik wskutek przeprowadzenia tego postanowienia otrzymać miał płacę niższą od dotychczas pobieranej, wówczas ta różnica płacy będzie mu przyznana w formie dodatku osobistego, policzalnego do emerytury.
- 2) Urzędnicy kontraktowi, pobierający wszystkiego razem mniej niż 4800 Kor otrzymują podwyżkę w ten sposób, że płaca ich wynosić będzie w markach tyle, ile dotąd wynosiła w koronach.
- 3) Niestabilizowani Funkcjonariusze państwowi otrzymują stabilizację, jeżeli przeszli 3 lata bez zarzutu.
- 4) Unormowanie płac oraz stabilizacja wchodzi w życie od 1 stycznia 1919.
- 5) Pobory wypłaca się w koronach, biorąc za podstawę stosunek marki do korony jak 100 do 150.

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

PROTOKÓŁ
27 posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 19 grudnia 1918 r.

Przewodniczy:	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa]	
Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Rolnictwa	ob. Zygmunt Chmielewski
Zastępca Min[istrowi] Spraw	
Wojskowych	pułk. Szpakowski
Minister	ob. Marian Malinowski
Radca Min[isterstwa] Skarbu	ob. Kazimierz Zaczek
Radca Min[isterstwa] Skarbu	ob. Rosenkranc
Szef Biura Prezydialnego	dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 8 min. 45 wiesz.

1. Protokół z 26-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 18-go grudnia br. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik N° 2.^b Projekt tymczasowego dekretu w przedmiocie opłat skarbowych od umów ubezpieczenia przyjęto¹¹⁹.

3. Kierownik Ministerstwa Skarbu ob. Byrka przedstawia obszernie stan stosunków finansowych. Zaznacza na początku, że Ministerstwo Skarbu nie otrzymało dotychczas zestawienia zapotrzebowań budżetowych wszystkich Ministerstw na przyszłe półrocze, tak że w obecnej chwili nie można jeszcze

¹¹⁹ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 7, poz. 105.

omawiać w decydujący sposób programu inwestycyjnego. Na podstawie przedłożonych zestawień może jednak już dziś oświadczyć, że żądania Ministerstw będą musiały ulec znacznemu ograniczeniu, ostrzega więc przed publicznym angażowaniem się Ministerstw w sprawach wydatków, gdyż Rząd musi występować ze stanowiska budżetowego jako jedna całość.

Przy zatrzymaniu wielkiego obciążenia podatkowego, jakie na ziemiach b. Królestwa Kongresowego zaprowadzili okupanci, będzie można w najlepszym razie z tych ziem wydobyć dochód podatkowy w wysokości 838 000 000 marek, z czego bezpośrednio podatki miałyby przynieść 325 000 000 marek, resztę zaś podatki konsumpcyjne, względnie majątek Państwa. Obciążenie podatkowe będzie zatem bardzo wysokie i wynosić będzie 70 marek na głowę.

Pojedyncze pozycje preliminarza dochodów przedstawiają się jak następuje:

Podatek gruntowy 20 000 000 marek, jednorazowy podatek gruntowy 120 000 000 marek, podymne, które nie może już być podwyższone, 5 000 000 marek, podatek od nieruchomości miejskich 5 000 000 marek, podatek mieszkaniowy 1½ miliona, podatek zarobkowy i przemysłowy 27 000 000, podatek od kapitału 5 000 000, hipoteczny 10 000 000, od kotłów 101 000 marek, odsetki zwłoki i kary podatkowe 3 000 000, podatek majątkowy po podwyższeniu go 30 000 000 marek, co dałoby razem okrągło 225 000 000 marek. – Podatek od zysków wojennych za 4 lata może dać według obliczeń 300 000 000 marek, od razu zaś 100 000 000 marek, tak że podatki bezpośrednie mogły by dać razem 325 000 000 marek.

Należytości skarbowe dałyby: podatek spadkowy przy podwyższeniu 8 000 000 marek, stemple przy podwyższeniu 15 000 000 marek, podatek od kart 20 000 marek, od ruchu kolejowego przy podwyższeniu 7 000 000 marek, ubezpieczeniowy 1 000 000, czyli razem 33 000 000.

Z podatków pośrednich i akcyz podatek od soli dałby 27 000 000 marek, z ceł można by uzyskać 33 000 000, z podatku od wódki 151 000 000 (co jest jednak liczone bardzo optymistycznie), z podatku od cukru 162 240 000 w najlepszym razie, z tytoniu 33 miliony, z zapalek przy 100%-wej podwyżce taksy 5 645 000, z papierosów (tutek cygaretowych) ½ miliona, z drożdży 875 000 marek, z nafty 2 000 000, z piwa 1 875 000 marek, z węgla 48 000 000 marek (licząc wysokość produkcji rocznej na 400 000 wagonów), z gazu i elektryczności 5 000 000, a w danym razie z loterii państwowej 2–5 milionów (przy czym potrzeba by poprzednio wywłaszczyć Radę Główną Opiekuńczą i dać jej stosowne odszkodowanie); z domen i lasów miał zarząd niemiecki 18 000 000 marek dochodu, okupacja zaś austriacka 17 000 000 koron.

Kierownik Ministerstwa Skarbu oświadcza się dalej przeciw gospodarce państwowej węglem i dystrybucję węgla oraz nafty proponuje oddać towarzystwom akcyjnym. Ministerstwo Skarbu postulaty te uważa za nadzwyczaj ważne, bo w ten sposób można by uzyskać około 180 000 000 marek z nafty i około

48 000 000 marek z węgla, podczas gdy teraz gospodarka państwowa pożera ogromne sumy. Sytuacja finansowa jest bardzo groźną, gdyż wydatki będą 2-u lub 3-krotnie przenosić pokrycie; pożyczka państwowa zupełnie nie prosperuje. Kierownik Ministerstwa Skarbu zaznacza jeszcze raz, że podwyższenie podatków konsumpcyjnych jest jego zdaniem nieodzowne.

Po powyższych wywodach rozwija się dłuższa dyskusja, w ciągu której Prezydent Ministrów ob. Moraczewski stwierdza, że Rząd jest zmuszony prowadzić gospodarkę deficytową, gdyż Państwo nie jest uporządkowane ani pod względem administracji politycznej ani też skarbowej. Gospodarkę taką prowadzą zresztą dzisiaj prawie wszystkie Państwa. Mamy dwie drogi do wyboru, względnie możemy wybrać obie, tj.: zaciągnięcie znaczniejszej pożyczki zagranicznej oraz drukowanie banknotów. Trzeba użyć obu tych środków wobec ważności i pilności zagadnień społecznych olbrzymiego bezrobocia na ziemiach polskich, choćby nawet wbrew zasadom gospodarki finansowej. Państwo samo bez kapitału przemysłu uruchomić nie może. Z pomocą kapitału nie będzie to i tak prędkiej możliwe jak przed upływem roku.

Kierownik Ministerstwa Skarbu wskazuje na trudności techniczne, które uniemożliwiają druk banknotów, po czym Minister ob. Wasilewski udziela poufnych wyjaśnień w sprawie polityki zagranicznej.

Minister ob. Minkiewicz konstatuje, że według wywodów Kierownika Ministerstwa Skarbu podatki bezpośrednie przyniosłyby 45% dochodów, podatki konsumpcyjne 55% dochodu. Jest on zdania, że zarówno podatki bezpośrednie jak i podatek od zysków wojennych nie będzie mógł być ściągnięty w tej wysokości jak to oblicza Ministerstwo Skarbu.

Minister ob. Minkiewicz oświadcza się dalej przeciw projektowi Ministerstwa Skarbu oddania dystrybucji węgla i ropy naftowej towarzystwom akcyjnym, gdyż da to wprawdzie zysk Państwu, ale niezmiernie obciąży ludność. Dalej oświadcza się przeciw podatkowi od wódki, gdyż Ministerstwo Apropowizacji nie może dopuścić do pędzenia wódki przez osoby prywatne. Przedstawia projekt kupienia zagranicą za pół miliarda marek towarów przez Państwo i rzucenia ich na rynek celem spowodowania zniżki cen artykułów codziennego użytku. Uważa drogę pożyczki zagranicznej za nieuniknioną i żąda ustalenia waluty polskiej.

Ob. Minister Arciszewski oświadcza się przeciw podatkom konsumpcyjnym zwłaszcza przeciw opodatkowaniu cukru i żąda podwyższenia podatków z papierosów względnie z wódki, które nie należą do potrzeb codziennego życia. Żąda ściągnięcia podatku gruntowego, a następnie nałożenia wysokiego cła na przywóz artykułów luksusowych. W sprawie węgla jest za gospodarką państwową i oświadcza się za drukowaniem banknotów.

Kierownik Ministerstwa Skarbu stwierdza, że podwyższenie podatków konsumpcyjnych nie podwyższyłoby w żadnym względzie ceny artykułów codziennej potrzeby, o ile naturalnie paskarstwo do tego nie doprowadzi.

Minister ob. Iwanowski jest tego samego zdania co do nieoddziaływania podatków konsumpcyjnych na podrożenie artykułów codziennej potrzeby wobec paskarstwa i zwraca uwagę na możliwość podniesienia dochodów celnych oraz możliwość pędzenia wódki wobec nadmiaru zboża i kartofli w Wielkopolsce. O ile Państwo objęłoby kierownictwo aparatu przewozowego i rozdzielczego węgla i rudy żelaznej a w samym przemyśle pozostawiłoby inicjatywę przedsiębiorczości prywatnej, można by z tych źródeł uzyskać znaczne dochody.

Na tym dyskusję ogólną zamknięto.

4. Na wniosek nagły Kierownika Ministerstwa Skarbu uchwalono kredyt półmilionowy na prace przedwstępne dla założenia pocztowej kasy oszczędności, która umożliwi ruch czekowy, odciąży obrót banknotami i według obliczeń może dać Państwu około 9 milionów marek rocznego dochodu.

5. ^bZałącznik] N° 3. ^b Na wniosek nagły Ministra ob. Wasilewskiego uchwalono przyznanie Ministerstwu Spraw Zewnętrznych na grudzień 1918 r. kredytu dodatkowego w sumie 109 925 marek dla Biura Prac Kongresowych.

6. ^bZałącznik] N° 4. ^b Na wniosek nagły Ministra ob. Wasilewskiego uchwalono kredyt nadzwyczajny w kwocie ½ miliona franków na delegację Paryską Ministerstwa Spraw Zewnętrznych.

7. Na tym posiedzenie po ustaleniu porządku dziennego na posiedzenie następne zakończono o godz. 11 min. 45 w nocy.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 27-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 19 grudnia 1918 r. o godz. 8 wiecz.
2. Wniosek Polskich Instytucji Ubezpieczeniowych w sprawie opłaty skarbowej od umowy ubezpieczenia¹²⁰.
- 2a. Dekret w przedmiocie opłat skarbowych od umów ubezpieczenia¹²¹.
3. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o kredyt na pokrycie kosztów działania Biura Prac Kongresowych].
4. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o kredyt na pokrycie kosztów Delegacji polskiej na Konferencję Pokojową w Paryżu].

¹²⁰ Nie publikuje się.

¹²¹ Nie publikuje się.

**Porządek dzienny
27-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 19 grudnia 1918 r. o godz. 8 wiecz.**

- 1) Odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia.
- 2) Exposé i projekty kierownika Ministerstwa Skarbu.
- 3) Projekt tymczasowego Dekretu o opłatach skarbowych od umów ubezpieczenia.

°Załącznik do punktu 5. N° 3°

**[Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o kredyt na pokrycie
kosztów działania Biura Prac Kongresowych]**

MINISTERSTWO
SPRAW ZEWNĘTRZNYCH
Warszawa
Dnia 18 grudnia 1918 r.

W N I O S E K
na Radę Ministrów
w sprawie przyznania
kredytu dodatkowego
na grudzień 1918 r. w sumie
Mk 109 925, dla Biura Prac
Kongresowych.

Minister Spr[aw] Zewn[ętrznych] stawia wniosek na Radę Ministrów o przyznanie na grudzień 1918 r. kredytu dodatkowego w sumie Mk 109 925, dla Biura Prac Kongresowych.

U z a s a d n i e n i e .

Kierownik Biura Prac Kongresowych ob. Fr. Pułaski pismem z d. 12 bm. za N. 16 uzasadnia powyższy wydatek jak następuje:

„W sprawie preliminarza budżetu Biura Prac Kongresowych na miesiąc grudzień br. wnoszę następujące poprawki:

Budżet Biura Centralnego, zatwierdzony przez Radę Ministrów.	Konieczne uzupełnienia.			R a z e m
	M	a	r	e k
<u>I. PERSONEL</u>				
a) Urzędnicy:				
Kierownik	1500	–		1500
Zastępca Kierownika	–	1200		1200
2-ch sekretarzy Kierownika po Mk 900	900	900		1800
5-ciu Naczelników Wydziałów po Mk 1200	6000	–		6000
Bibliotekarz	–	900		900
10 referentów po Mk 700	7000	–		7000
Naczelnik Kancelarii	700	–		700
2-ch sekretarzy Biura po Mk 500	–	1000		1000
Dziennikarz-archiwista	–	400		400
6 maszynistek po Mk 350	2100	–		2100
b) <u>SŁUŻBA</u>				
2-ch woźnych po Mk 325	325	325		650
4-ch gońców po Mk 100	200	200		400
<u>II. MATERIAŁY PIŚMIENNE I DRUKI</u>	5000	5000		10 000
<u>III. BIBLIOTEKA</u>	5000	–		5000
<u>IV. DIETY I KOSZTA PODRÓŻY</u> , licząc po M. 50 dziennie, około	3000	2000		5000
<u>V. WYDAWNICTWA</u>	5000	5000		10 000
<u>VI. WYDATKI NIEPRZEWIDZIANE</u> (urządzenie lokali, remont, przewóz rzeczy, opał i in.)	2000	18 000		20 000
<u>VII. BUDŻET ODDZIAŁU DLA ZABORU AUSTRIACKIEGO</u> dodatkowo zatwierdzony przez Radę Ministrów wg załącznika	37 050	–		37 050
<u>RAZEM NA GRUDZIEŃ</u>	75 775	34 925		110 700
<u>Oprócz tego na grudzień i dalsze miesiące:</u>				
VIII. Koszty opracowania i wydania materiałów za 150 rozesłanych uczonym tematów po 350 do 500 mk za każdą rozprawę, z terminem nadesłania do 10 stycznia, około	–	75 000		75 000
O g ó ł e m:	75 775	109 925		185 700

Zaznaczam przy tym, że wobec ogromnego zakresu prac Biura nie mogę przewidzieć wszystkich kosztów, które mogą się nasunąć w przyszłości, a koszty wspomniane w punkcie VIII niniejszego są tylko przybliżeniem ogólnego budżetu.

Podpisano: Kierownik Biura /-/ Franciszek Pułaski
Minister Spr[aw] Zewnętrznych: L. Wasilewski

Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem w Radzie Min[istrów]
Prezydent Ministrów

°Załącznik do punktu 6. N° 4°

**[Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o kredyt na pokrycie kosztów
Delegacji polskiej na Konferencję Pokojową w Paryżu]**

MINISTERSTWO
SPRAW ZEWNĘTRZNYCH
Warszawa
Dnia 19 grudnia 1918 r.

WNIOSEK
NA RADĘ MINISTRÓW
o wyznaczenie kredytu
nadzwyczajnego
w kwocie 500 000 franków
na Delegację Paryską.

Minister Spraw Zewnętrznych stawia nagły wniosek o wyznaczenie kredytu nadzwyczajnego w kwocie 500 000 franków dla Delegacji, udającej się do Paryża, celem nawiązania stosunków z koalicją. Na sumę tę Ministerstwo winno być akredytowane w jednym z banków Paryskich, a na poczet powyższej sumy otrzymać niezwłocznie 20 000 marek dla wypłaty awansu wyjeżdżającej dziś Delegacji.

Minister Spraw Zewnętrznych:
fL. Wasilewski^f

Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem w Radzie Min[istrów]
Prezydent Ministrów

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

28.

PROTOKÓŁ 28-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 20 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Minister	ob. Marian Malinowski
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Ministerstwa Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Ministerstwa Zdrowia	
Publ.	ob. dr Witold Chodźko
Zastępca Kier[ownika] Min[istra]	
Spraw Wojskowych	ob. pułk. Szpakowski
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Rolnictwa i D.P.	ob. Zygmunt Chmielewski
Szef Biura Prezydzialnego	ob. dr Władysław Wróblewski
Naczelnik Wydziału Prez. Rady	
Min[istrów]	ob. August Wowkonowicz
Protokółuje	ob. dr Bronisław Helczyński

Początek posiedzenia o g. 8 min. 50 wiecz.

1. Protokół z 27-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 19 grudnia b.r. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik N° 2. ^b Przyjęto projekt dekretu w przedmiocie przywrócenia mocy obowiązującej części 4-ej kodeksu karnego z r. 1903¹²².

3. ^bZałącznik N° 3. ^b Po dłuższej dyskusji nad projektem tymczasowej ustawy więziennej, w której wypowiedziano się za złagodzeniem kar dyscyplinarnych

¹²² Rosyjski kodeks karny wydany w 1903 r. obowiązywał na terytoriach byłego Królestwa Polskiego (do 1932 r.) oraz na Kresach Wschodnich, z uzupełnieniami z 1921 r.

i za nadaniem lekarzom więziennym większego wpływu na zarząd więzienny, przyjęto wniosek formalny ob. Ministra Praussa o przekazanie tego projektu Komisji Międzyministerialnej, złożonej z przedstawicieli Ministerstw: Sprawiedliwości, Spraw Wewnętrznych, W.R. i O.P., Zdrowia Publicznego oraz ob. Ministrów Nocznickiego i Malinowskiego.

4. ^bZałącznik] N° 4.^b Przyjęto projekt statutu Komisji Rządzącej dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego oraz Orawy i Spiżu z następującymi zmianami:

- a) W tytule przed słowem „Orawy” wstawia się słowo „Górnej”,
- b) W art. 5 słowo „wojskowa” zastępuje się słowami „spraw wojskowych”, a słowa „jako podpadające pod kompetencję Rządu w Warszawie” skreśla się.

Równocześnie upoważniono ob. Prezydenta Ministrów do przesłania tego projektu Komisji Rządzącej jako ostatecznego projektu rządowego dla oświadczenia się, czy go akceptuje¹²³.

5. ^bZałącznik] N° 5.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Aprowizacji o oddanie mu pod ścisłą kontrolę dwóch garbarni warszawskich, wskazanych przez Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu, jedną skór miękkich, drugą skór twardych.

6. ^bZałącznik] N° 6.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Aprowizacji o powierzenie Polskiej Centrali Handlowej repartycji skór, obuwia i materiałów włóknistych, przyznanych Min[isterstwu] Aprowizacji przez Komisję Repartycyjną na potrzeby ludności cywilnej oraz o udzielenie przez Min[isterstwo] Skarbu PCH ewikcji do wysokości 1 miliona marek dla uzyskania potrzebnego kredytu w bankach.

7. ^bZałącznik] N° 7.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[istra] Aprowizacji wniosek o powołanie do życia tymczasowych powiatowych rad aprowizacyjnych, wprowadzając doń następujące zmiany:

- a) W skład powiatowej Rady Aprowizacyjnej wejdą zamiast jednego dwaj przedstawiciele rady robotników lub związków zawodowych,
- b) W skład teje Rady wejdzie nie jeden, lecz dwóch przedstawicieli stowarzyszeń spożywczych lub kooperatyw, wybranych przez miejscowe stowarzyszenia spożywcze, a nie wyznaczonych przez Prezydium Związku Stow. Spożywczych w Warszawie,
- c) Przedstawiciel Kółek Rolniczych wybrany zostanie przez miejscowe Kółka Rolnicze, a nie wyznaczony przez Prezydium Związku Kółek Rolniczych w Warszawie,
- d) W skład powiatowej Rady Aprowizacyjnej wejdzie jeden przedstawiciel przemysłowców,
- e) Termin prekluzyjny, do którego odnośne instytucje winny przedstawić delegatów, przesuwana się z 25/XII.1918 na 15/I.1919,

¹²³ Dekret Naczelnik Państwa podpisał 10 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 7, poz. 106.

- f) Na str. 3-ej w punkcie 1-ym dodaje się słowa „stosownie do przepisów Ministerstwa”,
- g) Na str. 3 w punkcie 3-cim słowo „lokalnym” zastępuje się słowem „spożywczym”,
- h) Na str. 3 w punkcie 5-ym skreśla się słowa „wydanymi przez Ministerstwo Apropowizacji”.

8. Wniosek Min[istra] Apropowizacji w sprawie kredytu zwrotnego dla wskrzeszenia Centrali Apropowizacyjnej w Białej zdjęto z porządku dziennego w celu uzyskania w tej sprawie uprzednio porozumienia Min[isterstwa] Apropowizacji z Min[isterstwem] Skarbu.

9. ^bZałącznik N° 8.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[istra] Sprawiedliwości projekt dekretu w sprawie zmniejszenia do połowy wszystkich kar ciężkiego i zwykłego więzienia, wymierzonych przez b. sądy okupacyjne z zaznaczonymi w tekście dekretu wyjątkami¹²⁴.

10. ^bZałącznik N° 9.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Spraw Wewnętrznych o przyznanie mu jednorazowo na koszt wydawnictwa „Dziennika Urzędowego MSW” sumy 10 000 marek, skreślając słowa „do rozrachunku” oraz drugie zdanie tego wniosku, opiewające, iż równocześnie powiększa się etat Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych o jednego urzędnika VII-ej kat. płacy, jednego urzędnika IX-ej kat. i jednego urzędnika X-ej kat. płacy.

W dyskusji ob. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu wypowiedział się przeciwko tworzeniu urzędów redaktora, jego pomocnika i administratora tego dziennika, a za powierzeniem tych obowiązków Biuru Prasowemu MSW. Ob. Minister Thugutt uznał słuszność tych uwag odnośnie do urzędu redaktora i jego pomocnika, wypowiedział się jednak za koniecznością stworzenia odrębnej administracji wspomnianego dziennika i zapowiedział wniesienie do preliminarza budżetowego na przyszłe półrocze odpowiedniego etatu.

11. ^bZałącznik N° 10.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Spraw Zewnętrznych o przyznanie mu dodatkowo 500 000 marek na pokrycie deficytu grudniowego.

12. ^bZałącznik N° 11.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[istra] Sztuki i Kultury projekt dekretu o zatwierdzaniu projektów pomników ze stanowiska artystycznego, wprowadzając doń następujące zmiany:

- a) art. 3 skreśla się,
- b) art. 6 skreśla się,
- c) art. 7 otrzymuje brzmienie: „Do uzyskania zezwolenia na wzniesienie pomników, o których mowa w przepisach niniejszych, potrzebne jest również zatwierdzenie projektów tychże pomników przez Ministra

¹²⁴ Dekret wszedł w życie 11 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 8, poz. 114.

- Sztuki i Kultury ze stanowiska artystycznego. Zatwierdzenie to winno nastąpić najwyżej w ciągu miesiąca od daty złożenia projektu”,
- d) w art. 8 skreśla się słowo „grzebalnych”,
 - e) w art. 9 cyfra „600” zastępuje się cyfrą „3000”,
 - f) dodaje się artykuł o następującym brzmieniu: „Wykonanie niniejszego dekretu poleca się Ministrowi Sztuki i Kultury w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych¹²⁵.”

13. Przyjęto wniosek nagły Min[istra] Spraw Wojskowych o następującym brzmieniu: „Otworzyć Min[isterstwu] Spraw Wojskowych kredyt do wysokości 3 milionów marek na nabycie niezbędnych dla wojska polskiego materiałów wojennych z tym, że materiały te płacone będą za asygnacjami, kontrasygnowanymi przez komisję odbiorczą loco Kraków lub Lublin.

14. Przyjęto do wiadomości oświadczenie ob. Szefa Sekcji Chmielewskiego, iż w Min[isterstwie] Rolnictwa i D.P. zamierzona jest nominacja ob. Kazimierza Esden-Tempskiego na naczelnika wydziału.

15. Przyjęto do wiadomości oświadczenie ob. Ministra Spraw Wewnętrznych, iż zamierza mianować starszymi referentami ob. Nestorowicza Melchiora, Kozłowskiego Władysława i Kaufmana Franciszka, a referentami ob. Kontkiewicza Mariana, Bratkowskiego Aleksandra, Matuszewskiego Witolda i Godlewskiego Wiktora.

16. Przyjęto do wiadomości oświadczenie ob. Ministra Pracy i O.S., że zamierza mianować ob. Bronisława Siwika i Zygmunta Herynga naczelnikami wydziałów, ob. Tadeusza Szubartowicza radcą ministerialnym, a ob. Witolda Sturm de Strema, Franciszka Mitarnowskiego, Mieczysława Baumgarta, Adolfa Warszawskiego i Zygmunta Szustra starszymi referentami.

17. Ob. Prezydent Ministrów zapytuje o przyczyny, dla których dotąd nie rozpoczął działalności Urząd Robót Publicznych i wskazuje na nadzwyczajną nagłość tej sprawy. Ob. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu wyjaśnia czysto techniczne powody, dla których do tej pory Kierownik tego Urzędu nie skorzystał z przeznaczonych mu przez Radę Ministrów kredytów i zwraca uwagę, na potrzebę udzielenia mu pomocy w postaci urzędnika, obznajomionego z kasowością państwową.

18. Ustalono porządek dzienny następnego posiedzenia Rady Ministrów, które ob. Prezydent Ministrów wyznacza na dzień 22-go grudnia na godz. 11 rano w lokalu Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P.

Koniec posiedzenia o godz. 12 m. 10 w nocy.

^fMoraczewski Jędrzej^f

¹²⁵ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 5, poz. 93.

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 28-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 20 grudnia 1918 r. o godz. 8-iej wieczór.
2. Dekret w przedmiocie przywrócenia mocy obowiązującej części czwartej Kodeksu Karnego z r. 1903¹²⁶.
3. Tymczasowa ustawa więzienna¹²⁷.
4. Statut Komisji Rządzącej dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego oraz Górnej Orawy i Spiżu¹²⁸.
5. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie oddania pod jego kontrolę dwóch garbarni warszawskich]¹²⁹.
6. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie powierzenia Polskiej Centrali Handlowej repartycji skór, obuwia itd.]¹³⁰.
7. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie powołania powiatowych Rad Apropowizacyjnych].
8. [Projekt dekretu w sprawie zmniejszenia do połowy wszystkich kar ciężkiego i zwykłego więzienia wymierzonych przez byłe sądy okupacyjne].
9. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o kredyt na wydawanie „Dziennika Urzędowego MSW”].
10. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o przyznanie dodatkowo 500 000 marek na pokrycie deficytu grudniowego]¹³¹.
11. Wniosek Ministra Sztuki i Kultury „w sprawie zatwierdzania projektów pomników ze stanowiska artystycznego”.
- 11a. Dekret o zatwierdzaniu projektów pomników ze stanowiska artystycznego¹³².
12. [Wniosek Ministra Spraw Wojskowych o kredyt dla armii].

[Załącznik] °N° 1°

Porządek dzienny 28-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 20 grudnia 1918 r. o godz. 8-iej wieczór.

1. Odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia.
2. Sprawa Komisji Rządzącej w Galicji.
3. Projekt dekretu w przedmiocie przywrócenia mocy obowiązującej części IV kodeksu karnego w r. 1903.

¹²⁶ Nie publikuje się.

¹²⁷ Nie publikuje się.

¹²⁸ Nie publikuje się.

¹²⁹ Nie publikuje się.

¹³⁰ Nie publikuje się.

¹³¹ Nie publikuje się.

¹³² Nie publikuje się.

4. Projekt tymczasowej ustawy więziennej.
5. Wniosek w sprawie oddania Ministerstwu Apropowizacji pod ścisłą kontrolę 2 warszawskich garbarni.
6. Wniosek Min[istra] Apropowizacji w sprawie powierzenia Polskiej Centrali Handlowej repartycji skór, obuwia i materiałów włóknistych.
7. Wniosek Min[istra] Apropowizacji w sprawie powołania do życia tymczasowych powiatowych rad apropowizacyjnych.
8. Wniosek Min[istra] Apropowizacji w sprawie wskrzeszenia dawniej istniejącej Centrali Apropowizacyjnej w Białej.
9. Wniosek Min[istra] Spraw Wewnętrznych w sprawie przyznania mu kredytu na wydawnictwa dziennika urzędowego Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych.
10. Projekt Min[istra] Spraw Zewnętrznych w sprawie przyznania dodatkowego kredytu na pokrycie deficytu grudniowego.
11. Projekt dekretu o państwowych urzędach pośrednictwa pracy i opieki nad wychodźcami.
12. Wnioski nominacyjne Ministra Pracy i Opieki Społecznej.
13. Wniosek Ministra Sztuki i Kultury w sprawie zatwierdzania projektów pomników ze stanowiska artystycznego.

°Załącznik do punktu 7. N° 7°

[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie powołania powiatowych Rad Apropowizacyjnych]

Do
Rady Ministrów.

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku.

Do czasu utworzenia Sejmików na podstawie nowych organizacji wyborczych powołuje się do życia tymczasowe powiatowe Rady Apropowizacyjne w następującym składzie:

- 1) Referent Apropowizacyjny, jako przewodniczący,
- 2) Jeden przedstawiciel obecnego Sejmiku Powiatowego, lub Rady Powiatowej delegowany przez Wydział lub kierownictwo,
- 3) Jeden przedstawiciel Komitetu Ratunkowego, względnie Rady Powiatowej Opiekuńczej delegowany przez Prezydium,
- 4) Po jednym delegacie od miast powiatów, liczących ponad 6000 mieszkańców, delegowanych przez Radę Miejską lub Magistrat,

- 5) ^hJeden^h ^cDwóch^c przedstawicielⁱ^c Rady Robotników, lub Związków Zawodowych,
- 6) ^hJeden^h ^cDwóch^c przedstawicielⁱ^c Stowarzyszeń Spożywczych lub Kooperatywy, ^hwyznaczony przez Prezydium Związku Stowarzyszeń Spożywczych w Warszawie^h ^cwybrany przez prezydenta Stow. Spożywców^c,
- 7) Jeden przedstawiciel Kółek Rolniczych, ^hwyznaczony przez Prezydium Związku Kółek Rolniczych w Warszawie^h ^cwybrany przez prezydenta Kółek Rolniczych^c,
- 8) Jeden przedstawiciel Związku Ziemian, delegowany przez Prezydium Powiatowego Oddziału Związku Ziemian.

Dla każdego delegata winien byćznaczony zastępca.

Przedstawiciele instytucji, które ^cnajpóźniej^c do ^h25 grudnia^h ^cstycznia^c 191^h8^h9^c r. nie przedstawiają delegatów, mianuje Ministerstwo Aprowizacji na wniosek referenta aprowizacyjnego.

Do dnia 1^c5^c-go stycznia 1919 roku referenci aprowizacyjni przedstawiają Ministerstwu Aprowizacji skład powiatowych Rad Aprowizacyjnych do zatwierdzenia.

O ile w powiecie istnieje obecnie Rada Aprowizacyjna przy referencie aprowizacyjnym, bądź to w formie samodzielnej Rady, bądź też Komisji Sejmikowej, zbudowana z uwzględnieniem interesów spożywców, niewywołująca protestu ludności, należy ją utrzymać do czasu ustanowienia stałych Rad Aprowizacyjnych, zawiadamiając Ministerstwo o składzie Rady.

Powiatową Radę Aprowizacyjną zwołuje referent aprowizacyjny nie rzadziej, jak raz na miesiąc, a w razie potrzeby częściej.

Na żądanie trzech członków Rady obowiązany jest Referent zwołać Radę Aprowizacyjną w ciągu 10-ciu dni od dnia ogłoszenia żądania. Połowa członków wystarcza do prawomocności zebrania powiatowej Rady Aprowizacyjnej.

Sprawy rozstrzygają się zwykłą większością głosów. Komisarz rządowy powiatowy (starosta) uczestniczy w zebraniu powiatowej Rady Aprowizacyjnej, jako organ nadzorczy z prawem weta i deleguje na posiedzenie swych referentów.

W razie zawieszenia uchwały Rady Aprowizacyjnej przez Komisarza Powiatowego, winien ten ostatni przedstawić w odnośnej sprawie niezwłocznie wniosek umotywowany Ministerstwu Aprowizacji, które sprawę rozstrzyga.

Zadaniem Powiatowej Rady Aprowizacyjnej jest współdziałanie z referentami aprowizacyjnymi w sprawie zarządzania środkami żywności otrzymywanymi do dyspozycji z ogólnokrajowych kontyngentów i innych źródeł, według przepisów Ministerstwa Aprowizacji, które poniżej przytaczamy:

- 1) Powiatowa Rada Aprowizacyjna reguluje obrót artykułami pierwszej potrzeby na terenie powiatu ^cstosownie do przepisów^{h...hc}.
- 2) Wyznacza instytucje społeczno-handlowe dla odbioru towarów kontyngentowych i zakupu pozakontyngentowych dla całego powiatu.
- 3) Powierza funkcje detalicznej sprzedaży odpowiednim instytucjom ^hlokalnym^h ^cspożywczym^c, lub w braku tych – kupcom prywatnym.

- 4) Czuwa nad cenami i wydaje zarządzenia w sprawie ich regulowania.
- 5) Wydaje przepisy o walce z lichwą i spekulacją, zgodnie z ogólnymi przepisami^h, wydanymi przez Ministerstwo Apropowizacji^h.
- 6) Czuwa nad wykonywaniem ogólnych zarządzeń Ministerstwa Apropowizacji na terenie powiatów.
- 7) Przedstawia Ministerstwu Apropowizacji wnioski w sprawach, dotyczących apropowizacji powiatu.
- 8) Czuwa nad organizacją powołaną do skupu ziemiopłodów na wewnętrzne potrzeby powiatów oraz kontroluje działalność tej organizacji.
Motywy wniosku.

Z powodu różnorodności poczynań apropowizacyjnych w różnych powiatach wynikła potrzeba ujednostajnienia akcji na pewnych ogólnych zasadach. Celowi temu najbardziej odpowiada organizacja kontrolująca wykonawcza złożona z przedstawicieli ludności i mająca nadzór zarówno nad działalnością referenta powiatowego, jak i nad obroną handlową akcji apropowizacyjnej. Do czasu dokonania wyborów do Rad Powiatowych, dla pośpiechu obrany został system delegowania członków Powiatowej Rady Apropowizacyjnej przez zarządy różnych instytucji.

Warszawa, dnia 17 grudnia 1918
Minister Apropowizacji

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ... 1918 r.
Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem w Radzie Min[istrów]
Prezydent Ministrów

^cZałącznik do punktu 9. N° 8^c

[Projekt dekretu w sprawie zmniejszenia do połowy wszystkich kar ciężkiego i zwykłego więzienia wymierzonych przez byłe sądy okupacyjne]

DEKRET

Z przedstawionych mi przez Ministerstwo Sprawiedliwości danych wynika, że sądy okupacyjne niemieckie stosowały nawet za przestępstwa mniejszej wagi kary nadmiernie surowe, nie odpowiadające ustalonym wśród polskiego społeczeństwa pojęciom o stosunku kary do winy, i znacznie też różniące się od norm karnych, stosowanych za takież przestępstwa przez obecne sądy polskie. Uznając za słuszne złagodzenie losu tych więźniów, którzy z przyczyn od nich niezależnych

sądzeni byli nie przez swoje, lecz przez obce sądy i na długotrwałe pozbawienie wolności są skazani, postanawiam zgodnie z wnioskiem Ministra Sprawiedliwości zmniejszyć o połowę wszystkie kary ciężkiego i zwykłego więzienia, wymierzone przez byłe sądy okupacyjne, z wyłączeniem wszakże osób, skazanych za morderstwo (art. 433–456 K.K.), rozbój i bandytyzm (art. 589–590 K.K.), a także mężczyzn, winnych ciągnięcia zysków z nierządu (art. 527 K.K.) oraz spekulantów żywnościowych wszelkiej kategorii (art. 242 K.K. oraz przepisy specjalne).

Niezwłoczne wykonanie niniejszego dekretu polecam Ministrowi Sprawiedliwości.

°Załącznik do punktu 10. N° 9°

**[Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o kredyt na wydawanie
„Dziennika Urzędowego MSW”]**

MINISTERSTWO
SPRAW WEWNĘTRZNYCH
No. 16759
II-3307.

WARSZAWA
Dn. 12 listopada 1918 r.

Do
PREZYDIUM RADY MINISTRÓW.

Na podstawie art. 22 Dekretu Rady Regencyjnej o tymczasowej organizacji władz naczelnych w Królestwie Polskiem (Dziennik Praw Królestwa Polskiego Nr 1 z dnia 1 lutego 1918 r.) postanowił Minister Spraw Wewnętrznych przystąpić do wydawania „Dziennika Urzędowego MSW” celem ogłaszania w nim wewnętrznych zarządzeń swoich, dotyczących władz i organów sobie podległych, oraz przedrukowywania dekretów, reskryptów, postanowień i innych aktów o mocy ustawy, odnoszących się do zakresu działania MSW. Wydawnictwo to opłacać się będzie samo z prenumeraty, do której w drodze rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych zostaną zobowiązane urzędy gminne i magistraty. Na wydanie pierwszych numerów potrzebna jest jednak na razie pewna kwota, którą Ministerstwo oblicza na 10 000,- mk.

Ponadto konieczne jest dla wydawania „Dziennika” powiększenie etatu Ministerstwa o 3 urzędników, a mianowicie redaktora „Dziennika”, którym na razie może być urzędnik VII kategorii, administratora – IX kategorii płacy i pomocnika – X kategorii płacy.

Na podstawie powyższego przedkłada Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Radzie Ministrów następujący wniosek:

W n i o s e k.

Rada Ministrów na posiedzeniu dn. ... uchwala przyznać Ministerstwu Spraw Wewnętrznych jednorazowo na koszt wydawnictwa „Dziennika Urzędowego MSW” sumę 10 000 mk^h do rozrachunku. Jednocześnie Rada Ministrów uchwala powiększyć etaty Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o 1 urzędnika VII kategorii, 1 urzędnika IX kategorii i 1 urzędnika X kategorii płacy.^h

KIEROWNIK
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
g...g

Wniesiono na Radę Ministrów
dn. ... 1918 r.
Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

^cZałącznik do punktu 12. N° 11^c

**Wniosek Ministra Sztuki i Kultury „w sprawie zatwierdzenia
projektów pomników ze stanowiska artystycznego”**

Dnia ^c18/XII^c 1918

Do
Obywatela Prezydenta
Rady Ministrów
Republiki Polskiej.

Wniosek Ministra Sztuki i Kultury w sprawie zatwierdzenia projektów pomników ze stanowiska artystycznego.

Pomniki i tablice pamiątkowe, będące wyrazem plastycznym czci świętych, bohaterów narodowych i osób zasłużonych dla społeczeństwa, przeznaczone na widok publiczny, oddziałują na wyobraźnię i uczucia widza środkami artystycznymi, które też stają się miarodajnymi dla oceny wartości artystycznej pomnika. Stąd, w dalszej choć prostej konsekwencji, pomniki jako dzieła sztuki są niejako wykładnikiem poziomu kultury artystycznej społeczeństwa i epoki, w jakiej powstały, i wymagają gorliwej pieczy ze strony czynników, stojących na straży sztuki i kultury narodowej.

Z tych względów wszystkie państwa kulturalne zastrzegły sobie w drodze prawodawczej możliwość wpływania na charakter artystyczny wznoszonych pomników przez nakaz przedstawiania projektów do zatwierdzania przez odnośne władze. – Według obowiązującej dotychczas w b. Królestwie Polskiem rosyjskiej „Ustawy Budowlanej” (Zbiór praw, t. XII, cz. 1–a, § 3) Cesarska Akademia Sztuk Pięknych rozpatruje przedstawiane obowiązkowo do jej decyzji ze stanowiska artystycznego projekty pomników kościołów i gmachów monumentalnych, wznoszonych w Rosji z funduszków państwowych lub społecznych (Prawo z dn. 15.X.1893, Nr 9982).

Ponieważ przepis powyższy w literalnym jego znaczeniu stał się w obecnych warunkach bezprzedmiotowym, należy wypełnić powstałą w ten sposób lukę i zastąpić ingerencję Cesarskiej Akademii Sztuk Pięknych przez odpowiedni organ władzy rządowej polskiej, kompetentny w sprawach sztuki, którym w ustroju obecnym jest Ministerstwo Sztuki i Kultury. – Wniosek niniejszy ma na celu uniknięcie objawów wysoce niepożądanych, jakie obecnie dają się już zauważać skutkiem braku jakiegokolwiek dozoru nad wznoszonymi tak często w ostatnich czasach pomnikami (np. Kościuszki), które w wielu wypadkach nie stoją bynajmniej na wysokości zadania.

W myśl powyższego przedkładam projekt Dekretu o zatwierdzaniu projektów pomników ze stanowiska artystycznego, w przeświadczeniu, iż wywrze on wpływ decydujący na tak doniosłą dla kultury narodowej sprawę.

Minister
/-/ M. Downarowicz

°Załącznik do punktu 13. N° 12°

[Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych o kredyt dla armii]

°Nr 617 K.M.°

Warszawa, dn. 20 grudnia 1918 r.

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Spraw Wojskowych wnosi o uchwalenie następującego wniosku nagłego:

W N I O S E K.

°Otworzyć^c ^hWyasygnować^h Ministerstwu Spraw Wojskowych °kredyt zadatkowy w kwocie trzech milionów^c ^htrzy miliony^h marek na nabycie niezbędnych dla

Wojska Polskiego materiałów wojennych  z tym,  e materiały te płacone będą za asygnatami kontrasygnowanymi przez komisję odbiorczą loco Kraków lub Lublin[ ].

M O T Y W Y.

Dowiadujemy się od naszych agentów wojskowych,  e weszli oni w porozumienie z radami  ołnierskimi, austriackimi i niemieckimi w Kowlu, Brześciu i Wiedniu, w celu nabycia od nich różnorodnego materiału wojennego, na sumę w przybliżeniu 3 000 000 marek, z warunkiem,  e nabyte materiały będą dostarczone na terytorium polskie, mianowicie z Kowla i Brześcia Litewskiego do Chełma, z Wiednia zaś do Krakowa, gdzie będą przyjęte przez odpowiednie komisje polskie, które mają załatwić rozrachunek. Mając na uwadze wielki brak materiałów wojennych, wyjątkowo niskie ceny, które podajemy dalej, oraz potrzebę prędkiego załatwienia sprawy, gdyż mamy konkurentów w  ydach i bolszewikach, Ministerstwo Spraw Wojskowych prosi o uchwalenie wyżej podanego wniosku.

Wykaz materiałów do nabycia (ceny w przybliżeniu) w Kowlu 200 wagonów różnorodnych materiałów (automobile, narzędzia szan cowe itp.)

O g � l e m	Mk 200 000 – 250 000
1 Szpital doskonale zaopatrzony	Mk 50 000
W Brześciu Litewskim	
15 000 karabinów (20 Mk)	” 300 000
W Wiedniu 30 000 karabinów z amunicją po 1000 ładunków na karabin	” 1 200 000
2 eskadry aeroplanów z całym narzędziem (po 6 aeroplanów)	” 1 000 000
15 000 szabel (10 Mk)	” 150 000
2000 pistoletów z amunicją po 1000 ładunków na pistolet	” 50 000

R a z e m Mk 3 000 000

^fWroczyński^f

Pułkownik

Kierownik Min[inisterstwa] Spr[aw] Wojsk[owych]

Wniesiono na Radę Ministrów

dnia ... 1918 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

29

PROTOKÓŁ 29-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 22 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister O.P. i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Zdrowia	ob. dr Witold Chodźko
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Spraw Wewn[ętrznych]	ob. Barlicki
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Rolnictwa i D.P.	ob. Zygmunt Chmielewski
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Pracy i O.S.	ob. Franciszek Sokal
Zastępca Min[istra] Spraw Wojskowych	pułk. Szpakowski
Minister	ob. Marian Malinowski
Zastępca Szefa Biura Prezyd. Protokółuje	ob. August Wowkonowicz dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 11 m. 40 przed poł.

1. Protokół 28-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 20 grudnia odczytano i przyjęto.

2. Protokół 19-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 9 grudnia b.r. odczytano i przyjęto.

3. ^bZałącznik] N° 2.^b Na wniosek nagły Zastępcy Ministra Rolnictwa i D.P. ob. Szefa Sekcji Chmielewskiego zatwierdzone już na 22 posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 12 grudnia 1918 postanowienia Rady Ministrów w przedmiocie ochrony i użytkowania lasów skutkiem uprzedniego zakwestionowania przez ob. Ministra Przemysłu i Handlu uchwalono w nowej, ustalonej w porozumieniu z Min[istrem] Przemysłu i Handlu redakcji z tą zmianą, że w punkcie 4 dodano na końcu następujące zdanie: „Wewnątrz kraju drzewo może być przewożone

kolejami i spławiane wodą jedynie na zasadzie świadectw przewozowych, wystawionych przez odpowiednie władze, wskazane przez Min[istra] Przemysłu i Handlu”.

4. ^bZałącznik N° 3.^b Wniosek Min[istra] Rolnictwa i D.P. w sprawie ustanowienia okręgów i siedzib Komisji Ziemskich Okręgowych przyjęto, przy czym na wniosek ob. Ministra Praussa wezwano ob. Ministra Spraw Wewnętrznych, aby zakomunikował wszystkim ministerstwom opracowywany w Min[isterstwie] Spraw Wewnętrznych podział kraju na okręgi, a to celem uniknięcia różnic przy tworzeniu terytorialnych jednostek administracyjnych.

5. ^bZałącznik N° 4.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Rolnictwa i D.P. w sprawie wyłączenia służby weterynaryjnej z zakresu kompetencji Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych i przekazania jej Min[isterstwu] Rolnictwa i D.P. z tą zmianą, że w art. 2 po słowach „z Ministrem Spraw Wewnętrznych” dodano słowa „i Ministrem Zdrowia Publicznego”.

6. ^bZałącznik N° 5.^b Wniosek Min[istra] Spraw Wojskowych w przedmiocie powierzenia Min[isterstwu] Spraw Zewnętrznych interwencji w sprawie likwidacji majątku wojennego Austro-Niemiec zmodyfikowano w następujący sposób:

„Rząd poleca Min[isterstwu] Spraw Zewnętrznych przedsięwzięcie odpowiednich kroków w Wiedniu i u państw koalicyjnych celem jak najszybszego rozdziału w naturze majątku wojennego i odebrania przypadającej na Polskę części”.

7. Ob. Prezydent Ministrów komunikuje projekt zwołania przez Min[istra] W.R. i O.P. narady międzyministerialnej w sprawie szeregu spraw wyznaniowych, wymagających zasadniczego rozstrzygnięcia jak unormowanie stosunków kościelno-politycznych z kościołem rzymsko-katolickim, uposażenia duchowieństwa, organizacji kościoła ewangelicko-augsburskiego, wyboru Eparchy Warszawskiego, tymczasowego unormowania żądań przedstawicieli cerkwi prawosławnej w Warszawie i Państwie Polskim, dalej w sprawie gmin żydowskich i mariawitów.

8. ^bZałącznik N° 5a.^b Uchwalono wniosek nagły Min[istra] Pracy i O.S. w przedmiocie powołania komisji międzyministerialnej dla rozstrzygnięcia wątpliwości przy stosowaniu rozporządzenia rządowego z dnia 28 listopada 1918 (Monitor Polski N° 215) w sprawie zasiłków 600 Mk dla pracowników zakładów państwowych, będących pod zarządkiem przymusowym.

Rada Ministrów uchwaliła zarazem na wniosek ob. Ministra Iwanowskiego następujący wniosek: „Poleca się Min[istrowi] Pracy i O.S. ułożenie przed 1 stycznia 1919 listy wszystkich zakładów przemysłowych, podpadających pod rozporządzenie rządowe z dnia 28 listopada 1918 (Monitor Polski N° 215) i wydania rozporządzenia, że z dniem jutrzejszym rachunki się zamyka”.

9. ^bZałącznik N° 6.^b Uchwalono projekt tymczasowej organizacji państwowych urzędów pośrednictwa pracy i opieki nad uchodźcami z następującymi zmianami:

- a) w art. 2 w punkcie 4 po słowie „reemigracji” skreślono kropkę, na której miejsce przychodzi przecinek, poczym idzie jako dalszy ciąg zdania „ochrona wychodźców itd.”
- b) w art. 3 słowo „dziale” zastąpiono słowem „zakresie”, słowo „zupełnie” i słowo „skuteczne” skreślono,
- c) w art. 4 słowa „utworzona przy Min[isterstwie] Pracy i Opieki Społecznej rada pracy wyłoni” przełożono na sam początek artykułu, słowa „w skład której” przestawiono w sposób następujący: „w której skład”, a w zdaniu ostatnim ustępu pierwszego słowa „mają być” zastąpiono słowem „będą”,
- d) w art. 5 słowa „obywatelska komisja nadzorcza” zastąpiono słowami „komisja przy urzędzie pracy”, skreślono słowa „ma kontrolować działalność tych urzędów i”, a po słowie „opinie” wstawiono słowa „co do działalności urzędu”; dalej skreślono słowa „miejscowi obywatele, którzy żyją wyłącznie z pracy zarobkowej z wykluczeniem wojskowych i funkcjonariuszy państwowych” i słowa te zastąpiono słowami „przedstawiciele pracowników”,
- e) w art. 7 po słowie „wyda” dodano słowa „w porozumieniu z Ministerstwem Rolnictwa i D.P. i Ministerstwem Przemysłu i Handlu”; słowa „obywatelskich komisji nadzorczych” skreślono i zastąpiono słowami „komisji przy urzędach pracy”.

Na skutek życzenia ob. Ministra Zdrowia oświadcza ob. Prezydent Ministrów: „że używana dotychczas nomenklatura Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej nie stanowi precedensu co do nastąpić mającego rozgraniczenia kompetencji między zakresem działalności Ministerstwa Zdrowia a Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

10. ^bZałącznik] N° 7.^b Uchwalono projekt przepisu o ustanowieniu państwowego nadzoru mieszkaniowego z następującymi zmianami:

- a) w nagłówku skreślono słowa „na ziemiach polskich Rzeczypospolitej Ludowej”,
- b) w tekście przenieumerowano paragrafy na artykuły,
- c) w art. 1 skreślono słowa „zamierzeń i”,
- d) dalej skreślono słowa „I. Wydział Hig. i Insp. Mieszk. Ministerstwa Zdrowia Publicznego”,
- e) w art. 2 po słowie „Mieszkań” dodano słowa „Ministerstwa Zdrowia Publicznego”,
- f) w art. 3 skreślono słowo „osiedleńcze”,
- g) skreślono słowa: „II. Organy Wydziału Hig. i Insp. Mieszk.”,
- h) w art. 4 punkt -b- po słowie „mieszkaniowi” dodano słowa „i ich pomocnicy”,
- i) skreślono słowa: „a) Rada Główna do spraw mieszkaniowych”,

- k) w art. 6 przestawiono punkt 8 na miejsce punktu 7, w punkcie 9 po słowie „stowarzyszeń” dodano słowa „i lokatorów”, słowo zaś „mieszkaniowych” skreślono, poczym po słowie „warszawskich” dodano słowa „i Rady Związków Zawodowych”; punkt 11 skreślono,
- l) skreślono słowa: „b) Okręgowi Inspektorzy Mieszkaniovi”,
- ł) w art. 7 skreślono słowo „dają” i zastąpiono je słowami „komunikują swe wnioski”, dalej skreślono słowo „inicjatywę” i słowo „osiedleńczo”,
- m) art. 8 skreślono do słowa „publicznego”,
- n) skreślono słowa: „c) Rady Okręgowe do spraw mieszkaniowych”,
- o) jako artykuł 8-my pozostały słowa „Rada Okręgowa do spraw mieszkaniowych jest organem doradczym Okręgowego Inspektora Mieszkaniowego. Siedzibą Rady Okręgowej jest miejsce urzędowania Inspektora Okręgowego”, po czym resztę słów aż do końca tego artykułu skreślono,
- p) w art. 9 punkcie 2 zmieniono słowo „fabryczny” na „pracy”, w punkcie 9 „mieszkaniowych” na „lokatorów”, w punkcie 6 po słowie „magistratu”, dodano słowa „delegat miejscowej Rady Związków Zawodowych”; punkt 8 skreślono,
- r) art. 10 uchwalono w następującym brzmieniu: „w stosunku do niektórych spraw, związanych z państwowym nadzorem mieszkaniowym obowiązuje członków Rad bezwzględna tajemnica urzędowa w wypadkach, zastrzeżonych przez przewodniczącego”¹³³.

11. Ob. Minister Spraw Zewnętrznych podaje do wiadomości ogłosić się mający komunikat w prasie o utworzeniu tymczasowej Komisji Rządzącej w Wilnie i jej składzie i mianowaniu komisarzy generalnych i okręgowych na Litwie oraz daje poufne wyjaśnienia o stanowisku taryby wileńskiej.

12. Ob. Minister Prauss oświadcza, że wobec nieobecności Kierownika Min[isterstwa] Skarbu i wynikającej stąd niemożności uchwalenia jego wniosku w sprawie finansowej, będzie z uwagi na nagłość wyplat postępował w myśl tego wniosku.

13. Ob. Minister Prauss komunikuje wobec braku środków obiegowych projekt wyjednania u koalicji zezwolenia na druk banknotów w Lipsku lub Berlinie. Ob. Minister Wasilewski oświadcza, że poleci wysłanej do państw koalicji delegacji pertraktować i w tej sprawie.

14. Ob. Prezydent Ministrów komunikuje, że na czas obu Świąt wyjeżdża i zastępstwo swoje powierza na ten czas ob. Ministrowi Supińskiemu.

15. Na tym posiedzenie po ustaleniu porządku dziennego na posiedzenie następane zakończono o godz. 4-ej po poł.

†Moraczewski Jędrzej†

¹³³ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 7, poz. 110.

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 29-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 22 grudnia 1918 r.
2. Postanowienie Rady Ministrów w przedmiocie ochrony i użytkowania lasów.
3. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o ustanowienie Komisji Okręgowych Ziemskich].
4. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie wyłączenia służby weterynaryjnej z zakresu kompetencji MSW i przekazania tejże służby kompetencji Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych]¹³⁴.
5. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych w przedmiocie powierzenia Ministerstwu Spraw Zewnętrznych interwencji u rządów koalicji w sprawie majątku wojennego b. Austrii wraz z pismem pełnomocnika wojskowego Państwa Polskiego w Wiedniu do Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie demobilizacji armii b. Austro-Węgier].
- 5a. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie powołania komisji międzyministerialnej dla rozstrzygnięcia wątpliwości przy stosowaniu rozporządzenia rządowego w sprawie zasiłków dla pracowników zakładów państwowych].
6. Projekt tymczasowej ustawy organizacji państwowych urzędów pośrednictwa pracy i opieki nad uchodźcami.
7. Projekt przepisów o ustanowieniu państwowego nadzoru mieszkaniowego [wraz z uwagami do projektu].
8. [Pismo Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie funduszy na działalność ministerstwa].

[Załącznik] °N° 1°

Porządek dzienny 29-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 22 grudnia 1918 r.

1. Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
2. Wniosek Min[istra] W.R. i O.P. w sprawie finansowej.
3. Wniosek Min[istra] Rolnictwa i D.P. w sprawie ustanowienia okręgów i siedzib komisji ziemskich okręgowych.
4. Wniosek Min[istra] Rolnictwa i D.P. w sprawie wyłączenia służby weterynaryjnej z pod kompetencji MSW i przekazania jej Min[isterstwu] Roln. i D.P.
5. Wniosek Min[istra] Spraw Wojskowych w przedmiocie powierzenia Min[isterstwu] Spraw Zew. interwencji w sprawie likwidacji majątku wojennego Austro-Niemiec.
6. Projekt ustawy tymcz. o urzędach pośrednictwa pracy.
7. Projekt dekretu o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby.

¹³⁴ Nie publikuje się.

8. Projekt przepisów o ustanowieniu państwowego nadzoru mieszkaniowego.
9. Projekt dekretu w sprawie węglowego monopolu handlowego.

°Załącznik do punktu 3. N° 2°

Postanowienie Rady Ministrów w przedmiocie ochrony i użytkowania lasów

Do czasu uchwalenia przez Sejm ustawy o prawie własności, zarządzie i ochronie lasów – zarządza się co następuje:

1) Wszystkie lasy, nie wyłączając prywatnych, przechodzą pod obowiązkowy nadzór i kontrolę wyznaczonych z ramienia Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych urzędów ochrony lasów.

2) Użytkowanie lasów może być uskuteczniane na podstawie zatwierdzonych planów gospodarstwa leśnego, lub po stwierdzeniu przez państwowych urzędników leśnych, że użytkowanie to nie przeczy obowiązującej ustawie o ochronie lasów.

3) Właściciele lasów prywatnych, obciążonych służebnościami włościańskimi, mogą uskutecznić ich wyrąb pod warunkiem, że wyrąb ten jest zgodny z obowiązującymi przepisami i nie ogranicza włościan w korzystaniu z należnych im służebności leśnych i pastwiskowych w tej ilości i rozmiarach, jakie są ściśle w tabelach likwidacyjnych określone.

4) Wywóz drzewa poza granice Państwa bez pozwolenia Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych jest bezwzględnie wzbroniony.

5) Poddaje się obowiązkowej kontroli Urzędów Ochrony Lasów wszelkie umowy i kontrakty, zawierane przez władze krajowe, organizacje społeczne, osoby prywatne i firmy handlowe w zakresie kupna i sprzedaży drzewa.

6) W lasach, tartakach i w składnicach państwowych będzie stworzona częściowa sprzedaż drzewa dla zaspokojenia potrzeb miejscowej ludności.

7) W lasach państwowych otworzona zostanie na warunkach ulgowych sprzedaż drzewa budulcowego na odbudowę zrujnowanych w czasie wojny zagród i opału dla najuboższej ludności. Miejscowe państwowe urzędy leśne winny w tej sprawie porozumiewać się z radami gminnymi, oraz urzędami państwowymi i samorządowymi powiatu.

8) O powołaniu Urzędów ochrony lasów nastąpi niezwłocznie obwieszczenie.

9) Wszelkie wykroczenia przeciwko obowiązującym obecnie ustawom i rozporządzeniom, zarówno przez właścicieli jak i osoby trzecie dokonane, ścigane będą według całej surowości prawa.

Warszawa, dn. ... grudnia 1918 r.

Prezydent Ministrów
Minister Rolnictwa
i Dóbr Państwowych
f^{wz.} Janicki^f

[Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o ustanowienie Komisji Okręgowych Ziemskich]

MINISTERSTWO
ROLNICTWA I DÓBR KORONNYCH

WNIOSEK

Rada Ministrów uchwalić i ogłosić raczy następujące:

POSTANOWIENIE.

Zmieniając i uzupełniając Postanowienie z dn. 19 października 1918 r. na mocy art. 7 Przepisów Tymczasowych o Urzędach Ziemskich Rada Ministrów postanowiła:

Art. 1. Z dniem 1 stycznia 1919 roku zostają utworzone następujące Komisje Okręgowe Ziemskie:

- 1) w Warszawie, obejmująca powiaty: Warszawski, Mławski, Przasnyski, Ciechanowski, Makowski, Płoński, Pułtowski, Radzyński, Miński, Garwoliński, Grójecki, Błoński, Sochaczewski, Łowicki, Skierniewicki i Rawski,
- 2) w Łomży, obejmująca powiaty: Łomżyński, Szczuczynski, Kolneński, Ostrołęcki, Wysoko-Mazowiecki, Ostrowski, Augustowski, Suwalski, Sejneński, Białostocki, Sokółski i Bielski,
- 3) w Płocku, obejmująca powiaty: Płocki, Sierpski, Rypiński, Lipieński, Nieszawski, Włocławski, Kucieński i Gostyński,
- 4) w Łodzi, obejmująca powiaty: Łódzki, Słupецki, Kolski, Łęczycki, Brzeziński, Koniński, Turecki, Kaliski, Sieradzki, Łaski, Wieluński, Piotrkowski, Częstochowski, Radomskowski i Będziński,
- 5) w Kielcach, obejmująca powiaty: Kielecki, Opoczyński, Radomski, Kozienicki, Konecki, Iłżecki, Włoszczowski, Jędrzejowski, Stopnicki, Opatkowski, Sandomierski, Olkuski, Miechowski i Pińczowski,
- 6) w Lublinie, obejmująca powiaty: Lubelski, Puławski, Lubartowski, Chełmski, Janowski, Zamojski, Krasnystawski, Hrubieszowski, Biłgorajski i Tomaszowski,
- 7) w Siedlcach, obejmująca powiaty: Siedlecki, Węgrowski, Sokołowski, Konstanyński, Łukowski, Radzyński, Bialski i Włodawski.

Art. 2. Komisje Ziemskie Okręgowe w Warszawie, Łodzi, Kielcach, Łomży i Lublinie przekażą właściwym Komisjom sprawy należące do ich zakresu działania stosownie do powyższego podziału Okręgów.

Art. 3. Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych wyda niezbędne zarządzenia wykonawcze.

UZASADNIENIE.

Rozwijające się prace urzędników ziemskich wymagają utworzenia aparatu, który mógłby zadośćuczynić zarówno pracom będącym w toku, jak i spodziewanym w czasie najbliższym, z tego powodu zachodzi potrzeba powiększenia liczby istniejących Komisji Ziemskich przynajmniej do siedmiu, a zarazem właściwszego niż dotąd podziału okręgów, które dotąd liczyć się musiały z warunkami okupacji.

^fwz. Janicki^f

^cZałącznik do punktu 6. N° 5^c

**[Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych w przedmiocie powierzenia
Ministerstwu Spraw Zewnętrznych interwencji u rządów koalicji
w sprawie majątku wojennego b. Austrii wraz z pismem pełnomocnika
wojskowego Państwa Polskiego w Wiedniu do Ministerstwa
Spraw Wojskowych w sprawie demobilizacji armii b. Austro-Węgier**

MINISTERSTWO
SPRAW WOJSKOWYCH

Warszawa, dn. 16 grudnia 1918 r.

No. 529 K.M.^c

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Spraw Wojskowych wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

WNIOSEK

Dla zapobieżenia nadużyciom, jakich się dopuszczają Austro-Niemcy przy likwidacji majątku wojennego, oszacowanego pobieżnie na sumę 6 miliardów koron, którego część należy się Polsce, ^hMinisterstwu Spraw Zewnętrznych powierza się interwencję w tej sprawie wobec rządów koalicji, w celu utworzenia Wydziału Kontrolującego, złożonego z przedstawicieli wszystkich państw, jako Najwyższej instancji nad likwidującymi organami^h ^cRząd poleca MSZ przedsięwzięcie odpowiednich kroków ⁱ...ⁱ w celu jak najszybszego rozdziału ⁱ...ⁱ majątku wojennego i odebrania przypadającej na Polskę części^c.

MOTYWY.

Konieczność wtrącenia się Rządu Polskiego do sprawy likwidacji majątku wojennego w Austrii jest nagłą, gdyż Austro-Niemcy, którym ta likwidacja została powierzona, dążąc do wyciągnięcia jak największych dla siebie korzyści,

zamiast podziału naturą (Sach demobilisierung), zarządziły podział gotówką (Geld demobilisierung) rozprzedając materiały wojenne na miejscu i nie dopuszczając się przy tym oburzających nadużyć w celu wykazania najmniejszej ilości materiałów, co dla braku jakiegokolwiek kontroli grozi Polsce poważnymi stratami.

Ministerstwo Spraw Wojskowych otrzymało od pełnomocnika wojskowego Państwa Polskiego w Wiedniu pismo szczegółowo przedstawiające rzecz i uważa interwencję rządu w tej sprawie za niezbędną.

^fWroczyński^f

Pułkownik

Kierownik Min[inisterstwa] Spr[aw] Wojsk[owych]

1 załącznik

Pismo Pełnomocnika wojskowego w Wiedniu. – I.5&T.

Wniesiono na Radę Ministrów

dnia ... 1918 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

O d p i s.

Pełnomocnik wojskowy Państwa Polskiego

w W i e d n i u.

I.5&T.

Do

Ministerstwa Spraw Wojskowych

w Warszawie.

Wiedeń, dnia 7 grudnia 1918.

Demobilizację armii frontu włoskiego można z dniem 20 XI uważać za skończoną.

Pastwą tej dzikiej „samodemobilizacji” padły ofiarą całe Dywizje piechoty i kawalerii (około 150 000 ludzi), które dostały się do niewoli włoskiej – padły materiały wojenne, magazyny wojskowe miliardowych wartości.

Odpowiedzialność spada na najwyższe komendy, wreszcie i na AOK które, jako likwidujące AOK w zredukowanym układzie dalej urzęduje.

Ogół nie zdaje sobie jeszcze sprawy z katastrofalnych rozmiarów klęski, pojawiają się jednak głosy, żądające przeprowadzenia dochodzeń – wyświetlenia

całej sprawy – i wykrycia winnych – by tych – postawić przed sąd. Likwidujące^{hgo} AOK nie poczuwa się zdaje się do żadnej winy – zajmuje stanowisko zupełnie bierne – i nie uważa za potrzebne cokolwiek dla oczyszczenia się z zarzutów uczynić.

Chcąc ułatwić żołnierzom polskim powrót do domu zorganizowano stacje łącznikowe w Budapeszcie, Lublinie i Zagrzebiu, a stacj^{hahc} dyrygując^{hehc} w Spital an der Drau, Villach, Bischoflack, Leitsch, Raleck, Hall, Innsbruck, Lundenburg.

Do wyboru odpowiednio kwalifikowanych oficerów nie było czasu, musiano brać kto się nawinął, i kto swe usługi ofiarował. Zasoby pieniężne i materialne były nadzwyczaj skąpe i cała organizacja miała charakter improwizacyjny.

Obecnie, gdy zwinęto wspomniane stacje i gdy mam do dyspozycji sprawozdania, muszę stwierdzić, że oficerowie ci pracowali z nadludzkim wysiłkiem, organizując swe komendy – zostawiając transport – ratując co się da.

Entuzjazm z jakim wielu pracowało po raz pierwszy dla dobra własnej ojczyzny na pełną pochwałę zasługuje.

Główne ich starania były skierowane przede wszystkim w tym kierunku, by zestawić całe pułki – baony – baterie, by je wcielić do armii polskiej, niestety „psychoza powrotu do domu” ogarnęła żołnierzy do tego stopnia, że znali tylko jeden cel, powrót na własną glebę do tak upragnionego ogniska domowego, do służby wojskowej nie można było ich pozyskać i tak trzeba było umożliwić odpływ tych biedaków.

Brak zasobów pieniężnych i materialnych – przeciążenie telegrafów i telefonów wreszcie nie ustalona wzajemność w traktowaniu powracających oddziałów z dnia na dzień utrudniała akcję a chaos zwiększał się coraz bardziej.

Rokowania celem uregulowania transportów a szczególnie ustalenia warunków przewozu broni stały się wobec rozbieżności interesów, wobec samowoli pojedynczych władz coraz trudniejsze i rozbiły się wreszcie zupełnie.

Powody samorzutnego rozbrajania są następujące:

1) Bojaźń, że w ręku rozluźnionych mas żołnierskich broń może stać się niebezpieczną – bojaźń przed grabieżą plądrowaniem jak się to w niektórych miejscach w poł. Tyrolu zdarzyło.

2) Nowo tworzącym się państwom brakowało broni dla ich organów wykonawczych, zmuszone więc były brać broń pozostawioną.

3) Każde z nowych państw widząc, że likwidacja austro-węgierskiej monarchii stała się nieuniknioną chciało dla siebie co się da – uważało materiał ten za zdobycz wojenną nie licząc się z tym że to własność wspólna wszystkich narodów.

4) Brak środków przewozu ułatwiał rozbrajanie, artyleria nie miała dość koni by dowieźć swój materiał do celu. Automobile były w tak opłakanym stanie, że dla przewozu służyć nie mogły, koleje były zupełnie zajęte dla przewozu materiału ludzkiego.

5) Nie ustalone normy przewozu broni i niepewność czy na dalszych stacjach nie nastąpi konfiskata ułatwiały również rozbijanie.

Tak więc chaos zwiększał się coraz bardziej, straty były coraz większe; wreszcie by zapobiec dalszym stratom zgodzono się na likwidację w tej formie, że rząd austro-niemiecki miał jako „Treuhändler”¹³⁵ objąć całą masę konkursową – aktywa i pasywa i stać się kuratorem tej masy.

AUSTRO-NIEM[CY] nie potrafili jednak zorientować się jak zasadnicze zaszyły zmiany i sądząc że Wiedeń nadal jest centralą – która rządzi wszystkimi narodami, starali się przede wszystkim uwzględnić Austro-Niem[ców]. Przy swym niedołęstwie i bezradności nie liczyli się z tym, że Słowianie wyzwolili się z pod opieki, nie zważali na to, że „entente” stoi po naszej stronie.

Ich gospodarka musiała w najkrótszym czasie wywołać niezadowolenie.

Szacując pobieżnie wartość materiału wojennego na 12 miliardów i doliczywszy 6 miliardów jako poniesioną stratę na polu walk i na etapach, a pozostałych 6 miliardów 2/3 znajdowało się w rękach Austro-Niemieckich.

Rozporządzając tak znacznym majątkiem przyszli wnet do przekonania, że najlepiej przy likwidacji wyjdą, jeśli ten materiał u siebie sprzedadzą, a uzyskaną sumę wedle ustalonego klucza rozdzielą. – Tak powstał system „Gelddemobilisierung”.

System ten przeprowadzają bezwzględnie, i by przeszkodzić jakiegokolwiek kontroli nie pozwalają dostępu do składów i magazynów.

Bezwzględność i nadużycie, jak np. sprzedaż automobili przez dwóch przemysłowców, którym są akcje powierzone, a którzy przy tym majątek zarobią – pożar arsenału, który rzekomo powstał, by pokryć malwersacje – oburzają opinię publiczną Wiednia i doprowadziły do takiego napięcia, że na ostatniej konferencji posłów 27/XI poseł TUSSAR wystąpił przeciw tej gospodarce w jak najenergiczniejszy sposób i zażądał zasadniczej zmiany.

Rozchodzi się o to, by odebrać dotychczasową władzę i nadzór nad masą konkursową Austro-Niemcom – przeprowadzić nie „Geld” lecz „Sach Demobilisierung”, tj. przeprowadzić podział materiału wojennego w naturze, stworzyć wydział składający się z zastępców wszystkich narodów, który by objął zamiast Austro-Niemców kuratorium i stanął jako najwyższa instancja nad likwidującymi „c.k.” „c. i k.” wspólnymi Ministerstwami.

Zagadnienie nie jest łatwe do przeprowadzenia, wymaga prac przygotowawczych i przy rozpatrywaniu tej sprawy Austro-Niemcy, chcąc zyskać na czasie by dalej swą gospodarkę uprawiać, stosowali taktykę zwlekania, drażnili wszystkich do najwyższego stopnia, wreszcie doprowadzili do tego, że musiano wobec nich stosować represalia i doszli do tego, że z powodu odcięcia dowozu węgla będą musieli 9 XII, zastanowić ruch kolejowy, że tym samym grozi Wiedniu katastrofa głodowa.

¹³⁵ Treuhändler (niem) – powiernik.

Czesi będąc zupełnie niezawisłymi, mając lepszą organizację, doskonałą dyscyplinę narodową, dysponując wielkimi kapitałami, czują się niezawisłymi i są zdecydowani doprowadzić do ostatecznej konsekwencji.

Pod koniec chciałbym donieść w wynikach zabiegów w następujących sprawach.

a) TRANSPORT i materiały wojenne.

17 i 19 XI zostały zawarte umowy, że przewóz broni dozwala się, lecz broń i amunicja musi być złożoną w osobnych plombowanych wozach.

Dwa dni później zatrzymano 2 transporty z Matzleinsdorf i Stadlau i oświadczono, że ugody są nieważne.

Tylko dzięki osobistej interwencji u podsekretarza MEYZERA udało mi się jeszcze uzyskać pozwolenie na przejazd tych transportów.

Każda dalsza interwencja jest obecnie bezskuteczna.

Ugoda zawarta między Sztabem Generalnym w Warszawie a A.K.Ost dotycząca przewozu wojsk z Ukrainy miała ten skutek, że zagrożono nam przewóz Polaków zupełnie wstrzymać, jakoś jednak na groźbę, że postawię wniosek, by internowano Niemców, odstąpili od zamiaru.

Rokowania z poł. Słowianami, by uzyskać pozwolenie na przewóz broni pomimo na ogół bardzo dobrych stosunków również nie doszły do korzystnego załatwienia sprawy. Tam obawiając się, że sami wiele potrzebują i jak długo nie przeprowadzono inwentaryzowania uzyskanej zdobyczy, tak długo nie mogą nic odstąpić, aż do zakończenia tej czynności około końca grudnia.

Na moje nalegania o wydanie przynajmniej 8 dział górskich wraz z amunicją, o zwrot armat polowych brygady pułk. Hallera, oświadczono gotowość wydać ten materiał za benzynę o ile mamy zapewnienie wolnego przewozu przez Węgry.

Rokowań z Czechami o wydostanie armat górskich od firmy SKODY pomimo kilkakrotnych urgensów nie można doprowadzić do skutku. O wydobyciu armat z arsenału niema na razie mowy.

Tak samo na razie wykluczone dostać płyt pancernych, flaszek z tlenem i żądanych materiałów.

KONIE.

Za pośrednictwem komisji likwidacyjnej chciałem od „Viehverwertung zentrale” nabyć konie galicyjskie (2000 sztuk). Konie te przeglądał major STANKIEWICZ i oświadczył, że zaledwie 1/3 nadawałaby się dla wojska, oszacował ich wartość na przeciętnie 300 kor.

Gdy miało przyjść do konkretnej ugody, zakład ten zarządzał, by przede wszystkim wypłata nastąpiła w gotówce, a cenę określił na 1000–1200 kr lub w handlu wymiennym na zboże lub bydło – wobec tak wygórowanych warunków i zupełnego braku gotówki – do ugody dojść nie mogło. Obecnie toczą się rokowania o konie z rządem pol. Słow. pod warunkiem wymiany na benzynę.

AUTOMOBILE.

Są zajęte przez władze wojskowe. Najlepsze odsprzedano gminie miasta Wiednia, reszta wystawiona w „Rotundzie”, gdzie się ma odbyć licytacja plus oferendi.

AEROPLANY.

Kapitan WIERZEJSKI rozpoczął nadzwyczaj sprytną akcją werbowania lotników – którzy nie mogą pogodzić się ze stosunkami wywołanymi przez rady żołnierskie chętnie by do armii polskiej wstąpili.

Jest tu kilka aparatów a ponieważ lotnik jest jedyny który jest niezawisły od nowych granic, projektuje się bez dłuższych pertraktacji drogą powietrzną aparaty przewieźć do kraju.

ZASTĘPSTWA WOJSKOWE

Z wielu stron nadchodzą projekty stworzenia zastępstw wojsk[owych] lub wysłania attaché[s] wojsk[owych] do Pesztu, Pragi, Zagrzebia, Sarajewa.

Zgłosiła się u mnie pewna ilość kandydatów. Najbardziej czynnym w zabiegach otrzymania takiej misji jest niejaki por. GRONNER w Peszcie. Czynność tego oficera jest podejrzaną, muszę użyć środków ostrych, by go z Pesztu usunąć.

Z wyjątkiem Pesztu, gdzie jest misja wojskowa francuska na czele której stoi franc. pułk. VIX z którym bardzo by dobrze było uzyskać łączność, sądzę, że za pośrednictwem poselstwa w Wiedniu utrzymam wystarczającą łączność z narodami dawnej Austrii.

Na prośbę pana posła donoszę w sprawie jeńców, co następuje:

w BOGUMINIE, GRANICY, TRZEBINI, KRAKOWIE, NOWYM SĄCZU i PRZEMYŚLU pracują komitety bolszewickie opiekujące się jeńcami rosyjskimi.

Uważam, że pobyt delegatów bolszewickich w okręgach przemysłowych nie jest wskazane. Należałoby przeto po omówieniu kwestii odtransportowania jeńców z komendantami dworców tych miejscowości delegatów tych pod kontrolą osób zaufanych do Wiednia odstawić.

Przy tym należałoby im w grzecznej ale kategorycznej formie oświadczyć, że jak długo rząd polski na stały ich pobyt na ziemi polskiej nie zezwolił, tak długo stale w kraju przebywać nie mogą.

Poselstwo polskie w Wiedniu może jedynie w niektórych wypadkach pozwolić na wyjazd a to tylko w celu niesienia pomocy jeńcom.

/.../ Nowotny Gen. Maj.

**[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie
powołania komisji międzyministerialnej dla rozstrzygnięcia wątpliwości
przy stosowaniu rozporządzenia rządowego w sprawie zasiłków
dla pracowników zakładów państwowych]**

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Motywy wniosku.

Wobec wypadków mylnego stosowania w praktyce przez organy administracyjne Rozporządzenia Rządowego z dnia 28/XI br. (Monitor Polski Nr 215) konieczne jest, że w celu usunięcia możliwych przy dalszym stosowaniu Rozporządzenia nieporozumień oraz ustalenia w wątpliwych wypadkach, czy dane przedsiębiorstwo należy do kategorii zakładów przemysłowych objętych rzeczonym Rozporządzeniem, powołanie specjalnej komisji do rozstrzygania wszelkich wątpliwości, związanych z zastosowaniem Rozporządzenia Rządowego z dn. 28/XI br.

Treść wniosku

Powołać komisję międzyministerialną dla rozstrzygnięcia wątpliwości przy stosowaniu Rozporządzenia Rządowego z dn. 28/XI w sprawie zasiłków 600 Mk dla pracowników zakładów państwowych będących pod zarządem przymusowym w składzie:

- 1) Przedstawiciel Ministerstwa Pracy, jako przewodniczący, przedstawiciele:
- 2) Ministerstwa Przemysłu i Handlu, 3) Skarbu, 4) Spraw Wojskowych, 5) Rolnictwa i Dóbr Państwowych, 6) Apropowizacji, 7) Komunikacji.

Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem dn. ... 18 r.

Prezydent Ministrów:

Minister Pracy i Opieki Społecznej:

**PROJEKT PRZEPISÓW O USTANOWIENIU PAŃSTWOWEGO
NADZORU MIESZKANIOWEGO ^hNA ZIEMIACH POLSKIEJ
RZECZPOSPOLITEJ LUDOWEJ^h [WRAZ Z UWAGAMI DO PROJEKTU]**

§ 1. Celem wykonania ^hzamierzeń i^h zarządzeń państwowych w sprawie mieszkaniowej ustanawia się państwowy nadzór mieszkaniowy.

^hI. Wydział Hyg. i Insp. Mieszk. Ministerstwa Zdrowia Publicznego.^h

§ 2. Wykonywanie państwowego nadzoru mieszkaniowego oddaje się Wydziałowi Hyg. i Insp. Mieszkań ^cMinisterstwa^c i jego organom.

§ 3. Do zakresu działania Wydziału Hyg. i Insp. Mieszkań należy: <przeprowadzanie badań>, rozpisywanie ankiet i opracowywanie statystyki mieszkaniowej; inicjatywa w dziedzinie prawa mieszkaniowego; opiniowanie o pracach i projektach urzędów państwowych i komunalnych w zakresie sprawy ^hosiedleńczo-^hmieszkaniowej; sprawowanie nadzoru zwierzchniego nad działalnością komunalnych urzędów mieszkaniowych i wydawanie dla nich regulaminów i instrukcji; opracowywanie przepisów higieny mieszkaniowej; popieranie inicjatywy i wyjednywanie zapomóg państwowych dla związków komunalnych na cele mieszkaniowe; udzielanie pomocy i opieki zrzeczeniom mieszkaniowym i związkom lokatorów i wykonywanie zarządzeń państwowych, zapobiegających brakowi i współdziałającym powstawaniu małych, zdrowych i tanich mieszkań.

^hII. Organy Wydziału Hyg. i Insp. Mieszk.^h

§ 4. Organami Wydziału Hyg. i Insp. Mieszk. są:

- a) Rada Główna do spraw mieszkaniowych
- b) Okręgowi Inspektorzy mieszkaniowi ^ci ich pomocnicy^c
- c) Rady Okręgowe do spraw mieszkaniowych.
- ^ha) Rada Główna do spraw mieszkaniowych.^h

§ 5. Rada Główna do spraw mieszkaniowych jest organem doradczym Wydziału Hyg. i Insp. Mieszkań.

Minister Zdrowia Publicznego wydaje regulamin, określający kompetencje Rady Głównnej do spraw mieszkaniowych i zatwierdza jej uchwały.

§ 6. W skład Rady Głównnej do spraw mieszkaniowych wchodzi:

- 1) Minister Zdrowia Publicznego, jako przewodniczący,
- 2) Naczelnik Wydziału Hyg. i Insp. Mieszkań, jako zastępca przewodniczącego,
- 3) Referenci Wydziału, z których jeden pełni obowiązki sekretarza Rady,
- 4) Inspektor mieszkaniowy Okręgu Warszawskiego,
- 5) Delegat Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej,

- 6) Delegat Sekcji Budown. Ministerstwa Spraw Wewn.,
- 7) Delegat Magistratu m.st. Warszawy,
- 8) Delegat Ministerstwa Sprawiedliwości,
- 9) Delegaci stowarzyszeń ^hmieszkaniowych^h ^clokatorów^c warszawskich,
^cRady związków zawodowych^c
- 10) Osoby mianowane przez Ministra Zdrowia Publicznego
- ^h11) Osoby kooptowane przez Radę.^h

^hb) Okręgowi Inspektorzy Mieszkaniowi.^h

§ 7. Okręgowi Inspektorzy Mieszkaniowi ^hdają^h ^ckomunikują swe wnioski^c zarządom komunalnym ^hinicjatywę^h w sprawach mieszkaniowych, wydają opinię o komunalnych projektach ^hosiedleńczo-^hmieszkaniowych i o ustawach budowlanych miejscowych, sprawują nadzór i opiekę nad działalnością komunalnych urzędów mieszkaniowych, udzielają rad i wskazówek lekarzom powiatowym w sprawach budowlanych i mieszkaniowych.

§ 8. Okręgowi Inspektorzy mieszkaniowi są urzędnikami VI ^hklasy^h ^ckategorii płacy^c, pomocnicy Okręgowych Inspektorów mieszkaniowych są urzędnikami ^hVII klasy^h ^cz płacą VII kategorii^c.

Minister Zdrowia Publicznego na wniosek Wydziału Hyg. i Insp. Mieszkań mianuje, zwalnia i przenosi Okręgowych inspektorów mieszkaniowych i ich pomocników oraz wyznacza okręgi działalności Inspektorów mieszkaniowych. Okręgowi Inspektorzy mieszkaniowi kierują się instrukcją zatwierdzoną przez Ministra Zdrowia Publicznego.

^hc) Rady Okręgowe do spraw mieszkaniowych.^h

§ 9. Rada Okręgowa do spraw mieszkaniowych jest organem doradczym Okręgowego Inspektora Mieszkaniowego.

Siedzibą Rady Okręgowej jest miejsce urzędowania Inspektora Okręgowego. ^hUchwały Rady Okręgowej zatwierdza Minister Zdrowia Publicznego na wniosek Wydziału Hyg. i Insp. Mieszkań.^h

§ 10. W skład Rady Okręgowej do spraw mieszkaniowych wchodzi:

- 1) Okręgowy Inspektor Mieszkaniowy w charakterze przewodniczącego Rady Okręgowej,
- 2) Miejskowy Inspektor ^hFabryczny^h ^cPracy^c,
- 3) Miejskowy Budowniczy powiatowy,
- 4) Miejskowy Lekarz powiatowy,
- 5) Delegaci miejscowych stowarzyszeń ^hmieszkaniowych^h ^clokatorów^c,
- 6) Delegat miejscowego Magistratu,
^cDelegat miejscowej rady związków zawodowych^c,
- 7) Osoby mianowane przez Ministra Zdrowia Publicznego spośród obywateli obeznanych z miejscowymi stosunkami mieszkaniowymi,
- ^h8) Osoby kooptowane przez Radę Okręgową.^h

§ 10. W stosunku do „niektórych”^c spraw, związanych z państwowym nadzorem mieszkaniowym obowiązuje „organy państwowe”^h „członków rad”^c bezwzględna tajemnica „służbowa”^h „urzędowa w wypadkach zastrzeżonych przez przewodniczącego”^c.

Uwagi do projektu przepisów o ustanowieniu państwowego nadzoru mieszkaniowego

- I. W tytule zbędne słowa: „na ziemiach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”.
- II. Podział na paragrafy zastąpić przez podział na artykuły, zgodnie z przyjętą przez Redakcję Dziennika Praw praktyką.
- III. Rozbicie krótkiej ustawy, złożonej z 10 artykułów na dwa działy – (I-II) zbędne; należałoby wyłożyć przepisy pod artykułami kolejnymi, usunąwszy podział na poszczególne działy wraz z ich intytucją.
- IV. Art. 1. Wyrazy: „zamierzeń i” skreślić.
Art. 2. Po słowie: „mieszkań” dodać: „Ministerstwa Zdrowia Publicznego”.
Art. 3. Wyrazy: „przeprowadzanie badań” skreślić jako w treści swej nieokreślone.
Termin „sprawy osiedleńczo-mieszkaniowe”, jako w treści swej nieokreślony, zastąpić wyrazem: „sprawy mieszkaniowe”.
Przed art. 5 Wyrazy: a) „Rada główna do spraw mieszkaniowych” skreślić.
Art. 6. Ustępy 7 i 8 przestawić.
Ustęp 9. Z redakcji wnioskować można, iż wszelkie stowarzyszenia mieszkaniowe Warszawskie mają prawo wysyłać delegatów do Rady głównej do spraw mieszkaniowych. Wątpliwe, czy taką była myśl projektodawcy. Prawdopodobnie intencją było powołać przedstawicieli stowarzyszeń według uznania Ministra. Prócz tego zwrócić należy uwagę na niejasny termin: „stowarzyszenia mieszkaniowe”. Czy nie należałoby zastąpić go innym, np. „stowarzyszenia lokatorów”.
Ustęp 11. Ponieważ wszelkie uchwały Rady Głównej winny być zatwierdzone przez Ministra, przeto nie może Rada samodzielnie kooptować członków. Z tego wynika, że ustęp 11 pokrywa się z ustępem 10 i dlatego winien być skreślony.
Przed art. 7 wyrazy: b) „Okręgowi Inspektorzy mieszkaniowi” skreślić.
Art. 7. Z redakcji artykułu wnosić by można, że jedynie do Inspektorów Okręgowych należy inicjatywa w sprawach mieszkaniowych, i że tym sposobem pozbawia się inicjatywy Zarządy komunalne. Należałoby wyrazy: „dają inicjatywę” zastąpić wyrazami „komunikują swe wnioski”.
Art. 8. Wyrazy: „VI klasy” zastąpić wyrazami: „z płacą kategorii VI według tabeli płac urzędników państwowych”, a wyrazy „VII klasy” – wyrazami „z płacą kategorii VII”.

Wyrazy: „c) Rady Okręgowe do spraw mieszkaniowych skreślić, a przed następującymi wyrazami: „Rada Okręgowa” postawić „art. 9”.

Art. 9. Uchwały Rad Okręgowych ulegają zatwierdzeniu Ministra, a więc stają się dla inspektorów okręgowych obowiązującymi. Z drugiej strony Rady Okręgowe mają być organami doradczymi przy inspektorach.

Oczywiście w projektowanej konstrukcji Rad Okręgowych tkwi sprzeczność.

Art. 9. otrzymuje Nr 10. – Ustęp 8 patrz uwagę do ustępu 11 art. 6.

Art. 10 otrzymuje Nr 11.

‘Załącznik do punktu 12. N° 8^c

[Pismo Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie funduszy na działalność ministerstwa]

MINISTERSTWO
Wyznań Religijnych
i
Oświecenia Publicznego

Do
Rady Ministrów.

Na poczet bieżącego roku obrachunkowego, rozpoczętego w dniu 1 lipca 1918 r., dotychczas przyznane zostały kredyty na pierwsze półrocze tego okresu, to jest do dnia 31 grudnia.

Wobec nadchodzącego terminu asygnowania sum niezbędnych na wydatki Ministerstwa W.R. i O.P., zarówno osobowe, jak i rzeczowe, na dalszy ciąg rzeczzonego roku obrachunkowego, rozpoczynającego się z dniem 1 stycznia 1919 r. i braku ustalonych kredytów na drugie półrocze, pismem z dnia 12 bm. Nr 46953/5671 zwróciłem się do Ministerstwa Skarbu z prośbą o odwrotne zakomunikowanie sposobów rozwiązania powyższej sprawy.

Nie otrzymawszy odpowiedzi i nie osiągnąwszy drogą osobistych pertraktacji pożądanego wyniku, mam zaszczyt zakomunikować, że dla uniknięcia katastrofalnych wprost następstw, mogących powstać z wytworzonego wskutek przytoczonych okoliczności położenia rzeczy, poleciłem podwładnych mi organów:

1) wszystkie należności, wypływające z zobowiązań Ministerstwa W.R. i O.P. zarówno w stosunku do urzędników i funkcjonariuszów państwowych jako i osób państwowych, asygnować na Centralną Kasę Państwową z wskazaniem odnośnych pozycji kredytów bieżącego preliminarza z tym, że po zatwierdzeniu budżetu kredyty te będą uzupełnione przyzwolonymi sumami.

Asygnowanie z kredytów osobowych na razie będzie dokonywane w granicach dotychczasowych z wyjątkiem wypadków niezbędnej potrzeby oraz z zastosowaniem do nauczycieli szkół ludowych nowej ustawy o poborach.

2) Rachunkowość prowadzić w dalszym ciągu tak, ażeby dawała całokształt biegu spraw powierzonego Ministerstwa, gdyż tylko taka manipulacja może odzwierciedlać działalność poszczególnych organizacji i przygotować wytyczną dla ułożenia przyszłych wydatków. Częściowe dotąd zestawienia rozchodów, według każdorazowo oznaczanych fragmentów czasu potęguje chaos i bez tego już istniejący wskutek braku normalnych przepisów budżetowych.

Jednocześnie upraszam Radę Ministrów o wydanie polecenia Ministerstwu Skarbu dokonywania niezwłocznej wypłaty sum, asygnowanych przez Ministerstwo W.R. i O.P. zgodnie z wyłuszczonej niniejszym zasadami.

Minister. podp. F.K. Prauss

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

30

PROTOKÓŁ 30-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 27 grudnia 1918 roku

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Min[isterstwa] Zdrowia	
Publicznego	ob. dr Witold Chodźko
Zastępca Kier[ownika] Min[isterstwa]	
Spr[aw] Wojskowych	pułkownik Szpakowski
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Rolnictwa i D.P.	ob. Zygmunt Chmielewski
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Pracy i O.S.	ob. Feliks Turowicz
Zastępca Szefa Biura Prezydialnego	ob. August Wowkonowicz
Protokółuje	dr Bronisław Helczyński

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 40 wiecz[orem].

1. Protokół z 29-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 22 grudnia b.r. odczytano i przyjęto z tym uzupełnieniem do punktu 7-go, że w zainicjowanej przez Min[istra] W.R. i O.P. konferencji międzyministerialnej w sprawach wyznaniowych zainteresowane są i wezmą udział Ministerstwa: Spraw Wewnętrznych, Spraw Zewnętrznych, Sprawiedliwości i Prezydium Rady Ministrów.

2. ^bZałączniki N° 2 i 3. ^bPrzeprowadzono dyskusję ogólną nad projektem dekretu o ubezpieczeniu na wypadek choroby, zreferowanym przez ob. Szefa Sekcji Turowicza. W dyskusji tej ob. Szef Sekcji Chmielewski wypowiedział się za opracowaniem odrębnych przepisów dla pracowników rolnych, a ob. Minister Iwanowski zwrócił uwagę na wysokość świadczeń, jakie projekt ten nakłada na przemysłowców, w stosunku do ustawy niemieckiej.

Po zakończeniu dyskusji ogólnej przyjęto wnioski formalny ob. Ministra Praussa, by na razie przerwać obrady nad tym projektem, a podczas następnych posiedzeń poświęcać po jednej godzinie czasu na dyskusję szczegółową nad nim. W ten sposób w ciągu 4–5 dni cały projekt mógłby zostać uchwalonym.

3. Ob. Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji porusza sprawę nagłą wyjazdu delegacji Min[isterstwa] Apropowizacji do krajów koalicji dla zakupu artykułów pierwszej potrzeby. Pomimo, że Rada Ministrów już 23-go listopada b.r. uchwaliła delegację tę wysłać, dotąd jednak nie mogła ona wyjechać z tego względu, że Min[isterstwo] Skarbu nie godzi się na udzielenie gwarancji rządowej za owe 500 000 000 mk, za które mają zostać zakupione produkty. Tymczasem sytuacja apropowizacyjna w kraju ze względu na stosunki wewnętrzne staje się coraz krytyczniejszą, tak że obecnie rząd rozporządza środkami żywności zaledwie na trzy tygodnie. Wobec tego ob. Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji zrzuca z siebie wszelką odpowiedzialność za stosunki apropowizacyjne, o ile delegacja ta w najbliższych dniach nie wyjedzie.

Ob. Prezydent Ministrów uważa, że jedynym wyjściem z tych trudności jest uzyskanie równocześnie pożyczki zewnętrznej, przy pomocy której będzie można zapłacić owe 500 000 000 mk, i sądzi że razem z delegacją Min[isterstwa] Apropowizacji winna wyjechać delegacja Min[isterstwa] Skarbu z odpowiednimi pełnomocnictwami dla zaciągnięcia takiej pożyczki w krajach koalicji.

Ob. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu wyraża powątpiewanie, czy ze względu na stosunki polityczne delegacji rządu polskiego uda się obecnie uzyskać w krajach koalicji jakąś znacznieszą pożyczkę, oraz wyjaśnia, że wobec bardzo ciężkiego położenia skarbu nie mógł dać gwarancji za owe pięćset milionów marek, nie mając żadnej pewności, czy skarb będzie mógł tę sumę pokryć, że jednak ewent. na razie mógłby udzielić gwarancji na sumę znacznie mniejszą.

Po dłuższej dyskusji nad tą sprawą postanowiono:

- 1) polecić Min[istrowi] Skarbu przedłożenie w najbliższych dniach planu zaciągnięcia pożyczki zewnętrznej i wysłanie dla pertraktacji w tym celu odpowiednich delegatów do krajów koalicji. W sprawie tej odbędzie się dn. 30 bm. specjalna narada finansowa, wobec czego wyjazd tych delegatów będzie mógł przypuszczalnie nastąpić dn. 31 bm.
- 2) Upoważnić delegację Min[isterstwa] Apropowizacji do zakupu artykułów pierwszej potrzeby na razie za sumę 50 000 000 mk na krótkoterminowe weksle i wysłać tę delegację równocześnie z delegacją Min[isterstwa] Skarbu.

4. Ob. Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji zwraca się do ob. Ministra Spraw Zewnętrznych z prośbą o interwencję u rządu niemieckiego w sprawie znajdujących się w zaborze pruskim zapasów zboża, stanowiących własność Państwa Polskiego, co do których to zapasów zachodzi obawa, że zostaną one dla nas stracone.

5. ^bZałączniki N° 4, 5 i 6.^b Przyjęto projekt dekretu o monopolu węglowym, wprowadzając doń następującą zmianę: do art. 2-go dodaje się słowa „produkty, wymienione w art. 1, przeznaczone przez Min[isterstwo] Przem. i Handlu na potrzeby opałowe ludności, przekazane zostaną do podziału Ministerstwu Apropowizacji”; w art. 5-ym słowa „Królestwa Polskiego” zastępuje się słowami „zaboru rosyjskiego”.

Równocześnie przyjęto projekty dwóch rozporządzeń wykonawczych Ministra Przemysłu i Handlu do tego dekretu: w sprawie przewozu węgla, koksu i brykietów i w sprawie ustanowienia Rady Rozdzielczej węglowej przy Min[isterstwie] Przemysłu i Handlu.

6. ^bZałączniki N° 7, 8 i 9.^b Wniosek Min[istra] W.R. i O.P. o udzielenie nauczycielom szkół średnich ogólnokształcących, szkół zawodowych i seminariów nauczycielskich jednorazowego zasiłku drożyznianego i wyasygnowanie na ten cel dwóch milionów stu tysięcy marek nie uzyskał większości, wobec czego ob. Minister Prauss cofa swoje wnioski w sprawie udzielenia jednorazowego zasiłku nadzwyczajnego nauczycielom szkół powszechnych i w sprawie kredytu na oświatę poza szkolną.

7. ^bZałączniki N° 18 i 19.^b Ob. Minister Wasilewski prosi o odroczenie obrad nad swym wnioskiem w sprawie udzielenia kredytu 100 000 mk na cele poufne i dyspozycyjne Min[isterstwa] Spraw Zewnętrznych oraz cofa swoje wnioski w sprawie powołania do życia wyższej komisji dyscyplinarnej.

8. ^bZałączniki N° 10 i 11.^b Przyjęto projekt dekretu o tworzeniu stowarzyszeń budowlanych na podstawie statutu normalnego z następującymi zmianami:

- a) w art. 1 słowo „ramowym” zastępuje się słowem „normalnym”,
- b) w art. 2 słowo „ramowego” zastępuje się słowem „normalnego” (podobnie i w art. 3), po słowie „miejscową” wstawia się słowo „państwową”, a drugie zdanie tego artykułu skreśla się,
- c) art. 4 otrzymuje brzmienie „upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania przepisów wykonawczych do niniejszego dekretu”.

Projekt samego statutu normalnego nie został poddany szczegółowym obradom, lecz polecono Ministerstwu Spraw Wewnętrznych porozumieć się w tej sprawie z Ministerstwem Skarbu, które opracowuje przy współudziale wybitnych fachowców projekt ogólnego prawa współdzielczego, i tylko w razie, gdyby między obu tymi Ministerstwami w pewnych punktach do porozumienia nie doszło, poddać te punkty decyzji Rady Ministrów; w przeciwnym razie ustalony przez oba te Ministerstwa zgodnie tekst tego statutu będzie uważany za uchwalony przez Radę Ministrów¹³⁶.

9. ^bZałączniki N° 12 i 13.^b Przyjęto wniosek Ministerstwa Sprawiedliwości w przedmiocie utworzenia Sądu Okręgowego w Suwałkach i projekt dekretu w tej sprawie.

¹³⁶ „Monitor Polski” 1919, nr 114.

10. ^bZałącznik N° 14.^b Przyjęto przedstawiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości projekt dekretu w przedmiocie taksy dla komorników sądowych.

11. ^bZałącznik N° 15.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[istra] Sprawiedliwości projekt dekretu w przedmiocie zawieszenia biegu terminów i przedawnień¹³⁷.

12. ^bZałącznik N° 16.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[istra] Skarbu projekt dekretu w przedmiocie przepisów skarbowych dla obszarów Polski, które podlegały władzy b.c.k. Naczelnego Dowódcy na wschodzie.

13. Przeprowadzono dyskusję ogólną nad przedstawionym przez Min[istra] Spraw Wewnętrznych projektem ustawy prasowej. Dyskusję szczegółową odroczono do następnego, względnie następnych posiedzeń podobnie, jak co do dekretu o ubezpieczeniu na wypadek choroby.

14. ^bZałącznik N° 17.^b Przyjęto wniosek Ministerstwa Poczty i Telegrafów o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na Prezydenta Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Warszawie ob. Włodzimierza Dobrowolskiego, a na Prezydenta takiejże dyrekcji we Lwowie ob. Tomasza Bieniawskiego, przy czym ob. Minister Arciszewski zastrzegł sobie możliwość zmiany tytułu tego urzędu.

Przyjęto do wiadomości zamiar ob. Ministra Poczty i Telegrafów mianowania wymienionych na załączonej liście urzędników od V-ej do VII-j kategorii płacy.

15. W związku z tą sprawą wypowiedziano przekonanie, że nie należy na przyszłość podawać nominacji urzędników od V-ej do VII-ej kategorii do wiadomości całej Rady Ministrów, lecz że wystarczy podanie ich do wiadomości ob. Prezydenta Ministrów.

Ob. Szef Sekcji Chmielewski komunikuje, że w Min[isterstwie] Rolnictwa i D.P. udziela się nominacji wszystkim urzędnikom także dawnym rosyjskim i austriackim dopiero po odbyciu 6-io miesięcznej służby próbnej i prosi inne Ministerstwa o trymanie się tej samej praktyki. Po dyskusji uznano, że w niektórych Ministerstwach jest to niemożliwe, wobec czego postanowiono pozostawić poszczególnym Ministerstwom w tej mierze wolną rękę co do sposobu postępowania.

16. Na skutek przedstawienia Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa postanowiono nie dodawać do wydawanych obecnie dekretów przymiotnika „tymczasowy” ze względu na to, że wszystkie te dekrety w przeciwieństwie do ustaw mają i tak charakter tymczasowy.

17. Ob. Minister Downarowicz interpeluje ob. Prezydenta Ministrów w sprawie jego wywiadu z dziennikarzami amerykańskimi i wyrażonego przezeń jakoby żądania utworzenia samodzielnej republiki Gdańskiej. Po wyjaśnieniach ze strony ob. Prezydenta Ministrów uznano za konieczne zamieszczenie odpowiedniego sprostowania w prasie.

¹³⁷ Dekret Naczelnik Państwa podpisał 16 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 9, poz. 121.

18. Po ustaleniu porządku dziennego następnego posiedzenia ob. Prezydent Ministrów wyznacza je na dzień następny na godz. 8-mą wieczorem.

Koniec posiedzenia o godz. 11-ej min. 55 wiecz.

†Moraczewski Jędrzej†

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 31-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 28 grudnia o godz.¹³⁸
2. Ustawa o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby i wywołanej przez nią niezdolności do pracy¹³⁹.
3. Projekt ustawy o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby¹⁴⁰.
4. Dekret o monopolu węglowym¹⁴¹.
5. Wniosek nagły Ministerstwa Przemysłu i Handlu w przedmiocie przewozu węgla, koksu i brykietów¹⁴².
6. Wniosek nagły Ministerstwa Przemysłu i Handlu w przedmiocie ustanowienia Rady Rozdzielczej Węglowej przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu¹⁴³.
7. [Wniosek Ministra W.R. i O.P. w sprawie płac nauczycieli (z 5 grudnia)]¹⁴⁴.
8. [Wniosek Ministra W.R. i O.P. w sprawie wypłacenia nauczycielom szkół powszechnych jednorazowego zasiłku]¹⁴⁵.
9. [Wniosek Ministerstwa Oświecenia w sprawie zorganizowania kursów dla analfabetów]¹⁴⁶.
10. [Wniosek dotyczący Uchwały Rady Ministrów w sprawie stowarzyszeń budowlanych]¹⁴⁷.
11. Statut ramowy Stowarzyszenia Budowlanego¹⁴⁸.
12. Wniosek Ministerstwa Sprawiedliwości w przedmiocie utworzenia Sądu Okręgowego w Suwałkach¹⁴⁹.
13. Taksa dla komorników sądowych¹⁵⁰.
14. Dekret w przedmiocie zawieszenia biegu terminów i przedawnień¹⁵¹

¹³⁸ Tak w oryginale. Powinno być 30-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 27 grudnia.

¹³⁹ Nie publikuje się.

¹⁴⁰ Nie publikuje się.

¹⁴¹ Nie publikuje się.

¹⁴² Nie publikuje się.

¹⁴³ Nie publikuje się.

¹⁴⁴ Nie publikuje się.

¹⁴⁵ Nie publikuje się.

¹⁴⁶ Nie publikuje się.

¹⁴⁷ Nie publikuje się.

¹⁴⁸ Nie publikuje się.

¹⁴⁹ Nie publikuje się.

¹⁵⁰ Nie publikuje się.

¹⁵¹ Nie publikuje się.

15. [Wniosek Ministerstwa Skarbu dotyczących ustalenia przepisów skarbowych w tej części Polski, która podlegała władzy b. cesarsko-niemieckiego naczelnego dowódcy na wschodzie]¹⁵².
16. [Dekret Naczelnika Państwa w przedmiocie przepisów skarbowych dla obszarów Polski, które podlegały b. cesarsko-niemieckiego naczelnego dowódcy na wschodzie]¹⁵³.
17. Wniosek Ministerstwa Poczty i Telegrafów o zatwierdzeniu nominacji urzędników Ministerstwa¹⁵⁴.
18. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o powołanie komisji międzyministerialnej w celu opracowania instrukcji oraz postępowania proceduralnego Komisji Dyscyplinarnej w ministerstwach].
19. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o powołanie Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy Radzie Ministrów].

[Załącznik] ^cN^o 1^c

Porządek dzienny
31-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 28 grudnia o godz.¹⁵⁵

- 1) Odczytanie protokołu z poprzedniego posiedzenia.
- 2) Projekt dekretu o stowarzyszeniach.
- 3) Projekt tymczasowego statutu władzy krajowej dla Śląska Cieszyńskiego.
- 4) Utworzenie konsultacji prawnej międzyministerialnej.
- 5) Wniosek Min[istra] W.R. i O.P. w sprawie ogłoszenia w „Dzienniku Praw” reskryptu Rady Regencyjnej o organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami, z uwzględnieniem zmiany w tytule na „Dekret”.
- 6) Wniosek w przedmiocie rozgraniczenia kompetencji Min[isterstwa] Spraw Wewn[ętrznych] i Min[isterstwa] Zdrowia Publ. w sprawach weterynaryjnych.
- 7) Wniosek Min[istra] Spraw Wojskowych o kredyt 3 milionów marek na wypłacenie za grudzień zasiłku rodzinom żołnierzy polskich.
- 8) Wniosek Min[istra] Spraw Wojskowych w sprawie zmiany uchwały Rady Ministrów z dn. 23/VIII b.r. ustalającej kompetencję poszczególnych Ministerstw odnośnie do budownictwa.
- 9) Wniosek Min[istra] Apropowizacji o pożyczkę 100 000 Mk na cele poufne walki z lichwą i spekulacją żywnościową.
- 10) Projekt przepisów wykonawczych o organizacji urzędów konserwatorskich.

¹⁵² Nie publikuje się.

¹⁵³ Nie publikuje się.

¹⁵⁴ Nie publikuje się.

¹⁵⁵ Tak w oryginale. Powinno być 30-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 27 grudnia.

- 11) Projekt prawa tymczasowego ochrony lokatorów i zapobiegania brakowi mieszkań.
- 12) Wniosek o wypłacenie urzędnikom Min[isterstwa] Spraw Wewn[ętrznych] półmiesięcznej pensji za styczeń tytułem zaliczki.

„Załącznik do punktu 7. N° 18”

**[Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o powołanie komisji
międzyministerialnej w celu opracowania instrukcji oraz postępowania
proceduralnego Komisji Dyscyplinarnych w ministerstwach]**

MINISTERSTWO SPRAW ZEWNĘTRZNYCH

Warszawa

Dnia 18 grudnia 1918 r.

Nr 37 K.M.

S P R A W A:

powołanie konferencji międzyministerialnej.

W N I O S E K.

W wykonaniu art. 33-40 tymcz. przepisów służbowych dla urzędników państwowych z dnia 11 czerwca 1918 r. (Dziennik Praw Nr 6, poz. 13) Rada Ministrów raczy powołać konferencję międzyministerialną, złożoną z prawników delegowanych przez poszczególne Ministerstwa, celem opracowania instrukcji oraz postępowania proceduralnego Komisji Dyscyplinarnej I-szej i II-giej instancji.

U Z A S A D N I E N I E

Przepisy art. 33 i 34 zawierają tylko zasady ogólne. Obecnie poszczególne Ministerstwa np.: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, a obecnie Ministerstwo Spraw Zewnętrznych, przestępują do organizowania Komisji Dyscyplinarnych. Komisje te muszą opracować szczegółowy regulamin i przepisy procedury, które z natury rzeczy nie będą jednakowe. Koniecznym staje się oszczędzenie pracy każdemu Ministerstwu z osobna i ujednostajnienie prac w ujęciu spraw. Komisji Dyscyplinarnych I-szej instancji jeszcze zdaje się, nigdzie nie ma, jednak będą one musiały wkrótce powstać, wobec czego sprawa jednolitej instrukcji i procedury staje się jeszcze bardziej aktualną.

Minister Spraw Zewnętrznych

Wniesiono na Radę Ministrów dnia ...

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem

Prezydent Ministrów

**[Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o powołanie Wyższej Komisji
Dyscyplinarnej przy Radzie Ministrów]**

MINISTERSTWO SPRAW ZEWNĘTRZNYCH

Warszawa

Dnia 18 grudnia 1918 r.

Nr „38 K.M.”

S P R A W A:

powołanie wyższej Komisji Dyscyplinarnej.

W N I O S E K

Rada Ministrów powołać raczy niezwłocznie Wyższą Komisję Dyscyplinarną, spośród wyższych urzędników różnych ministerstw, przy Radzie Ministrów, celem przedłożenia jej do osądzenia spraw szczególniejszej wagi.

U Z A S A D N I E N I E.

Sprawa staje się niezwykle pilną, wobec konieczności rozpatrzenia postępków dyscyplinarnego b. urzędnika Ministerstwa Spraw Zewnętrznych p. Tytusa Filipowicza¹⁵⁶.

Minister
Spraw Zewnętrznych:
fL. Wasilewski^f

Wniesiono na Radę Ministrów w dn. ...

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem

Prezydent Ministrów:

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

¹⁵⁶ 17 grudnia minister Wasilewski zwolnił Filipowicza ze stanowiska wiceministra spraw zagranicznych, które zajmował on w okresie od 18 listopada do 13 grudnia 1918 r. Rozwiązany w ten sposób został konflikt między obu politykami. Powodem usunięcia podsekretarza stanu było samowolne wręczenie przez niego hr. Kesslerowi noty o zerwaniu stosunków dyplomatycznych między Polską a Niemcami.

31

PROTOKÓŁ 31-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 28 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Pracy i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Zdrowia	dr Witold Chodźko
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Zast[ępcą] Min[istra] Spraw Wojskowych	pułk. Szpakowski
Minister	ob. Marian Malinowski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Roln. i D.P.	ob. Zygmunt Chmielewski
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Sztuki i Kultury	ob. Zenon Przesmycki
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Pracy i O.S.	ob. Feliks Turowicz
General Intendent	gen. Zawzel
Szef Biura Prezydialnego	dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 8 m. 40 wiecz[orem].

1. Protokół z 30-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 27 grudnia 1918 odczytano i przyjęto.

2. Na wniosek nagły ob. Ministra Ziemięckiego uchwalone na 18-ym posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 7 grudnia 1918 punkt 3-ci, przepisy tymczasowe o wynagradzaniu urzędników Inspekcji Pracy uzupełniono w ten sposób, że w § 3 po słowie „Va” dodano słowa „lub Vb”.

3. ^bZałącznik N° 2. ^bPrzyjęto wniosek nagły Min[istra] Skarbu w przedmiocie upoważnienia Dyrekcji PKKP do przygotowania w Warszawie 500 000 000 marek polskich.

Wobec oświadczenia ob. Kierownika Min[isterstwa] Skarbu, że według telegraficznej wiadomości matryce marek polskich zostały zniszczone w Berlinie, postanowiono, aby ob. Minister Spraw Zewnętrznych cofnął wydany już Polskiej Delegacji do Państw Koalicyjnych w myśl uchwały Rady Ministrów na 29 posiedzeniu w dniu 22 grudnia p. 13 polecenie pertraktacji dla uzyskania zezwolenia na druk marek polskich w Berlinie, czy Lipsku.

4. Przyjęto wnioszek ob. Kierownika Min[isterstwa] Skarbu na przedstawienie Naczelnika Wydziału Min[isterstwa] Skarbu Józefa Eysymontta do nominacji na Szefa Sekcji w tym Ministerstwie.

5. ^bZałącznik N° 3. ^bZ projektu dekretu o ubezpieczeniu na wypadek choroby uchwalono pierwsze cztery artykuły z następującymi zmianami:

- a) paragrafy przemianowano na artykuły,
- b) w art. 1 p. I po słowie „oddzielne” skreślono słowo „kasy”, a po słowie „miejskie” dodano słowa „kasy chorych”.
- c) w art. 2, p. I słowo „powiązani” zmieniono na „związani”; w p. II tego artykułu po słowie „przemysłe” dodano słowo „górnictwie”.
- d) w art. 3 p. II-gi dodano na końcu słowa „(z uwzględnieniem artykułu 4-go)”.
- e) w art. 4 p. I po słowie „gminnych” dodano słowa „robotnicy i urzędnicy dróg żelaznych i kolejek podjazdowych, załogi statków i personel żeglugi”; w p. II-im tego artykułu dodano na końcu słowa „(art. 73-ci)”.

Dla ułatwienia toku obrad nad tym dekretem postanawia ob. Prezydent Ministrów w dalszym ciągu obrad poddawać pod obrady tylko te poprawki, które zostaną zgłoszone.

6. ^bZałącznik N° 4. ^bWniosek Min[istra] Spraw Wojskowych o kredyt 3 milionów marek na wypłacenie za grudzień zasiłku rodzinom żołnierzy polskich przyjęto,niżając wysokość kredytu do 2½ milionów marek.

7. ^bZałącznik N° 5. ^bZ projektu ustawy prasowej przyjęto 18 pierwszych artykułów z następującymi zmianami:

- a) słowa „Tytuł I” skreślono,
- b) w art. 8 poprawiono omyłkę druku p. „3” na p. „2”,
- c) w art. 9 po słowie „prezydentowi” skreślono słowo „rady”, a słowo „czasu” zmieniono na słowo „stanu”,
- d) skreślono słowa „Tytuł II”,
- e) w art. 15 po słowach „art. 25–30” skreślono słowo „włącznie”,
- f) w art. 16 skreślono na początku słowo „każdy”, dalej słowo „powiatowym”, słowo „w sobie”, słowa „jego programu” zastąpiono słowami „wskazanie zakresu”, następnie skreślono słowa „w świat”,
- g) w art. 17 w zdaniu ostatnim przestawiono słowa w ten sposób: „że czyni zadość warunkom, wskazanym w art. 15 niniejszej ustawy”,

h) art. 18 uchwalono w następującym brzmieniu: „Państwowy Urząd Administracyjny obowiązany jest wydać bezpłatnie poświadczenie odbioru deklaracji (art. 16 i 17) z oznaczeniem daty odbioru.

Najpóźniej w ciągu 7-miu dni od dnia złożenia deklaracji Państwowy urząd administracyjny może zakazać wydawania czasopisma.

W razie niewydania zaświadczenia przez państwowy urząd administracyjny w ciągu 7-miu dni czasopismo może wychodzić.

Zakaz taki może nastąpić: a) jeżeli w złożonej deklaracji pomieszczone są nie wszystkie wymagane w art. 15 wskazania i b) jeżeli tytuł czasopisma uchybia przepisom prawa lub moralności. Zakaz powinien być udzielony na piśmie z wyszczególnieniem przyczyn odmowy. Od decyzji miejscowego państwowego urzędu administracyjnego osoby poszkodowane mogą wnieść zażalenie w ciągu 2-ch tygodni od otrzymania decyzji do Ministra Spraw Wewnętrznych. Od decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych przysługuje odwołanie się do Sądu Najwyższego”.

i) art. 19 skreślono¹⁵⁷.

8. ^bZałącznik] N° 6. ^bProjekt dekretu o stowarzyszeniach uchwalono z następującymi zmianami:

a) w nagłówku skreślono słowa „z grudnia 1918 r.”,

b) w art. 1 po słowie „związków” dodano słowa „podlegających postanowieniom tymczasowych przepisów o stowarzyszeniach i związkach z dnia 4/17 marca 1906”, po czym skreślono słowa „oraz nadzór nad działalnością ich”,

c) w art. 4 słowo „założenie” zastąpiono słowami „wciągnięcie do rejestru”,

d) w art. 5 słowo „rozporządzenia” zastąpiono słowem „dekretu” oba razy, po czym od słowa „przedłożyć” artykuł brzmi, jak następuje: „Miejscowym państwowym urządowi administracyjnym wiadomości wymagane w art. 18, 21, 31, 32 przepisów tymczasowych z dnia 4/17 marca 1906 r.”, resztę tego artykułu skreślono,

e) w art. 6 słowo „upoważniam” zastąpiono słowem „upoważnia się”, słowa „administracyjnym władzom lokalnym” zastąpiono słowami „miejscowym władzom administracyjnym”, a słowa „i wydania przepisów wykonawczych” skreślono,

f) art. 7 skreślono,

g) dodano art. 8 w następującym brzmieniu: „Minister Spraw Wewnętrznych wyda przepisy wykonawcze do niniejszego dekretu”¹⁵⁸.

9. Przyjęto wnioski nagły ob. Ministra Arciszewskiego w przedmiocie zniesienia taryfy opłat pocztowych i telegraficznych w Galicji i na Śląsku.

¹⁵⁷ Dekret został wydany 7 lutego 1919 r. Zob. „Dziennik Ustaw RP” 1919, nr 14, poz. 186.

¹⁵⁸ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 3, poz. 88.

10. Po uchwaleniu porządku na posiedzenie następne, posiedzenie zakończono o godz. 12 m. 50 w nocy.

†Moraczewski Jędrzej†

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 31-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 28 grudnia o godz. 8-iej wieczorem.
2. Dekret [dotyczący upoważnienia dyirekcji Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej do przygotowania w Warszawie 500 milionów marek polskich wyłącznie w odcinkach 500 markowych]¹⁵⁹.
3. Ustawa o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby [z poprawkami na doklejonych kartkach]¹⁶⁰.
4. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych o sfinansowanie zasiłku dla rodzin żołnierzy pełniących służbę w Wojsku Polskim].
5. [Wniosek o uchwalenie projektu dekretu o ustawie prasowej]¹⁶¹.
6. [Projekt dekretu o stowarzyszeniach]¹⁶².

[Załącznik] †N° 1†

Porządek dzienny 31-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 28 grudnia o godz. 8-iej wieczorem.

1. Odczytanie protokołu z poprzedniego posiedzenia.
2. Projekt dekretu o ubezpieczeniu na wypadek choroby.
3. Projekt ustawy prasowej¹⁶³.
4. Projekt dekretu o stowarzyszeniach¹⁶⁴.
5. Projekt tymczasowego statutu władzy krajowej dla Śląska Cieszyńskiego¹⁶⁵.

¹⁵⁹ Nie publikuje się.

¹⁶⁰ Nie publikuje się.

¹⁶¹ Nie publikuje się.

¹⁶² Nie publikuje się.

¹⁶³ Dekret w przedmiocie tymczasowych przepisów prasowych został wydany 7 lutego 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 14, poz. 186.

¹⁶⁴ Dekret został ogłoszony 3 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 3, poz. 88.

¹⁶⁵ Został on podpisany i ogłoszony 10 stycznia 1919 r. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 7, poz. 106.

6. Utworzenie konsultacji prawnej międzyministerialnej.
7. Wniosek Min[istra] WRiOP w sprawie ogłoszenia w „Dzienniku Praw” reskryptu Rady Regencyjnej o organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami, z uwzględnieniem zmian w tytule na „Dekret”¹⁶⁶.
8. Sprawa wyborów w zaborze niemieckim.
9. Wniosek Min[istra] Spraw Wojskowych o kredyt 3 milionów marek na wypłacenie za grudzień zasiłku rodzinom żołnierzy polskich.
10. Wniosek Min[istra] Spraw Wojskowych w sprawie zmiany uchwały Rady Ministrów z dn. 23/VIII b.r., ustalającej kompetencję poszczególnych ministerstw odnośnie do budownictwa.
11. Wniosek Min[istra] Aprowizacji o pożyczkę 100 000 Mk na cele poufne walki z lichwą i spekulacją żywnościową.
12. Projekt przepisów wykonawczych o organizacji urzędów konserwatorskich.
13. Projekt prawa tymczasowego ochrony lokatorów i zapobieganiu brakowi mieszkań¹⁶⁷.

°Załącznik do punktu 6. N° 4°

**[Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych
o sfinansowanie zasiłku dla rodzin żołnierzy pełniących służbę
w Wojsku Polskim]**

MINISTERSTWO
SPRAW WOJSKOWYCH
N° °636/K.M.°

Warszawa, dn. 21 grudnia 1918 r.

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Spraw Wojskowych prosi o uchwalenie następującego wniosku:

W N I O S E K.

Otworzyć Ministerstwu Spraw Wojskowych dodatkowy kredyt w kwocie ^htrzech^h °2° milionów marek na wydanie, stosownie do istniejących przepisów, za grudzień mc. roku 1918 zasiłku rodzinom żołnierzy pełniących służbę w W.P.

¹⁶⁶ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 14, poz. 182.

¹⁶⁷ Dekret został wydany 25 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 8, poz. 116.

MOTYWY.

Na poparcie niniejszego wniosku przytaczamy, co następuje:

Obecnie armia polska ma ten sam charakter ochotniczy, jak i wcielone do niej oddziały, sformowane przez okupantów. Mając na względzie, że rodziny żołnierzy wspomnianych oddziałów otrzymywały od rządu okupacyjnego zasiłek pieniężny, Ministerstwo Spr[aw] Wojsk[owych] uważa za wskazane ze względów polityczno-społecznych przedłużyć do czasu powołania rekrutów wydawanie zasiłków rodzinom żołnierzy, wchodzących w skład obecnego Wojska Polskiego. Zasiłek ten ma być wydawany według norm, ustalonych przez rząd okupacyjny, co w zestawieniu procentowym sumy zasiłków, wydawanych przez okupantów do obecnej liczby wojsk, wyniesie w przybliżeniu trzy miliony marek.

Uważając, że troska Rządu o byt rodzin żołnierzy wpłynie znacznie na powiększenie się szeregów Wojska Polskiego, Min[isterstwo] Spraw Wojsk[owych] prosi o wyasygnowanie wyżej pomienionej sumy.

^fWroczyński^f

Pułkownik

Kierownik Min[isterstwa] Spr[aw] Wojsk[owych]

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

32

PROTOKÓŁ 32-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 30 grudnia 1918 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Minister Pracy i Opieki Społecznej	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Minister	ob. Marian Malinowski
Minister	ob. Franciszek Wójcik
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Zastępca Kierownika Min[isterstwa] Spr[aw] Wojsk[owych]	pułk. Szpakowski
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Rolnictwa i D.P.	ob. Zygmunt Chmielewski
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Pracy i Op. Społ.	ob. Feliks Turowicz
Szef Biura Prezydyjalnego	dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 6-iej m. 30 wieczorem.

1. ^bZałączniki] N° 1, 2, 3.^b Ob. Prezydent Ministrów wita obecnych po raz pierwszy na posiedzeniu Rady Ministrów nowych Ministrów: ob. Józefa Pruchnika – Ministra Robót Publicznych, ob. Stanisława Stączka – Ministra Komunikacji i ob. Franciszka Wójcika i odbiera od nich ślubowanie.

2. Protokół 31-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 28 bm. odczytano i przyjęto.

3. Ob. Prezydent Ministrów odczytuje raport żandarmerii W.P. o zajściach z poprzedniego dnia na Placu Saskim i jego najbliższej okolicy; ob. Minister Thugutt odczytuje raport o tychże zajściach Komendanta Milicji Ludowej – okazuje się, że oba te raporty są zasadniczo zgodne.

W dyskusji nad tymi zajściami podniesiono z jednej strony fakt, że zostały one zupełnie celowo wywołane przez socjaldemokrację i, że wojsko było w pełnym porządku, używając broni dla odparcia napadu, z drugiej, że niektórzy oficerowie i żołnierze, zamiast przyłączyć się do oddziałów, które przywracały porządek, na własną rękę strzelali w powietrze względnie do tłumu, co nie było właściwe. W rezultacie postanowiono wdrożyć w tej sprawie wszechstronne śledztwo i powierzyć je władzom sądowym. W zależności od jego wyników zostaną wydane następnie dalsze zarządzenia.

W związku z tą sprawą postanowiono rozpatrzyć na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów projekty dekretów: o wprowadzeniu stanu wyjątkowego, w przedmiocie sądów doraźnych i o używaniu wojska w wypadkach wyjątkowych¹⁶⁸. Dekrety te określają dokładnie kompetencję poszczególnych władz w takich sytuacjach i powinny zapobiec na przyszłość powtórzenia się niewłaściwości, jakie w dniu 29 bm. miały miejsce.

4. Ob. Minister Wasilewski odczytuje raport o oswobodzeniu Poznania i okolicy z rąk niemieckich¹⁶⁹. Na wniosek ob. Ministra Downarowicza uchwalono wysłać z tego powodu do Naczelnej Rady Ludowej¹⁷⁰ depeszę gratulacyjną, pozostawiając jej treść i termin wysłania uznaniu ob. Prezydenta Ministrów.

5. ^bZałącznik N° 4. ^b Przyjęto przedstawiony przez Prezydium Rady Ministrów projekt statutu tymczasowego władzy krajowej dla Śląska Cieszyńskiego¹⁷¹.

6. Przyjęto wniosek Prezydium Rady Ministrów w sprawie utworzenia stałej konsultacji prawnej międzyministerialnej w następującym brzmieniu:

Art. 1. Przy Sekcji Legislatywnej Prezydium Rady Ministrów stworzy się konsultacja prawna międzyministerialna, złożona z przedstawicieli Sekcji i Wydziałów Ustawodawczych i Prawnych ministerstw.

2. Poleca się Prezydium Rady Ministrów dla wymienionej w art. 1 konsultacji ^copracowanie projektu instrukcji i przedłożenie go do zatwierdzenia Rady Ministrów.

¹⁶⁸ Dekret wszedł w życie 8 lutego 1919 r. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 1, poz. 79.

¹⁶⁹ Nastąpiło to w wyniku powstania wielkopolskiego, rozpoczętego zrywem patriotycznym 27 grudnia 1918 r. w Poznaniu – wywołanym w związku z przyjazdem do kraju Ignacego Jana Paderewskiego.

¹⁷⁰ Naczelna Rada Ludowa powstała 14 listopada 1918 r. w Poznaniu jako międzypartyjne ciało polityczne. Rada powołała organ wykonawczy: Tymczasowy Komisariat. Na jego czele stanęli ks. Stanisław Adamski, Wojciech Korfanty i Adam Poszwiński.

¹⁷¹ Dekret został wydany 10 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 7, poz. 106.

7. Ob. Prezydent Ministrów przedstawia stan rokowań z przedstawicielami zaboru niemieckiego w sprawie przeprowadzenia tam wyborów do Sejmu. Na propozycję Rządu, by za podstawę wyborów wziąć wyniki głosowania na listy polskie do konstytuanty niemieckiej, czynniki tamtejsze nie chcą się zgodzić, gdyż wybory te mogłyby zostać potraktowane jako plebiscyt, którego wyniki w pewnych okręgach polskich z powodu małego uświadomienia narodowego ludności mogłyby być dla nas niekorzystne. Z drugiej strony na propozycję Naczelnej Rady Ludowej, by przeprowadzić wybory na specjalnych sejmikach, Rząd nie może się zgodzić. Wobec tego, że rozgrywające się obecnie w zaborze niemieckim wypadki będą musiały doprowadzić niebawem do wyjaśnienia się tam położenia, ob. Prezydent Ministrów proponuje na razie tej sprawy nie decydować i prosi ob. Ministra Spraw Wewnętrznych, by nie spuszczał jej z oka i w odpowiedniej chwili przedstawił stosowny wniosek nagły Radzie Ministrów.

8. ^bZałącznik] N° 5.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Spraw Zewnętrznych o wpłatę do Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej przez Min[isterstwo] Skarbu na rachunek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych awansu na kredyt budżetu pierwszego półrocza 1919 roku w sumie 1 miliona marek.

9. Przyjęto wniosek ob. Szefa Sekcji Chmielewskiego treści następującej: „Rada Ministrów poleca Ministerstwu Skarbu przedstawienie na następnym posiedzeniu wniosku co do udzielania Ministerstwom miesięcznego kredytu w wysokości, odpowiadającej budżetowi”.

10. ^bZałącznik] N° 6.^b Ob. Kierownik Min[isterstwa] Zdrowia Publ[icznego] referuje projekt organizacji wewnętrznej Min[isterstwa] Zdrowia Publ[icznego]. Projekt ten, będący zresztą tylko szkicem, zatwierdzono z następującymi zastrzeżeniami:

- a) Ponieważ w sprawie studiów dentystycznych i studiów lekarskich uzupełniających zachodzi konflikt kompetencyjny z Ministerstwem W.R. i O.P., a w sprawie opieki nad dzieckiem i matką, higieny i inspekcji mieszkań oraz opieki społecznej nad ubogimi z Ministerstwem Pracy i O.S., przeto poleca się Ministerstwu Zdrowia Publicznego doprowadzić w tych sprawach z tymi Ministerstwami do porozumienia – oczywiście w razie, gdyby do tego porozumienia nie doszło, kwestie sporne zostaną poddane decyzji Rady Ministrów.
- b) Zamiast Sekcji Higieny Publicznej i Sekcji Medycyny Społecznej tworzy się jedną Sekcję Higieny Publicznej i Medycyny Społecznej, a Sekcję Opieki Społecznej nad Ubogimi kasuje się – w ten sposób liczba sekcji redukuje się do 4-ch, nadto zastrzega się, że nie wszystkie sekcje i wydziały będą od razu tworzone, lecz że będą one powstawać w miarę rozwoju agend i poprawy stanu finansowego Państwa.
- c) Tworzy się czasowo Wydział Likwidacyjny dla spraw b. okupacji austriackiej b. zaboru austriackiego i b. zaboru niemieckiego.

11. Nad wnioskiem ob. Szefa Sekcji Chmielewskiego, aby polecić Prezydium Rady Ministrów powołanie komisji międzyministerialnej, która by opracowała statuty poszczególnych ministerstw i rozgraniczyła dokładnie ich kompetencję, do głosowania nie doszło.

12. ^bZałącznik] N° 7.^b Po dyskusji nad wnioskiem Min[istra] Spraw Wojskowych w sprawie robotników cywilnych, zatrudnionych dotąd w urzędzie gospodarczym Warszawa-Praga postanowiono stanąć bezwzględnie na gruncie uchwały Rady Ministrów z dnia 6 grudnia b.r. (punkt 15 b. protokołu) w sprawie robotników zwolnionych z magazynów na Powązkach i żadnych dalszych żądań tych robotników nie uwzględniać.

13. W związku z tą sprawą przyjęto wniosek ob. Kierownika Min[isterstwa] Skarbu, aby Min[isterstwo] Spraw Wojskowych przedstawiło do dni 8 w porozumieniu z Min[isterstwem] Robót Publicznych wnioski w sprawie rozbiórki naokoło Warszawy niepotrzebnych fortyfikacji i zatrudnienia przy tych robotach zwolnionych obecnie przez siebie robotników.

14. ^bZałączniki] N° 8 i 9.^b Przyjęto projekt dekretów w przedmiocie mianowania pierwszego składu profesorów w Uniwersytecie i Politechnice Warszawskiej.

15. Przyjęto wniosek Min[istra] W.R. i O.P. o ogłoszenie w Dzienniku Praw Reskryptu Rady Regencyjnej o organizacji archiwów państwowych i o opiece nad archiwaliami z dnia 31 lipca 1918 roku (N. 116 Monitora Polskiego).

16. ^bZałącznik] N° 10.^b Ob. Minister Prauss odczytuje swój wniosek, wzgl. interpelację w sprawie wypłat na prowincji urzędnikom Min[isterstwa] W.R. i O.P. i nauczycielom ich płac. Ob. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu nie przeczy, że regularność tych wypłat pozostawia wiele do życzenia, jest to jednak jedynie winą złego funkcjonowania aparatu administracyjnego na prowincji i panującej tam dezorganizacji, którą nie tak prędko będzie można usunąć. Wobec tego proponuje odbycie w tej sprawie konferencji przedstawicieli Min[isterstwa] W.R. i O.P. z przedstawicielami Min[isterstwa] Skarbu w celu wyszukania jakichś prowizorycznych środków zaradczych. Propozycję tę przyjęto.

17. ^bZałącznik] N° 11.^b Wniosek Min[istra] Rolnictwa i D.P. w sprawie przyznania nadzwyczajnego dodatku drożyznianego urzędnikom państwowym, zaangażowanym na służbę po 1 lipca 1918 r., nie uzyskał większości.

18. Przyjęto do wiadomości oświadczenie ob. Prezydenta Ministrów, że należy się trzymać dotychczasowej praktyki, ustalonej uchwałami Rady Ministrów i okólnikami Prezydenta Ministrów, aby co do wszelkich wniosków natury finansowej porozumiewać się przed wniesieniem ich na Radę Ministrów z Min[isterstwem] Skarbu. Nadto zgodzono się na propozycję ob. Prezydenta Ministrów, aby w razie, jeżeli do tego porozumienia nie dojdzie, dane Ministerstwo zwracało się do Prezydium Rady Ministrów, które zwoła wtedy wspólną konferencję obu tych ministerstw przy swoim współdziałaniu i będzie się starało doprowadzić do porozumienia. Oczywiście w razie, gdyby

i ta konferencja nie przyniosła zgody, kwestie sporne będzie musiała rozstrzygać Rada Ministrów.

19. Ob. Prezydent Ministrów komunikuje, że rano w dniu bieżącym były u niego delegacje Związku b. Wojskowych Polaków oraz Związku b. Urzędników Rosyjskich i przedstawiły mu swoje żądania. Ob. Prezydent odczytuje odnośne rezolucje, zaznaczając, że żadnych wiążących obietnic nie poczynił, niemniej należy się zastanowić nad środkami usunięcia fermentu, jaki niespełnienie tych żądań może wywołać.

Na wniosek pułk. Szpakowskiego postanowiono zwrócić się do Związku b. Wojskowych z apelem, by członkowie jego wstąpili do wojska, co dałoby im i ich rodzinom utrzymanie, i apel ten ogłosić publicznie.

20. ^bZałącznik N° 12.^b Przyjęto projekt dekretu w przedmiocie objęcia zarządu wymiaru sprawiedliwości w b. zaborze austriackim¹⁷².

21. ^bZałącznik N° 13.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Sprawiedliwości o przyznanie kredytu dodatkowego w sumie 11 000 mk na wydatki Nadzwyczajnej Komisji Śledczej dla zbadania wypadków we Lwowie według załączonego obliczenia.

22. Przyjęto wniosek Min[istra] Sprawiedliwości o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na sędziego Sądu Apelacyjnego p. Jana Bonisławskiego.

23. Wniosek ob. Kierownika Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego o przyznanie służbie szpitalnej w Tworkach dla zażegnania tam strajku jednorazowej zapomogi po 300 mk na głowę odrzucono. Dla zażegnania strajku uda się do Tworek delegat Min[isterstwa] Pracy i O.S.; nadto prosi ob. Kierownik Min[isterstwa] Z.P. o ochronę wojskową stacji maszyn, gdyż służba grozi sabotażem.

24. ^bZałącznik N° 14.^b Przyjęto §§ 5–76 projektu dekretu o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby z następującymi zmianami:

- a) w § 10, p. IV c słowo „Królestwa” zastępuje się słowem „Państwa”,
- b) dodaje się § 77 w następującym brzmieniu: „Najdalej w ciągu 2-ch lat od wydania niniejszego dekretu wszystkie istniejące kasy chorych winny zastosować swoje statuty i działalność do niniejszej ustawy lub rozwiązać się”.

Dalej uznano, że artykuły nie mogą być podzielone na punkty, wobec czego trzeba z każdego punktu utworzyć osobny artykuł. Nadto postanowiono z tytułu projektu usunąć słowo „Ustawa” i zastąpić je słowem „Dekret” i odpowiednie zmiany przeprowadzić także w tekście projektu¹⁷³.

W związku z tą sprawą przyjęto następujący wniosek ob. Szefa Sekcji Chmielewskiego „Poleca się Ministerstwu Rolnictwa i D.P. przedłożyć w ciągu

¹⁷² Dekret wszedł w życie 31 grudnia 1918 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 23, poz. 76.

¹⁷³ Dekret został wydany 11 stycznia 1919 r. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 9, poz. 122.

3-ch miesięcy projekt oddzielnej ustawy o ubezpieczeniu pracowników rolnych na wypadek choroby”.

25. Ob. Prezydent Ministrów wyznacza następane nadzwyczajne posiedzenie na dzień 31 bm. o godz. 8-jej wiecz. – na jego porządku dziennym będą jedynie projekty dekretów o stanie wyjątkowym, o sądach doraźnych i o używaniu wojska w wypadkach wyjątkowych.

Koniec posiedzenia o godz. 11 m. 15 wiecz[orem].

†Moraczewski Jędrzej†

Załączniki

Wykaz:

1. [Tekst roty ślubowania nowo mianowanego ministra robót publicznych Józefa Pruchnika].
2. [Tekst roty ślubowania nowo mianowanego ministra komunikacji Stanisława Stączka]¹⁷⁴.
3. [Tekst roty ślubowania nowo mianowanego ministra Franciszka Wójcika]¹⁷⁵.
4. Statut tymczasowy Władzy Krajowej dla Śląska Cieszyńskiego.
5. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych o wpłatę awansu do Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej na r-k MSZ]¹⁷⁶.
6. Projekt organizacji wewnętrznej Ministerstwa Zdrowia Publicznego.
7. [Pismo Ministerstwa Spraw Wojskowych do Rady Ministrów dotyczące redukcji zatrudnienia urzędników w Urzędzie Gospodarczym Warszawa-Praga]¹⁷⁷.
8. [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie mianowania pierwszego składu profesorów Uniwersytetu Warszawskiego].
9. [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie mianowania pierwszego składu profesorów Politechniki Warszawskiej]¹⁷⁸.
10. Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie usprawnienia systemu przesyłania dotacji rządowych do okręgów szkolnych.
11. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o przyznanie nadzwyczajnego dodatku drożyznianego urzędnikom państwowym].
12. Dekret w przedmiocie objęcia zarządu wymiaru sprawiedliwości w b. zaborze austriackim¹⁷⁹.
13. [Wniosek Ministra Sprawiedliwości o przyznanie dodatkowego kredytu w sumie 11 100 mk na działalność Nadzwyczajnej Komisji Śledczej do zbadania wypadków we Lwowie]¹⁸⁰.
14. Ustawa o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby¹⁸¹.

¹⁷⁴ Nie publikuje się.

¹⁷⁵ Nie publikuje się.

¹⁷⁶ Nie publikuje się.

¹⁷⁷ Nie publikuje się.

¹⁷⁸ Nie publikuje się.

¹⁷⁹ Nie publikuje się.

¹⁸⁰ Nie publikuje się.

¹⁸¹ Nie publikuje się.

**[Tekst roty ślubowania nowo mianowanego ministra robót publicznych
Józefa Pruchnika]¹⁸²**

Ślubuję ludowi polskiemu, że jako minister spełniać będę obowiązki mego urzędu bezstronnie, sumiennie i wszystkie me siły obrócę ku słuzeniu wedle najlepszej mej wiedzy i sumienia dobru i interesom Republiki polskiej.

Tak mi Panie Boże dopomóż.

Stwierdzam to podaniem ręki i własnoręcznym podpisem.

**STATUT TYMCZASOWY
Władzy Krajowej dla Śląska Cieszyńskiego**

I.

Znosi się dotychczasowy podział administracji na administrację państwową i autonomiczną krajową.

II.

Celem sprawowania administracji państwowej, wykonywanej dotąd przez Rząd Krajowy w Opawie i administracji autonomicznej krajowej, wykonywanej przez Wydział Krajowy w Opawie, ustanawia się Władzę krajową dla Śląska Cieszyńskiego z siedzibą w Cieszynie, jako organ kolegialny.

III.

Władza Krajowa dla Śląska Cieszyńskiego obejmuje z ramienia Rządu Centralnego w Warszawie wszelkie agendy administracyjne, podlegające dotąd w myśl ustaw austriackich szefowi Krajowej Władzy politycznej w Opawie, względnie Rządowi i Wydziałowi Krajowemu w Opawie odnośnie do miasta Bielska i powiatu politycznego Bielskiego, powiatu politycznego Cieszyńskiego oraz powiatu Politycznego Frysztackiego z wyjątkiem gmin Orłowa, Łazy, Sucha Średnia, Sucha Dolna, Pietwałd i Dziećmorowice.

IV.

Naczelnika Władzy Krajowej dla Śląska Cieszyńskiego i jego zastępcę mianuje na propozycję Rady Narodowej dla Księstwa Cieszyńskiego Naczelnik Państwa aktem, kontrasygnowanym przez Prezydenta Ministrów.

¹⁸² Ślubowanie o tej samej treści złożyli też nowo mianowani: minister komunikacji Stanisław Stączek i minister Franciszek Wójcik (załączniki nr 2 i 3 do punktu 1 protokołu).

V.

Przy władzy krajowej tworzy się równocześnie dla spraw załatwianych dotychczas przez Dyрекcję Skarbową w Opawie Departament Skarbu z Referentem spraw skarbowych na czele.

VI.

W skład władzy krajowej wchodzi oprócz naczelnika władzy krajowej i jego zastępcy

1. trzech polskich urzędników politycznych, mianowanych przez Rząd Centralny w Warszawie na propozycję Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego.

2. trzech zastępców społeczeństwa wybranych przez trzy stronnictwa śląskie:
Związek śląskich katolików,
Polską Partię Socjalistyczną,
i Zjednoczenie Narodowe.

Ponadto systemizują się przy władzy krajowej następujące posady urzędników:

3 urzędników koncepcyjnych

1 urzędnika rachunkowego

2 urzędników kancelaryjnych

2 oficjantów i

1 woźnego, mianowanych przez Prezydium Władzy Krajowej.

Oprócz tego może być przyjęta odpowiednia liczba praktykantów koncepcyjnych i pomocniczych sił kancelaryjnych przez Naczelnika Władzy Krajowej.

VII.

Naczelnik Władzy Krajowej ustanowi regulamin obrad tejże i załatwiania spraw, który zatwierdzi Rząd Centralny w Warszawie.

VIII.

W wypadkach, w których sprawy administracyjne dopuszczają tok instancji aż do trzeciej, tj. do dawnych ministerstw w Wiedniu, trzecią instancją będzie właściwe Ministerstwo w Warszawie.

O ile Rząd Centralny w Warszawie na razie nie będzie wykonywał funkcji trzeciej instancji, to tak długo wykonywać je będzie z ramienia Rządu Warszawskiego Wydział Wykonawczy Komisji Rządzącej dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego oraz Górnej Opawy i Spiżu.

IX.

W miarę możliwości Rząd obejmować będzie poszczególne działy administracji na Śląsku Cieszyńskim pod swój bezpośredni zarząd. Czas przejścia będzie ustanowiony w każdym poszczególnym wypadku osobnym rozporządzeniem Rady Ministrów.

^cX.^c

Prezydium Rady Narodowej upoważnia się do wdrożenia kroków celem bezzwłocznego wykonania niniejszego rozporządzenia.

^cZałącznik do punktu 10. N° 6^c

PROJEKT
ORGANIZACJI WEWNĘTRZNEJ MINISTERSTWA
ZDROWIA PUBLICZNEGO

Sekcja I – Lecznictwo.

- I. Wydział – Zwalczanie chorób zakaźnych.
- II. Wydział – Zwalczanie chorób wenerycznych i nierządu.
- III. Wydział – Zakładów leczniczych (przytułki, więzienia).
- IV. Wydział – Personelu lekarskiego:
 - lekarze urzędowi i komunalni,
 - lekarze praktykujący,
 - dentyści i studia dentystyczne,
 - felczerzy, masażyści, fryzjerzy,
 - studia lekarskie uzupełniające.

Sekcja II. – Higiena Publiczna.

- V. Wydział – Higieny miast i wsi.
- VI. Wydział – Nadzoru nad produktami spożywczymi.
- VII. Wydział – Zdrojowiska i uzdrowiska.
- VIII. Wydział – Sanitarно-Weterynaryjny.

^hSekcja III. – Medycyna społeczna.^h

- Departament opieki nad dziećmi i młodzieżą:
- IX. Wydział – Opieki nad dzieckiem i matką
 - X. Wydział – Higieny Szkolnej.
 - XI. Wydział – Opieki nad umysłowo chorymi.
 - XII. Wydział – Higieny zawodowej.
 - XIII. Wydział – Opieki nad inwalidami i kalekami.
 - XIV. Wydział – Higieny i inspekcji mieszkań.

Sekcja IV. – Opieka społeczna nad ubogimi.

Sekcja ^hV.^h – ^cIII^c – Farmaceutyczna.

- XV. Wydział – Kontroli aptek i składów aptecznych.
- XVI. Wydział – Hodowli roślin lekarskich.
- XVII. Wydział – Apropowizacji sanitarnej.

Sekcja ^hVI.^h – ^cIV.^c – Ogólna.

- XVIII. Wydział – Sekretariat:

referat prasowy,
wydawnictwa,
intendentura gmachu,
kancelaria,
kasa i rachunkowość,
archiwum,
biblioteka,
registratura,
sprawy prawno-lekarskie.

XIX. Wydział – Statystyki lekarskiej.

°Załącznik do punktu 14. N° 8°

**[Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
w sprawie mianowania pierwszego składu profesorów
Uniwersytetu Warszawskiego]**

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO
SEKCJA NAUKI I SZKÓŁ WYŻSZYCH
WARSZAWA

Dn. 23 grudnia 1918 r.

No. 32946

Do Pana Prezydenta Rady Ministrów

Wniosek w sprawie mianowania
pierwszego składu profesorów
Uniwersytetu Warszawskiego¹⁸³.

Rada Ministrów uchwalić zechce następujący dekret Naczelnika Państwa:

D e k r e t

w przedmiocie mianowania pierwszego składu profesorów w Uniwersytecie Warszawskim.

¹⁸³ Uniwersytet Warszawski (jako uczelnia polska) został odnowiony w listopadzie 1915 r., za przyzwoleniem niemieckich władz okupacyjnych. W styczniu 1919 r. Naczelnik Państwa mianował pierwszy skład profesorski. Dotychczasowe stanowiska wykładowców zostały zniesione. Powołanym do wykładów profesorom powierzono kierowanie zakładami.

Art. 1.

Począwszy od semestru letniego 1919 znosi się w Uniwersytecie Warszawskim urząd wykładowych (nauczycieli), a tworzy się w to miejsce urzędy profesorów zwyczajnych, nadzwyczajnych, honorowych oraz docentów tymczasowych.

Art. 2.

Profesorom zwyczajnym będą przysługiwały na razie wszystkie prawa i obowiązki dotychczasowych wykładowych.

Art. 3.

Profesorom nadzwyczajnym będą przysługiwały te same prawa i obowiązki, co profesorom zwyczajnym, z wyjątkiem biernego prawa wyboru na Dziekana Wydziału i Rektora Uniwersytetu.

Art. 4.

Profesorom honorowym i docentom tymczasowym będzie przysługiwało tylko prawo wykładania i prowadzenia ćwiczeń.

Art. 5.

Profesorów zwyczajnych, nadzwyczajnych i honorowych zamianuje Naczelnik Państwa na wniosek Ministra W.R. i O.P.

Art. 6.

Dotychczasowi wykładowcy, którzy nie będą mianowani profesorami, mogą pozostać w Uniwersytecie Warszawskim jeszcze przez cztery semestry, począwszy od semestru letniego 1919 w charakterze docentów tymczasowych.

Art. 7.

Pragmatyka służbowa określi bliżej prawa i obowiązki profesorów, w szczególności wynagrodzenie ich oraz czas służby.

Art. 8.

Dekret niniejszy dotyczy tylko mianowania pierwszego składu profesorów Uniwersytetu Warszawskiego; sposób mianowania następnych profesorów będzie określony w osobnym dekrete.

Art. 9.

Dekret niniejszy nie dotyczy Wydziału teologicznego, co do którego pozostają w mocy dotychczasowe rozporządzenia.

Art. 10.

Przepisy wykonawcze do niniejszego dekretu wyda Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego¹⁸⁴.

Minister

¹⁸⁴ Dekret wszedł w życie 7 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 5, poz. 94.

**[Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
w sprawie usprawnienia systemu przesyłania dotacji rządowych
do okręgów szkolnych]**

Do
Rady Ministrów

Od kilku tygodni Ministerstwo W.R. i O.P. zasypywane jest depeşami i pismami Inspektorów Szkolnych Okręgowych o przysłanie zwykłych miesięcznych rat dotacji rządowych, względnie o nadesłanie za okres półroczny dodatków, z „Ustawy Tymczasowej o płacy nauczycielskiej” płynących.

Niejednokrotne, uporczywe upominanie się Ministerstwa W.R. i O.P. w Ministerstwie Skarbu o dostarczenie niezbędnych dla okręgów pieniędzy lub o przyspieszenie ekspedycji dotacji rządowych nie wydało dodatnich rezultatów. Pomimo licznych zapewnień, że pieniądze dostarczone będą w najbliższym już czasie do okręgów, wciąż ponawiane reklamacje Inspektorów Szkolnych Okręgowych stwierdzają, że pieniądze bądź wcale nie przychodzą, bądź przychodzą z ogromnym opóźnieniem, narażając nauczycielstwo na kilkotygodniowe wyczekiwanie na należne im pobory.

Tak np. Inspektor Szkolny Okręgu Rawskiego pismem swoim N. 2924 z 20 grudnia 1918 roku zawiadamia, że nie otrzymał do 20 grudnia ani raty grudniowej, ani wyrównania na dodatki nauczycielskie za sześć miesięcy.

Inspektor Okręgu Płockiego pismem N. 1903/14528 stwierdza, że wyrównania dodatków za okres półroczny w dniu 10 grudnia jeszcze nie nadeszły. Inspektor pisze co następuje: „Podczas osobistej mej bytności w Ministerstwie Skarbu otrzymałem zapewnienie, że pieniądze w ilości 65 000 marek zostaną bezzwłocznie przekazane pod adresem Oddziału Płockiego Banku Ziemiańskiego. Tymczasem dotychczas pieniędzy nie otrzymałem”.

Suma powyższa miała być wysłana na skutek polecenia Sekcji I z 29 października 1918 roku (Nr 12339 i Nr 13289).

Depeszą z 13 grudnia 1918 roku Nr 14507 Inspektor Okręgu Koneckiego zawiadamia, że „ani raty zaległej ani grudniowej dotąd nie otrzymał, Bank Ziemiański nie odpowiada”. Odnośne polecenia w sprawie wspomnianej raty zaległej wydane zostało przez Sekcję I Ministerstwa W.R. i O.P. dnia 21 października 1918 r. Wydział Finansowy tegoż Ministerstwa ze swej strony wydał polecenie Centralnej Kasie Ministerstwa Skarbu już 29 października 1918 roku (Nr asygnacji 2503 na 41 870 marek).

Zupełnie podobna sytuacja jest w całym szeregu innych okręgów: w okręgu Opatowskim, Dąbrowskim, Lubartowskim, Stopnickim, Olkuskim.

Inspektor Okręgu Lubartowskiego depeszą z dnia 20 grudnia zawiadamia: „Bank Ziemiański nie otrzymał dla okręgu Lubartowskiego polecenia wypłaty 36 927 koron na grudzień zgodnie z pismem Nr 13675; proszę interweniować w Ministerstwie Skarbu. Również nie otrzymano sum na wyrównanie dotatków. Proszę zapewnić wysyłkę w grudniu celem zapewnienia dodatków z początkiem roku”. Odnośne polecenia wyszły z Ministerstwa W.R. i O.P. dla raty grudniowej 15 listopada b.r., na wyrównanie 29 listopada 1918 r.

Pismem Nr 1460/14510 Inspektor Szkolny Okręgu Olkuskiego prosi o zwolnienie go z zajmowanego stanowiska, motywując prośbę swoją niemożnością spełnienia zobowiązań, zaciągniętych względem nauczycielstwa w myśl wskazań Ministerstwa. Nauczycielstwo okręgu Olkuskiego – pisze Inspektor w podaniu swoim z 10 grudnia 1918 r. – nie otrzymało poborów za grudzień oraz dodatków wyrównawczych za miesiące ubiegłe, z wyjątkiem pełnych poborów za listopad b.r., które wypłaciłem samorzutnie, obarczając na ten cel remanent kasowy z 30/VI b.r. i pożyczkę, osobiście przeze mnie zaciągniętą. Niedotrzymanie zobowiązań Skarbu wobec nauczycielstwa postawiło je w położeniu bez wyjścia. Obiecywałem nauczycielstwu rychłe załatwienie tej sprawy, przesuwał termin; teraz już bym nie mógł, zresztą nie uwierzono by mi. Nauczycielstwo gromadnie opuszcza szkoły, nie chcąc ginąć z głodu...”

Przytoczone powyżej przykłady w dostatecznej mierze ilustrują fatalne, rozpaczliwe stosunki, jakie z powodu nieregularnego przesyłania pieniędzy w okręgach zapanowały. Nauczycielstwo, które miesiącami nadaremnie oczekuje na należne im pobory i na dodatki, „Ustawą Tymczasową” przewidziane, wyprowadzone jest z równowagi zwłoką w wypłatach i w najwyższym stopniu rozgorycone. Zapewnienia, że sprawa poborów nauczycielskich od 1 stycznia 1919 r. będzie pomyślnie dla nauczycieli rozstrzygnięta, spotykają się z jawnym niedowierzaniem: wśród nauczycielstwa powstaje pogląd, że zarządzenia Państwa są tylko „papierowymi” zarządzeniami. Nauczycielstwo porzuca swoje stanowiska, szukając pewniejszego i bardziej popłatnego kawałka chleba, Inspektorzy Szkolni Okręgowi są zupełnie bezradni, tym bardziej, że gminy korzystają nieraz ze wstrzymania przez Rząd poborów i wstrzymują świadczenia ze strony gminy dla nauczycieli: do stosunków szkolnych zakrada się coraz większe rozprężenie.

Nie otrzymując pieniędzy, cały szereg Inspektorów przyjeżdża do Warszawy, narażając Skarb Państwa na znaczne, a zupełnie niepotrzebne wydatki.

Stan powyższy, o ile by miał jeszcze nadal trwać, pociągnąłby za sobą kompletną dezorganizację szkolnictwa i gromadną ucieczkę nauczycielstwa do innych zawodów.

Ministerstwo W.R. i O.P., nie mogąc wziąć na siebie odpowiedzialności za to wszystko, co z powodu bezradności Ministerstwa Skarbu zaszło, podaje powyższe fakty do wiadomości Rady Ministrów z prośbą o wydanie zarządzeń, aby system przesyłania pieniędzy do okręgów szkolnych uległ natychmiastowej

rewizji. Dotyczy to przede wszystkim raty styczniowej: o ile w pierwszej połowie stycznia pobory nauczycielskie według Dekretu nie będą wypłacone, sytuacja w okręgach zaostreży się fatalnie. Przesyłanie zaś raty styczniowej w sposób dotychczas praktykowany nie budzi najmniejszego zaufania: Kasy Powiatowe nie są dotąd należycie zorganizowane, a nieraz dla braku gotowizny nie są w możności poleceń Ministerstwa Skarbu wykonać; Bank Ziemiański, jak z raportów Inspektorskich wynika, nie może sprostać zadaniu, a przesyłka pieniędzy pocztą trwa niepomierzenie długo.

Wydanie specjalnych zarządzeń, które pozwolą na dostarczenie do okręgów pieniędzy przed pierwszym stycznia 1919 r. jest wprost konieczne.

Minister
/-/ J.K. Prauss

„Załącznik do punktu 17. N° 11^c

**[Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych
o przyznanie nadzwyczajnego dodatku drożyznianego
urzędnikom państwowym]**

przyznanie nadzwyczajnego dodatku
drożyznianego urzędnikom państwowym,
zaangażowanym na służbę po 1 lipca br.

Rada Ministrów uchwalić raczy: wszystkim funkcjonariuszom państwowym do IV kategorii włącznie, przyjętym na służbę w okresie między 1 lipca i 1 października 1918 r. przyznać jednorazowy dodatek drożyzniany w następujących granicach:

1) zaangażowanym w lipcu	6/12	płacy	mie.
2) " w sierpniu	5/12	"	"
3) " we wrześniu	4/12	"	"

U z a s a d n i e n i e

Na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 29 października br. zapadła uchwała, na mocy której, wszystkim funkcjonariuszom państwowym do IV kategorii płacy włącznie ma być wypłacony jednorazowy dodatek drożyzniany, wynoszący jednomiesięczną płacę z tym zastrzeżeniem, iż prawo do dodatku mają tylko urzędnicy, którzy zostali przyjęci na służbę przynajmniej od dnia 1 lipca br.

W ten sposób cały szereg urzędników zaangażowanych po 1 lipca został pozbawiony dodatku drożyznianego.

Zważywszy, iż położenie materialne urzędników państwowych wobec istniejącej drożyzny jest w ogóle wyjątkowo ciężkie, że ogromna ilość urzędników została przyjęta na służbę – zwłaszcza w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Koronnych – w miesiącach: lipcu i sierpniu br., w którym to czasie Ministerstwo organizowało urzędy ziemskie w przewidywaniu rychłego ich uruchomienia, że nadzwyczajny dodatek drożyzniany jest poniekąd gratyfikacją za całoroczną pracę, przeto urzędnicy ci istotnie nie mogą się ubiegać o przyznanie im całkowitej trzynastej pensji, że jednak zupełne pozbawienie urzędników państwowych przybyłych po 1 lipca b.r. dodatku drożyznianego nie wydaje się słuszne i sprawiedliwe, bowiem o otrzymaniu lub pozbawieniu dodatku decydować będzie często dwa, a nawet jeden dzień (urzędnicy przyjęci na służbę w dn. 2 lipca, zgodnie z decyzją Rady Ministrów, prawa do dodatku drożyznianego nie posiadają), że jedynie sprawiedliwą zasadą byłoby uzależnienie wysokości nadzwyczajnego dodatku drożyznianego od czasu pełnienia przez urzędników obowiązków służbowych, wydaje się rzeczą słuszną uzupełnienie uchwały Rady Ministrów z dnia 29-go października br. – w myśl zasad wyłuszczonych we wniosku niniejszym.

Minister

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

33

PROTOKÓŁ 33-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 31 grudnia 1918 [r.]

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Pracy i Opieki Społecznej	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Aprowizacji (Kierownik)	ob. Antoni Minkiewicz
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Minister	ob. Marian Malinowski
Kierownik Min[isterstwa]	
Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Kierownik Min[isterstwa] Spraw	
Wojskowych	pułk. Wroczyński
Zastępca Kierownika Min[isterstwa]	
Spr[aw] Wojsk[owych]	pułk. Szpakowski
Zastępca Szefa Biura Prezydialnego	August Wowkonowicz
Naczelnik Wydz. Prezydium Rady	
Min[istrów]	Edward Lechowicz
Protokółuje	dr Julian Koppens

Początek posiedzenia o godz. 8 m. 50 wiecz.

1. ^bZałączniki N° 2 i 3. ^bOb. Prezydent Ministrów odczytuje trzy projekty dekretów:

- dekret o używaniu wojska w wypadkach wyjątkowych,
- dekret o wprowadzeniu stanu wyjątkowego,
- dekret w przedmiocie sądów doraźnych.

Po dyskusji postanowiono zamiast tych 3 dekretów wydać tylko 2 dekryty przez włączenie przepisów o sądach doraźnych do dekretu o wprowadzeniu stanu wyjątkowego¹⁸⁵.

Przepisy projektowane uległy przy głosowaniu znacznym zmianom i zostały uchwalone w brzmieniu uwidocznionym na załącznikach.

2. Po ustaleniu porządku dziennego na następne posiedzenie Ob. Prezydent Ministrów naznacza je na dzień 2-go stycznia 1919 r. na godzinę 6 wieczór.

Koniec posiedzenia o godz. 11 m. 15 wieczorem.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Dekret o używaniu wojska w wypadkach wyjątkowych¹⁸⁶.
2. Dekret o wprowadzeniu stanu wyjątkowego.

^cZałącznik do punktu 1. N° 2^c

DEKRET O WPROWADZENIU STANU WYJĄTKOWEGO

Art. 1.

Rada Ministrów, na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, może wprowadzić na czas nie dłuższy niż trzy miesiące stan wyjątkowy w każdej miejscowości, w której ze względu na bezpieczeństwo publiczne zastosowanie tego środka okaże się nieodzowne.

Art. 2.

Z chwilą ogłoszenia stanu wyjątkowego przysługuje Ministrowi Spraw Wewnętrznych lub wyznaczonemu przez niego nadzwyczajnemu komisarzowi prawo:

- a) wydawania nadzwyczajnych rozporządzeń obowiązujących w przedmiocie utrzymania bezpieczeństwa publicznego;
- b) wymierzania za przekroczenie tych rozporządzeń kary do wysokości trzech miesięcy więzienia lub trzech tysięcy marek grzywny, z zamianą grzywny na areszt do trzech miesięcy w razie niewypłacalności;

¹⁸⁵ Dekret z 2 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 1, poz. 79.

¹⁸⁶ Nie publikuje się.

c) zakazywania wieców, zebrań i zgromadzeń publicznych oraz pochodów publicznych, a w razie sprzeciwienia się zakazowi rozpraszania ich siłą zbrojną;

d) zarządzania rewizji gdzie ku temu zajdzie potrzeba oraz internowania czasowego osób, których działalność zagraża bezpieczeństwu i spokojowi publicznemu;

e) zarządzania konfiskaty wszelkich wydawnictw, zagrażających bezpieczeństwu publicznemu, i zamykania na czas trwania stanu wyjątkowego drukarni, służących do ich rozpowszechniania.

Art. 3.

Przepis ustępu c) art. 2-go nie stosuje się do zgromadzeń przedwyborczych publicznych, odbywających się dla przygotowania wyborów do Sejmu i ciał samorządnych.

Art. 4.

Zarządzenia, wydane na mocy art. 2-go, mogą być uchylone przez Radę Ministrów na skutek skargi strony interesowanej, przy czym wniesienie skargi nie wstrzymuje wykonania zaskarżonych zarządzeń.

Art. 5.

Wraz z ogłoszeniem danej miejscowości w stanie wyjątkowym tworzy się doraźny sąd wojskowy, któremu Minister Spraw Wewnętrznych może przekazać do osądzenia sprawy karne:

- a) o przestępstwa, wymienione w art. 108–133, 279 cz. 1 ust. 2 i 3, gdy chodzi o bandy w celu kradzieży i rozbojów, 453–456, 467 cz. 2, 471 cz. 1 ust. 3, 562–564, 582 cz. 1 ust. 3, 584 cz. 1 ust. 2, 589, 590 cz. 2 ust. 4 Kodeksu Karnego z roku 1903;
- b) o zamachy na bezpieczeństwo wojska polskiego, na całość urządzeń komunikacyjnych, materiałów wojskowych, amunicyjnych i prowiantowych.

Art. 6.

Skład i tryb postępowania doraźnych sądów wojskowych określają specjalne przepisy.

Art. 7.

W razie wynikłej potrzeby Rada Ministrów może przekazywać doraźnym sądom wojskowym również inne kategorie przestępstw przeciwko własności lub bezpieczeństwu publicznemu albo osobistemu, nie wymienione w niniejszym dekrete.

Art. 8.

W wypadkach, gdy wprowadzenie stanu wyjątkowego w całej rozciągłości nie jest konieczne, mogą być wprowadzone doraźne sądy wojskowe z wymienionym

powyżej zakresem działalności, bez ogłoszenia stanu wyjątkowego ze wszystkimi jego skutkami prawnymi.

Art. 9.

Stan wyjątkowy i sądy doraźne znoszą się na mocy uchwały Rady Ministrów.

Art. 10.

Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem dzisiejszym.

Dan w Warszawie, dn. ... stycznia 1919 roku.

Prezydent Ministrów

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 4.

34

PROTOKÓŁ 1-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 2 stycznia 1919 roku

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	ob. Ksawery Prauss
Minister Pracy i Opieki Społecznej	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Minister	ob. Marian Malinowski
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Min[isterstwa] Zdrowia	
Publicznego	ob. dr Witold Chodźko
Zastępca Kierown[ika] Min[isterstwa]	
Spr[aw] Wojsk[owych]	ob. pułk. Szpakowski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Sztuki i Kultury	ob. Zenon Przesmycki
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Rolnictwa i D.P.	ob. Zygmunt Chmielewski
Szef Biura Prezydyjalnego	dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 6-ej min. 50 wiecz[orem].

1. Protokoły 32-go i 33-go posiedzenia Rady Ministrów w dniach 30-go i 31-go grudnia 1918 r. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik N° 2.^b Przyjęto projekt dekretu o organizacji policji komunalnej z następującymi zmianami:

a) Dekret winien dzielić się na artykuły, a nie na paragrafy.

b) Ustęp 1 art. 1 skreśla się; słowa „dziedzinie zdrowia, handlu, przemysłu, budownictwa, ruchu itp.” w ustępie 2 tego artykułu zastępuje się słowami „zakresie działania policji miejscowej”.

- c) W artykule 2 słowo „pozostają” zastępuje się słowami „organizują zarządy gmin miejskich oraz tworzone są”.
- d) Artykuł 3 otrzymuje brzmienie „kierownictwo Policji Komunalnej wszelkich stopni mianuje Minister Spraw Wewnętrznych. Są oni urzędnikami państwowymi”.
- e) Część art. 4 po słowie „Państwa” otrzymuje brzmienie „(etat Ministerstwa Spraw Zewnętrznych” i gminy miejskie, względnie organy samorządowe powiatowe”.
- f) Artykuł 9 otrzymuje brzmienie „funkcjonariuszem Policji Komunalnej może zostać każdy obywatel Państwa Polskiego, odpowiadający warunkom w art. 10 przewidzianym. Osoby, nie posiadające obywatelstwa polskiego, mogą sprawować pewne czynności urzędowe na mocy zawartej umowy terminowej”.
- g) Art. 14, 16 i 17 skreśla się¹⁸⁷.

W związku ze sprawą organizacji Policji Komunalnej zapytuje ob. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu, jaki będzie wzajemny stosunek Policji Komunalnej, Milicji Ludowej i Żandarmerii W.P. Ob. Minister Thugutt wyjaśnia, że Policja Komunalna ma pełnić zadania zwykłej policji, Milicja Ludowa – Żandarmerii, Żandarmeria W.P. zaś – Żandarmerii Polowej, a więc pełnić funkcje policyjno-żandarmskie jedynie w stosunku do wojskowych. Obecnie wskutek szczupłości liczebnej zarówno Policji Komunalnej, jak i Milicji Ludowej pełni ona częściowo służbę bezpieczeństwa także w stosunku do ludności cywilnej, jednakże z biegiem czasu pozbędzie się tych funkcji i będzie musiała ulec znacznej redukcji.

Preliminarz budżetowy Policji Komunalnej nie został poddany szczegółowym obradom i uchwale, lecz zatwierdzenie go przekazano wzajemnemu porozumieniu Min[isterstwu] Spraw Wewnętrznych z Min[isterstwem] Skarbu. Ob. Szef Sekcji Chmielewski zwraca uwagę na potrzebę przeznaczenia znaczniejszych funduszy na szkoły policyjne.

3. ^bZałącznik] N° 3. ^b Uznano, że projekt przepisów wykonawczych o organizacji urzędów konserwatorskich na obszarze b. Królestwa Kongresowego (do dekretu z dnia 31/X 1918 r. o opiece nad zabytkami sztuki i kultury) nie potrzebuje być zatwierdzany przez Radę Ministrów, lecz może być wydane samodzielnie przez ob. Ministra Sztuki i Kultury.

4. ^bZałączniki] N° 4 i 5. ^b Przyjęto art. 19–36 Projektu Dekretu o Ustawie Prasowej z następującą zmianą: W art. 20, 21 i 22 przed słowem „czasopismo” skreśla się słowo „każde”.

Nadto w już przyjętych na posiedzeniu z dnia 28 grudnia 1918 r. art. 1–18 powyższego projektu wprowadzono dodatkowo następujące zmiany:

¹⁸⁷ Dekret został wydany 9 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 5, poz. 98.

- a) W art. 1 słowa „ustawie niniejszej” zastępuje się słowem „ustawach”.
 - b) Do art. 3 dodaje się słowa „oraz do druków artystycznych (akwafort, autolitografii itp.), mających charakter oryginału”.
 - c) W art. 5 słowa „opuszczeniu prasy” zastępuje się słowami „ich odbiciu”.
 - d) Art. 9 skreśla się.
 - e) W art. 11 po słowie „naukowych” wstawia się słowa „literackich i artystycznych”.
 - f) W art. 18 po słowie „moralności” wstawia się słowa „c) jeżeli istnieją przeszkody, wyszczególnione w art. 15 ustawy niniejszej”.
5. ^bZałącznik] N° 6 i 7.^b Przyjęto projekt dekretu, dotyczącego poboru podatku majątkowego w Państwie Polskiem, ze zmianami, zaproponowanymi przez Wydział Legislacyjny Prezydium Rady Ministrów¹⁸⁸.

6. Dyskusję nad projektami dekretów o podwyższeniu podatku od handlu i przemysłu i o jednorazowej daninie gruntowej odroczone do dnia 4. bm. w celu dokładniejszego rozpatrzenia tych projektów przez Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i D.P.

7. ^bZałącznik] N° 8.^b Zaakceptowano przedstawione przez Min[istra] Skarbu zasady przewodnie projektu dekretu o podatku od zysków wojennych.

Wyrażono przy tym przekonanie, że wiadomości o tych projektach nie powinny się przedostawać na zewnątrz, ponieważ podatnicy postaraliby się w takim razie o ukrycie zawczasu swoich wartości majątkowych i mogliby osiągnięcie tych podatków znacznie utrudnić.

8. ^bZałącznik] N° 9.^b Przyjęto projekt dekretu o organizacji urzędów ochrony lasów¹⁸⁹.

9. ^bZałącznik] N° 10.^b Przeprowadzono dyskusję ogólną nad projektem dekretu o ochronie lokatorów. Na ogół zaaprobowano zasady przewodnie tego projektu, wypowiedziano się jednak przeciw projektowanym zbyt znacznym obniżkom ceny mieszkań w stosunku do ceny z czerwca 1914 r. w Warszawie, Łodzi, Zgierzu i Pabianicach, i wypowiedziano przekonanie, że obniżki, przewidziane już przez obecnie obowiązującą ustawę tymczasową o ochronie lokatorów z dnia 4/IX 1918 r. (Dziennik Praw Nr 10/21) są zupełnie wystarczające, o ile tylko utrzyma się przepis, że pobranie za mieszkanie czynszu wyższego od pobieranego w czerwcu 1914 r. jest niedopuszczalne, i wprowadzi się nowy przepis, że niedopuszczalne jest również podwyższanie czynszu w stosunku do obecnie płaconego, gdyż niejednokrotnie czynsz ten jest niższy, niż był w czerwcu 1914 r. Zdanie ob. Ministra Malinowskiego, że należy utrzymać projektowaną redakcję § 1, gdyż

¹⁸⁸ Dekret wszedł w życie 5 lutego 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 34, poz. 273.

¹⁸⁹ Dekret wszedł w życie 16 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 8, poz. 117.

przez obciążenie właścicieli domów wielkimi ciężarami i uniemożliwienie im podniesienia dochodowości domów skłoni się ich do dobrowolnego zrzeczenia się lub sprzedania swej własności komunom, względnie Państwu, nie znalazło uznania wśród większości ob. Ministrów z tego powodu, że obecnie ani komuny, ani Państwo nie byłoby w stanie przejąć na siebie administracji domów.

Dyskusję szczegółową nad omawianym projektem odroczone do dnia następnego.

10. ^bZałącznik N° 11.^b Przyjęto projekt przepisów wykonawczych do reskryptu Naczelnika Państwa w przedmiocie utworzenia sądu okręgowego w Białej Siedleckiej.

11. ^bZałącznik N° 12.^b Ob. Minister Wasilewski cofa swój wniosek o kredyt 25 tysięcy mk na pracę uświadamiającą wśród ludności polskiej na Orawie i Spżu, gdyż wniosek ten zostanie objęty obszerniejszym wnioskiem o przyznanie znaczniejszego kredytu na propagandę na kresach.

12. ^bZałącznik N° 13.^b Przyjęto projekt dekretu o postanowieniach karnych za przeciwdziałanie wyborom do Sejmu i wykonywaniu obowiązków poselskich z następującymi zmianami:

- a) W artykule 2 skreśla się słowa „lub do masowego zaniechania udziału w tych wyborach”.
- b) W art. 3 skreśla się słowa „lub do wstrzymania się od głosowania”, a w drugim ustępie tego artykułu słowa „lub wstrzymać się od głosowania”¹⁹⁰.

13. Ob. Prezydent Ministrów komunikuje, że zarówno Polska Komisja Likwidacyjna, jak Tymczasowy Komitet Rządzący we Lwowie¹⁹¹ zaakceptowały zatwierdzony przez Rząd projekt statutu Komisji Rządzącej dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego oraz Górnej Orawy i Spżu¹⁹², wobec czego obecnie nic nie stoi na przeszkodzie wydaniu tego statutu w formie dekretu.

14. Po ustaleniu porządku dziennego następnego posiedzenia ob. Prezydent Ministrów naznacza je na dzień 3 bm. o godz. 8-ej wieczorem.

Koniec posiedzenia o godz. 11 m. 40 wieczorem.

^fMoraczewski Jędrzej^f

¹⁹⁰ Dekret został podpisany przez Naczelnika Państwa 8 stycznia 1919 r. Zob. Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 5, poz. 96.

¹⁹¹ Tymczasowy Komitet Rządzący we Lwowie powstał 24 listopada 1918 r. w związku z przejmowaniem przez Polaków wschodniej Galicji. Działał do 10 stycznia 1919 r., kiedy uległ rozwiązaniu przez Naczelnika Państwa.

¹⁹² Tak w tekście (w tym miejscu i poniżej). Chodzi oczywiście o Spisz.

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 34-go posiedzenia¹⁹³ Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 2-go stycznia 1919 r. o godz. 6 wiecz.
2. Projekt dekretu o organizacji Policji Komunalnej [z licznymi poprawkami]¹⁹⁴.
3. Wniosek Ministra Sztuki i Kultury w sprawie przepisów wykonawczych o organizacji urzędów konserwatorskich na obszarze b. Królestwa Kongresowego.
4. [Wniosek dotyczący uchwalenia przez Radę Ministrów projektu dekretu o Ustawie Prasowej]¹⁹⁵.
5. Ostateczna redakcja art. 18–35 projektu ustawy prasowej¹⁹⁶.
6. Dekret Naczelnika Państwa, dotyczący poboru podatku majątkowego w Państwie Polskiem¹⁹⁷.
7. Uwagi do projektu dekretu o podatku majątkowym¹⁹⁸.
8. Motywy Ministerstwa Skarbu do dekretu [o] podatku od zysków wojennych.
9. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o wydanie dekretu w przedmiocie organizacji Urzędu Ochrony Lasów wraz z uzasadnieniem].
10. Projekt prawa tymczasowego ochrony lokatorów i zapobiegania brakowi mieszkań.
11. [Wniosek Ministerstwa Sprawiedliwości w sprawie wykonania reskryptu Naczelnika Państwa w przedmiocie utworzenia Sądu Okręgowego w Białej guberni siedleckiej]¹⁹⁹.
12. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie przyznania dodatkowych 25 000 mk na pracę uświadamiającą wśród ludności na Spiszu i Orawie].
13. Dekret o postanowieniach karnych za przeciwdziałanie wyborom do Sejmu i wykonywaniu obowiązków poselskich²⁰⁰.

[Załącznik] °N° 1°

Porządek dzienny 34-go posiedzenia²⁰¹ Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 2-go stycznia 1919 r. o godz. 6 wiecz.

1. Odczytanie protokółów z poprzednich posiedzeń.
- °1a. Projekt Dekretu o policji komunalnej i preliminarz budżetowy na ten cel.°
2. Projekt przepisów wykonawczych o organizacji urzędów konserwatorskich.
3. Projekt ustawy prasowej.

¹⁹³ Tak w oryginale. Powinno być 1-go posiedzenia.

¹⁹⁴ Nie publikuje się.

¹⁹⁵ Nie publikuje się.

¹⁹⁶ Nie publikuje się.

¹⁹⁷ Nie publikuje się.

¹⁹⁸ Nie publikuje się.

¹⁹⁹ Nie publikuje się.

²⁰⁰ Nie publikuje się.

²⁰¹ Tak w oryginale. Powinno być 1-go posiedzenia.

4. Wniosek Min[istra] Spraw Zewnętrznych o kredyt 25 000 marek na p[racę] uświadamiającą wśród ludności polskiej na Orawie i Spiżu. ^ccofnięte^c
5. Projekty dekretów o podatku majątkowym i podwyższeniu podatku od handlu i przemysłu.
6. Projekt dekretu o rozwiązaniu umów zawartych z b. władzami okupacyjnymi.
7. Projekt dekretu o ochronie lokatorów.
8. Wniosek Min[istra] Apropowizacji o pożyczkę 100 000 mk na walkę z lichwą żywnościową.
9. Projekt przepisów wykonawczych do Reskryptu Naczelnika Państwa w przedmiocie utworzenia sądu okręgowego w Białej, gub. Siedlecka.
10. Dekret w sprawie nadużyć wyborczych.
11. Dekret w sprawie nominacji inspektorów pracy.

^cZałącznik do punktu 3. N° 3^c

**Wniosek Ministra Sztuki i Kultury w sprawie przepisów wykonawczych
o organizacji urzędów konserwatorskich na obszarze
b. Królestwa Kongresowego**

MINISTERSTWO SZTUKI I KULTURY

N. 1006

Dn. ^c20^c grudnia 1918.

Do Obywatela
Prezydenta Ministrów
Republiki Polskiej

Wniosek Ministra Sztuki i Kultury w sprawie przepisów wykonawczych o organizacji urzędów konserwatorskich na obszarze b. Królestwa Kongresowego do dekretu z dn. 31/X 1918 o opiece nad zabytkami sztuki i kultury.

Dla wypełnienia zadań państwowych, związanych z opieką nad zabytkami sztuki i kultury, staje się niezbędne powołanie do życia organizacji, której projekt przy niniejszym przedkładam.

Opieka państwowa nad zabytkami sztuki i kultury wypływa z dekretu z dn. 31 października 1918 r. o opiece nad zabytkami sztuki i kultury. Jeżeli opieka ta ma być skuteczną, to musi być powiedziona oddzielnym konserwatorom, którzy, działając w obrębie niezbyt wielkich jednostek terytorialnych, zaznajamialiby się systematycznie z powierzonymi im pieczy zabytkami, a jednocześnie braliby udział w inwentaryzacji, tj. sporządzaniu według ustalonej metody naukowej dokładnych i szczegółowych opisów zabytków sztuki i kultury.

Wobec tego przedkładam projekt przepisów wykonawczych o organizacji urzędów konserwatorskich na obszarze b. Królestwa Kongresowego do dekretu

z dnia 31/X r. 1918 o opiece nad zabytkami sztuki i kultury, w przeświadczeniu, iż bez powołania do życia takiej organizacji opieka państwowa nad zabytkami pozostałaby martwą literą prawa.

Minister
fM. Downarowicz^f

Przepisy wykonawcze
o organizacji urzędów konserwatorskich
na obszarze b. Królestwa Kongresowego.
(do dekretu z dn. 31/X r. 1918
o opiece nad zabytkami sztuki i kultury)

1. Bezpośrednią opiekę nad zabytkami sztuki i kultury na obszarze b. Królestwa Kongresowego sprawują mianowani przez Ministra Sztuki i Kultury konserwatorzy zabytków sztuki i kultury w następujących okręgach:

1) miasto Warszawa wraz z powiatami: Warszawskim, Błońskim, Grójeckim, Radzyńskim i Mińsko-Mazowieckim. Siedziba konserwatora w Warszawie.

2) miasto Łódź wraz z powiatami: Łódzkim, Brzezińskim, Rawskim, Skierniewickim, Sochaczewskim, Łowickim, Łęczyckim, Kutnowskim, Gostyńskim, Włocławskim i Nieszawskim. Siedziba konserwatora w Łodzi.

3) powiaty: Kaliski, Słupecki, Koniński, Kolski, Turecki, Sieradzki, Wieluński i Łaski. Siedziba konserwatora w Kaliszu.

4) powiaty: Piotrkowski, Radomskowski, Częstochowski, Będziński, Olkusi, Miechowski, Jędrzejowski, Włoszczowski, Kielecki, Pińczowski i Stopnicki. Siedziba konserwatora w Częstochowie.

5) powiaty: Radomski, Koziński, Iłżecki, Opoczyński, Konecki, Opatowski i Sandomierski. Siedziba konserwatora w Radomiu.

6) powiaty: Lubelski, Puławski, Lubartowski, Janowski, Krasnostawski, Chełmski, Biłgorajski, Zamojski, Tomaszowski i Hrubieszowski. Siedziba konserwatora w Lublinie.

7) powiaty: Siedlecki, Garwoliński, Węgrowski, Sokołowski, Konstantynowski, Bialski, Radzyński, Włodawski i Łukowski. Siedziba konserwatora w Siedlcach.

8) powiaty: Łomżyński, Ostrołęcki, Ostrowski, Kolneński, Mazowiecki, Szczuczynski, Augustowski, Suwalski, Kalwaryjski, Mariampolski, Sejneński, Władysławowski i Wilkowsky. Siedziba konserwatora w Łomży.

9) powiaty: Płocki, Lipnowski, Rypiński, Sierpecki, Płoński, Mławski, Ciechanowski, Przasnyski, Makowski i Pułtuski. Siedziba konserwatora w Płocku.

2. Konserwatorzy zabytków sztuki i kultury pod przewodnictwem Naczelnika Wydziału Zabytków i muzeów lub jego zastępcy stanowią Radę Konserwatorów, która na specjalnych zjazdach odbywanych przynajmniej dwa razy do roku i w coraz to innych okręgach konserwatorskich, obraduje nad sposobami

racjonalnej opieki nad zabytkami sztuki i kultury oraz ich konserwacji i wyraża opinie o projektach wszelkich zmian, przebudów, rekonstrukcji itp. ważniejszych zabytków danego okręgu.

Atrybucje Rady Konserwatorów, sposób obradowania, głosowania itp. określi osobny regulamin.

3. Konserwator Sztuki i Kultury.

- a) zaznajamia się, o ile możliwości dokładnie, z zabytkami znajdującymi się na obszarze podlegającym jego władzy. W tym celu dokonywa objazdów i prowadzi inwentaryzację swego okręgu oraz sporządza inwentarze i tworzy miejscowe archiwum zabytków w stałym porozumieniu z kierownikiem centralnego biura inwentaryzacji Ministerstwa Sztuki i Kultury;
- b) czuwa nad stanem zabytków jego pieczy podlegających oraz za nadzór ogólny nad robotami konserwatorskimi wykonywanymi w jego okręgu;
- c) udziela porad i wskazówek fachowych wszystkim do niego zgłaszającym się;
- d) jest obowiązany zdawać Ministerstwu Sztuki i Kultury sprawozdania ze wszystkich swych czynności.

4. W wypadkach, kiedy zgodnie z art. 13 i 20 dekretu z dn. 31/X.18 o opiece nad zabytkami sztuki i kultury jest wymagane pozwolenie odpowiedniej władzy konserwatorskiej, pozwolenie takie w zasadzie wydaje konserwator zabytków sztuki i kultury danego okręgu po wszechstronnym i sumiennym zbadaniu sprawy, względnie po wysłuchaniu opinii Rady Konserwatorów. Gdy konserwator zabytków sztuki i kultury odmawia wydania pozwolenia, sprawa przechodzi do Ministerstwa Sztuki i Kultury. Ostateczna decyzja przysługuje Ministrowi Sztuki i Kultury.

5. Ministerstwo Sztuki i Kultury ma prawo zmienić decyzję konserwatora, jeżeli roboty, na które zostało przez konserwatora wydane pozwolenie, nie weszły jeszcze w okres wykonawczy.

6. Bez wysłuchania opinii konserwatora zabytków sztuki i kultury danego okręgu nie może być przez Ministerstwo Sztuki i Kultury powzięta żadna decyzja w sprawie dotyczącej zabytku sztuki lub kultury.

°Załącznik do punktu 7. N° 8°

MOTYWY MINISTERSTWA SKARBU DO DEKRETU [O] PODATKU OD ZYSKÓW WOJENNYCH

Celem uzyskania środków do pokrycia stale wzrastających wydatków państwa okazuje się konieczna potrzeba jak najrychlejszego zaprowadzenia dalszych nowych podatków.

Jako najbardziej usprawiedliwione i odpowiadające zresztą niejednokrotnie wyrażonemu życzeniu przeważnej części ludności przedstawia się niewątpliwie, bez potrzeby bliższego szczegółowego uzasadnienia, opodatkowanie nadzwyczajnych zysków, względnie dochodów, osiągniętych w latach wojennych 1914–1918 w porównaniu do lat pokojowych.

Poza tą bardzo cenną zaletą popularności w społeczeństwie, odznacza się ten podatek i tym, że rokuje bardzo znaczny wpływ pieniężny dla Skarbu Państwa.

Dla oszacowania tego wpływu brak na razie dostatecznych danych. Zależć to będzie w znacznej mierze od jak najrychlejszego wprowadzenia dekretu w życie, oczywiście także od sprężystości przy przeprowadzaniu wymiaru podatku.

Ten pierwszy wymóg czyni koniecznym wprowadzenie podatku, jego wymiar, a o ile możliwości i ściągnięcie jeszcze w bieżącym roku, ponieważ oszacowanie podległych podatkowi nadwyżek dochodów za lata ubiegłe po koniec roku 1918 i opodatkowanie o ile możliwości wszystkich osiągniętych w tych latach zysków wojennych, natrafiłoby w późniejszym czasie na znaczne trudności, a nawet okazałoby się w pewnych wypadkach niemożliwe z powodu licznych zmian, jakie w międzyczasie zająć mogą w podmiotach i przedmiotach podatku, bądź to wskutek ustania źródeł dochodu, z których dochód podlega podatkowi, bądź też z powodu przesiedlenia się i nieznanego później miejsca pobytu obowiązanych do opłaty tego podatku.

Gdy się zważy, że wydanie przez Ministerstwo Skarbu obszernych rozporządzeń wykonawczych do tej ustawy, jako też prace przygotowawcze, które władze skarbowe I instancji będą musiały wykonać jeszcze przed wymiarem tego podatku, wymagają bezwarunkowo dłuższego, przynajmniej kilkumiesięcznego czasu, wskazane było uchwalenie projektu przez Radę Ministrów i wprowadzenie podatku od zysków wojennych dekretem Naczelnika Państwa jeszcze przed zwołaniem Sejmu, tym bardziej że Sejm w pierwszych miesiącach będzie miał do załatwienia niewątpliwie wiele ważnych spraw organizacyjnych i ustaw, wobec czego uchwalenie i wprowadzenie powyższego podatku musiałoby ulec znacznej zwłoce, która spowodowałaby niemożność opodatkowania wszystkich zysków wojennych.

Wedle dołączonego dekretu stanowią podstawę wymiaru podatku tylko nadwyżki zysków, względnie dochodów, osiągniętych w latach wojennych od 1 sierpnia 1914 do końca roku 1918, o ile przekraczają przeciętny normalny zysk, względnie dochód, z lat pokojowych, i to dopiero wtedy, jeżeli przy towarzystwach sprawozdawczych ta nadwyżka zysku przekracza 10 000 mk, względnie 15 000 koron, zaś przy innych podmiotach podatku, jeżeli nadwyżka dochodu wynosi ponad 4000 mk, względnie 6000 koron.

Podatkiem od zysków wojennych będą zatem obciążone przeważnie tylko zyski, względnie dochody, wyższe z pominięciem małych.

Podatkowi mają podlegać wszystkie osoby prawne i fizyczne.

Stawka podatku w tutejszo-krajowych towarzystwach sprawozdawczych jest zastosowana do wysokości nadwyżki zysku, wyrażonej w stosunku procentowym do kapitału zakładowego, który należy ustalić wedle postanowień art. 463, 464 i 465 ustawy o podatkach bezpośrednich. Skala jest progresywna od 10% do 60% nadwyżki zysku, przy czym jednak tę nadwyżkę opodatkowuje się stopniowo, tak iż pełnych 60% wymierza się dopiero od części nadwyżki, przenoszącej 30% kapitału zakładowego.

Dla wymiaru podatku przy zagranicznych towarzystwach sprawozdawczych i wszystkich innych podmiotach podatku miarodajną jest absolutna wysokość nadwyżki zysku, względnie dochodu, wedle progresywnej skali, która wynosi dla zagranicznych towarzystw od 15% do 65%, a dla innych podmiotów podatku od 5% do 70% nadwyżki zysku, względnie dochodu, opodatkowanej również stopniowo, tak że najwyższy podatek pobiera się dopiero od nadwyżki zysku ponad 100 000 mk (150 000 koron), względnie od nadwyżki dochodu ponad 1 milion mk (1 1/2 mln kor).

Nadto przy osobach fizycznych, jeżeli nadwyżka dochodu pochodzi w całości lub w części z dostaw dla wojska lub z pośrednictwa przy takich dostawach lub też przy innych podobnych przedsiębiorstwach, będących w związku z gospodarką wojenną, podwyższa się przypadający podatek w całości lub w stosunkowej części o 20%.

Oszacowania dochodu podległego podatkowi dokonuje dla towarzystw sprawozdawczych wydelegowana przez Ministerstwo Skarbu władza skarbową I instancji, zaś dla innych podmiotów podatku okręgowe komisje złożone w połowie z wybranych spośród obowiązanych do opłaty tego podatku, a w połowie z mianowanych członków.

Do rozstrzygnięcia w sposób ostateczny odwołań przeciw dokonywanym przez okręgowe komisje wymiarom podatku ustanawia się komisję apelacyjną, składającą się z urzędnika skarbowego wyznaczonego przez Ministerstwo Skarbu jako Przewodniczącego i z pewnej przez to Ministerstwo oznaczonej i mianowanej ilości członków.

Połowę członków mianuje Ministerstwo Skarbu spośród osób zaproponowanych przez organizacje zawodowe. Instancją odwoławczą dla wymiarów podatku od towarzystw sprawozdawczych jest Ministerstwo Skarbu.

Wymierzony podatek płatny jest w trzech półrocznych ratach, z których pierwsza rata płatną jest w 30 dni po doręczeniu nakazu płatniczego, zaś druga i trzecia po upływie dalszych 6 względnie 12 miesięcy.

Przepisy wykonawcze wyda Ministerstwo Skarbu.

[Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o wydanie dekretu w przedmiocie organizacji Urzędów Ochrony Lasów wraz z uzasadnieniem]

W N I O S E K

Rada Ministrów uchwalić raczy wydanie następującego dekretu:
DEKRET NACZELNIKA PAŃSTWA W PRZEDMIOCIE
ORGANIZACJI URZĘDÓW OCHRONY LASÓW.

Art. 1. Nadzór ogólny nad wykonywaniem przepisów o ochronie lasów należy do zakresu działania Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

W celu wykonywania ochrony lasów powołane zostają Urzędy Ochrony Lasów pod naczelnem kierownictwem Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 2. Urzędy Ochrony Lasów stanowią:
Główny Inspektor Ochrony Lasów,
Okręgowi Inspektorowie Ochrony Lasów,
Komisarze i Podkomisarze Ochrony Lasów,
Urzędnicy pomocniczy i gajowi.

Art. 3. Nadto w celu sprawowania czynności poniżej w art. 8 wymienionych, wymagających kolegialnego rozstrzygnięcia, powołane będą Komisje Ochrony Lasów:

- a) Okręgowe – w miastach, w których urzędują Okręgowe Komisje Ziemskie, oraz
- b) Główna – przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 4. Główny Inspektor kieruje działalnością Inspektorów Okręgowych i podwładnych im urzędników Ochrony Lasów i sprawuje nad nimi nadzór techniczny i służbowy.

Główny Inspektor Ochrony Lasów uczestniczy w posiedzeniach Głównej Komisji Ochrony Lasów, zarządza kancelarią i kieruje biegiem spraw tej Komisji.

Art. 5. Okręgowy Inspektor Ochrony Lasów kieruje działalnością urzędników Ochrony Lasów w swoim okręgu, oraz sprawuje nad ich działalnością nadzór techniczny i służbowy. Okręgowy Inspektor Ochrony Lasów prowadzi kancelarię Komisji Okręgowej Ochrony Lasów, uczestniczy w jej posiedzeniach i kieruje biegiem spraw. Do pomocy Okręgowy Inspektor Ochrony Lasów ma sobie przydaną potrzebną liczbę Komisarzy, Podkomisarzy i referentów. Komisarze zastępować mogą Inspektora Okręgowego Ochrony Lasów w poszczególnych czynnościach urzędowych.

Art. 6. Komisarz Ochrony Lasów sprawuje nadzór nad lasami w swoim obwodzie, a nadto do jego obowiązków należy:

- 1) prowadzenie statystyki leśnej,

- 2) dozór nad użytkowaniem i odnawianiem lasu,
- 3) badanie na gruncie spraw, dotyczących lasów ochronnych,
- 4) sporządzanie protokółów, stosownie do przepisów ustawy o ochronie lasów,
- 5) sporządzanie planów gospodarczych i kosztorysów,
- 6) popieranie produkcji nasion i sadzonek,
- 7) zachęcanie drobnych właścicieli ziemskich do zakładania spółek leśnych,
- 8) udzielanie informacji i porad techniczno-leśnych.

Art. 7. Do pomocy Komisarz Ochrony Lasów ma sobie przydaną potrzebną liczbę Podkomisarzy, którzy zastępować go mogą we wszystkich czynnościach urzędowych.

Art. 8. Do zakresu działania Komisji Okręgowej Ochrony Lasów należą sprawy następujące:

- 1) decyzje w przedmiocie uznania lasów za ochronne lub wodoochronne,
- 2) udzielanie pozwoleń na wyręb w razach nieodzownej konieczności, na terytorium lasu zamkniętego dla użytkowania,
- 3) wydawanie decyzji w sprawach zmiany użytkowania leśnego,
- 4) wstrzymywanie i zmienianie zarządzeń właścicieli lasów tyczących się pustoszącego cięcia lasów,
- 5) wydawanie pozwoleń na pasanie bydła w młodnikach, które nie dosięgły ustanowionego wieku lub wzrostu,
- 6) rozpoznawanie planów gospodarstwa leśnego w lasach, obciążonych służebnościami włościańskimi i zatwierdzenie planów gospodarstwa leśnego w lasach, nie obciążonych służebnościami,
- 7) ustanawianie i wyznaczanie właścicielom lasów terminów do ręcznego odnawiania dokonanych wbrew ustawom wyrębów lub karczunku oraz zatwierdzanie kosztorysów upraw, nakazanych przez Urzędy Ochrony Lasów,
- 8) dokonywanie podziału czynności między podwładnymi organami, oraz udzielanie im pełnomocnictw wykonawczych,
- 9) rozpatrywanie zażaleń na czynności podległych im Urzędów Ochrony Lasów, oraz
- 10) wszelkie decyzje i sprawy, jakie będą z mocy ustawy lub rozporządzenia Komisjom Ochrony Lasów przekazane.

Art. 9. Komisję Okręgową Ochrony Lasów stanowią:

- a) Prezes Komisji Okręgowej Ziemskiej, jako przewodniczący,
- b) Okręgowy Inspektor Ochrony Lasów,
- c) potrzebna liczba radców, mianowanych spośród osób, posiadających wyższe wykształcenie leśne, oraz dostateczną znajomość prawa,
- d) potrzebna liczba członków zaproszonych na przeciąg trzech lat przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych na przedstawienie zawodowych organizacji lub instytucji leśnych albo rolniczych, a wśród nich połowa przedstawicieli drobnej własności ziemskiej,

e) delegowany do udziału Komisji prawnik spośród stałych członków prawników miejscowej Komisji Ziemskiej Okręgowej lub z braku tych osób, spośród sędziów miejscowego sądu okręgowego.

Art. 10. Jeżeli Prezes Komisji Ziemskiej Okręgowej nie może przybyć na posiedzenie, zastępuje go Okręgowy Inspektor Ochrony Lasów.

Radca Komisji jest pomocnikiem i zastępcą Inspektora Ochrony Lasów we wszystkich jego czynnościach urzędowych.

Art. 11. Dla prawomocności decyzji Komisji niezbędną jest obecność trzech osób, a mianowicie:

- 1) przewodniczącego lub jego zastępcy,
- 2) Okręgowego Inspektora Ochrony Lasów, lub radcy Komisji – leśnika,
- 3) jednego przedstawiciela organizacji zawodowych lub instytucji leśnych.

Art. 12. Instytucje (organizacje) powołane do przedstawienia kandydatów oraz ich liczbę ustala Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych co trzy lata. Spomiędzy przedstawionych kandydatów Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych zaprasza połowę na członków Komisji, a pozostałych na ich zastępców. Członkowie Komisji, zaproszeni przez Ministra, stosownie do niniejszego artykułu, powoływani będą na posiedzenia kolejno po dwóch na każde posiedzenie. Członkowie Komisji, wezwani na posiedzenie, winni stawić się w oznaczonym terminie lub usprawiedliwić swoją nieobecność wobec przewodniczącego Komisji zawczasu, aby dać możliwość powołania następnego z kolei członka lub zastępcy. Nieusprawiedliwione niestawiennictwo pociąga za sobą nałożenie przez przewodniczącego Komisji kary pieniężnej do 100 marek. Ponadto członek Komisji, nieprzybywający na posiedzenie Komisji poraz trzeci, będzie wykreślony z listy członków Komisji.

Art. 13. W razie niemożności przybycia na posiedzenie Komisji Okręgowy Inspektor Ochrony Lasów może delegować jednego z podwładnych sobie Komisarzy Ochrony Lasów. Delegowany Komisarz uczestniczy w posiedzeniu z prawem głosu.

Art. 14. Na posiedzeniu Komisji powołani będą Komisarze Ochrony Lasów w celu dawania potrzebnych wyjaśnień i referowania spraw przez siebie prowadzonych; będą oni mieli jedynie głos doradczy. Komisja może powołać na posiedzenie biegłych z głosem doradczym.

Art. 15. Główna Komisja Ochrony Lasów rozstrzyga w drugiej instancji sprawy, przychodzące pod jej rozpoznawania wskutek odwołania się stron od decyzji Okręgowej Komisji Ochrony Lasów, lub w drodze art. 34 przepisów niniejszych, rozpoznaje sprawy oddane sobie do zdecydowania lub zaopiniowania przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, oraz zatwierdza przedstawione sobie przez Okręgowe Komisje Ochrony Lasów plany gospodarcze w lasach, obciążonych służebnościami.

Art. 16. Główną Komisję Ochrony Lasów przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych stanowią:

- a) Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych, jako przewodniczący,
- b) Wice-Prezes Głównej Komisji Ziemskiej, jako zastępca przewodniczącego,
- e) Główny Inspektor Ochrony Lasów,
- d) Naczelnik Wydziału Ochrony Lasów w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych,
- e) potrzebna liczba radców, mianowanych spośród osób posiadających wyższe wykształcenie leśnicze i dostateczną znajomość prawa, lub zamiast nich, stałych członków Głównej Komisji Ziemskiej – prawników, delegowanych do Głównej Komisji Ochrony Lasów,
- f) potrzebna liczba członków, zaproszonych na przeciąg trzech lat przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych na przedstawienie organizacji lub instytucji zawodowych leśnych, albo rolnych, a wśród nich połowa przedstawicieli drobnej własności ziemskiej.

Art. 17. W przedmiocie powołania do udziału w Głównej Komisji Ochrony Lasów i uczestniczenia w jej posiedzeniach przedstawicieli organizacji zawodowych ma zastosowanie art. 12 przepisów niniejszych.

Art. 18. Dla prawomocności decyzji Głównej Komisji Ochrony Lasów potrzebna jest obecność przynajmniej pięciu osób, w tej liczbie przewodniczącego, Głównego Inspektora Ochrony Lasów lub jego zastępcy, oraz dwóch przedstawicieli organizacji zawodowych. W razie nieobecności przewodniczącego zastępuje go Główny Inspektor Ochrony Lasów. Głównego Inspektora Ochrony Lasów może zastępować z upoważnienia Ministra inny urzędnik Ministerstwa.

W sprawach, mających znaczenie prawne konieczna jest obecność członka Komisji prawnika.

Art. 19. Główna Komisja Ochrony Lasów może wzywać na posiedzenia urzędników Ochrony Lasów oraz biegłych w celu wysłuchania ich wyjaśnień. Wezwani nie mają prawa głosu w Komisji.

Art. 20. Wszystkich urzędników Ochrony Lasów oraz radców Ochrony Lasów z wyjątkiem kancelistów i służby niższej, mianuje Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych; kancelistów i służbę mianują Inspektorowie Ochrony Lasów – każdy w swoim okręgu.

Art. 21. Zakres działania Urzędów Ochrony Lasów obejmuje sprawy, dotyczące lasów, znajdujących się w ich okręgach.

Art. 22. Podania, zażalenia i skargi składać można w Urzędach Ochrony Lasów na piśmie lub ustnie. W razie ustnego zgłoszenia, urzędnik, któremu podanie, zażalenie lub skargę zgłoszono, sporządza protokół, który podpisuje zgłaszający, lub, jeśli ten jest niepiśmienny, inna osoba przy sporządzeniu protokołu obecna.

Art. 23. Urzędy Ochrony Lasów mogą podejmować wykonywanie wszelkich czynności techniczno-leśnych, dotyczących zarówno urzędzenia, jak i odna-

wiania i pielęgnowania lasów, za opłatą podług taksy, wydawanej przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 24. Plany gospodarstwa leśnego dla lasów ochronnych sporządzać mają państwowe urzędy leśne.

Zasady sporządzenia planów gospodarstwa leśnego wskażą specjalne instrukcje, wydane przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 25. Przy urządzaniu lasów nieuznanych za ochronne, pociągającym za sobą koszt dla właściciela, stosowaną ma być taksa, zatwierdzona przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, w razie, jeżeli plany gospodarstwa leśnego sporządzać mają technicy państwowi. Wszelkie uzupełnienia i zmiany, dotyczące instrukcji i taksy, podawane będą do ogólnej wiadomości w Dzienniku Urzędowym.

Art. 26. Każdy plan gospodarstwa leśnego podlega rejestracji i zatwierdzeniu Okręgowej Komisji Ochrony Lasów. Zatwierdzenie nastąpić powinno przed upływem roku, jeżeli decyzja uznania lasu za ochronny zapadła przed 1-ym marca i nie później jak w następnym roku, jeżeli decyzja ta zapadła po 1-ym marca.

Plan gospodarstwa leśnego ma być przed zatwierdzeniem przedłożony właścicielowi lasu lub jego zarządzającemu, którym służy prawo odwołania się do Okręgowej Komisji Ochrony Lasów w ciągu miesiąca od daty okazania planu.

Art. 27. Do składania wniosków, o uznanie lasów za ochronne są uprawnieni:

- 1) urzędy administracji leśnej i policji,
- 2) władze samorządowe na terytorium swoich obwodów, oraz
- 3) każdy zagrożony szkodą.

Art. 28. Wnioski składać należy do właściwego Inspektora Lasów wprost lub za pośrednictwem miejscowego Urzędu Leśnego. Uznanie lasu za ochronny, oraz decyzje, dotyczące powstrzymania lub zakazu rębów pustoszących ma poprzedzać zbadanie przez Komisarza wszystkich okoliczności sprawy na gruncie.

Art. 29. O terminie mającego się odbyć badania na gruncie właściciel lasu, a w jego nieobecności zarządzający lasem, ma być zawczasu zawiadomiony co najmniej na 7 dni. Niestawienie się tych osób nie wstrzymuje badania.

Art. 30. Przy każdym badaniu sprawy ma być sporządzony na gruncie protokół, do którego zapisuje się wszelkie zebrane wiadomości. Odpis protokołu ma być zakomunikowany właścicielowi lasu, jego pełnomocnikowi lub zarządzającemu lasem, poczem bezzwłocznie przesłany do Okręgowej Komisji Ochrony Lasów.

Art. 31. Właściciel lasu, lub zarządzający, ma prawo odwołać się w ciągu miesiąca od daty sporządzenia protokołu do Komisji Ochrony Lasów z zastrzeżeniami przeciw treści protokołu.

Art. 32. Po upływie miesięcznego terminu, wskazanego w art. 26 i 31, o ile nie zaszła potrzeba badania uzupełniającego, przewodniczący Komisji Ochrony Lasów wyznaczy posiedzenie Komisji do rozpoznania sprawy.

O terminie posiedzenia otrzyma zawiadomienie właściciel lasu. Właściciel lasu i osoby wymienione w art. 27 mają prawo brać udział w postępowaniu przed

urzędami Ochrony Lasów osobiście lub powierzyć zastępstwo pełnomocnikom na zasadach postępowania w Urzędach Ziemskich. Wyjaśnienia właściciela lub jego pełnomocnika lub zarządzającego oraz innych osób uczestniczących w sprawie, dawane w toku rozprawy mają być wciągane do protokołu posiedzenia. Nieobecność tych osób nie wstrzymuje biegu sprawy.

Art. 33. W każdej sprawie ma zapadać decyzja szczegółowo uzasadniona z wyłuszczeniem wszelkich okoliczności. Decyzja ta ma być zakomunikowana właścicielowi lasu w drodze urzędowej.

Art. 34. Decyzje Komisji Okręgowej zapadają zwykłą większością głosów członków obecnych na posiedzeniu. Przewodniczący głosuje ostatni i przy równym podziale głosów jego zdanie rozstrzyga. W protokóle zamieszczane być winny oświadczenia tych członków, nie zgadzających się z decyzją Komisji, którzy tego zażądają. Jeżeli decyzja zapadła wbrew głosom lub głosowi (jeżeli na posiedzeniu był tylko jeden) technika leśnego, sprawa winna być skierowana do Głównej Komisji Ochrony Lasów, która poweźmie decyzję ostateczną.

Art. 35. Wszelkie decyzje w Komisji Ochrony Lasów obowiązują właścicieli od dnia następującego po dniu ogłoszenia decyzji w przepisany trybie.

Art. 36. Osoby, biorące udział w postępowaniu, mają prawo odwołać się od decyzji Komisji Okręgowej do Głównej Komisji Ochrony Lasów.

Zażalenia składane być mają w ciągu trzech miesięcy po ogłoszeniu decyzji, za pośrednictwem właściwych Komisji Okręgowych, które są obowiązane w terminie dwutygodniowym, licząc od dnia otrzymania zażalenia, przesłać akta sprawy wraz z wyjaśnieniami.

Art. 37. Decyzje Głównej Komisji Ochrony Lasów są ostateczne i zaskarżaniu nie ulegają. Jeżeli Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych nie zgadza się z decyzją Głównej Komisji Ochrony Lasów, poddać ją można pod ponowne rozpoznanie połączonych komisji Głównej Ochrony Lasów i Ziemskiej z udziałem Szefa Sekcji Lasów w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Jeżeli Komisje połączone decyzję zatwierdzą, pozostaje ona w mocy, w przeciwnym razie Główna Komisja Ochrony Lasów poweźmie nową decyzję, stosownie do opinii Komisji połączonych.

W komisjach połączonych przewodniczy Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych, lub jego zastępca.

Art. 38. Wykonanie decyzji w Komisji Ochrony Lasów należy do Inspektora Ochrony Lasów i podwładnych mu urzędów.

Art. 39. Urzędnicy Ochrony Lasów mają prawo w celu wykonywania swych czynności wstępu do lasów w każdym czasie. Właściciel lasów, tudzież osoby zawiadujące lub zarządzające lasami, nie mogą stawiać przeszkód Urzędowi Ochrony Lasów przy pełnieniu przez nich obowiązków służbowych, lecz obowiązani są udzielać wszelkich wiadomości i okazywać żądane współdziałanie.

PRZEPISY PRZECHODNIE.

Art. 40. Czynności nadzorcze byłych rosyjskich urzędników lasów państwowych, policji i komisarzy włościańskich w zakresie ochrony lasów przechodzą na Komisarzy Ochrony Lasów; czynności b. Komitetów Ochrony Lasów i Gubernjalnych Komisji do Spraw Włościańskich w tymże zakresie – na Komisje Ochrony Lasów; czynności Rady Głównozarządzającego Rolnictwem i Wydziału Ziemskiego w zakresie ochrony lasów – na Główne Komisje Ochrony Lasów.

Art. 41. Postępowanie, rozpoczęte i niezakończone do dnia objęcia zarządu Ochrony Lasów przez władze państwowe polskie, będzie zakończony przez te władze polskie, stosownie do przepisów niniejszych, oraz ustaw i rozporządzeń, jakie będą w tym przedmiocie wydane.

Art. 42. Rozporządzenia wykonawcze oraz szczegółowe instrukcje i przepisy w przedmiocie postępowania w Urzędach Ochrony Lasów wyda Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

UZASADNIENIE.

Wobec przejęcia przez Zarząd Państwowy sprawy ochrony lasów, zachodzi konieczna potrzeba określenia zasad prawnych, którymi się organy zarządu i ochrony lasów kierować mają.

Aby zapewnić należyte wykonanie ustawy o ochronie leśnej, niezbędne jest niezwłoczne stworzenie organizacji urzędniczej, która by ochronę tę objąć i wykonywać mogła. W tej myśli zbudowana została organizacja projektowana, wkładająca kierunek naczelny ochrony lasów na głównego inspektora ochrony lasów, urzędującego pod bezpośrednim zwierzchnictwem centralnego zarządu ministerialnego w Sekcji Lasów Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Okręgowi inspektorowie lasów stanowić mają organ kierowniczy i kontrolujący prowincjonalny. Ich dyslokacja pozostaje w związku z rozmieszczeniem i okręgami Komisji Ziemskich Okręgowych, ze względu na szereg spraw wspólnych i pewną nieuniknioną łączność organizacyjną. Zadaniem inspektorów okręgowych będzie kierowanie sprawami ochrony lasów w powierzonym sobie okręgu. Bezpośrednie wykonywanie czynności tych będzie włożone na podwładnych inspektorom komisarzy i podkomisarzy ochrony lasów, w których każdy w odpowiednim zakresie wykonywać będzie powierzone sobie przez inspektora czynności, pod jego dozorem i kierunkiem.

W celu rozstrzygania spraw, wymagających decyzji kolegialnej, powołane zostają komisje ochrony lasów.

Komisje te stanowić muszą ciała samoistne, mające własny zakres działania i w tym zakresie odpowiednio przystosowane do potrzeb. Z tego powodu składać się muszą z fachowców leśników oraz przedstawicieli społeczeństwa, reprezentujących potrzeby społeczne. Kierownictwo spraw komisji spoczywałoby

w rękach inspektora okręgowego ochrony lasów, jednak, dla nadania decyzjom komisji większej powagi i bezstronności, a także ze względu na naturalną łączność zakresu działania komisji ochrony lasów i komisji ziemskiej, przewodnictwo w komisji ochrony lasów byłoby powierzone prezesowi komisji ziemskiej. Nadto, w wypadkach poruszania zagadnień natury prawnej, w komisji winien być zabezpieczony udział prawnika, którym najwłaściwiej mógłby zostać stały członek komisji ziemskiej.

W ten sam sposób utworzoną zostaje i komisja główna przy Ministerstwie, pod bezpośrednim kierunkiem Ministra, rozstrzygająca w drugiej i ostatecznej instancji sprawy ochrony lasów.

Projektowane przepisy, prócz określenia rodzaju i zakresu działalności tych wszystkich władz, omawiają także ogólne wskazówki co do postępowania w komisjach, w przedmiocie uznania lasów za ochronne oraz zatwierdzania planów leśnych. Szczegółowe instrukcje i przepisy postępowania będą musiały przejść przez opracowanie i próbę, a następnie mogą być wydane przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Ze względu na konieczność niezwłocznego nadania czynnościom powołanych już urzędników odpowiedniej podstawy prawnej, wydanie projektowanych przepisów jest sprawą nagłą.

Minister: §...§

Szef Sekcji: §...§

°Załącznik do punktu 9. N° 10°

PROJEKT

PRAWA TYMCZASOWEGO OCHRONY LOKATORÓW I ZAPOBIEGANIA BRAKOWI MIESZKAŃ

Opracowany w Wydziale Higieny
i Inspekcji mieszkań Ministerstwa
Zdrowia Publicznego.

A. Wstęp do projektu prawa tymczasowego ochrony lokatorów i zapobiegania brakowi mieszkań.

Obowiązująca Ustawa ochrony lokatorów została przyjęta przez ogół z nieufnością. Niejasność redakcji oddzielnych artykułów, a szczególnie tendencja wyraźna, pod pozorem ochrony interesów lokatorów, pozostawienia możliwości właścicielom domów znacznego podniesienia komornego w stosunku do pobieranego przed wydaniem Ustawy, – zrobiły swoje. Ustawa prawie wcale stosowaną nie była i nie jest.

Zachowanie zasady, że sprawa mieszkaniowa jest sprawą prywatną pomiędzy gospodarzem a lokatorem, wobec głodu mieszkaniowego, wywołanego przez przyczyny ogólne, postawiło lokatora w zależności od woli gospodarza i dało pole dla wyzysku i dla lichwy mieszkaniowej.

Nowe prawo mieszkaniowe, opracowane w Wydziale Higieny i Inspekcji mieszkań Ministerstwa Zdrowia Publicznego, które wniesione będzie do Sejmu, oparte jest na zasadzie, że społeczeństwo, jako zainteresowane w uregulowaniu sprawy mieszkaniowej, będzie miało w tych sprawach głos decydujący przez urzędy komunalne.

Rozporządzanie się lokalami przez właścicieli domów będzie ograniczone i kontrolowane przez odpowiednie organy urzędów komunalnych.

Obecny stan krytyczny w sprawie mieszkaniowej wymaga jednak rozstrzygnięcia natychmiastowego przed wydaniem prawa Sejmowego.

Prawo tymczasowe ochrony lokatorów i zapobiegania brakowi mieszkań, które przewiduje zmiany w Ustawie obowiązującej, powołuje do życia urzędy do spraw mieszkaniowych, urzędy rozjemcze z kompetencją sądów i ustanawia środki walki doraźnej z głodem mieszkaniowym, – jest więc tym środkiem legalnym, którego wymaga chwila obecna.

Prawo tymczasowe ochrony lokatorów i zapobiegania brakowi mieszkań obejmuje cztery części:

1. o ochronie lokatorów,
2. o komunalnych urządach mieszkaniowych,
3. o urządach pojednawczych,
4. o środkach tymczasowych zapobiegania brakowi mieszkań,
5. o odwołaniu prawa tymczasowego.

1. Część pierwsza jest to odpowiednie zmodyfikowanie Ustawy obowiązującej ochrony lokatorów, ogłoszonej dn. 10 września 1918 r.

Zasadnicza norma dla ustalenia wysokości komornego została ta sama; podstawą tej normy jest komorne pobierane w ciągu miesiąca czerwca 1914 r., a nie w dniu 30 czerwca 1914 r.

Wysokie komorne, jakie było w r. 1914, zachowanie obliczania rubli przy przejściu na marki według kursu urzędowego, trwanie nadal nienormalnych stosunków ekonomicznych, które pociągnęłyby za sobą konieczność obniżenia komornego, podnoszenie ceny komornego przez właścicieli domów z powodów większego napływu ludności, a nie z powodu ustania normalnych stosunków ekonomicznych – wskazało na konieczność: a) podciągnięcia pod ustawę ochrony lokatorów wszystkich lokali, b) zwiększania stopy procentowej obniżki dla lokali w Warszawie, Łodzi, Zgierzu i Pabianicach, c) zniesienie podwyżki procentowej na lokale na prowincji.

Położenie rodzinne, jako okoliczność stanowiąca o ochronie lokatora nie zostało uwzględnione w prawie nowym.

Urzędy do spraw mieszkaniowych i zarządy komunalne winny baczyć, aby przy braku mieszkań takowe nie były zajmowane przez nieodpowiednią liczbę mieszkańców. Położenie rodzinne lokatora nie powinno jednak w pewnych wypadkach służyć jako źródło dochodu dla gospodarzy.

Skreślony został również artykuł omawiający, do jakich lokali stosuje się Ustawa; pozostawiony został tylko artykuł, omawiający do jakich lokalów Prawo stosowane być nie może.

Artykuły dotyczące sposobu postępowania w sądach w sprawach mieszkaniowych, umieszczone zostały w części trzeciej.

2. Całokształt działalności w zakresie sprawy mieszkaniowej w obrębie gminy należeć winien do Zarządu Komunalnego, jako bezpośrednio w danej sprawie zainteresowanego. Stosunek w tej dziedzinie władzy Centralnej do Zarządów Komunalnych podobnie postanowiony został w Anglii, gdzie Ogólne Ministerstwo Samorządowe „Local Government Board” swoją ingerencję ogranicza do instruowania i subsydiowania gmin. Swoją rolę Ministerstwo Zdrowia widzi również w ogólnym kierownictwie polityki osiedleńczo-mieszkaniowej i ingerencję w stosunku do gminy wykonywać chce w zakresie udzielania przez organy owe fachowych instrukcji i porad, wyjednywania zapomóg państwowych i popierania wszelkiej inicjatywy mieszkaniowej.

Organami Urzędów gminnych do spraw mieszkaniowych będą właściwe urzędy, których organizacja i skład uzależniony został od wielkości gminy.

Obowiązki urzędów mieszkaniowych określone zostały ogólnie, lecz szeroko: ustęp: „wyszukiwanie i stosowanie środków, mających na celu stworzenie dostatecznej ilości zdrowych, tanich i estetycznych mieszkań, szczególnie dla klasy nieposiadającej” zmierzał do pozostawienia gminie szerokiej swobody i rozwinięcia wszechstronnej inicjatywy – oczywiście pod kontrolą organów centralnych. Nieco obszerniej omówiona jest inspekcja mieszkaniowa. W celu ulżenia gminom, projekt przewiduje sprawowanie inspekcji przez siły społeczne.

Czynności inspekcji polegają między innymi na wizytowaniu mieszkań i wnikaniu w stosunki mieszkańców i dlatego pełnomocnictwo personelu inspekcji pożądane jest określić prawodawczo. Gwoli oszczędności dwie lub kilka gmin może powołać wspólny urząd mieszkaniowy.

Urzędy mieszkaniowe, na zlecenie władzy centralnej, czuwają nad wykonywaniem państwowych przepisów i regulaminów mieszkaniowych; mogą również wydawać i własne, nie przekraczające jednak wspomnianych przepisów i regulaminów, jako ramowych.

3. Konieczność powołania specjalnych sądów dla spraw mieszkaniowych uznana jest ogólnie. Już w Ustawie obowiązującej widzimy rozszerzenie sposobu postępowania w sądach przy rozpoznawaniu spraw mieszkaniowych. Powstanie urzędów rozjemczych wskazuje również, że sprawy mieszkaniowe mają charakter odrębny i wymagają dla rozpoznawania ich – kompletów specjalnych,

w których skład wchodziłoby przedstawiciele lokatorów i właściciele domów, jako ławnicy.

W prawie tymczasowym urzędy rozjemcze wzorowane są co do organizacji i funkcji na istniejących urzędach pojednawczych, tylko posiadają prawo wyrokowania.

Oprócz spraw związanych z najmem, użytkowaniem mieszkań, urzędy rozjemcze rozpoznają sprawy pomiędzy Urzędami Komunalnymi i właścicielami nieruchomości, wynikające przy stosowaniu środków zapobiegania brakowi mieszkań.

4. Krajowi grozi dotkliwy głód mieszkaniowy. Wytwórczość budowlana w ciągu 4-ch lat wojny prawie zanikła; całe dzielnice kraju zniszczone zostały przez działania wojenne, liczne domy starsze nie naprawiane wskutek drożyzny materiałów budowlanych i robocizny – stały się niezdatne do użytku.

Podaż mieszkań, wskutek napływającej fali reemigrantów oraz przyrostu naturalnego ludności, staje się niedostateczną i warunki mieszkaniowe, które i przed wojną były prawdziwą klęską, szczególnie dla ludności uboższej – pogarszają się zastraszająco z dnia na dzień.

Już obecnie Wydział Higieny i Inspekcji mieszkań zajęty jest przygotowaniem projektu praw stałych, umożliwiających podjęcie racjonalnej polityki osiedleńczo-mieszkaniowej; zanim jednak praca ta ukończoną zostanie, a pomienione prawa po zatwierdzeniu przez organa prawodawcze otrzymają moc i znajdą zastosowanie w życiu, niezbędne jest zarządzanie środków doraźnych przeciwko groźnym skutkom zwiększającego się stale braku mieszkań małych i ich drożyznie. Projekt prawa tymczasowego o zapobieganiu brakowi mieszkań daje Zarządom Komunalnym możliwość stosowania środków, poczynając od zakazu rozbierania domów, aż do racjonowania mieszkań i wstrzymania dopływu do gminy ludności niestałej.

B. Projekt prawa tymczasowego o ochronie lokatorów i zapobieganiu brakowi mieszkań.

C z ę ś ć I.

O ochronie lokatorów.

§ 1.

W miastach i osadach Królestwa Kongresowego za zasadniczą normę dla określenia wysokości komornego przyjmuje się cenę najmu mieszkań w czerwcu r. 1914.

Dla Warszawy, Łodzi, Zgierza i Pabianic cena mieszkań:

1-izbowych		podlega obniżce o 50%
2- "	(1 pokój z kuch.)	" " o 40%
3- "	(2 " ")	" " o 30%
4- "	(3 " ")	" " o 20%

- 5- " (4 " ") " " o 10%
6- " (5 " ") " " o 5%

w stosunku do powyżej wskazanej normy.

Wysokość komornego za mieszkania sześciopokojowe i większe w pomienionych miastach i za wszystkie w ogóle mieszkania w innych miastach i osadach Królestwa Kongresowego nie może przekraczać komornego, pobieranego za te lokale w czerwcu r. 1914.

Przy obliczaniu liczby izb nie są brane w rachubę alkowy i przedpokoje.

Cena komornego określona w walucie rublowej oblicza się w stosunku 10 rs = 216 Mk = 250 kor.

§ 2.

Za ogrzewanie i oświetlenie mieszkań właściciele nieruchomości pobierają opłatę dodatkową w wysokości wydatków rzeczywistych.

§ 3.

Wszelkie umowy, pociągające za sobą podwyższenie komornego powyżej norm określonych w art. 1-szym przepisów niniejszych, mogą być na żądanie lokatora sądownie zmienione przez stosowne zmniejszenie ceny komornego do poziomu, określonego w art. 1-szym.

Norma komornego za mieszkanie wykończone po ogłoszeniu wojny może być na żądanie lokatora sądownie ustalona przez biegłych.

W razie jeżeli wyrokiem sądownym nakazane zostanie zmniejszenie komornego, cała nadpłacona przez lokatora nadwyżka zaliczona będzie na komorne bieżące.

§ 4.

Przepisy powyższe stosują się i do sublokatorów.

§ 5.

Właściciel domu nie może wypowiedzieć lokatorowi mieszkania. Nie ubliża to wszakże prawu właściciela żądać rozwiązania umowy najmu mieszkania z winy lokatora w wypadkach przewidzianych przez Kodeks Cywilny.

§ 6.

Stosowanie przepisów powyższych nie może być uchylone lub ograniczone przez umowy stron.

§ 7.

Przepisy powyższe nie mają zastosowania do hotelów, pensjonatów, sklepów i większych zakładów przemysłowych i handlowych.

§ 8.

Wszystkie sprawy, wynikające z najmu i użytkowania mieszkań są rozpoznawane przez Urzędy Rozjemcze, które działają na zasadach, pomieszczonych

w rozdziale trzecim przepisów niniejszych; w miejscowościach, gdzie Urzędy Rozjemcze nie będą ustanowione, sprawy te będą rozpoznawane przez Sądy ogólne.

C z ę ś ć II.

Urzędy mieszkaniowe.

§ 1.

Sprawowanie nadzoru nad miejscowymi stosunkami mieszkaniowymi i ochrona lokatorów należy do zarządów komunalnych.

§ 2.

W miastach z ludnością ponad 30 000 mieszkańców zarząd miasta w charakterze organu nadzoru powołuje miejscowy Urząd Mieszkaniowy z inspektorem mieszkaniowym miejskim na czele. W miastach i osadach z ludnością od 5000 do 30 000 mieszkańców nadzór wykonywać będą fachowi urzędnicy mieszkaniowi pod kierunkiem burmistrza.

Na żądanie Ministerstwa Zdrowia Publicznego w miastach i osadach tych winien być ustanowiony Urząd mieszkaniowy. W miasteczkach i osadach poniżej 5000 mieszkańców nadzór wykonywują władze komunalne.

§ 3.

Do obowiązków Urzędów do spraw mieszkaniowych należy: zbieranie danych o miejscowych stosunkach mieszkaniowych, zapobieganie i usuwanie braków w mieszkaniach istniejących oraz wyszukiwanie i stosowanie środków, mających na celu stworzenie dostatecznej ilości zdrowych, tanich i estetycznych mieszkań, szczególnie dla klasy nieposiadającej.

Urzędy do spraw mieszkaniowych winny prowadzić wykazy mieszkań wolnych w obrębie gminy i udostępniać je publiczności. W tym celu Urzędy mieszkaniowe winny nakazać gospodarzom domów obowiązkowe zgłaszanie mieszkań wolnych i wynajętych według regulaminu.

Urząd mieszkaniowy winien stosować wszelkie środki zapobiegające brakowi, lub nadmiernemu podnoszeniu ceny mieszkań.

§ 4.

Ministerstwo Zdrowia Publicznego jest kontrolującą i nadzorczą władzą do urzędów mieszkaniowych.

§ 5.

Za przyzwoleniem Ministerstwa Zdrowia Publicznego kilka gmin może ustanowić wspólny urząd mieszkaniowy.

§ 6.

Do wykonywania funkcji nadzoru mieszkaniowego mogą być powołane przez władze komunalne miejscowe siły społeczne, działające zgodnie z regulaminem obowiązującym.

§ 7.

Osoby, którym powierzone są oględziny i opieka nad mieszkaniami, mają na zasadzie wydanej im przez Zarząd miasta legitymacji – prawo wstępu do wszystkich pomieszczeń mieszkalnych i związanych z nimi ubikacji. Osoby te winny przed dokonaniem oględzin uprzedzić gospodarza lokalu o celu odwiedzin i okazać na żądanie swą legitymację.

W razie poważnych powodów przytoczonych przez lokatorów, oględziny mogą być odroczone.

§ 8.

Oględzinom podlegają mieszkania do 4-ch pokoiów włącznie, oraz wszelkie mieszkania z sublokatorami, przytulki, zajazdy, pokoje umeblowane i t.d.

Oględziny lokalu winny być dokonywane w sposób najmniej uciążliwy dla właścicieli mieszkań i odbywać się mogą latem od godz. 9 rano – 8 wiecz., zimą od 9 rano do 4 pp.; w mieszkaniach odnajmowanych kątami, w przytułkach i zajazdach od godz. 7 r. do 8 wiecz. W razach wyjątkowych oględziny mieszkania mogą być dokonywane i o innej porze.

§ 9.

Aby osiągnąć usunięcie braków, ustalonych w mieszkaniach przez dokonywujących oględziny, przedsiębrane być winny początkowo środki uświadamiające, jako to: udzielanie rad, wskazówek, napomnień, wreszcie przestróg. W razie nieosiągnięcia właściwych skutków tą drogą, – mogą być zastosowane przez Zarząd Komunalny środki przymusowe, przewidziane przez prawo.

§ 10.

Urzędy do spraw mieszkaniowych czuwają nad wykonywaniem właściwych przepisów o używalności budynków i pomieszczeń, przeznaczonych do zamieszkania i spania oraz regulaminów mieszkaniowych, wydawanych w drodze administracyjnej dla poszczególnych miejscowości lub poszczególnych budowli.

§ 11.

Urzędy mieszkaniowe kierują się instrukcjami wydanymi przez Ministerstwo Zdrowia Publicznego.

§ 12.

Rozporządzenia Komunalnych Urzędów mieszkaniowych korzystają z egzekutywy miejscowej władzy policyjnej.

C z ę ś ć III.

Urzędy Rozjemcze.

§ 1.

Przy Urzędach mieszkaniowych mogą być ustanowione Urzędy Rozjemcze, pozostające pod zwierzchnim nadzorem Ministerstwa Sprawiedliwości. Inicjatywa utworzenia Urzędu Rozjemczego należy do właściwych Zarządów Komunalnych, które zapewniają środki finansowe na pokrycie wydatków, związanych z działalnością powyższych Urzędów.

§ 2.

Prezesa Urzędu Rozjemczego, wiceprezesa, przewodniczących kompletów i ławników mianuje Minister Sprawiedliwości na wniosek wspólny Urzędu Rozjemczego i Zarządu tego miasta, w którym dany Urząd się znajduje. Personel kancelaryjny mianuje i zwalnia prezes Urzędu Rozjemczego.

§ 3.

Urząd Rozjemczy rozpoznaje sprawy w komplecie, składającym się z przewodniczącego i dwu ławników. Przewodniczącym może być tylko osoba z wyższym wykształceniem prawnym; wyjątkowo, jeżeli w danej miejscowości nie ma prawnika, przewodniczącym może być zamianowana, sposobem przewidzianym w art. 2, osoba nie posiadająca takiego wykształcenia, lecz ciesząca się zaufaniem ogólnym.

Ławnicy uczestniczą w rozprawach Urzędu w równej liczbie spośród lokatorów i spośród gospodarzy. Członkowie Urzędu Rozjemczego, nie wyłączając przewodniczącego, składają przysięgę co do ścisłego i sumiennego sprawowania swoich obowiązków.

§ 4.

Urzędy Rozjemcze rozpoznają wszystkie sprawy między lokatorami i gospodarzami, które wynikają z najmu, albo użytkowania mieszkań, stosując się do przepisów Ust. Post. Cyw. Wyroki Urzędów Rozjemczych mają moc ostateczną i mogą podlegać rewizji Sądu Najwyższego sposobem przewidzianym przez Ust. Post. Cyw.

We wszystkich sprawach, wynikających z najmu i użytkowania mieszkań, Urząd Rozjemczy obowiązany jest skłaniać strony do pojednania, podając im właściwe ku temu powody.

W tym celu Urząd Rozjemczy ma prawo zbierać dowody z urzędu, nakazać osobiste stawiennictwo stron, lub stosownie do okoliczności – zarządzającego domem, tudzież złożenia przez nich w oznaczonym terminie wyjaśnień i dowodów.

Na żądanie jednej ze stron lub według swego uznania, urząd rozjemczy władny jest zbadać strony w izbie narad, albo obie razem, albo każdą poszczególnie.

§ 5.

Za niestawiennictwo bez usprawiedliwionej przyczyny stron, lub zarządzającego domem, jak również za odmowę złożenia przez nich wyjaśnień i dowodów Urząd Rozjemczy może wymierzyć na winnych grzywnę do wysokości 100 Mk (150 kor). Za świadome złożenie przez nich fałszywych zeznań, Urząd Rozjemczy ma prawo wymierzyć na nich grzywny do wysokości 500 Mk (750 kor), albo według uznania skierować sprawę do prokuratora.

§ 6.

Grzywny będą ściągane na rzecz Zarządu wymiaru sprawiedliwości.

§ 7.

Wyroki Urzędów Rozjemczych podlegają wykonaniu przez Komorników sądowych.

§ 8.

Lokatorzy, występujący do Urzędów Rozjemczych, zasadniczo korzystają z prawa ubogich; o ile sprawa zostanie rozstrzygnięta na niekorzyść lokatorów – sąd może nakazać ściągnięcie od nich wpisów i opłat, według obowiązujących przepisów o opłatach i kosztach sądowych.

C z ę ś ć I V.

O środkach tymczasowych zapobiegania brakowi mieszkań.

W razie ujawniającego się braku mieszkań Zarząd Komunalny tam, gdzie uzna za właściwe, może za zgodą Ministerstwa Zdrowia Publicznego, działającego w porozumieniu z Ministerstwem Pracy i Ministerstwem Spraw Wewnętrznych zarządzić środki następujące:

1. Zarząd Komunalny może zakazać rozbierania domów drewnianych i murowanych, które odpowiadają warunkom technicznym i sanitarnym.

2. Zarząd Komunalny może nakazać właścicielowi lub dzierżawcy domu podział czteropokojowych i większych lokalów niezajętych na mieszkania mniejsze.

3. Zarząd Komunalny może ustalić normę obliczania liczby pomieszczeń, niezbędnych dla rodzin lub osób samotnych i nakazać stosowanie tych norm przy najmowaniu lokalów.

4. Jeżeli rodzina lub osoba samotna zajmuje liczbę pomieszczeń ponad normę – to Zarząd Komunalny może nakazać odnajęcie części lokalu.

5. W miastach i osadach, które gruntów własnych odpowiednich do budowy mieszkań czasowych nie posiadają – Zarząd Komunalny ma prawo dla tych celów zająć grunta prywatne na czasokres nie dłuższy nad lat 5 – za wynagrodzeniem, wyznaczonym przez Zarząd Komunalny.

6. Zarząd Komunalny może nakazać właścicielom lub dzierżawcom domów zniszczonych i niezamieszkałych, lecz do zamieszkania zdatnych – naprawę i doprowadzenie ich do stanu mieszkalnego.

7. Zarząd Komunalny może nakazać właścicielom lub dzierżawcom domów przebudowanie poddaszy, suterren i budowli gospodarczych – na pomieszczenia mieszkalne.

8. W razie niewykonania przebudowy, naprawy czy odnowienia mieszkania przez właściciela czy dzierżawcę domu w czasokresie przez Zarząd Komunalny oznaczonym – Zarząd Komunalny wykonywa to sam lub powierza wykonanie osobie trzeciej na koszt właściciela lub dzierżawcy. Szczegółowe w tym względzie normy postępowania mogą być określane przez miejscowy Zarząd Komunalny z uwzględnieniem warunków podanych we wstępie do części IV.

9. Lokale w przebudowanych poddaszach, suterrenach i innych pomieszczeniach mogą być zakwalifikowane do zamieszkania na stałe, lub czasowo. Lokale czasowe winny być opróżnione najdalej w ciągu miesięcy trzech od chwili odwołania przez Zarząd Komunalny zezwolenia na zamieszkanie, pod zagrożeniem odpowiedzialnością za niewykonanie prawnych rozporządzeń władzy i przymusową eksmisję.

10. Zarząd Komunalny może ograniczyć przyływ ludności niestalej do gminy ze względu na brak mieszkań.

11. Środki przewidziane w punktach 6, 7, 8, 9, 10 mogą być stosowane tylko w razach ostatecznych i niemożności zapobieżenia brakowi mieszkań w inny sposób.

12. Wszystkie spory pomiędzy Zarządami Komunalnymi a właścicielami nieruchomości, wynikające ze stosowania środków tymczasowych, skierowane być winny do miejscowych Urzędów Rozjemczych w celu pojednawczego załatwienia sprawy. W razie niemożności skłonienia stron do pojednania, Urząd Rozjemczy przesyła sprawę do Sądu właściwego.

C z ę ś ć V.

O odwołaniu prawa tymczasowego.

Niniejsze prawo tymczasowe otrzymuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia go w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i obowiązywać będzie do dnia odwołania go przez Radę Ministrów w ogóle lub dla poszczególnych miejscowości.

C. Motywy do projektu prawa tymczasowego
ochrony lokatorów i zapobiegania brakowi mieszkań.

C z ę ś ć I.

O ochronie lokatorów.

Obowiązująca Ustawa ochrony lokatorów (Dz.P.P.P. z dnia 10 września r. 1918) przy stosowaniu jej w życiu wykazała wiele stron słabych. Wydana w celu ukrócenia nadmiernego podwyższania komornego, osiągnęła cel przeciwny, pozostawiając bez ochrony pewne kategorie lokalów. W stosunku do tych lokalów gospodarze rozwinęli lichwę mieszkaniową w takim stopniu, że dla walki z nią Rząd zmuszonym się widział zaprojektować kary specjalne.

Wszystko to wskazuje na konieczność wprowadzenia do obowiązującej Ustawy zmian odpowiednich.

Zmiany te dotyczą:

- a) rozciągnięcia prawa na wszystkie lokale, za wyjątkiem hotelów, pensjonatów, sklepów i większych zakładów przemysłowych lub handlowych,
- b) podniesienie skali obniżek komornego w Warszawie, Łodzi, Zgierzu i Pabianicach,
- c) zniesienie podwyżek komornego w innych miastach Królestwa Kongresowego,
- d) rozciągnięcie prawa na sublokatorów,
- e) przekazanie spraw wpływających z prawa ochrony lokatorów sądom rozjemczym.

A) Komorne za lokale stanowi źródło pokrycia kosztów konserwacji domów, administrowania, opodatkowania ich i wreszcie oprocentowania kapitału, umieszczonego w domu.

Okoliczność, że podwyższanie komornego wpłynęło na podniesienie się ceny sprzedażnej domów do 200% dowodzi, że podwyższanie to było wywołane chęcią spekulacji. Praktyka wykazała, że stosowanie Ustawy o ochronie lokatorów do pewnej tylko kategorii mieszkań, mianowicie do czterech pokoiów włącznie, wywołało skutek, że właściciele nieruchomości całą energię swoją poczęli wyładowywać w kierunku nadmiernego podwyższenia cen komornego za lokale nieobjęte przez Ustawę; podwyżka sięgała niekiedy 500%.

Jeżeli liczba zajmowanych pomieszczeń może być wskaźnikiem stopnia dobrobytu lokatora, to prawo pobierania od niego podatku dochodowego powinno przysługiwać jedynie państwu, lecz nie poszczególnemu gospodarzowi.

Dla tych samych powodów w niniejszym projekcie nie zostało uwzględnione położenie rodzinne lokatorów.

B) Wysokość komornego w roku 1914 według opinii ogólnej była wyrównaną do maksimum. Projektowane obniżki w miastach Warszawie, Łodzi, Zgierzu i Pabianicach zaledwie zredukują komorne do wysokości, pobieranej w roku 1912, tj. w czasach normalnej ceny mieszkań.

W innych miastach b. Królestwa Kongresowego ceny za lokale w czerwcu r. 1914 były dostateczne dla opłacenia kosztów utrzymania domu i oprocentowania kapitału, umieszczonego w domu, nie ma więc żadnej zasady pozostawienia w mocy przewidzianych w Ustawie obowiązującej podwyżek do 40%.

Nie da się zaprzeczyć, że ciężary podatkowe dla właścicieli nieruchomości zwiększyły się w czasie wojny, lecz wojna zażądała ofiar od wszystkich i nie można pozwolić, aby gospodarze, przerzucając cały ten ciężar na lokatorów, mogli czerpać jeszcze z tego zyski w postaci możliwości zbycia domu z niepraktykowaną zwyżką ceny.

Na szczególne uwzględnienie zasługują lokale drobne, których cena w czasie przedwojennym była niepomrotnie wysoka w porównaniu z mieszkaniami większemi i w stosunku do zajmowanej powierzchni, z tych względów winny one ulec obniżce najdalej idącej.

C) Ustawa obowiązująca uwzględnia tylko lokatorów samodzielnych i daje im może niedostateczną, ale legalną broń walki z wyzyskiem gospodarzy. Sublokatorzy, którzy znajdują się w daleko cięższych warunkach, zostali pominięci i przez to samo wystawieni na wyzysk ze strony właścicieli lokalów. Ponieważ sublokatorzy w większości wypadków korzystają z oświetlenia, ogrzewania i umeblowania właściciela lokalu, to prawo uwzględnia płace za te dodatki w stosunku do lokalu, przewiduje możliwość obniżki w zależności od ceny komornego całego lokalu; w stosunku zaś do ogrzewania, oświetlenia, umeblowania i t.p. pozwala pobierać płacę osobną w wysokości wydatków rzeczywistych.

D) Sprawy wynikające z najmu i użytkowania lokalów rozpoznawane będą przez Urzędy Rozjemcze, działające na mocy przepisów specjalnych.

E) Prawo tymczasowe ochrony lokatorów nie działa wstecz, aby nie wprowadzać chaosu do spraw już zakończonych między lokatorami i gospodarzami.

Część II.

O komunalnych Urzędach mieszkaniowych.

1. Potrzeba powołania urzędów mieszkaniowych.

Sprawy mieszkaniowe, szczególnie w obecnym ich kryzysie, wymagają szczegółowego zbadania oraz zebrania materiałów, ujawniających całokształt czynników w tym zakresie. Splot czynników tych jest tak skomplikowany, że urzędnik niewykwalifikowany i traktujący sprawę mieszkaniową, jako poboczną, nie jest w stanie go rozwiązać; tym samym nie może on przygotować niezbędnych danych, na których by się mogło oprzeć zastosowanie przepisów o środkach tymczasowych zapobiegania brakowi mieszkań.

Zadania te spełniać będą komunalne urzędy mieszkaniowe. Są one pomyślane jako organy stałe, dążące do ogólnego polepszenia stosunków mieszkaniowych; jest to związane z szeregiem reform, przeprowadzenie których obliczone być winno na dłuższe lata.

2. Urzędy mieszkaniowe na Zachodzie.

Państwa Zachodnie, w których kompetencje w sprawach osiedleńczo-mieszkaniowych były dotychczas atrybutem władz policyjno-budowlanych, zaczynają na terenie gmin przyznawać je zarządom komunalnym. Prawo mieszkaniowe pruskie z dn. 1 kwietnia 1918 r. przewiduje ustanowienie urzędów mieszkaniowych. W zachodnich państwach Rzeszy Niemieckiej i w Anglii urzędy takie istnieją od dawna.

3. Zakres działania urzędów.

a) Polityka osiedleńczo-mieszkaniowa.

Uzdrowienie stosunków mieszkaniowych, tak pod względem unormowania wysokości komornego, jak również zapewnienia dostatecznej ilości i zdrowotności mieszkań, – może być osiągnięte jedynie drogą ograniczenia spekulacji gruntowej i budowlanej. Urzędy mieszkaniowe, jako organy kompetentne powołane są do opracowania projektów osiedleńczo-mieszkaniowych i wskazywania środków finansowych do zrealizowania postulatów polityki mieszkaniowej gminy.

Urząd mieszkaniowy z udziałem obywateli może sprawować czynności Komisji, określających wysokość kredytu na cele budowlane, udzielanego osobom prywatnym lub zrzeszeniom mieszkaniowym przez państwowe, gminne lub prywatne banki hipoteczne.

b) Inspekcja mieszkań.

Inspekcja mieszkań ma na celu zapobieganie i usuwanie braków w mieszkaniach istniejących i popieranie wśród mas szerokich kultury mieszkaniowej.

Dyskwalifikowanie i zamykanie mieszkań, nieodpowiadających wymogom higieny, nie zawsze jest wskazane, gdyż prowadzi niekiedy do spotęgowania głodu mieszkaniowego.

Dokonywanie oględzin przez element społeczny, połączone z udzielaniem rad i wskazówek zarówno lokatorom, jak i właścicielom domów, prowadzi, jak stwierdzono na Zachodzie, do skutków nader dodatnich. Rezultaty osiągnęte przez takie instytucje w Anglii, Francji i ostatnio w Niemczech, wskazują na podniesienie się zdrowotności mieszkań, szczególnie małych. Inspekcja mieszkaniowa może być połączona z czynnościami opieki nad matką i dzieckiem, oraz wykonywać funkcje komisji do walki z gruźlicą, z chorobami wenerycznymi i nierządem. Projekt prawa o urzędach mieszkaniowych określa szczegółowo czas, w którym odbywać się mogą oględziny oraz obowiązki i prawa właściciela lokalu i personelu inspekcji a to, w celu zapobieżenia mogącej powstać kolizji na tle prawa o nietykalności mieszkań.

C z ę ś ć III.

O Urzędach Rozjemczych.

Potrzeba przekazania spraw mieszkaniowych specjalnym urzędowi, w których przez swoich przedstawicieli (ławników) brałyby udział strony zainteresowane, była widoczną od samego początku zaostrzenia się stosunków pomiędzy lokatorami i gospodarzami w czasie wojny.

Powołane zostały Urzędy Pojednawcze. Nie miały one prawa egzekutywy, prawa wyrokowania. Jednak i w takich niekorzystnych warunkach wniosły one znaczne uspokojenie i złagodzenie stosunków mieszkaniowych. Sprawozdanie z działalności urzędów pojednawczych wykazuje, że sprawy mieszkaniowe

są nadzwyczaj skomplikowane i wymagają specjalnej znajomości stosunków pomiędzy lokatorem i gospodarzem. Sądy Ogólne, które rozpoznają te sprawy, ze względu na nawał spraw innych, nie mogą udzielać wiele czasu na zgłębianie tej dziedziny stosunków. Stąd potrzeba rozszerzenia kompetencji istniejących urzędów pojednawczych, przekształcenie ich, a właściwie powołanie do życia Urzędów Rozjemczych.

Zagranica (Niemcy, Austria, Anglia, Australia) od dawna znają Urzędy Rozjemcze, których działalność rozciąga się i na sprawy mieszkaniowe.

Urzędy Rozjemcze rozpoznają sprawy w składzie przewodniczącego i dwóch ławników, z których jeden powoływany jest z listy lokatorów, drugi z listy gospodarzy. Taki skład Urzędu gwarantuje, że interesy żadnej ze stron nie będą majoryzowane.

Charakter Urzędu Rozjemczego i cel jego powołania wskazuje na konieczność, aby wyroki jego miały moc ostateczną i podlegały jedynie rewizji Sądu Najwyższego, to ostatnie w celu ujednostajnienia stosowania prawa ochrony lokatorów.

Najlepszym rozstrzygnianiem sporów między właścicielami domów i lokatorami jest pojednanie stron, dlatego też Urzędy Rozjemcze winny działać w tym kierunku.

Dla osiągnięcia tego celu przewiduje się badanie stron w izbie narad, a więc przy zupełnym wyłączeniu osób postronnych, ponieważ w tych warunkach Urzędy Rozjemcze mogą skuteczniej odegrać rolę pośrednika, godzącego strony spór wiodące.

Również w celu stworzenia warunków, sprzyjających pojednaniu, przewidziane jest osobiste stawiennictwo stron. W wypadkach, kiedy właściciele nie administrują domami, Urzędy mogą zawiadamiać zarządzającego.

Urzędy posiadają również prawo egzekutywy. Aby nakaz Urzędu o osobistym stawiennictwie stron i składanie zeznań miał sankcję, – Urzędy mają prawo wymierzania grzywien za niestawiennictwo, za niezłożenie wymaganych przez Urząd zeznań i za świadomie fałszywe informacje. W ostatnim wypadku Urząd według swego uznania może sprawę o złożenie fałszywych informacji przed Urzędem – skierować do prokuratora.

Projekt przewiduje wykonanie wyroków Urzędów Rozjemczych przez komorników sądowych.

C z ę ś ć I V.

O środkach tymczasowych zapobiegania brakowi mieszkań.

1. Potrzeba wydania właściwych przepisów.

Grożący Krajowi brak mieszkań, stwierdzony licznymi materiałami miast prowincjonalnych, a ostatnio wynikami ankiety przeprowadzonej przez Wydział Hygieny i Inspekcji mieszkań Ministerstwa Zdrowia Publicznego, wywołał

liczne projekty walki z głodem mieszkaniowym. W chwili obecnej ani rząd, ani społeczeństwo nie są w stanie zastosować jedyne go racjonalnego i zarazem skutecznego środka – pobudowania odpowiedniej ilości tanich i zdrowych mieszkań.

W obecnych warunkach społeczno-gospodarczych niepodobna nawet rozpocząć realizacji zamierzeń mieszkaniowych, realizacji obliczonej na długie lata i na olbrzymie wydatkowania państwowe.

Pozostają środki doraźne, które nieraz okazać się mogą zbyt ostrymi, a będąc niewłaściwie zastosowane, spowodować mogą istotne i znaczne szkody. Wskutek tego uznać należy za właściwe wydanie przepisów, określających same środki doraźne przeciwko brakowi mieszkań, jak również warunki ich zastosowania przez Zarządy Komunalne.

2. Warunki zastosowania środków tymczasowych.

Zebrane materiały o mieszkaniach niezajętych wykazują, że brak mieszkań w poszczególnych miejscowościach Królestwa Kongresowego nie jest jednolity. Wskutek tego stosowanie środków winno być warunkowe i dopuszczane – tak zasadniczo, jak odnośnie do poszczególnych z tych środków – jedynie po zbadaniu sprawy mieszkaniowej w danej miejscowości przez zainteresowane urzędy państwowe, którymi są: Ministerstwo Zdrowia Publicznego, Ministerstwo Pracy i Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Ponieważ brak mieszkań wzrasta stopniowo i skutki jego stają się dotkliwe w miarę ciągłego napływu ludności, przeto i środki zasadnicze obmyślane i ułożone zostały w ten sposób, aby odpowiednio do istotnej potrzeby – można było zastosować właściwy środek zaradczy. Środki ostrzejsze, jak przewidują przepisy, mogą być stosowane tylko w razach ostatecznych.

3. Rozstrzygnięcie sporów.

Spory, których oczekiwać należy przy stosowaniu środków tymczasowych dotyczyć mogą przeważnie uchylania się właścicieli domów od wypełniania stosownych rozporządzeń Zarządu Komunalnego względnie Urzędu Mieszkaniowego.

Zarząd Komunalny, stosując właściwe zarządzenia, wymaga w tym wypadku od niektórych z właścicieli nieruchomości wydatkowań nieprzewidzianych, często nieprocentujących i niewspółmiernych z ich środkami. Słusznem jest tedy, aby o tych świadczeniach dodatkowych, – orzekł powołany ku temu element obywatelski, tj. miejscowy Urząd Rozjemczy.

W myśl tego projekt przewiduje, aby spory między Zarządami Komunalnymi a właścicielami nieruchomości, wynikające ze stosowania środków tymczasowych, skierowywane były do Urzędów Rozjemczych, które, w razie niemożności pojednania stron, przesyłać będą sprawę do Sądów właściwych.

[Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie przyznania dodatkowych 25 000 mk na pracę uświadamiającą wśród ludności na Spiszu i Orawie]

MINISTERSTWO
SPRAW ZEWNĘTRZNYCH
WARSZAWA

Dn. 23 grudnia 1918 r.
N° P 4015/18/51 KW

W N I O S E K.

Na Radę Ministrów w sprawie
przyznania dodatkowo 25 000 M.
na pracę uświadamiającą wśród
ludności na Spiszu i Orawie.

Minister Spraw Zewnętrznych stawia wniosek
na Radę Ministrów o przyznaniu na pracę
uświadamiającą wśród ludności w południowej
Galicji, na Spiszu i Orawie 25 000 marek.

Uzasadnienie.

Delegacja Rady Narodowej ziemi sądeckiej zwróciła się do nas z prośbą o przyznanie powyższej sumy na pracę uświadamiającą wśród tamtejszej ludności. Wobec szerzenia przez Czechów gwałtownej agitacji wśród ludności, sprawa ta jest niezmiernie pilną i tylko niezwłoczne rozpoczęcie akcji uświadamiającej zapobiec może fatalnym skutkom agitacji przeciwpolskiej.

Ze względu więc na ogromną wagę sprawy oraz na to, że miejscowe organizacje polskie nie są w stanie same akcji tej sfinansować, proszę o przychylny rozstrzygnięcie wniosku.

Minister Spraw Zewnętrznych:
^fL. Wasilewski^f

Wniesiono na Radę Ministrów dn. ...
Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem
Prezydent Ministrów.

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 5.

PROTOKÓŁ
2-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 3 stycznia 1919 [r.]

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Pracy i O. S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Min[isterstwa]	
Zdrowia Publicznego	ob. dr Witold Chodźko
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Rolnictwa i D.P.	ob. Zygmunt Chmielewski
Zastępca Min[istra] Spraw	
Wojskowych	ob. pułk. Szpakowski
Minister	ob. Marian Malinowski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Zast. Szefa Biura Prezydialnego	ob. August Wowkonowicz
Protokółuje	dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 8 m. 45 wiecz.

1. Protokół z 1-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 2-go stycznia 1919 odczytano i przyjęto.

2. Uchwalono przedstawić Naczelnikowi Państwa wnioski o mianowanie: Szymona Dzierzgowskiego, dr. Stanisława Weila i dr. Józefa Jaworskiego Szefami Sekcji w Min[isterstwie] Zdrowia Publicznego.

3. ^bZałącznik N° 2. ^bWniosek ob. Kierownika Min[isterstwa] Aprowizacji Minkiewicza w sprawie ceny chleba wywołuje dłuższą dyskusję, w ciągu której ob. Minister Stączek zauważa, że może piekarze pobierają zbyt wygórowane wynagrodzenia, ob. Nocznicki zwraca uwagę na szaloną różnicę między ceną zboża, a ceną mąki (57 Mk na korcu), ob. Minister Pruchnik nawołuje do walki z lichwą żywnościową, a ob. Szef Sekcji Chmielewski proponuje podwyższenie

ceny białego pieczywa i skupienie mąki białej w ręku urzędu aprowizacyjnego, co jednak ob. Minister Minkiewicz uznaje za niemożliwe wobec zupełnego braku egzekutywy i oświadcza, że Państwo nie jest w stanie wziąć na siebie odpowiedzialności za wyżywienie ludności, skutkiem czego musi dążyć do przetrzucenia jej na samorządy. Ostatecznie przyjęto wniosek, by utrzymać dawną cenę chleba kartkowego i upoważnić Ministra Aprowizacji, aby Państwowy Urząd Aprowizacyjny pracował ze stratą, nie przekraczającą jednak w okresie 2-tygodniowym kwoty 1 700 000 Mk

Wniosek, by wprowadzić ograniczenie pewnej klasy ludności co do zaopatrywania się w mąkę kartkową, cofnął Minister Aprowizacji wobec zapewnienia, iż uzyska od Min[isterstw] Komunikacji i Spraw Wojskowych pomoc w przywiezieniu z Poznańskiego znajdujących się tam w państwowych magazynach 3000 wagonów zboża.

4. ^bZałącznik N° 3. ^b Przyjęto wniosek w sprawie przekształcenia Wydziału walki z lichwą żywnościową na „Urząd walki z lichwą i spekulacją”, z następującymi zmianami:

- a) w art. 2 lit. a) dodano na końcu słowa „artykułami pierwszej potrzeby”, lit. b) nadano następujące brzmienie „Urzędowi i jego ekspozyturze przysługuje prawo zastosowywania konfiskaty przedmiotów i nakładania kar w drodze administracyjnej do 3 miesięcy aresztu, wzgl. 50 000 marek grzywny. Dochodzenie odszkodowań za konfiskatę towarów w drodze prawa cywilnego jest niedopuszczalne”.
- lit. c) dodano po słowie „policja” słowo „komunalna”, skreślono zaś słowa „milicja miejska” oraz „a w razie potrzeby wojsko”.
- lit. d) zastąpiono słowa „określi i poda do wiadomości Rady Ministrów” słowa „wyda”.
- b) ostatnie zdanie dekretu skreślono²⁰².

5. ^bZałącznik N° 4. ^b Wniosek ob. Ministra Aprowizacji w sprawie pobytu w Warszawie przyjezdnych uchwalono wydać jako rozporządzenie całego Ministerstwa, wprowadzając do projektu następujące zmiany:

- a) w art. 1 i 2 skreślono oznaczenie „Uwaga”.
- b) w ustępie 2-im art. 1-go wstawiono po słowie „Warszawy” słowa „w rozumieniu tego rozporządzenia”.
- c) w art. 2-im zastąpiono słowo „ludność” słowem „osoby”, a w drugim ustępie skreślono słowo „kategorii”.
- d) w art. 3-im zastąpiono słowo „urzędnicy” słowem „osoby”.
- e) dodano art. 4-ty o następującym brzmieniu: „Wykonanie tego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych”.

²⁰² Dekret wszedł w życie 11 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 7, poz. 109.

6. ^bZałącznik] N° 5. ^bWniosek Ministra Przemysłu i Handlu o podwyższenie kapitału obrotowego państwowej centrali węglowej do wysokości 35 milionów marek po dłuższej dyskusji przyjęto, redukując podwyżkę do 5 milionów marek.

7. Na tym posiedzeniu po ustaleniu porządku dziennego następnego, naznaczonego na dzień 4 stycznia 1919 r. o godz. 8-ej wiecz., zakończono o godz. 12-ej w nocy.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 2-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 3-go stycznia 1919 r. o godz. 6 wiecz.
2. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o pokrycie przez Skarb Państwa kosztów utrzymania dotychczasowej ceny chleba w większych miastach].
3. Dekret Naczelnika Państwa w sprawie utworzenia Urzędu Walki z Lichwą i Spekulacją przy Ministerstwie Apropowizacji²⁰³.
4. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji dotyczący wprowadzenia kategorii „stałych mieszkańców” Warszawy].
5. [Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie przyznania Biuru Sprzedaży Państwowej Centrali Węglowej 20 milionów marek jako uzupełnienia kapitału obrotowego do wysokości 35 milionów marek]²⁰⁴.

^cZałącznik N° 1^c

Porządek dzienny 2-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 3-go stycznia 1919 r. o godz. 6 wiecz.

1. Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
2. Sprawy apropowizacyjne.
3. Wniosek Min[istra] Przemysłu i Handlu o podwyższenie kapitału obrotowego Państwowej Centrali Węglowej do wysokości 35 milionów marek.
4. Projekt dekretu o ochronie lokatorów.
5. Wniosek w sprawie utworzenia komisji kolejowej szacunkowo-odbiorczej.
6. Wniosek o kredyt na wypłacenie emerytur b. urzędników kolejowych.

²⁰³ Nie publikuje się.

²⁰⁴ Nie publikuje się.

7. Wniosek w sprawie utworzenia straży kolejowej i statutu tejże.
8. Projekt dekretu o skarbie narodowym.
9. Projekt dekretu o rozwiązywaniu umów zawartych z b. okupantami.

°Załącznik do punktu 3. N° 2°

[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o pokrycie przez Skarb Państwa kosztów utrzymania dotychczasowej ceny chleba w większych miastach]

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku.

Utrzymanie ceny dotychczasowej chleba w większych miastach na okres następny od dnia 7-go stycznia br. do dnia 21-go stycznia br., przy czym straty w sumie Marek 1 708 230,30 fen., jakie poniesie Państwowy Urząd Zbożowy i Magistraty miast: Warszawy, Łodzi i Sosnowca z powodu niepodniesienia ceny chleba, winien pokryć SKARB PAŃSTWA.

W razie decyzji odmownej Ministerstwo Apropowizacji prosi o wydanie decyzji w sprawie stosowania od dnia 7-go stycznia br. ceny 55 fen. za funt chleba (zamiast 35 fen.).

Motywy wniosku:

Państwowy Urząd Zbożowy za czas od 7-go stycznia br. do dnia 21-go stycznia br. włącznie w razie pozostawienia dotychczasowych cen poniesie stratę na sumę Mk 1 403 655,50 fen. przy dostawie do miast:

Warszawy	721 490,50
Łodzi	403 577,50
Sosnowca	281 287,50

jak wyżej..... 1 406 355,50

Magistraty za czas od dnia 23-go grudnia r.z. do dnia 6-go stycznia r.b. z powodu podniesionych kosztów wypieku chleba poniosły straty:

Warszawa	Mk 154 875,-
Łódź	” 86 625,-
Sosnowiec	” 60 375,-

Ogółem Mk 301 875,-

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ... 1919 r.
Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

°Załącznik do punktu 5. N° 4°

**[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji dotyczący wprowadzenia
kategorii „stałych mieszkańców” Warszawy]**

Do
R a d y M i n i s t r ó w .

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

T r e ś ć w n i o s k u .

1) Ze względów apropowizacyjnych i mieszkaniowych st.m. Warszawy przebywać mogą tylko stali mieszkańcy m. Warszawy.

Za stałych mieszkańców miasta Warszawy, °w rozumieniu tego rozporządzenia°, uważani są ci, którzy zamieszkiwali w Warszawie °przed 1-ym°^c ^hdo 1-go^h lipca 1918 roku, jak również i ci, co są wciągnięci do ksiąg stałej ludności miasta Warszawy.

2) Osoby, nie podpadające pod kategorię punktu 1, o ile chcą pozostać w Warszawie, winny się wylegitymować:

- a) stałą zarobkową pracą w Warszawie
- b) lub odpowiednim dochodem ^hod kapitału^h.

Osoby te ^htej kategorii^h jednakże powinny uzyskać należyte pozwolenie władz administracyjnych na dalszy pobyt w Warszawie.

^hUrzędnicy^h °Osoby°^c na służbie państwowej, wraz z rodzinami uważane są °za°^c stałych mieszkańców miasta Warszawy.

Rozporządzenie niniejsze obowiązuje po 14 dniach od daty ogłoszenia.

°Wykonanie tego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.°

M o t y w y w n i o s k u .

Przeludnienie wielkich skupisk ludnościowych w pierwszym rządzie Warszawy, wkracza obecnie w granice klęski społecznej.

Dziesiątki tysięcy osób pseudoprzejednych najniepotrzebniej przebywa całymi miesiącami, a w wielu wypadkach nawet i stale w Warszawie, ogałając ludność.

W danej chwili, według wiadomości Ministerstwa Aproprowizacji, należy aprowidować 60 000 tzw. przejezdnej ludności, cel pobytu której w Warszawie jest zupełnie nieustalony.

Wobec powyższego Ministerstwo Aproprowizacji ze względu na konieczne przeżywanie stałej ludności Warszawy, która może być dosłownie ogołoconą przez przejezdnych, zacytowany wniosek do możliwie szybkiego uchwalenia przedstawia.

Warszawa, dnia ... stycznia 1919
Ministerstwo Aproprowizacji

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ... 1919 r.
Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem

Prezydent Ministrów

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 5.

36

PROTOKÓŁ 3-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 4 stycznia 1919 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	ob. Błażej Stolarski
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Minister Pracy i Opieki Społecznej	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister	ob. Marian Malinowski
Minister	ob. Franciszek Wójcik
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publiczn.	dr Witold Chodźko
Kierownik Ministerstwa Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Zastępca Kierownika Min[isterstwa] Spraw Wojskowych	pułk. Szpakowski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Kultury i Sztuki	ob. Zenon Przesmycki
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Roln. i D.P.	ob. Zygmunt Chmielewski
Szef Biura Prezydialnego	dr Władysław Wróblewski
Protokółuje	dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 8 m. 30 wiecz.

1) Protokół z 2-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 3 stycznia 1919 r. odczytano i przyjęto.

2) Ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski odebrał ślubowanie od nowo mianowanego ob. ministra R. i D. P. Błażeja Stolarskiego.

3) Ob. Prezydent Ministrów daje wyjaśnienia w sprawie pertraktacji co do dowozu żywności z delegacją amerykańską²⁰⁵. Dowóz może nastąpić tylko przez Gdańsk. Rokowania w sprawie udzielenia nam kredytu obrotowego na pierwszą przesyłkę są w toku. Wykluczone jest by pierwszy transport mógł przyjść przed 1 lutym, w każdym razie sprawę wobec przychylnego stanowiska delegacji należy uważać za pomyślnie załatwioną.

4) Ob. minister Supiński porusza sprawę strajku stróżów w Warszawie, który właśnie wybuchł i proponuje zmianę dotychczasowych przepisów o zamykaniu bram, które jako dawne przepisy rosyjskie mają charakter ściśle policyjny. Postanowiono czekać w tej sprawie wniosku Min[istra] Spraw Wewnętrznych.

5) Rada Ministrów zawiadzała ob. Ministra Spraw Wewnętrznych, aby na jednym z najbliższych posiedzeń zdał relację w sprawie wyborów do Sejmu.

6) Na wniosek ob. Kierownika Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego postanowiono na jednym z następnych posiedzeń wyjaśnić sprawę kontroli sanitarnej nad powracającymi jeńcami i reemigrantami, którą to kontrolę ob. Kierownik Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego proponuje przekazać temu ministerstwu po wyjęciu tej kontroli z kompetencji Państwowego Urzędu dla Spraw Jeńców.

^bZałącznik] N° 2.^b 7) Przyjęto projekt dekretu o ochronie lokatorów i zapobiegania brakowi mieszkań z następującymi zmianami:

a) Paragrafy przemianowano na artykuły i to według liczb porządkowych aż do samego końca.

b) Artykuł pierwszy uchwalono w brzmieniu następującym: „w miastach i osadach Królestwa Kongresowego normę dla określenia wysokości komornego przyjmuje się cenę mieszkań w czerwcu 1914 roku

Dla Warszawy, Łodzi, Zgierza i Pabianic cena mieszkań 1 i 2 pokojowych podlega obniżce o 20%,

dla 3–4 pokojowych o 10% w stosunku do powyżej wskazanej normy.

Wysokość komornego za mieszkanie pięciopokojowe i większe w pomienionych miastach i za wszystkie w ogóle mieszkania w innych miastach i osadach Królestwa Kongresowego nie może przekraczać komornego, pobieranego za te lokale w czerwcu r. 1914.

W żadnym wypadku nie może nastąpić podwyższenie komornego ponad cenę pobieraną w grudniu 1918 roku.

²⁰⁵ W grudniu 1918 r., w ramach Amerykańskiej Administracji Pomocy (*American Relief Administration*), Herbert Hoover skierował do Polski specjalną misję żywnościową, którą kierował płk William R. Grove. Przybyła ona do Warszawy z Paryża. Szczytowa faza amerykańskiej pomocy charytatywnej dla Polski i wyczerpanych wojną narodów Europy przypadła na okres od lutego do sierpnia 1919 r.

Przy obliczaniu liczby pokoiów nie są brane w rachubę alkowy, przedpokoje i kuchnie.

Cena komornego określona w walucie rublowej oblicza się w stosunku

100 rb. – 216 mk – 250 koron”.

- c) Dotychczasowy paragraf 4 wcielono do paragrafu 3 na samym końcu w następującym brzmieniu: „przepisy niniejszego dekretu stosują się i do sublokatorów”.
- d) W art. 5 słowo „powyższych” zastąpiono słowami „niniejszego dekretu”.
- e) W art. 6 słowo „powyższe” zastąpiono słowami „niniejszego dekretu”, po słowie „do” dodano słowa „osób zamieszkujących w hotelach i pensjonatach, do”.
- f) W art. 9 w ostatnim zdaniu po słowie „mieszkańców” dodano słowa „oraz w gminach wiejskich”.
- g) W art. 10 po słowie „zapobieganie” dodano słowa „brakom i ich” po czym słowo „i” skreślono oraz drugie z rzędu słowo „braków”. W ustępie 2 tego artykułu słowa „urzędy do spraw mieszkaniowych” zastąpiono słowami „urzędy mieszkaniowe” i słowa ostatnie tego ustępu według regulaminu skreślono.
- h) W art. 13 po słowie „komunalne” dodano przecinek, po czym reszta artykułu aż do końca brzmi „czynniki społeczne”.
- i) W art. 14 słowa „pomieszczeń mieszkalnych i związanych” zastąpiono słowami „mieszkań i złączonych”.
- j) W art. 17 słowa „urzędy do spraw mieszkaniowych” zastąpiono słowami „urzędy mieszkaniowe”, a słowo „miejscowości” zastąpiono słowem „gmin”.
- k) W art. 21 słowa „wspólny urzędu rozjemczego i zarządu tego” zastąpiono słowem „magistratu”, dalej skreślono słowo „dany” oraz całe zdanie ostatnie.
- l) W art. 22 skreślono słowa „jeżeli w danej miejscowości nie ma prawnika”, a w ustępie drugim tego artykułu słowo „gospodarzy” zastąpiono słowem „właścicieli domów”.
- m) W art. 23 słowo „gospodarzami” zastąpiono słowami „właścicielami domów”.
- n) Artykuł 25 uchwalono w następującym brzmieniu „grzywny wpływają do kasy komunalnej”.
- o) W art. 26 dodano na końcu następujące słowa „wyznaczonych przez prezesa urzędu rozjemczego”.
- p) W art. 27 słowo „sąd” zastąpiono słowami „urząd rozjemczy”.
- r) Część czwartą „o środkach tymczasowych zapobiegania brakowi mieszkań” oznaczono jako art. 28 oraz uchwalono w następującym

brzmieniu: „W razie ujawniającego się braku mieszkań Zarząd Komunalny tam, gdzie uzna za właściwe może za zgodą Ministerstwa Zdrowia Publicznego działającego w porozumieniu z Ministerstwem Pracy i Ministerstwem Spraw Wewnętrznych zarządzić środki następujące:

- a) zakazać rozbierania domów drewnianych i murowanych, które odpowiadają warunkom technicznym i sanitarnym,
- b) nakazać właścicielowi lub dzierżawcy domu podział czteropokojowych i większych lokalów niezajętych na mieszkania mniejsze,
- c) ustalić normę obliczenia liczby pomieszczeń, niezbędnych dla rodzin lub osób samotnych i nakazać stosowanie tych norm przy najmowaniu lokalów,
- d) jeżeli rodzina lub osoba samotna zajmuje liczbę pomieszczeń ponad normę – to Zarząd Komunalny może nakazać odnajęcie części lokalu,
- e) lokale próżne stojące dłużej, niż kwartał, mogą być zajęte przez gminę i przez nią odnajęte na rachunek właściciela domu, przy czym oznaczenie wysokości komornego przez gminę nastąpi z uwzględnieniem norm, podanych w art. 1 części I ustawy. To samo stosuje się do lokalów, wprawdzie wynajętych, ale dłużej niż 3 miesiące nie zamieszkałych, jeżeli zajmujący nie zdoła przytoczyć dostatecznych powodów zwłoki w zajęciu mieszkania,
- f) w miastach i osadach, które gruntów własnych odpowiednich do budowy mieszkań czasowych nie posiadają – Zarząd Komunalny ma prawo dla tych celów zająć grunta prywatne na czasokres nie dłuższy nad lat 5 – za wynagrodzeniem, wyznaczonym przez Zarząd Komunalny,
- g) Zarząd Komunalny może nakazać właścicielom lub dzierżawcom domów zniszczonych i niezamieszkałych, lecz do zamieszkania zdatnych – naprawę i doprowadzenie ich do stanu mieszkalnego,
- h) nakazać im przebudowanie poddaszy, suterren i budowli gospodarczych – na pomieszczenia mieszkalne,
- i) w razie niewykonania przebudowy, naprawy czy odnowienia mieszkania przez właściciela czy dzierżawcę domu w czasokresie przez Zarząd Komunalny oznaczonym – Zarząd Komunalny wykonywa to sam lub powierza wykonanie osobie trzeciej na koszt właściciela lub dzierżawcy. Szczegółowe w tym względzie normy postępowania winny być określone przez miejscowy Zarząd Komunalny i zatwierdzone przez Ministra Zdrowia Publicznego, działającego w porozumieniu z Ministrem Pracy i Ministrem Spraw Wewnętrznych,

- k) lokale w przebudowanych poddaszach, suterenach i budowlach gospodarczych mogą być zakwalifikowane do zamieszkania na stałe lub czasowo. Lokale czasowe winny być opróżnione najdalej w ciągu miesięcy trzech od chwili odwołania przez Zarząd Komunalny zezwolenia na zamieszkanie, pod zagrożeniem odpowiedzialnością za niewykonanie prawnych rozporządzeń władzy i przymusową eksmisją.
- l) parcele budowlane prywatne mogą ulec wywłaszczeniu przez gminę, jeżeli w ciągu trzech lat nie rozpoczęto na nich budowy domu mieszkalnego i jeżeli uzasadnienie innego przeznaczenia parceli nie będzie uwzględnione przez Zarząd Komunalny,
- m) środki przewidziane w punktach g), h) i i) mogą być stosowane tylko w razach ostatecznych i niemożności zapobieżenia brakowi mieszkań w inny sposób,
- n) wszystkie spory pomiędzy Zarządami Komunalnymi a właścicielami nieruchomości, wynikające ze stosowania środków tymczasowych, skierowane być winny do miejscowych urzędów rozjemczych w celu pojednawczego załatwienia sprawy. W razie niemożności skłonienia stron do pojednania, Urząd Rozjemczy przesyła sprawę do Sądu właściwego,
- o) zakazuje się wynajmowania przez jedną stronę równocześnie więcej, niż jednego lokalu mieszkaniowego i odnajmowania tych lokali innym. Winny przekroczenia tego zakazu ulegnie w razie niemożności przytoczenia godnych uwzględnienia i wiarogodnych powodów wynajęcia większej liczby lokali grzywnie od tysiąca – do 10 tysięcy marek, ewent. i karze aresztu do trzech miesięcy. Rozpoznanie sprawy i wymiar kary należy do władz administracyjnych w zwykłym toku instancji.”
- s) Po art. 28 dodano art. 29 w następującym brzmieniu: „wymówienia mieszkań, uczynione przed wydaniem niniejszego prawa, są nieważne”.
- t) Część piątą „O odwołaniu prawa tymczasowego” oznaczono jako art. 30, końcowe słowa „przez Radę Ministrów w ogóle lub dla poszczególnych miejscowości” skreślono, a w miejsce ich dodano słowa następujące „w drodze ustawodawczej. tym samym traci moc ustawa tymczasowa o ochronie lokatorów z dnia 4 września 1918 r. (D.P.K.P. Nr 10)”.
- u) Dodano art. 31 w następującym brzmieniu: „wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Zdrowia Publicznego”²⁰⁶.

²⁰⁶ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 8, poz. 116.

8. Na tym posiedzenie po odczytaniu porządku dziennego na następne posiedzenie zakończono o godz. 10 m. 40.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 3-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 4 stycznia 1919 r. o godz. 8-ej wieczorem.
2. Projekt prawa tymczasowego ochrony lokatorów i zapobiegania brakowi mieszkań²⁰⁷.

^cZałącznik N° 1^c

Porządek dzienny 3-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 4 stycznia 1919 r. o godz. 8-ej wieczorem

1. Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
2. Projekt dekretu o podwyższenie podatku od handlu i przemysłu.
3. Projekt dekretu o jednorazowej daninie gruntowej.
4. Wniosek o zmianę uchwały Rady Ministrów z dn. 23/VIII 1918 r. o ustalenie kompetencji poszczególnych ministerstw odnośnie budownictwa.
- ^h5. Wniosek o przyznanie urzędnikom ziemskim jednorazowej pensji.
6. Wniosek w sprawie wzięcia przez rząd udziału w emisji akcji T-wa „Azot” w Borach w sumie 2 000 000 koron.^h

i...i

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 5.

²⁰⁷ Nie publikuje się.

PROTOKÓŁ
4-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 5 stycznia 1919 r.²⁰⁸

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Pracy i O. S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Kierownik Ministerstwa Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Prokurator Sądu Apelacyjnego	ob. Skokowski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Spr[aw] Wewn[ętrznych]	ob. Norbert Barlicki

Na posiedzeniu, które rozpoczęło się o godzinie 6-ej m. 30 wieczorem, zapadły następujące uchwały:

1. Wobec mnożących się objawów zamętu, zagrażających bezpieczeństwu publicznemu, wobec ostatnich wypadków buntu i napadu na urzędy i członków Rządu w chwilach nadzwyczaj ciężkich dla Państwa Polskiego i gdy granice Polski są zagrożone przez wrogów zewnętrznych, Rada Ministrów na podstawie art. 1-go Dekretu Naczelnika Państwa z dnia 2 stycznia 1919 r. postanawia wprowadzić od dnia dzisiejszego stan wyjątkowy w mieście Warszawie i powiecie warszawskim na przeciąg trzech miesięcy²⁰⁹.

2. Jednocześnie na zasadzie art. 5-go tegoż dekretu utworzone zostają w wymienionym obwodzie doraźne sądy wojskowe, którym przez czas trwania stanu wyjątkowego podlegać będą wszystkie sprawy karne o przestępstwa, wymienione w art.: 108–133, 279 cz. 1 ust. 2 i 3 gdy chodzi o bandy w celu kradzieży i rozbojów, 453–456, 467 cz. 2, 471 cz. 1 ust. 3, 562–564, 582 cz. 1 ust. 3, 584 cz. 1 ust. 2, 589, 590 cz. 2 ust. 4 Kodeksu Karnego z r. 1903.

²⁰⁸ Załączników brak.

²⁰⁹ Dekret naczelnika z 2 stycznia 1919 r. (ogłoszony 3 stycznia). Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 1, poz. 79.

3. Poleca się organom, zaopatrzonemu w wyjątkowe pełnomocnictwa na podstawie niniejszej uchwały stosowanie ograniczeń względem wydawnictw prasowych oraz zebrań publicznych tylko w razie istotnej konieczności ze względu zbliżające się wybory do Sejmu.

4. Uchwalono wydać komunikat i odezwę w sprawie zamachu z dnia 4-go na 5-go stycznia 1919 w Warszawie²¹⁰.

Na tym posiedzenie zakończono o godzinie 8-ej wieczorem.

†Moraczewski Jędrzej†

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 5.

²¹⁰ Do nieudanej próby zamachu stanu przeciw rządowi Moraczewskiego doszło w nocy z 4 na 5 stycznia 1919 r. w Warszawie. Inicjatorami były sfery konserwatywne, przy udziale przedstawicieli Narodowej Demokracji, domagające się „rządu narodowego”, jednoczącego różne obozy ówczesnej sceny politycznej. Organizatorami byli płk Marian Januszajtis-Żegota i ks. Eustachy Sapięha.

38

PROTOKÓŁ 5-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 6 stycznia 1919 r.²¹¹

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Pracy i O. S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Rolnictwa i D.P.	ob. Błażej Stolarski
Kierownik Min[isterstwa] Spr[aw]	
Wojskowych	ob. pułk. Jan Wroczyński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Szt. i Kult.	ob. Zenon Przesmycki
Zastępca Szefa Biura Prezydialnego	August Wowkonowicz
Protokółuje	dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 11 m. 30 przed południem.

1. Zdecydowano przenieść cały porządek dzienny posiedzenia na następne zwyczajne posiedzenie w dniu 7 stycznia 1919 r. o godz. 6-ej wiecz[orem] odbyć się mające, a tymczasem odbyć nadzwyczajne posiedzenie poufne, na którym:

2. Uchwalono zaprowadzić stan wyjątkowy w pow. Dąbrowskim i Będzińskim.

3. Przyjęto do wiadomości zarządzenie Min[istra] Spraw Wewnętrznych co do przekazania dr. Ryszardowi Kunickiemu pełnomocnictw, potrzebnych do wykonania tej uchwały.

4. Uchwalono wziąć w sekwestr dobra b. arcyksięcia Karola Stefana z Żywca²¹². Minister Rolnictwa odniesie się do Komisji Rządzącej z poleceniem wykonania tego zarządzenia.

²¹¹ Załączników brak.

²¹² Dobra te obejmowały 50 tys. hektarów, w tym w znaczącej części lasów. Na pięć lat wzięto je pod zarząd państwowy.

5. Zażądano wyjaśnienia Biura Prezydialnego odnośnie do wykonania uchwały Rady Ministrów, dotyczącej myt na drogach krajowych i powiatowych w Galicji.
Koniec posiedzenia o godzinie 1 m. 45 po południu.

†Moraczewski Jędrzej†

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 5.

39

PROTOKÓŁ 6-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 7 stycznia 1919 roku

Przewodniczy Stanisław Thugutt	ob. Minister Spraw Wewnętrznych
Obecni:	
Prezydent Ministrów	ob. Jędrzej Moraczewski
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Pracy i Opieki Społecznej	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister	ob. Nocznicki Tomasz
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	Antoni Minkiewicz
Kierownik Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Kierownik Min[isterstwa] Spraw Wojskowych	pułk. Wroczyński
Zastępca Kier[ownika] Min[isterstwa] Spraw Wojsk[owych]	pułk. Szpakowski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Sztuki i K.	Zenon Przesmycki
Zastępca Szefa Biura Prezydialnego	August Wowkonowicz
Protokółuje	dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 9 m. 20 wiecz.

1. Protokoły z 3-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 4-go stycznia 1919 r., z 4-go posiedzenia w dniu 5 stycznia 1919 r. i z 5-go posiedzenia w dniu 6 stycznia 1919 r. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik] N° 2 do prot. z dn. 4/I 1919 r. i Załącznik] N° 1. ^b Na wniosek nagły ob. Kierownika Ministerstwa Zdrowia Publicznego uchwalone na posiedzeniu w dniu 4 stycznia 1919 r. jako punkt 7-e protokołu brzmienie art. 6 dekretu „o ochronie lokatorów i zapobieganiu brakowi mieszkań” zmieniono

w następujący sposób: „Art. 6. Przepisy niniejszego dekretu nie mają zastosowania do określania komornego przy wynajmie pomieszczeń na hotele, pensjonaty, sklepy i większe zakłady przemysłowe i handlowe.”

3. ^bZałącznik] N° 2.^b Na wniosek nagły ob. Ministra Spraw^hiedliwości^h [i spraw] ^cWewnętrznych^c uchwalono dekret w przedmiocie przywrócenia mocy obowiązującej artykułom 99–102 kodeksu karnego z r. 1903 z następującymi zmianami:

- a) w art. 99 skreślono słowo „śmierci” a w miejsce jego dodano słowa: „ciężkiego więzienia bezterminowego (art. 15 przepisów przechodnich do kodeksu karnego)”
- b) w art. 100 skreślono słowo „śmierci” a w miejsce jego dodano słowa: „ciężkiego więzienia bezterminowego (art. 15 przepisów przechodnich do kodeksu karnego)”
- c) w art. 102 skreślono zdanie przedostatnie „w razie popełnienia... aż do sądom doraźnym.” i zastąpiono je zdaniem następującym: „art. 15 przepisów przechodnich do kodeksu karnego z r. 1903 otrzymuje brzmienie: »za zbrodnie, zagrożone karą w art. 99, 100, 453, 454, 455, 456, 467, 472, 555, 562, 563, 564, 584, 589, 590, winna być wyrzeczona kara zamknięcia w ciężkim więzieniu, terminowa lub bezterminowa; przepis ten nie ubliża przepisom ogólnym o okolicznościach łagodzących. Może być jednak wyrzeczona w powyższych wypadkach kara śmierci, jeżeli kary tej wymagać będą wyjątkowe warunki danego wypadku«”²¹³.

4. ^bZałącznik] N° 3.^b Na wniosek nagły ob. Ministra Spraw^hiedliwości^h ^cWewnętrznych^c uchwalono dekret w przedmiocie kar za przechowywanie broni palnej lub materiałów wybuchowych w miejscowości ogłoszonej w stanie wyjątkowym w następującym brzmieniu: „W miejscowości ogłoszonej w stanie wyjątkowym, winny przechowywania broni palnej bez pozwolenia odpowiedniej władzy ulegnie karze więzienia od 1 do 3 lat; winny przechowywania materiałów wybuchowych bez pozwolenia odpowiedniej władzy ulegnie karze więzienia od 2 do 5 lat, zaś winny użycia tej broni lub materiałów wybuchowych przy dokonaniu przestępstwa przeciw życiu lub mieniu – ulegnie karze ciężkiego więzienia bezterminowego. Dekret niniejszy otrzymuje natychmiast moc obowiązującą”²¹⁴.

5. Na tym posiedzenie po odczytaniu porządku dziennego na posiedzenie następne zakończono o godz. 10 min. 30.

^fMoraczewski Jędrzej^f

²¹³ Dekret wszedł w życie 11 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 7, poz. 107.

²¹⁴ Dekret wszedł w życie 11 stycznia 1919 r. Zob. *ibidem*, nr 6, poz. 103.

Załączniki

Wykaz:

1. Poprawka do art. 6 dekretu o ochronie lokatorów i zapobieganiu brakowi mieszkań²¹⁵.
2. Dekret o przywróceniu mocy obowiązującej artykułom 99–102 kodeksu karnego z 1903 r. i ich zmiany²¹⁶.
3. Dekret o odpowiedzialności karnej za przechowywanie broni palnej w miejscowości ogłoszonej w stanie wyjątkowym²¹⁷.

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 5.

²¹⁵ Nie publikuje się.

²¹⁶ Nie publikuje się.

²¹⁷ Nie publikuje się.

40

PROTOKÓŁ 7-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 8 stycznia 1919 roku

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Spraw Wewnętrznych	ob. Stanisław Thugutt
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Rolnictwa i D.P.	ob. Błażej Stolarski
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Minister Pracy i O. S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Kierownik Min[isterstwa] Spraw Wojskowych	pułk. Jan Wroczyński
Zastępca Kierownika Min[isterstwa] Spr[aw] Wojsk[owych]	pułk. Szpakowski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Szt. i Kult.	Zenon Przesmycki
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Spr[aw] Wewn[ętrznych]	Konstanty Jakimowicz
Naczelnik Wydziału w Pr. Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Protokółuje	dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 7-ej m. 15 wieczorem.

1. Protokół 6-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 7 bm. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik N° 2.^b Na wniosek ob. Kierownika Min[isterstwa] Apropowizacji zatwierdzono zawartą przez to Ministerstwo z Bankiem Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu umowę o pożyczkę 75 milionów marek na cele sprowadzenia z krajów koalicji produktów żywności i artykułów pierwszej potrzeby.

W związku z tą sprawą ob. Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji udziela wyjaśnień o stanie rokowań z delegatami misji amerykańskiej, które to rokowania mają na ogół pomyślny przebieg.

3. ^bZałącznik] N° 3.^b Przyjęto projekt dekretu o przedłużeniu terminu wyborów do Sejmu Ustawodawczego w 20 okręgu wyborczym²¹⁸.

Równocześnie ob. Minister Spraw Wewn[ętrznych] komunikuje, że prawdopodobnie wybory nie będą mogły się odbyć w okręgu Przemyskim, wskutek czego zajdzie potrzeba powołania do Sejmu z tego okręgu b. posłów do parlamentu austriackiego²¹⁹.

4. ^bZałącznik] N° 4.^b Przyjęto projekt dekretu w przedmiocie umów, zawartych przez b. władze okupacyjne co do majątku państwowego, zastępując w art. 9 słowa „ogłoszenia w Monitorze Polskim” słowem „dzisiejszym”.

Ze względu na to, że dekret ten do chwili ogłoszenia go w Dzienniku Praw winien stanowić tajemnicę urzędową, Ministerstwo Rolnictwa i D.P. prosi o nieogłaszanie go wcześniej w Monitorze i o śpieszne ogłoszenie go w Dzienniku Praw²²⁰.

5. ^bZałącznik] N° 5.^b Przeprowadzono dłuższą dyskusję nad projektem dekretu o utworzeniu Ministerstwa Spraw Technicznych. Ob. Prezydent Ministrów wyraził zapatrywanie, że zadaniem tego ministerstwa będzie obok robót publicznych dla dania zajęcia bezrobotnym prowadzenie wszelkiego rodzaju budowli zarówno nadziemnych, jak i drogowych, wodnych itp., natomiast konserwacja wszelkich już wybudowanych obiektów winna należeć do poszczególnych ministerstw resortowych. Dalej proponował ob. Prezydent nazwać to ministerstwo Ministerstwem Spraw Technicznych i Robót Publicznych. Ob. Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji uważa, że winno ono nazywać się po prostu Ministerstwem Robót Publicznych i, że jedynym jego zadaniem będą te roboty publiczne, natomiast koncentrację wszelkich spraw technicznych w tym Ministerstwie uważa za rzecz niewykonalną i szkodliwą, która doprowadziłaby do jeszcze większego pogmatwania kompetencji i uczyniłaby w znacznej mierze zbędne Min[isterstwu] Przem[ysłu] i Handlu, wzgl[ędnie] zepchnęłaby je do roli ekspozytury przemysłowców, podobnie jak Min[isterstwo] Pracy i O.S. jest ekspozyturą interesów robotniczych. Podobne zdanie wypowiada ob. Minister Przem. i Handlu.

W rezultacie postanowiono przekazać omawiany projekt do rozpatrzenia i uzgodnienia rozbieżnych poglądów konferencji międzyministerialnej, złożonej z przedstawicieli Ministerstw: Spraw Wewn[ętrznych], Przemysłu i Handlu,

²¹⁸ Dekret został wydany 14 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 6, poz. 102.

²¹⁹ Ostatecznie jednak do głosowania powszechnego w tym okręgu doszło przy wysokiej frekwencji (84,5 proc.).

²²⁰ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 5, poz. 99.

Komunikacji, Rolnictwa i D.P., Spraw Wojskowych, W.R. i O.P. oraz Skarbu. Konferencja ta zbierze się w dniu 9 bm. o godz. 12-iej w południe.

6. Przeprowadzono dyskusję ogólną nad wnioskiem Ministerstwa Spraw Wojskowych o zmianę uchwały Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1918 r. o ustaleniu kompetencji poszczególnych ministerstw odnośnie do budownictwa, uchwały jednak nie powzięto, lecz przekazano ten wniosek komisji międzyministerialnej, złożonej z przedstawicieli Min[isterstwa] Robót Publicz[nych], Spraw Wojskowych oraz Sztuki i Kultury²²¹.

7. Przyjęto wniosek Min[istra] Skarbu o upoważnienie Min[istra] Spr[aw] Zewn[ętrznych] w porozumieniu z nim do wyasygnowania Radzie Naczelnej Ziemi Grodzieńskiej na cele zorganizowania administracji w Ziemi Grodzieńskiej 3 000 000,- Mk, z czego 300 000,- Mk gotówką, a 2 700 000,- Mk obligacjami Polskiej Pożyczki Państwowej.

8. Ob. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu przedstawia rozpaczliwy stan finansowy, w jakim się Państwo w tej chwili znajduje, dochody bowiem wpływają bardzo skąpo i zaledwie wystarczają na pokrycie bezpośrednich wydatków na administrację; Kasa Państwowa jest niemal pusta, a jedyne źródło, z którego dotąd czerpała fundusze, tj. Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa nie będzie w stanie ich nadal dostarczać, albowiem zapas znalezionych w niej w chwili ewakuacji Niemców banknotów wyczerpał się niemal całkowicie, tak że może ona udzielić państwu pod zastaw obligacji pożyczki państwowej jeszcze najwyżej 25 000 000,- Mk, a nawet udzielenie tego kredytu może zachwiać jej bytem i narazić ją na niewypłacalność. Druk banknotów nowych opóźnił się z powodu powierzenia sporządzenia odnośnego papieru fabrykom miejscowym zamiast sprowadzenia go z Wrocławia i wedle informacji otrzymanych od dyrektora tej Kasy, ob. Karpińskiego, który zajmuje się sprawą tego druku, przed 4-ma, a może i 5-ciu tygodniami nowe banknoty nie będą mogły się ukazać. Wobec tego za jedyne wyjście w tej ciężkiej sytuacji uważa ob. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu zwrócenie się do banków poznańskich o pożyczkę 200–300 milionów marek. W tym celu wysłał on dwóch urzędników Min[isterstwa] Skarbu do Poznania, równocześnie jednak sądzi, że trzeba będzie wywrzeć na banki poznańskie odpowiedni nacisk także ze strony politycznej i prosi o ingerencję w tym kierunku ob. Prezydenta Ministrów. Dalej prosi on o zwrócenie uwagi na ten tak trudny stan finansowy Naczelnikowi Państwa i o ewentualne zwołanie w tym celu Rady Koronnej.

Po dyskusji postanowiono upoważnić Min[isterstwo] Skarbu do zaciągnięcia w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej pożyczki w wysokości 25 000 000,- Mk i do wysłania swych przedstawicieli do Poznania a także do Krakowa w celu pertraktowania z tamtejszymi bankami o pożyczkę. Dalej proszono ob. Prezydenta

²²¹ Powinno być Kultury i Sztuki.

Ministrów, by zaprosił do siebie Dyr. Karpińskiego i omówił z nim sprawę udzielenia tej pożyczki 25 milionów marek, jak również sprawę druku nowych banknotów, dalej by zarządził zbadanie ze strony technicznej sprawy tego druku i poczynił wszelkie kroki dla przyspieszenia go. Ewentualnie należałoby zakupić we Wrocławiu pewną partię papieru niezależnie od obstalunku, zrobionego w fabrykach warszawskich.

Wreszcie podniesiono także możliwość drukowania tymczasowo bonów skarbowych, dopóki nie będą gotowe banknoty. Ob. Kierownik Min[isterstwa] Skarbu sądzi, że drukowanie tych bonów byłoby ostatecznością i w razie powzięcia przez Radę Ministrów odpowiedniej uchwały musiałyby bezwzględnie zrezygnować ze stanowiska Kierownika Ministerstwa.

9. Po ustaleniu porządku dziennego następnego posiedzenia ob. Prezydent Ministrów wyznacza je na dzień 9 bm. na godzinę 8-ą wieczorem.

Koniec posiedzenia o godz. 11-ej m. 30 wieczorem.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 7-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 8 stycznia 1919 r.o godz. 16 wiecz[orem].
2. [Wniosek Ministerstwa Aproprowiacji w sprawie akceptacji umowy między Bankiem Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu a Państwowym Urzędem Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby]²²².
3. [Wniosek Generalnego Komisarza Wyborczego dotyczący uchwalenia dekretu o przedłużeniu terminu wyborów do Sejmu Ustawodawczego w 20 okręgu wyborczym]²²³.
4. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie wydania dekretu w przedmiocie umów zawartych przez b. władze okupacyjne co do majątku państwowego]²²⁴.
5. [Projekt dekretu Naczelnika Państwa o utworzeniu Ministerstwa Spraw Technicznych].

²²² Nie publikuje się.

²²³ Nie publikuje się.

²²⁴ Nie publikuje się.

Porządek dzienny
7-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 8 stycznia 1919 r. o godz. 16 wiecz[orem].

1. Odczytanie protokołu z poprzedniego posiedzenia.
2. Projekt dekretu o rozwiązaniu umów, zawartych z b. okupantami.
3. Projekt dekretu o podwyższeniu podatku od handlu i przemysłu.
4. Wniosek o zmianę uchwały Rady Ministrów z dn. 23/VIII 1918 r. o ustalenie kompetencji poszczególnych ministerstw odnośnie budownictwa.
5. Wniosek o utworzenie komisji kolejowej szacunkowo-odbiorczej.
6. Wniosek o kredyt na wypłacenie emerytur b. urzędnikom kolejowym.
7. Wniosek o utworzenie straży kolejowej.
8. Dekret o utworzeniu Ministerstwa Spraw Technicznych.
9. Dekret o wewnętrznej organizacji Ministerstwa Spraw Technicznych.
10. Subwencja dla szkół polskich w Grodzieńszczyźnie.

^cZałącznik do punktu 5. N° 5^c

[Projekt dekretu Naczelnika Państwa o utworzeniu Ministerstwa Spraw Technicznych]

P R O J E K T

D E K R E T

Naczelnika Państwa o utworzeniu Ministerstwa spraw technicznych.
Na wniosek Rady Ministrów stanowią, co następuje:

Art. I.

Zostaje utworzone Ministerstwo spraw technicznych. Nazwę Ministra robót publicznych zmienia się na Ministra spraw technicznych.

Art. II.

Do zakresu działania Ministerstwa spraw technicznych należą następujące sprawy:

1. Budownictwo wodne, melioracje rolne, budowa i utrzymanie dróg wodnych śródlądowych, budowa i utrzymanie przystani rzecznych i portów, wreszcie nadzór nad gospodarką gmin i instytucji publicznych i prywatnych w tej dziedzinie.

2. Budowa i utrzymanie publicznych dróg kołowych i mostów, tudzież nadzór nad gospodarką w tej dziedzinie, powiatów, gmin i instytucji o charakterze publicznym.
3. Budowa i utrzymanie wszelkich budynków Państwowych (z wyjątkiem kolejowych) oraz nadzór nad gospodarką budowlaną powiatów, gmin i instytucji o charakterze publicznym.
4. Osadnictwo ludzkie i odbudowa osad zniszczonych wojną lub klęskami elementarnymi.
5. Zaopatrzenie osad ludzkich w energię sił przyrody i kontrola odnośnych urządzeń tak publicznych jako też prywatnych.
6. Górnictwo.
7. Pomiar i badania kraju pod względem przyrodniczym, badania materiałów budowlanych, opałowych i t.p., tudzież wydawanie przepisów budowlanych w interesie dobra i bezpieczeństwa publicznego.
8. Sprawy ogólne administracji i policji technicznej, sprawy wydawania zezwoleń administracyjno-technicznych, wreszcie przygotowywanie ustawodawstwa w sprawach technicznych.
9. Współdziałanie z Ministerstwem Oświaty w organizacji szkolnictwa zawodowego.

Art. III.

Dziedziny w artykule poprzedzającym wymienione zostają wyjęte z kompetencji Ministrów spraw wewnętrznych, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Przemysłu i Handlu, Pracy i Opieki społecznej, Poczty i Telegrafu, Zdrowia wreszcie Oświaty, względnie kompetencja tych Ministrów zostaje odpowiednio ograniczona.

Zresztą pozostają w ich zawiadywaniu wszystkie inne dziedziny wyszczególnione w art. 24, 26, 27 o 29 dekretu o tymczasowej organizacji władz z dn. 3-go stycznia 1918 r. ze zmianami zarządzonemi późniejszymi dekretemi.

Art. IV.

Zewnętrzną organizację Ministerstwa spraw technicznych, tudzież organizację podległych mu urzędów technicznych porucza się Ministrowi Spraw Technicznych.

Art. V.

Tworzy się państwową Radę Techniczną, w skład której mają wejść reprezentanci fachowych instytucji, stowarzyszeń technicznych, wyższych szkół technicznych, oraz interesowanych Ministerstw. Ilość członków tej Rady i zakres jej działania oznaczy później Rada Ministrów na wniosek Ministra spraw technicznych.

Art. VI.

Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Ministrowi spraw technicznych w porozumieniu z interesowanymi Ministrami.

Dan w Warszawie, dnia

WNIOSEK

na Radę Ministrów w sprawie organizacji Ministerstwa Spraw Technicznych (projekt dekretu Naczelnika Państwa i zarys organizacyjny).

UZASADNIENIE.

Jako zasadę organizacji Ministerstwa spraw technicznych przyjmuje się złączenie wszelkich agend technicznych w jednym urzędzie centralnym i podległym mu urzędach niższych.

Proponuje się zatem wyłączenie z poszczególnych Ministerstw i przydzielenie do utworzyć się mającego Ministerstwa Spraw Technicznych następujących działów:

- I. Z ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej:
Urząd Robót Publicznych;
- II. Z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych:
 - a) Wydział ogólny administracji technicznej.
 - b) Wydział architektury budowlanej z biurami budowy gmachów Państwowych.
 - c) Wydział osadnictwa.
 - d) Wydział urzędzeń użyteczności publicznych (wodociągi, kanalizacje miast).
 - e) Wydział odbudowy.
 - f) Wydział dróg kołowych.
- III. Z Ministerstwa Handlu i Przemysłu:
 - a) Z Wydziału żeglugi wodnej część lądową i budowę przystani rzecznych i portów.
 - b) Górnictwa.
- IV. Z ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych:
 - a) Wydział melioracji rolnych.
 - b) Wydział utrzymania budynków Państwowych.
- V. Z Ministerstwa Komunikacji:
 - a) Sekcja dróg wodnych i żeglugi,
 - b) Sekcja dróg bitych i automobilnych.^c
- VI. Z Ministerstwa Zdrowia:
Wydział urzędzeń sanitarno-technicznych.
- VII. Nadto proponuje się współdziałanie z Ministerstwem Oświaty w sprawach szkół zawodowych.

Powyższe działy zostają uzupełnione niezorganizowanymi jeszcze dotąd agendami spraw technicznych, jak to widoczne z załączonego zarysu organizacyjnego.

Wreszcie korzystając z sił fachowych, jakimi będzie dysponować Ministerstwo Spraw Technicznych proponuje się umieszczenie w tym Ministerstwie całej administracji technicznej i rozstrzygnięcie rekursów w tych sprawach.

Wyjątkowo pozostawia się przy Ministerstwie Komunikacji budowę i konserwację dróg żelaznych, ponieważ Ministerstwo to dysponuje specjalnie w tym celu wyszkolonym personelem, posiada szczegółowe dane potrzebne do oceny należytego rozwoju sieci kolejowej, wreszcie przy przebudowach i większych robotach konserwacyjnych wymaga bezpieczeństwa ruchu ścisłej łączności organów budowlanych z organami ruchu.

Sprawy drobnych robót konserwacyjnych mogą załatwiać referenci dotyczących Ministerstw, ile możliwości o wykształceniu technicznym, którzy będą zarazem łącznikami tych Ministerstw z Ministerstwem Spraw Technicznych.

Wskutek projektowanego, jak wyżej przedstawiono połączenia spraw technicznych w jednym Ministerstwie oszczędzi się bardzo znacznie na kosztach administracji, uzyska się większą jednolitość w zarządzeniach administracyjnych, większą i łatwiejszą kontrolę robót i wydatków, wreszcie umożliwi się użycie jak najlepiej ukwalifikowanych sił technicznych i specjalistów.

W ten sposób zorganizowanie Ministerstwa Technicznego jest postulatem podnoszonym przez fachowe i naukowe koła techniczne w całym kraju.

Ponieważ Ministerstwo będzie zajmować się nie tylko robotami publicznymi, lecz wszelkimi sprawami technicznymi proponuje się nazwę jego: Ministerstwo Spraw Technicznych, zgodnie z duchem języka polskiego i analogicznie do używanych powszechnie nazw Ministerstwo Spraw Zewnętrznych, Wewnętrznych.

W myśl powyższych zasad ułożono załączony projekt dekretu Naczelnika Państwa i zarys organizacji wewnętrznej Ministerstwa. Projekt organizacji podległych mu urzędów technicznych przedłoży się osobno.

Przedkłada się Radzie Ministrów do zatwierdzenia załączone projekty.

- 1) dekretu Naczelnika Państwa o stworzenie Ministerstwa Spraw Technicznych.
- 2) Zarysy organizacyjne tego Ministerstwa.

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 5.

41

PROTOKÓŁ 8-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 9 stycznia 1919 roku

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Sztuki i Kultury	ob. Medard Downarowicz
Minister Pracy i O. S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Rolnictwa i D.P.	ob. Błażej Stolarski
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Kierownik Min[isterstwa]	
Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Zast[ępc]a Min[istra] Spraw	
Wojskowych	pułk. Szpakowski
Minister	ob. Marian Malinowski
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Spr[aw] Wewn[ętrznych]	ob. Norbert Barlicki
Naczelnik Wydziału	
w Min[isterstwie] Skarbu	ob. Birkfellner
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Spraw Wewn[ętrznych]	ob. Jakimowicz
Naczelnik Wydz[iału]	
Adm[inistracyjnego] Prez[ydium]	
Rady Min[istrów]	ob. August Wowkonowicz
Protokółuje	dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 8 m. 55 wiecz[orem].

1. Protokół z 7-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 8 stycznia odczytano i przyjęto.

2. Przyjęto wniosek ob. Prezydenta, by w projekcie dekretu o opłacie podatku majątkowego dodać przy pozycjach w markach wyrażonych także pozycje, obliczone w koronach po urzędowym kursie przerachowania.

3. Przyjęto wniosek ob. Prezydenta, aby urzędnikom, pełniącym funkcje ministrów przyznać na ten czas dodatek, wyrównujący różnicę między ich pensją urzędniczą, a poborami ministra.

4. ^bZałącznik N° 2.^b Referowany przez ob. Naczelnika Wydziału Birkfellnera wniosek Min[istra] Skarbu o zmianę rozporządzenia b. Ces[arsko]-Niem[ieckiego] Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego z dnia 5 lipca 1916 roku (Dz. Rozp. N° 38), dotyczącego podatku od handlu i przemysłu, wywołuje dyskusję. Ob. Minister Supiński sprzeciwia się formie dekretu, który powołuje się na przepisy okupantów, i proponuje, aby nie wydawać zmiany tychże, lecz jednolity dekret Rządu Polskiego, choćby oparty na przepisach dawnego rozporządzenia. Ob. Minister Iwanowski występuje przeciw wprowadzonym przez Niemców zasadom opodatkowania przemysłu, żądając przerobienia ich przez wprowadzenie postępowości w opodatkowaniu, a zastosowania dotychczasowych przepisów tylko do podatków zaległych. Ob. Birkfellner zwraca uwagę, że chodzi chwilowo tylko o wymiar podatku za rok 1918 już faktycznie w całej b. okupacji niemieckiej oprócz Warszawy dokonany, i o konieczną wobec nieprzeprowadzenia przez Magistrat warszawski repartycji zmianę przepisów o kompetencji, podczas gdy zasady opodatkowania na przyszłość będą dopiero przez Min[isterstwo] Skarbu opracowane. Projekt dekretu odrzucono, przyjmując natomiast wniosek ob. Ministra Supińskiego i Iwanowskiego, by polecić Komisarzowi Rządowemu m. Warszawy przeprowadzenie w Warszawie repartycji tego podatku i ściągnięcie go na dotychczasowych podstawach.

5. ^bZałącznik N° 3.^b Wniosek Min[istra] Skarbu o jednorazowej państwowej daninie od gruntów przedstawia Naczelnik Wydziału Birkfellner. Ob. Prezydent proponuje uwzględnienie przy tym różnicy w wysokości podatku, płaconego w Galicji, a podatku gruntowego w Kongresówce w formie odpisania tej różnicy przy daninie w Galicji. Zastępca Min[istra] Skarbu zwraca uwagę, że proponowana danina jest tylko zaliczką na poczet przyszłego podatku majątkowego, a przy wymiarze ogólnie państwowej daniny od gruntu obciążenie podatkowe w całym Państwie będzie jednolite, żądane zaś uwzględnienie przewidziane jest w art. 12 projektu.

Wniosek Min[istra] Rolnictwa, by dekret poprzedzić krótkim umotywowaniem, upadł, przy czym zaznaczono, że takie motywy mogą być ogłoszone oficjalnie w Monitorze Polskim i prasie.

Dekret przy głosowaniu szczegółowym przyjęto z następującymi zmianami:

- a) artykułowi 1-mu nadano następujące brzmienie: „Jednorazowej państwowej daninie od gruntu podlegają wszystkie grunta, leżące na obszarze b. Królestwa Kongresowego, z wyjątkiem gruntów, wymienionych w art. 2.”,
- b) w art. 4 wykreślono w punkcie 1 słowa „na obszarze b. Ces. Niem. Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego” oraz „b. C.K. Wojskowego Jen. Gub. Lubelskiego”, a na końcu artykułu dodano następujące postano-

wienie: „W wypadkach, zasługujących na uwzględnienie, może Minister Skarbu przyznawać ulgi dla gospodarstw do 6 morgów w wysokości do 50% daniny”.

- c) w art. 9 zastąpiono słowo „odnośnego” słowem „właściwego”, a słowo „ośmiu” słowem „piętnastu”.
- d) w art. 11 dodano po słowie „może” słowa „gminy lub”, a skreślono słowa „na wniosek płatnika”.

Przyjęto wniosek ob. Ministra Stolarskiego, że dekret ten pojawi się w Dzienniku Praw dopiero łącznie z opracowywanym przez Min[isterstwo] Skarbu dekretem o zyskach wojennych, tymczasem zaś Min[isterstwo] Skarbu może przedsięwziąć prace techniczne przygotowawcze do wymiaru i ściągnięcia daniny²²⁵.

6. Ob. Minister Pruchnik zdaje sprawę z konferencji międzyministerialnej w sprawie organizacji Ministerstwa Spraw Technicznych i, zapowiadając na jutro wniesienie ostatecznego projektu dekretu, stawia wniosek:

- a) na ustalenie nazwy Ministerstwa, które uchwalono nazwać Ministerstwem Robót Publicznych oraz
- b) na przydzielenie do tego Ministerstwa w zasadzie spraw melioracji rolnych, który również przyjęto.

7. ^bZałącznik] N° 4.^b Na wniosek ob. pułk. Szpakowskiego uchwalono zmienić w „Tymczasowych przepisach o ustaleniu kompetencji poszczególnych Ministerstw w sprawach budownictwa”, przyjętych na posiedzeniu Rady Ministrów dnia 23 sierpnia 1918, w następującej formie:

- a) artykułowi 2-mu nadano następujące brzmienie: „Budownictwo wojenno-strategiczne w ścisłym znaczeniu tego wyrazu – jako to: twierdze, forty, urzędnia obronne itp. oraz zwykłe budowle użytkowe, wojskowe (koszary, stajnie, szpitale, magazyny, gmachy administracji wojskowej, szkoły wojskowe, itp.), jak również tereny wojskowe (obozy, place ćwiczeń, strzelnice itp.), zajmowane przez władze wojskowe – należą do kompetencji Ministerstwa Spraw Wojskowych z następującymi zastrzeżeniami:

Projekty i kosztorysy nowych stałych budowli, nie będących przedmiotem tajemnicy wojskowej, a więc wszelkich budowli użytkowych i administracyjnych, oraz projekty gruntownych przebudów, zmieniających zasadniczo układ wewnętrzny lub wygląd zewnętrzny budynku, może opracowywać samo Ministerstwo Spraw Wojskowych, lub też polecić ich wykonanie Sekcji Budowlano Technicznej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Decyzja w tym kierunku przysługuje Min[isterstwu] Spraw Wojskowych, które jednak ma wprzód uzyskać zatwierdzenie danego projektu przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Min[isterstwo]

²²⁵ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 11, poz. 128.

Sztuki i Kultury i Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego. Wykonanie robót budowlanych według tak zatwierdzonych projektów należy do Sekcji Budowlano-Technicznej Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych przy współdziałaniu przedstawiciela Min[isterstwa] Spraw Wojskowych.

Remont i nieprzedstawiające się, jako gruntowne przeróbki w budow-
lach, których Ministerstwo Sztuki i Kultury nie uzna za zabytki, może
zarządzać i wykonywać Min[isterstwo] Spraw Wojskowych albo samo
albo też powierzać je Sekcji Budowlano-Technicznej Min[isterstwa]
Spraw Wewnętrznych.

Min[isterstwo] Spraw Wojskowych wyjednywa kredyty na wszelkie
roboty budowlane dla swych potrzeb.

b) w art. 6 skreślono na początku słowo „dziś”, a na końcu zastąpiono słowo
„urzędy” słowem „organa”.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 12 w nocy.

^fMoraczewski Jędrzej^f

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny ^{h8-go^h 9-go^c} posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu ^{h9^h 10^c} stycznia 1919 r. o godz. 8-iej wiecz[orem].
2. [Projekt dekretu Naczelnika Państwa w sprawie zmiany rozporządzenia b. Cesarsko-Niemieckiego Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego z d. 5 lipca 1916 roku dotyczącego podatku od handlu i przemysłu]²²⁶.
3. Dekret Naczelnika Państwa w przedmiocie jednorazowej państwowej daniny od gruntów²²⁷.
4. [Wniosek w sprawie zmiany Uchwały Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1918 r., dotyczący tymczasowych przepisów o ustaleniu kompetencji poszczególnych ministerstw w odniesieniu do budownictwa].

^cZałącznik N° 1^c

Porządek dzienny

**^{h8-go^h 9-go^c} posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu ^{h9^h 10^c} stycznia 1919 r. o godz. 8-iej wiecz[orem].**

1. Odczytanie protokołu z poprzedniego posiedzenia.
- ^{h2}2. Projekt dekretu o podwyższeniu podatku od handlu i przemysłu.

²²⁶ Nie publikuje się.

²²⁷ Nie publikuje się.

3. Projekt dekretu o jednorazowej daninie gruntowej.^h
- ^c2.^c ^h4.^h Projekt dekretu o utworzeniu Ministerstwa Spraw Technicznych.
- ^h5. Wniosek Min[istra] Spraw Wojskowych o zmianę uchwały Rady Ministrów z dn. 23/VIII 1918 r. ustalającej kompetencję poszczególnych ministerstw odnośnie budownictwa.^h
- ^c3.^c ^h6.^h Wniosek o przyznanie urzędnikom ziemskim jednorazowej pensji.
- ^c4.^c ^h7.^h Wniosek o wzięcie przez Rząd udziału w emisji akcji T-wa „Azot” w Borach.
- ^c5.^c ^h8.^h Projekt dekretu o skarbie narodowym.
- ^c6.^c ^h9.^h Wniosek Min[istra] Aprowizacji w sprawie pobierania czynszu dzierżawnego od dzierżawców majoratów i dóbr państwowych w produktach rolnych.
- ^c7.^c ^h10.^h Wniosek o przekazanie kontroli sanitarnej nad powracającymi jeńcami, uchodźcami i robotnikami Ministerstwa Zdrowia Publicznego.
11. Sprawy bieżące.

^cZałącznik do punktu 7. N° 4^c

[Wniosek w sprawie zmiany Uchwały Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1918 r., dotyczący tymczasowych przepisów o ustaleniu kompetencji poszczególnych ministerstw w odniesieniu do budownictwa]

W sprawie zmiany Uchwały Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1918 r., dotyczącej tymczasowych przepisów o ustaleniu kompetencji poszczególnych Ministerstw, odnośnie do budownictwa Rada Ministrów uchwalić raczy:

**TYMCZASOWE PRZEPISY O USTALENIU
KOMPETENCJI POSZCZEGÓLNYCH MINISTERSTW
W ODNIESIENIU DO BUDOWNICTWA**

Tekst zatwierdzony 23 sierpnia 1918 r.

Tekst projektowany

I.

Przepisy niniejsze wydaje się w rozwinięciu art. 24, 27 i 28 Dekretu Najdostojniejszej Rady Regencyjnej z dnia 3 stycznia 1918 r. (Dziennik Praw Królestwa Polskiego Nr 1) o tymczasowej organizacji władz naczelnych dla tym ściślejszego rozgraniczenia kompetencji poszczególnych Ministerstw w sprawach budownictwa w zakresie w jakim rosły one przekazane

b e z z m i a n y

Rządowi Polskiemu, oraz dla możliwego skupienia praw tych w celach porządku i oszczędności.

II.

Budownictwo wojenno-strategiczne w ścisłym znaczeniu tego wyrazu, jak to: twierdze, forty, urządzenia obronne itp. należy do kompetencji władz wojskowych.

Przeciwnie, zwykłe budowle użytkowe wojskowe, a więc: koszary, stajnie, szpitale, magazyny itp. należą do kompetencji Wydziału Budownictwa.

^hBudownictwo wojenno-strategiczne w ścisłym znaczeniu tego wyrazu, jako to: twierdze, forty, urządzenia obronne itp. jak i zwykłe budowle użytkowe wojskowe, a więc: koszary, stajnie, szpitale, magazyny, gmachy administracji wojskowej, szkoły wojskowe i w ogóle wszystkie budowle, a również tereny wojskowe, obozy, place ćwiczeń, strzelnice itp. zajmowane przez władze wojskowe – należą całkowicie do kompetencji Ministra Spraw Wojskowych.^h

^cBudownictwo wojenno-strategiczne w ścisłym znaczeniu tego wyrazu – jako to: twierdze, forty, urządzenia obronne itp. oraz zwykłe budowle użytkowe wojskowe (koszary, stajnie, szpitale, magazyny, gmachy administracji wojskowej, szkoły wojskowe itp.), jak również tereny wojskowe (obozы, place ćwiczeń, strzelnice itp.) zajmowane przez władze wojskowe – należą całkowicie do kompetencji Ministra Spraw Wojskowych z następującymi zastrzeżeniami:

Projekty i kosztorysy nowych stałych budowli, nie będących przedmiotem tajemnicy wojskowej, a więc wszelkich budowli użytkowych i administracyjnych, oraz projekty gruntownych przebudów, zmieniających zasadniczo układ wewnętrzny lub wygląd zewnętrzny budynku, może opracowywać samo Ministerstwo Spraw Wojskowych lub też polecać ich wykonanie Sekcji Budowlano-technicznej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Decyzja co do zakwalifikowania pomienionych projektów do wykonania przysługuje Ministerstwu Spraw Wojskowych po uzyskaniu uprzedniej aprobaty danego projektu przez Ministerstwo Spraw

Wewnętrznych, Ministerstwo Sztuki i Kultury i Ministerstwo Zdrowia Publicznego. Wykonanie robót budowlanych według tak zatwierdzanych projektów należy do Sekcji Budowlano-technicznej M-stwa Spraw Wewnętrznych przy udziale przedstawiciela M-stwa Spraw Wojskowych.

Remont i nie przedstawiające się jako gruntowne przeróbki w budowlach, których M-stwo Sztuki i Kultury nie uzna za zabytki, może M-stwo Spraw Wojskowych zarządzić i wykonywać albo samo albo też powierzać je Sekcji Budowlano-technicznej M-stwa Spraw Wewn[ętrznych].

Ministerstwo Spraw Wojskowych wyjednywa kredyty na wszelkie roboty budowlane dla swych potrzeb.^c

III.

Wszelkiego rodzaju nowe budowle rządowe, lub też w ogóle wszystkie takie budowle, które wznoszone być mają podług przepisów obowiązujących pod bezpośrednią kontrolą władz rządowych, będą wznoszone jedynie podług planów rozważonych i zatwierdzonych przez Wydział Budownictwa stosownie do przepisów Ustawy Budowlanej, który też zatwierdza ich kosztorysy, sprawuje dozór nad wykonaniem budowy i przyjmuje ją od wykonawców wspólnie z delegatem zainteresowanego Ministerstwa.

Co się tyczy projektowania wymienionych tu budowli pozostawia się w uznaniu każdego Ministerstwa, czy powierza ono sporządzenie projektu nowej budowli Wydziałowi Budownictwa, czy też komukolwiek innemu. Przed zatwierdzeniem projektu nowej budowli Wydział Budownictwa obowiązany jest porozumieć się z tym Ministerstwem, na którego użytek dana budowla jest przeznaczona, a także zasięgać opinii Departamentu

Wszelkiego rodzaju nowe budowle rządowe, lub też w ogóle wszystkie takie budowle, które wznoszone być mają podług przepisów obowiązujących pod bezpośrednią kontrolą władz rządowych, za wyłączeniem budowli, należących do Ministerstwa Spraw Wojskowych, będą wznoszone jedynie podług planów rozważonych i zatwierdzonych przez Wydział Budownictwa stosownie do przepisów Ustawy Budowlanej, który też zatwierdza ich kosztorysy, sprawuje dozór nad wykonaniem budowy i przyjmuje ją od wykonawców wspólnie z delegatem zainteresowanego Ministerstwa. Co się tyczy projektowania wymienionych tu budowli pozostawia się w uznaniu każdego Ministerstwa, czy powierza ono sporządzenie projektu nowej budowli Wydziałowi Budownictwa, czy też komukolwiek innemu. Przed zatwierdzeniem projektu nowej budowli Wydział Budownictwa obowiązany jest porozumieć się z tym Ministerstwem, na którego użytek dana budowla jest przeznaczona,

Sztuki w Ministerstwie W.R. i O.P. oraz Ministerstwa Zdrowia Publicznego, Opieki Społecznej i Ochrony Pracy.

Specjalne wskazówki tego ostatniego Ministerstwa oraz wymagania użytkowe innych Ministerstw, dla których przeznaczona jest budowla, muszą być przez Wydział Budownictwa uwzględnione.

a także zasięgać opinii Departamentu Sztuki w Ministerstwie W.R. i O.P. oraz Ministerstwa Z.P., O.S. i O.P.

Specjalne wskazówki tego ostatniego Ministerstwa oraz wymagania użytkowe innych Ministerstw, dla których przeznaczona jest budowla, muszą być przez Wydział Budownictwa uwzględnione.

IV.

Wszelkiego rodzaju przeróbki i naprawy w budowlach rządowych, albo przez władze rządowe zajmowanych i kosztem skarbu dokonywane, muszą być rozważone i zatwierdzone, ocenione pod względem kosztów i sprawdzone pod względem technicznym przez Wydział Budownictwa, jeżeli tylko chodzi o przeróbki gruntowne i jako takie przez Ustawę Budowlaną przewidziane. Przeróbek i napraw tańszych dokonywa także każde Ministerstwo bez koniecznego porozumienia się z Wydziałem Budownictwa.

Przy zatwierdzeniu projektów przeróbek i napraw Wydział Budownictwa winien jest podobnie porozumieć się z zainteresowanym Ministerstwem i uwzględnić jego potrzeby użytkowe oraz zastosować się do wskazówek Departamentu Sztuki Ministerstwa W.R. i O.P. i Ministerstwa Zdrowia Publicznego, Opieki Społecznej i Ochrony Pracy.

Wszelkiego rodzaju przeróbki i naprawy w budowlach rządowych, albo przez władze rządowe zajmowanych i kosztem skarbu dokonywane, za wyłączeniem budowli należących do Ministerstwa Spraw Wojskowych, muszą być rozważone i zatwierdzone, ocenione pod względem kosztów i sprawdzone pod względem technicznym przez Wydział Budownictwa, jeżeli tylko chodzi o przeróbki gruntowne i jako takie przez Ustawę Budowlaną przewidziane. Przeróbek i napraw tańszych dokonywa także każde Ministerstwo bez koniecznego porozumienia się z Wydziałem Budownictwa.

Przy zatwierdzeniu projektów przeróbek i napraw Wydział Budownictwa winien jest podobnie porozumieć się z zainteresowanym Ministerstwem i uwzględnić jego potrzeby użytkowe oraz zastosować się do wskazówek Departamentu Sztuki Ministerstwa W.R. i O.P. i Ministerstwa Zdrowia Publicznego, Opieki Społecznej i Ochrony Pracy.

V.

Dla osiągnięcia porozumienia, o którym mowa w pp. III i IV niniejszego postanowienia, odnośne Ministerstwa wspólnie przedyskutują z Wydziałem Budownictwa projekty i plany lub też poprzestają na nadesłaniu Wydziałowi Budownictwa piśmiennych uwag i wniosków.

b e z z m i a n y

VI.

Wydziały Budowlane, istniejące dziś przy różnych Ministerstwach związa się, pozostawiając każdemu z nich prawo zatrzymania odpowiedniej ilości fachowych urzędników do spraw budowlanych. Nie tyczy się to Ministerstwa Przemysłu i Handlu, które w miarę przejmowania spraw budowy kolei i dróg wodnych oraz górnictwa, posiadać będzie do tych spraw odpowiednią ilość sił technicznych.

Wydziały Budowlane, istniejące przy różnych Ministerstwach, związa się, pozostawiając każdemu z nich prawo zatrzymania odpowiedniej ilości fachowych urzędników do spraw budowlanych.

Nie tyczy się to Ministerstwa Przemysłu i Handlu, które w miarę przejmowania spraw budowy kolei i dróg wodnych oraz górnictwa, posiadać będzie do tych spraw odpowiednią ilość sił technicznych i Ministerstwa Spraw Wojskowych, które dla spraw budowlanych wojskowych posiada własne ^hUrzędy^h ^cOrgana^c Budowlane.

U M O T Y W O W A N I E

Uchwałą Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1918 r. budownictwo wojskowe podzielone zostało na dwie kategorie.

A. Budowle wojenno-strategiczne w ścisłym znaczeniu tego wyrazu – fortyfikacyjne, jak to: twierdze, forty, urządzenia obronne itp.

B. Budowle użytkowe wojskowe, a więc koszary, stajnie, szpitale, magazyny, gmachy administracji wojskowej, szkoły wojskowe i w ogóle wszystkie budowle i tereny wojskowe, obozy, place ćwiczeń itp.

Budowle należące do kategorii A, wyłączone zostały spod kompetencji Wydziału Budownictwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, gdyż oczywiste jest, że tego wymaga tajemnica zbrojeń i obrony krajowej.

Budowle użytkowe wojskowe, należące do kategorii B, powyższą uchwałą Rady Ministrów nie zostały wyłączone spod kompetencji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, jednakże i te budowle powinny podlegać wyłącznie kompetencji władz wojskowych ze względu na poniżej przytoczone motywy:

1) Budownictwo wojskowe ma swoje odrębne zadania, o stopniu doniosłości których, w wypadkach poszczególnych i w zależności od uzyskanych kredytów, jedynie władze wojskowe decydować są kompetentne. Stąd budowniczy wojskowi winni nie tylko liczyć się z zasadami budowlanymi w kraju obowiązującymi i ze wskazówkami Ministerstwa Z.P. i Departamentu Sztuki, ale również w całej rozciągłości zastosowywać się do wymagań władz wojskowych. Wymagania te winny być dla nich nakazami zwierzchności, nie zaś żądaniem władz postronnych.

2) Decyzja zaprojektowania i wykonania robót budowlanych, potrzebnych dla wojsk, powinna wyłącznie zależeć od Ministerstwa Spraw Wojskowych, które,

jako jedynie kompetentne, rozporządzać się powinno bez najmniejszej zwłoki czasu wprowadzaniem w czyn swych rozporządzeń. W razie okazania się potrzeby wznoszenia lub przebudowy nie tylko budynków o charakterze strategicznym, ale nawet gmachu o charakterze użytkowym i administracyjnym, Ministerstwo Spraw Wojskowych nie powinno być narażone na możliwą zwłokę przy rozpatrywaniu i załatwianiu odnośnych projektów. Nie należy wymagać od Ministerstwa Spraw Wojskowych każdorazowego uzasadniania wobec innych władz konieczności wznoszenia poszczególnych budynków, lub też ich przerabiania.

3) Ministerstwo Spraw Wojskowych nie powinno być również narażone na zwracanie się do niezależnych od siebie władz w celu ewentualnego przyspieszenia przy wykonaniu projektów już zatwierdzonych.

4) Armia Polska przy tworzeniu się przyjmuje organizację wojskową w głównych zarysach od ościennych Państw.

W każdym z tych Państw budownictwo wojskowe w całej swej objętości jest niezależne od władz cywilnych i organizacja władz wojskowych w tych Państwach posiada własne urzędy budowlane.

Słowem, dla sprawnego działania Ministerstwo Spraw Wojskowych powinno mieć prawo zatwierdzać bez odnoszenia się do władz cywilnych projekty niezbędnych dla siebie budowli i przeróbek i również samodzielnie rozporządzać się wykonywaniem takowych.

Uwagi do przepisów o ustalenie kompetencji poszczególnych Ministerstw w sprawach budownictwa.

W tytule wyrazy: „w odniesieniu do budownictwa” zastąpić wyrazami: „w sprawach budownictwa”.

Numerację artykułów: „I, II etc.” zastąpić przyjętym podziałem na „art. 1, 2 etc.”.

Art. 1. nie zawiera dyspozycji, a jedynie wyjaśnia cel wydania przepisów, prócz tego artykuł ten zawiera ustęp, dotyczący stosunków z czasów okupacji („w zakresie, w jakim zostały przekazane Rządowi Polskiemu”. Należałoby artykuł ten skreślić i dalszą numerację artykułów odpowiednio zmienić.

Art. 3. Po wyrazach „Wydział Budownictwa” dodać wyrazy: „Ministerstwa Spraw Wewnętrznych”.

Zamiast wyrazów: „W Ministerstwie W.R. i O.P.” – „Ministerstwa Sztuki i Kultury”.

Zamiast wyrazów: „Ministerstwo Z.P. O.S. i O.P.” – „Ministerstwo Zdrowia Publicznego”.

W ostatnim ustępie wyraz: „innych” przed wyrazem „Ministerstw” skreślić.

Art. 4. W końcu pierwszego ustępu wyraz: „także” skreślić.

W drugim ustępie litery: „W.R. i O.P.” zastąpić wyrazami: „Sztuki i Kultury”, a wyrazy: „Opieki Społecznej i Ochrony Pracy” skreślić.

Art. 5. Zamiast: „w p.p. III i IV” – „w art. 2 i 3”.

Po wyrazach: „Wydziałem Budownictwa” dodać: „Ministerstwa Spraw Wewnętrznych”.

Art. 6. Na początku wyraz: „dziś” skreślić.

°27/XII.1918°

g...g

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 5.

PROTOKÓŁ
9-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 10 stycznia 1919 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Rolnictwa i D.P.	ob. Błażej Stolarski
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Minister Pracy i O. S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Minister	ob. Marian Malinowski
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa] Zdrowia	
Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Spr[aw] Wewn[ętrznych]	ob. Norbert Barlicki
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Przem[ysłu] i H[andlu]	dr Henryk Strasburger
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Rolnictwa	ob. Stanisław Janicki
Generalny Komisarz Wyborczy	ob. Bronisław Sobolewski
Naczelnik Wydz[iału] w Prez[ydium]	
Rady Min[istrów]	Edward Lechowicz
Protokółuje	dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 8 m. 45 wiecz[orem].

1. Protokół z 8-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 9-go bm. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałączniki N° 2 i 3. ^bPod obrady przychodzi projekt dekretu uzupełniającego o wyborach do Sejmu Ustawodawczego, przedstawiony przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, i projekt dekretu o nadaniu praw wyborczych obywatelom, którzy po dniu 5-go grudnia 1918 r. powrócili do kraju, przedstawiony przez ob. Generalnego Komisarza Wyborczego. Główna różnica między obu tymi projektami polega na tym, że pierwszy przewiduje, iż nie tylko ci obywatele, którzy świeżo powrócili do kraju, lecz i ci, którzy wskutek niedopilnowania

swych praw wyborczych zostali pominięci przy układaniu list wyborczych, mają prawo zgłaszać się do miejscowych komisji wyborczych celem zaciągnięcia ich na listy dodatkowe.

Po dyskusji uznano, że pozwalanie wszystkim obywatelom na dodatkowe po upływie 5 dni, przewidzianych przez ordynację wyborczą, reklamowanie swych praw wyborczych byłoby praktyką dość niebezpieczną. Natomiast Generalny Komisarz Wyborczy roześle do Okręgowych Komisji Wyborczych okólnik, zarządzający, by w razie pominięcia pewnych obywateli w listach wyborczych bądź z urzędu, bądź na ich żądanie po dostatecznym zbadaniu sprawy polecały miejscowym Komisjom Wyborczym wciąganie ich dodatkowo na listy wyborcze. Zwłaszcza winny Główne Okręgowe Komisje wyborcze sprawdzać z urzędu, czy nie pominięto przy sporządzaniu list wyborczych całych dzielnic lub ulic, ponieważ dochodzą wieści, że zdarzały się takie wypadki.

Następnie wobec cofnięcia przez Min[istra] Spraw Wewn[ętrznych] swego projektu uchwalono przedstawiony przez ob. Komisarza Generalnego Sobolewskiego projekt dekretu z następującymi zmianami:

- a) w art. 1-ym słowa „nadają się” zastępuje się słowem „przysługują”,
- b) w art. 2-im słowo „milicji” zastępuje się słowami „policji (milicji)”,
- c) w art. 4-ym słowo „która” zastępuje się słowami „wyborczej z żądaniem wciągnięcia na listę. Komisja”, a między cyfry „5” i „7” wstawia się „6 i”,
- d) w art. 5-ym przed słowem „legitymacji” wstawia się słowo „tych”,
- e) w art. 6-ym po słowie „wykreślenie” wstawia się słowa „z list dodatkowych”, a słowo „rozpoznaje” zastępuje się słowem „rozstrzyga”²²⁸.

3. ^bZałącznik] N° 4.^b Uchwalono wniosek nagły Ministerstwa Poczty i Telegrafów w sprawie sprzedaży papierów Polskiej Pożyczki Państwowej przez Urzędy Poczto-we, zastępując, w art. 3-im słowo „urzędom” słowem „urzędnikom” i polecając wykonanie tej uchwały Ministerstwu Poczty i Telegr. w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu.

4. Ob. Generalny Komisarz Wyborczy zdaje sprawę z dotychczasowego przebiegu akcji wyborczej w kraju i stwierdza, że działalność Komisji i Komisarzy Wyborczych okazała się bardzo owocną, dzięki czemu należy się spodziewać, że wybory będą mogły odbyć się prawidłowo w całym kraju.

5. Rozpatrzenie projektu dekretu o utworzeniu Ministerstwa Robót Publicznych odroczone do następnego posiedzenia. Ob. Podsekretarz Stanu Janicki zastrzega sobie możliwość postawienia na tym posiedzeniu imieniem Ministerstwa Rolnictwa i D.P. wniosku o reasumpcję uchwały, zapadłej w dniu 9 bm., przekazującej melioracje rolne w całości Ministerstwu Robót Publicznych.

6. ^bZałącznik] N° 5.^b Uznano, że wniosek Ministerstwa Zdrowia Publicznego, żądający przekazania mu kontroli sanitarnej nad powracającymi uchodźcami,

²²⁸ Dekret z 6 grudnia 1918 r. uległ w ten sposób zmianie.

jeńcami i robotnikami i wyjęcia jej z pod kompetencji Urzędu Państwowego do Spraw Jeńców, ma znaczenie deklaratywne, ponieważ z natury rzeczy kontrola ta powinna do niego należeć i jedynie dla zaakcentowania tego wniosek ten przyjęto w następującym brzmieniu: „Poleca się Ministerstwu Zdrowia Publicznego objęcie kontroli sanitarnej nad powracającymi do kraju uchodźcami, jeńcami i robotnikami”.

7. Rozpatrzenie wniosku Ministerstwa Rolnictwa i D.P. o przyznanie urzędnikom ziemskim jednomiesięcznej pensji odroczone do jutra, polecając mu porozumienie się w tej sprawie uprzednio z Min[isterstwem] Skarbu.

8. Przyjęto wniosek Ministerstwa Sprawiedliwości o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na Wiceprezesa Sądu Apelacyjnego w Lublinie ob. Mariana Krassowskiego, na Prezesa Sądu Okręgowego w Białej Siedleckiej ob. Antoniego Massalskiego, na Prokuratora przy Sądzie Okręgowym w Białej Siedleckiej ob. Waława Mikołaja Tuza i na Sędziego Okręgowego ob. Zygmunta Dziewanowskiego.

9. Przyjęto wniosek Ministerstwa Aprowizacji o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na Szefa Sekcji w tym Ministerstwie ob. Stanisława Arcta.

10. Przyjęto wniosek Min[istra] Przemysłu i Handlu o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na Prezesa Urzędu Patentowego ob. dr. Mariana Kryzana.

11. Przyjęto wniosek Min[istra] Rolnictwa i D.P. o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na Prezesów Komisji Ziemskich Okręgowych ob. Piotra Danysza, Władysława Osuchowskiego i Waleriana Rogojskiego.

12. ^bZałącznik] N° 6.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Aprowizacji w sprawie pobierania przez Skarb Państwa od dzierżawców majoratów tenut dzierżawnych w produktach rolnych.

13. Ob. Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji przedstawia na interpelację ob. Prezydenta stan rokowań z misją żywnościową amerykańską o przywóz środków żywnościowych z Ameryki. Główną trudność stanowi wydostanie jeszcze 100 000 000,- mk gotówki (60-milionami na ten cel Min[isterstwo] Aprowizacji dysponuje) na zapłacenie pierwszego transportu tych środków, ponieważ Amerykanie żądają stanowczo zapłaty w gotówce. Min[isterstwo] Aprowizacji czyni gorączkowe starania o pożyczanie tej sumy i przypuszcza, że w ciągu 10 dni uda mu się tę pożyczkę zaciągnąć.

14. W związku z tą sprawą komunikuje ob. Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji, że jednym z warunków, od których misja amerykańska uzależnia dostarczenie Polsce artykułów żywności, jest zatamowanie ich wywozu. Wobec tego sprawa doprowadzenia do należytego stanu liczebnego, wyekwipowania i uzbrojenia straży granicznej staje się tym bardziej palącą. Dlatego też ob. Kierownik prosi Radę Ministrów o wywarcie odpowiedniego nacisku na sfery wojskowe, by tego uzbrojenia i wyekwipowania dla straży granicznej dostarczyły.

15. Na interpelację ob. Kierownika Min[isterstwa] Apropowizacji co do przyjazdu do Warszawy konsula ukraińskiego komunikuje ob. Minister Wasilewski, że konsul ten wprawdzie do Warszawy przyjechał i złożył w Min[isterstwie] Spraw Zewn[ętrznych] swe dokumenty uwierzytelniające, dokumenty te jednak dotąd nie zostały i będą zatwierdzone, dopóki stosunki między Polską a Ukrainą się nie wyjaśnią²²⁹.

16. Ob. Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji komunikuje, że w dążeniu swym do zaopatrzenia kraju w tanie artykuły pierwszej potrzeby napotyka na trudności ze strony Min[isterstwa] Przem[ysłu] i Handlu, które, stając w obronie przemysłu krajowego, chce go uchronić od konkurencji zagranicznej, z drugiej zaś strony pragnęłoby eksportować z Kraju niektóre artykuły, których zdaniem Min[isterstwa] Apropowizacji absolutnie wywozić nie można. Wreszcie komunikuje, że podczas konferencji międzyministerialnej w tych sprawach w Min[isterstwie] Przem[ysłu] i Handlu został osobiście dotknięty i domaga się satysfakcji.

Ob. Podsekretarz Stanu Strasburger daje wyjaśnienia co do polityki przemysłowej, jaką pragnęłoby prowadzić Min[isterstwo] Przem[ysłu] i Handlu, co do załatwienia sprawy osobistej uważa się za niekompetentnego i prosi o pozostawienie jej ob. Ministrowi Przem[ysłu] i Handlu.

17. Po ustaleniu porządku dziennego na następne posiedzenie ob. Prezydent Ministrów wyznacza je na dzień 11 bm. na godz. 7-mą wiecz[orem].

Koniec posiedzenia o godz. 11-jej wieczorem.

†Moraczewski Jędrzej†

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 9-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 10 stycznia 1919 r. o g. 8 wiecz.
2. Dekret uzupełniający o wyborach do Sejmu Ustawodawczego²³⁰.
3. Dekret o nadaniu praw wyborczych obywatelom, którzy po dniu 5 grudnia 1918 r. powrócili do kraju²³¹.
4. Wniosek Ministra Poczty i Telegrafów w sprawie sprzedaży papierów Polskiej Pożyczki Państwowej przez urzędy pocztowe²³².

²²⁹ Funkcję tę od 15 listopada 1918 do marca 1920 r. sprawował dr Karol Rosé.

²³⁰ Nie publikuje się.

²³¹ Nie publikuje się. Został ogłoszony w „Dzienniku Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 5, poz. 97.

²³² Nie publikuje się.

5. Wniosek o przekazanie kontroli sanitarnej nad powracającymi jeńcami, uchodźcami i robotnikami Ministerstwu Zdrowia Publicznego²³³.
6. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie pobierania przez Skarb Państwa od dzierżawców majoratów tenut dzierżawnych w produktach rolnych²³⁴.

[Załącznik] °N° 1°

Porządek dzienny
9-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 10 stycznia 1919 r. o g. 8 wiecz.

1. Odczytanie protokołu z poprzedniego posiedzenia.
2. Projekt dekretu o utworzeniu Ministerstwa Spraw Technicznych.
3. Wniosek o przyznanie urzędnikom ziemskim jednorazowej pensji.
4. Wniosek o wzięcie przez Rząd udziału w emisji akcji T-wa „Azot” w Borach.
5. Projekt dekretu o skarbie narodowym.
6. Wniosek Min[istra] Apropowizacji w sprawie pobierania czynszu dzierżawnego od dzierżawców majoratów i dóbr państwowych w produktach rolnych.
7. Wniosek o przekazanie kontroli sanitarnej nad powracającymi jeńcami, uchodźcami i robotnikami Ministerstwu Zdrowia Publicznego.
8. Sprawy bieżące.

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 5.

²³³ Nie publikuje się.

²³⁴ Nie publikuje się.

43

PROTOKÓŁ 10-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 11 stycznia 1919 r.

Przewodniczy	ob. Prezydent Ministrów Jędrzej Moraczewski
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Sprawiedliwości	ob. Leon Supiński
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Minister	ob. Marian Malinowski
Kierownik Ministerstwa Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Ministerstwa Zdrowia	
Publ.	dr Witold Chodźko
Zast[ępc]a Kier[ownika] Min[isterstwa]	
Spraw Wojsk[owych]	pułk. Szpakowski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Spr[aw] Wewn[ętrznych]	ob. Norbert Barlicki
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Rolnictwa	ob. Stanisław Janicki
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Rolnictwa	ob. Zygmunt Chmielewski
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Spraw	
Wewn[ętrzn]ych	ob. Januszewski
Szef Sekcji w Min[isterstwie]	
Komunikacji	ob. Krzyżanowski
Zast. Szefa Biura Prezydialnego	ob. August Wowkonowicz
Protokółuje	dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 7 m. 45 wiecz[orem].

1. Protokół 9-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 10 stycznia 1919 odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik N° 2. ^bUchwalono wniosek nagły ob. Ministra Wasilewskiego w sprawie wydelegowania z ramienia Min[isterstw] Sprawiedliwości i Spraw Wojskowych nadzwyczajnej Komisji Śledczej do Wysokiego Mazowiecka dla przeprowadzenia śledztwa w sprawie zamordowania w dniu 2 stycznia 1919

w lesie Wyliny 4-ch członków Rosyjskiej Misji Czerwonego Krzyża²³⁵ z następującą zmianą:

- a) w p. 1 po słowie „sprawiedliwości” dodano słowa „i spraw wojskowych”,
- b) w p. 2 po słowie „sprawiedliwości” dodano słowa „i spraw wojskowych”.

3. ^bZałącznik] N° 3.^b Przeprowadzono dyskusję szczegółową nad projektem dekretu o utworzeniu Ministerstwa Robót Publicznych. W toku dyskusji ob. Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Rolnictwa Janicki wypowiedział się przeciw podciągnięciu pod zakres działania Ministerstwa Robót Publicznych melioracji rolnych, które dotyczą zmiany struktury gruntów oraz badań meteorologicznych. Projekt uchwalono z następującymi zmianami:

- a) w nagłówku skreślono słowa „Naczelnika Państwa”,
- b) w art. 2 p. 1. po słowie „wodne”, dodano słowa „melioracje, współdziałanie w melioracjach rolnych i opiniowanie odnośnych planów”, słowa zaś „melioracje rolne” skreślono; dalej skreślono słowo „i utrzymanie”, po słowie „śródziemnych” dodano słowa „przystani rzecznych i portów i większe na nich roboty konserwacyjne”, słowa zaś „budowa i utrzymanie przystani rzecznych i portów” skreślono,
- c) w art. 2 p. 6. po słowie „przemysłowych” dodano słowa „i żeglugi”,
- d) w art. 2 p. 7. słowo „współdziałł” zastąpiono słowem „współdziałanie”, a po słowie „zawodowego” dodano słowo „technicznego”,
- e) w art. 3. skreślono słowa „Rolnictwa i Dóbr Państwowych”, dalej „Przemysłu i Handlu, wreszcie Oświaty i Wyznań” oraz cały drugi ustęp,
- f) w art. 5 w ust. 2 skreślono słowo „później”,
- g) oraz postanowiono, ażeby niniejszy dekret kontrasygnowali oprócz p. Prezydenta Ministrów tylko Minister Robót Publicznych, Minister Pracy i Opieki Społecznej oraz Minister Komunikacji²³⁶.

4. ^bZałącznik] N° 4.^b Przyjęto projekt dekretu o Skarbie Narodowym, powstałym z ofiar prywatnych²³⁷.

²³⁵ Licząca pięć osób rosyjska misja Czerwonego Krzyża, kierowana przez polskiego komunistę Bronisława Wesołowskiego, przybyła do Warszawy 20 grudnia 1918 r., a jej celem były rokowania o repatriację rosyjskich jeńców wojennych z czasów I wojny światowej. Członków misji aresztowano 21 grudnia pod zarzutem uprawiania propagandy komunistycznej przeciwko państwu polskiemu. Zatrzymanych umieszczono w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej, a następnie wydano i skierowano do Rosji. W pobliżu wsi Wyliny-Ruś – przy linii frontu – członków delegacji sowieckiej rozstrzelali polscy żandarmi. Przeżył tylko jeden z nich – Leon Alter.

²³⁶ Dekret został opublikowany 16 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 8, poz. 118.

²³⁷ Dekret został ogłoszony 29 stycznia 1919 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 11, poz. 129.

5. ^bZałącznik] N° 5.^b Przyjęto wniosek Min[istra] Spraw Wojskowych w sprawie polecenia Min[isterstwu] Spraw Zewnętrznych jak najrychlejszego przedsięwzięcia odpowiednich kroków w Wiedniu, Pradze i u Państw Koalicyjnych w celu umożliwienia jak najszybszego odbioru broni i amunicji, zakupionej w Czechach i Austro Niemcach.

6. Ob. Prezydent Ministrów komunikuje treść wystosowanego do niego podania b. żołnierzy armii rosyjskiej o wypłacenie im zaległych zasiłków dla ich rodzin w wysokości 1500 Mk dla rodziny. Żołnierze ci grożą wymuszeniem, o ile żądania ich nie będą spełnione do 15 stycznia. Ob. Prezydent Ministrów oświadcza, że agitacja bolszewicka znajduje podatny grunt wśród tych żołnierzy, popychając ich na drogę gwałtów, tak że należy przewidywać użycie tych ludzi ze strony komunistów do ataku na Rząd. Ob. Prezydent Ministrów oświadczył tym żołnierzom w czasie ich masowej demonstracji z początkiem stycznia 1919 roku, że Rząd Polski zaległych zasiłków nie wypłaci, ponieważ te zasiłki należą im się od Rządu Rosyjskiego, zaliczkowo dać tych zasiłków również nie może ze względu na brak pieniędzy w Skarbie, że Rząd Polski zwróci się jednak do Rządu Rosyjskiego z energicznym poparciem ich żądań – co też rzeczywiście dwukrotnie miało miejsce ze strony Ministerstwa Spraw Zewnętrznych, dotychczas jednak pozostało bez odpowiedzi.

Polecono Min[isterstwu] Spraw Wewnętrznych, aby w porozumieniu z Szefem Sztabu Generalnego zarządziło stosowne środki ostrożności na wypadek, gdyby b. żołnierzy wojska rosyjskiego nadużyto do ataku na Rząd oraz aby w stosownym komunikacie w prasie zaznajomiło opinię publiczną z tymi żądaniem, a także i z krokami, przedsięwziętymi u Rządu Rosyjskiego w celu ich zaspokojenia.

7. Po ustaleniu porządku dziennego na następne posiedzenie ob. Prezydent Ministrów wyznacza je na dzień 13 stycznia 1919 r. na godz. 6 wiecz[orem].

Koniec posiedzenia o godz. 9 m. 30 wiecz[orem].

^fwz. Prezydenta Min[ister] Supiński^f

Załączniki

Wyk a z:

1. Porządek dzienny 10-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dn. 11-ym stycznia 1919 r. o g. 7 wiecz.
2. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zewnętrznych w sprawie wydelegowania komisji śledczej do Wysokiego Mazowieckiego]²³⁸.

²³⁸ Nie publikuje się.

3. Dekret Naczelnika Państwa o utworzeniu Ministerstwa Robót Publicznych²³⁹.
4. Wniosek Ministerstwa Skarbu o dekrete o Skarbie Narodowym, powstałym z ofiar prywatnych.
5. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie poruczenia Ministerstwu Spraw Zewnętrznych wynegocjowania umowy o transzycie broni przez Czechosłowację].

°Załącznik N° 1°

Porządek dzienny
10-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dn. 11-ym stycznia 1919 r. o g. 7 wiecz.

1. Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
2. Projekt dekretu o utworzeniu Min[isterstwa] Robót Publicznych.
3. Wniosek o przyznanie urzędnikom ziemskim jednorazowej pensji.
4. Wniosek o wzięcie przez Rząd udziału w emisji akcji T-wa „Azot” w Borach.
5. Projekt dekretu o skarbie narodowym.
6. Wniosek Min[istra] Przemysłu i Handlu w sprawie wywozu towarów zagranicę i przywozu ich z zagranicy.
7. Wniosek Min[istra] Komunikacji w sprawie wypłaty emerytur b. pracownikom kolejowym i ich rodzinom.
8. Wniosek Min[istra] Komunikacji w sprawie utworzenia Komisji Kolejowej Szacunkowo-Odbiorczej.
9. Wniosek Min[istra] Komunikacji w sprawie utworzenia Straży Kolejowej.
10. Wniosek w przedmiocie zmiany Dekretu o wyborach sejmowych odnośnie do wyborów na Rusi.

²³⁹ Nie publikuje się.

Wniosek Ministerstwa Skarbu o dekrete o Skarbie Narodowym, powstałym z ofiar prywatnych

Ministerstwo Skarbu

L. 8788.

weszło dnia 13/XII 1918

SEKCJA: II

WYDZIAŁ: 4

Wniosek na Radę Ministrów
o dekrete o skarbie narodowym,
powstałym z ofiar prywatnych.

Urząd skarbu narodowego rozpoczął już zbieranie ofiar na Skarb Narodowy. Obecnie jest zaprojektowane wydanie upoważnienia szeregowi instytucji do zbierania tych ofiar. W związku z rozwinięciem tej akcji konieczne jest wydanie dekretu, określającego formę i przeznaczenie Skarbu Narodowego. W myśl powyższego Ministerstwo skarbu wnosi:

Wniosek

Rada Ministrów uchwalić zechce:

Dekret

o skarbie narodowym, powstałym z ofiar prywatnych.

- 1) Urząd skarbu narodowego przyjmuje ofiary na skarb narodowy w postaci kruszców szlachetnych, jak złoto, srebro, platyna i przedmiotów we wszelkiej postaci i stanie, wyrobionych z tych kruszców, wszelkiego rodzaju walut pieniężnych, obligów, akcji, papierów procentowych i kuponów od nich.
 - 2) Skarb narodowy zebrany z ofiar prywatnych jest funduszem nietykalnym i będzie przekazany powstać mającemu Bankowi Polskiemu.
- Dyspozycja tym funduszem może nastąpić jedynie na mocy uchwały Sejmowej.

Warszawa dn. 28/XII 1918 r.

K I E R O W N I K
Ministerstwa Skarbu

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Warszawa, dn. ... grudnia 1918 r.

[Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie poruczenia Ministerstwu Spraw Zewnętrznych wynegocjowania tranzytu broni przez Czechosłowację]

WARSZAWA, DN. 10 stycznia 1919 r.

MINISTERSTWO
SPRAW WOJSKOWYCH
N° 170

Wniosek nagły.

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Spraw Wojskowych prosi o uchwalenie następującego wniosku:

W N I O S E K.

W celach możności jak najszybszego odbioru zakupionej w Czechach i Austro-Niemcach broni i amunicji, która nie może być sprowadzona do Polski tylko z powodu braku pozwolenia na wywóz i przewóz takowej przez Czechy i natychmiastowe niedostarczenie której da skutki wprost katastrofalne dla całego Państwa, poleca się Ministrowi Spraw Zewnętrznych jak najrychlejsze przedsięwzięcie odpowiednich kroków w Wiedniu, Pradze i wobec Państw Koalicyjnych.

M O T Y W Y.

Obecnie broń i amunicja są prawie zupełnie wyczerpane. Skutki tego braku mogą być dla całego Państwa katastrofalne, ponieważ od tego zależy możność prowadzenia dalszej skutecznej obrony Lwowa i wschodnich granic. Broń i amunicja są zakupione przez agentów Min[isterstwa] Spr[aw] Wojsk[owych] w Czechach i Austro-Niemcach, ale nie mogą być dostarczone do Państwa tylko z powodu braku stosownego pozwolenia na wywóz broni i amunicji zakupionych w Czechach i pozwolenia przewozu broni i amunicji zakupionej w Austro-Niemcach.

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia ... 1919 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 5.

44

PROTOKÓŁ 11-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 13 stycznia 1919 r.

Przewodniczy	ob. Minister Leon Supiński
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Rolnictwa i D.P.	ob. Błażej Stolarski
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Pracy i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa] Zdrowia Publ.	dr Witold Chodźko
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Minister	ob. Marian Malinowski
Minister	ob. Franciszek Wójcik
Kierownik Min[isterstwa] Spraw Wojskowych	ob. pułk. Jan Wroczyński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] W.R. i O.P.	dr Bronisław Dembiński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spraw Wewn[ętrznych]	Norbert Barlicki pułk. Szpakowski
Zastępca Szefa Biura Prezyd. Rady Ministrów	August Wowkonowicz
Protokółuje	dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 7-ej m. 20 wieczorem.

1. Protokół 10-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 11 stycznia odczytano i przyjęto.

2. Ob. Minister Supiński odczytuje telegram o nadużyciach wyborczych w stosunku do ludności włościańskiej w Galicji Zachodniej (w pow. Niskim i Tarnobrzeskim). Na wniosek przewodniczącego zdecydowano po dyskusji zażądać urzędowego sprawozdania od zastępcy Gen[eralnego] Komisarza Wyborczego na Galicję, Prezesa Woltera.

3. ^bZałącznik N° 2.^b Pułk. Wroczyński przedstawia nagły wniosek w sprawie poboru do wojska, który po dłuższej dyskusji – przy czym ob. Minister Malinowski zwraca uwagę na delikatność kwestii i konieczność oględnego postępowania – uchwalono traktować jako nagły. Następnie przyjęto dekret mobilizacyjny z następującymi poprawkami:

- a) Ustęp 1 zastąpiono następującym zdaniem: „W celu bezzwłocznego powiększenia siły zbrojnej dla obrony granic Polskiej Republiki Ludowej”.
- b) W drugim ustępie skreślono słowo „przeto”, a dodano po słowie „obowiązkowy” słowo „częściowy”.
- c) Na końcu ostatniego ustępu dodano słowa „w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych”.

4. ^bZałącznik N° 3.^b Sprawa ustalania powiatów, które mają być objęte poborem, wywołuje dłuższą dyskusję, po czym uchwalono z projektowanych przez Min[isterstwo] Spr[aw] Wojskowych powiatów, na które ma się rozciągać najpierw pobór, wyłączyć powiaty Częstochowski i Sieradzki, a w zamian za nie przeprowadzić pobór w dwóch innych powiatach, które oznaczy Min[isterstwo] Spr[aw] Wojsk[owych] w porozumieniu z Ministerstwem Spr[aw] Wewn[ętrznych].

5. Naczelnik Wydziału Wowkonowicz referuje sprawę Rządu Tymczasowego na Śląsku Cieszyńskim. Wobec niezatwierdzenia przez Naczelnika Państwa statutu tymczasowego dla Rady Narodowej na Śląsku Cieszyńskim, przyjętego na posiedzeniu Rady Ministrów dnia 30 grudnia 1918, uchwalono zgodnie z wnioskiem zastosować się do motywów, które Naczelnika Państwa skłoniły do zawieszenia zatwierdzenia statutu, i przesłać do Rady Narodowej pismo z podpisem Prezydenta Ministrów, w którym przyjmuje się do wiadomości dotychczasowe postanowienia Rady Narodowej w sprawie objęcia rządów na Śląsku Cieszyńskim, utworzenia Tymczasowego Rządu Krajowego w Cieszynie i zamianowania jego szefem posła D-ra Jana Michejdę. Rząd zastrzega sobie przy tym prawo zmienienia w swoim czasie organizacji administracyjnej na Śląsku Cieszyńskim.

6. ^bZałącznik N° 4.^b Dekret w sprawie zmiany niektórych artykułów „Tymczasowej ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej” przyjęto en bloc²⁴⁰.

7. Przyjęto wniosek Min[istra] Rolnictwa o przeniesienie siedziby Komisji Ziemskiej Okręgowej z Łodzi do Piotrkowa.

8. Traktowanie projektu tymczasowych przepisów o organizacji urzędów powiatowych uchwalono odroczyć na dwa dni celem bliższego zapoznania się z treścią wniosku.

²⁴⁰ Ustawa ta została ogłoszona 29 października 1918 r. Zob. „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1918, nr 11, poz. 129.

9. Wniosek nagły ob. Podsekretarza Stanu Barlickiego o przedłużenie terminu wyborów do Sejmu Ustawodawczego w 2 okręgu (pow. Suwalski, Sejneński i Augustowski) przyjęto bez sprzeciwu.

10. ^bZałączniki N° 6 i 7.^b Przyjęto dekret o nadzorze nad wyrobem i sprzedażą artykułów zastępczych (surogatów) produktów spożywczych i przedmiotów użytku codziennego²⁴¹.

11. Na wniosek Kierownika Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego uchwalono poświęcić w następnym tygodniu jedno posiedzenie na wnioski tego Ministerstwa w Sprawie szczepienia ospy i odżywiania.

12. Sprawę utworzenia wsi kościuszkowskiej na gruntach donacji Kozienickiej odroczone aż do wyzdrowienia ob. Prezydenta.

13. ^bZałącznik N° 7.^b Uchwalono odesłać wniosek o umundurowanie młodszych gońców Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych do porozumienia się w pierw z Min[isterstwem] Skarbu.

14. ^bZałącznik N° 8.^b Uchwalono, że w sprawie wniosku o przyznanie urzędnikom ziemskim jednorazowej pensji winno Min[isterstwo] Rolnictwa porozumieć się wprzód z Min[isterstwem] Skarbu.

15. ^bZałącznik N° 10.^b Traktowanie wniesionego przez pułk. Wroczyńskiego projektu dekretu o sekwestrze broni odroczone celem uprzedniego załatwienia go na komisji międzyministerialnej.

16. Odroczone na dwa dni traktowanie wniosku Min[istra] Przem[ysłu] i Handlu w sprawie wywozu i przywozu towarów.

17. ^bZałącznik N° 11.^b Przedstawiony przez Szefa Sekcji Min[isterstwa] W.R. i O.P. D-ra Jana Łukasiewicza wniosek w sprawie uniwersytetu w Lublinie przyjęto bez dyskusji.

18. Uchwalono przedstawić Naczelnikowi Państwa do nominacji Karola Kirsta i Ludwika Kaznowskiego Sędziami Okręgowymi, Józefa Skolimowskiego Prokuratorem przy Sądzie Okręgowym, Józefa Kuczyńskiego Podprokuratorem przy Sądzie Najwyższym i Janusza Jamontta Sędzią Sądu Apelacyjnego.

Na tym posiedzenie po wyznaczeniu następnego na dzień 14 stycznia b.r. zakończono o godz. 10-iej wieczorem.

^fSupiński^f

²⁴¹ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 14, poz. 161.

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 11-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 13 stycznia 1919 r. o godz. 6-ej wiecz[orem].
2. Projekt dekretu w sprawie częściowego poboru.
3. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych o przeprowadzenie poboru regularnego rocznika 1898 w powiatach: wieluńskim, kaliskim, tureckim, konińskim, kolskim, nieszawskim, słupeckim i włodawskim]²⁴².
4. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych o zmianę niektórych artykułów „Tymczasowej ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej”].
5. [Uchwała Rady Ministrów w sprawie przeniesienia siedziby Komisji Ziemskiej Okręgowej z Łodzi do Piotrkowa].
6. Dekret o nadzorze nad wyrobem i sprzedażą artykułów zastępczych (surogatów) produktów spożywczych i przedmiotów użytku codziennego²⁴³.
7. Wniosek w sprawie umundurowania młodszych gońców w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych²⁴⁴.
8. Wniosek o przyznanie urzędnikom ziemskim zapomogi w wysokości miesięcznej pensji]²⁴⁵.
9. Załącznika nr 9 brak.
10. [Projekt dekretu o sekwestrze broni palnej]²⁴⁶.
11. [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o zgodę Rady Ministrów na utworzenie Uniwersytetu katolickiego w Lublinie].

°Załącznik N° 1°

Porządek dzienny 11-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 13 stycznia 1919 r. o godz. 6-ej wiecz[orem].

1. Odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia.
2. Sprawa przedstawicielstwa Rusi w Sejmie Ustawodawczym.^c
3. Sprawa utworzenia wsi Kościuszkowskiej na gruntach donacji w Kozienicach.
4. Sprawa umundurowania młodszych gońców w Min[isterstwie] Spraw Wewnętrznych.

²⁴² Nie publikuje się.

²⁴³ Nie publikuje się.

²⁴⁴ Nie publikuje się.

²⁴⁵ Nie publikuje się.

²⁴⁶ Nie publikuje się.

5. Projekt Tymczasowych Przepisów o organizacji urzędów powiatowych.
6. Wniosek w sprawie uniwersytetu w Lublinie.
7. Wniosek o przyznanie urzędnikom ziemskim jednorazowej pensji.
8. Wniosek Min[istra] Przemysłu i Handlu w sprawie wywozu towarów za granicę i przywozu ich z zagranicy.
9. Projekt dekretu o podwyższeniu podatku handlu i przemysłu.
10. Projekt dekretu o sekwestrze broni.
11. Sprawy bieżące.

°Załącznik do punktu 3. N° 2°

Projekt dekretu w sprawie częściowego poboru

°Projekt Dekretu.
Dekret
w sprawie częściowego poboru°

^hSytuacja polityczna na zewnątrz Państwa wymaga bezzwłocznego powiększenia naszej siły zbrojnej. Zaciąg ochotniczy, mimo niewątpliwie nadzwyczajne rezultaty, już potrzeb nie pokrywa.^h

°W celu bezzwłocznego powiększenia siły zbrojnej dla obrony granic Polskiej Republiki Ludowej° zarządzam ^hprze^h obowiązkowy °częściowy° pobór regularny rocznika 1898, który winien być przeprowadzony na zasadzie Tymczasowej Ustawy o Powszechnym Obowiązku Służby Wojskowej z dnia 27 października 1918 r., i w myśl Tymczasowej Instrukcji dla Władz Poborowych, zatwierdzonej przez Ministerstwo Spraw Wojskowych i ogłoszonej jako dodatek do Nr 14 Dziennika Rozkazów Wojskowych.

Czas służby wojskowej powołanych wyznaczam na rok, pozostawiając Sejmowi Ustawodawczemu definitywne określenie normalnej służby w szeregach.

Wykonanie niniejszego dekretu i ustalenie kolejności, w jakiej pobór w poszczególnych powiatach będzie przeprowadzony, poruczam Ministerstwu Spraw Wojskowych °w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych°.

Dan °w Warszawie°, dnia ... stycznia 1919 r.

NACZELNIK PAŃSTWA.

PREZYDENT MINISTRÓW.

°KIEROWNIK° MINISTER°STWA° SPRAW WOJSKOWYCH.

[Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych o zmianę niektórych artykułów „Tymczasowej ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej”]

MINISTERSTWO
SPRAW WOJSKOWYCH
DEPARTAMENT
Mobilizacyjno-Organizacyjny
dn. 29 grudnia 1918 r.
N° 321
WARSZAWA
Zamek Królewski.

W N I O S E K
DO RADY MINISTRÓW
o zmianę
artykułów: 64, 66, 67, 89, 90, 93,
97 i 118 „Tymczasowej Ustawy
o powszechnym obowiązku
służby wojskowej”, zatwierdzonej
przez Radę Regencyjną
dn. 27 października 1918 roku.

Zanim „Tymczasowa Ustawa o powszechnym obowiązku służby wojskowej”, zatwierdzona przez Radę Regencyjną dn. 27 października 1918 r. (Dodatek z dn. 1 listopada „Dziennika Rozporządzeń Komisji Wojskowej”) zostanie zastąpiona przez prawo o powszechnym obowiązku służby wojskowej, należy już obecnie wprowadzić zmiany w poszczególnych tytułach i artykułach „Tymczasowej Ustawy” nie zmieniając ogólnych zasad teje, jednakże konieczne z następujących względów:

art. 64 p. 1

Powyższy punkt 1 art. 64 może spowodować szereg trudności i możliwych nadużyć.

art. 66.

Niedostatecznie wyjaśnionym jest, dlaczego „pobyt zagranicą przez dłuższy czas” ma być podstawą do udzielenia odroczeń. Jeżeli pobyt zagranicą spowodowany jest odbywaniem wyższych studiów, to wypadek ten jest przewidziany w artykule 64 punkt 2.

Pozostawienie powyższego artykułu dawałoby pole do nadużyć.

art. 67

Wymaga uzupełnienia przez określenie, kiedy mający odroczenie istotnie ma wstąpić do szeregów.

art. 89, 90 i 93 p. d

Pozostawienie jednorocznego prawa wyboru broni i oddziału wytworzy taką sytuację, że w pewnych oddziałach wojskowych będzie zbyt wielka ilość sił inteligentnych z uszczerbkiem dla pozostałych oddziałów. Wpłynie to również ujemnie na stosunek ilości oficerów rezerwy w poszczególnych rodzajach broni. Jednocześnie utrzymywanie się na własny koszt może zaszkodzić jednolitości i spójni w szeregach.

art. 97

Zmiana lat zgodnie z § 128 „Dziennika Rozporządzeń” N. 6.

art. 118

Podatek od osób od służby wojskowej zwolnionych, a takowymi według „Tymczasowej Ustawy” mogą być jedynie kapłani, zakonnicy, pastorowie, uznani przez państwo rabini i duchowni innych wyznań (art. 68) oraz „fizycznie zupełnie niezdolni do służby wojskowej czynnej” (art. 56 punkt 4) jest nieuzasadniony i niesprawiedliwy, i pozornie nosi charakter pewnej opłaty za zwolnienie ze służby; państwo jednak zwalnia od służby wymienione osoby nie dla projektowanego podatku, lecz dlatego, że są one bądź państwu potrzebne, bądź też faktycznie do służby niezdolne.

Uzasadniając powyższymi motywami proponuję wprowadzenie następujących zmian:

„Tymczasowa Ustawa”.

Art. 64. Z przyczyn zawodowych odroczenie z roku na rok przysługuje:

1. popisowym, którzy wykażą się odpowiednim zaświadczeniem szkoły lub instytucji przez państwo uznanej, iż przygotowują się do określonego zawodu, jeżeli przerwa w ich pracy spowoduje dla nich znaczną szkodę, – do lat 23;

2. słuchaczom uniwersytetu i wyższych zakładów naukowych – do lat 25;

3. poświęcającym się studiom teologii wyznania rzymskokatolickiego oraz innych wyznań chrześcijańskich dla uzyskania święceń kapłańskich – do lat 27.

Proponowany tekst.

Art. 64. Z przyczyn zawodowych odroczenie z roku na rok przysługuje:

1. uczniom średnich zakładów naukowych przez państwo uznanych – do lat 23;

2. słuchaczom uniwersytetu i wyższych zakładów naukowych – do lat 25;

3. poświęcającym się studiom teologii wyznania rzymskokatolickiego oraz innych wyznań chrześcijańskich dla uzyskania święceń kapłańskich – do lat 27.

Art. 66. Powołanym zamieszkałym zagranicą dłuższy czas udzielone być mogą odroczenia przez urzędowe organy zastępcze państwa polskiego zagranicą, jednak nie dłużej, jak do osiągnięcia przez nich 23 lat życia.

Dalsze odroczenia, nie dłużej jednak jak do 25 lat życia, mogą być dozwolone jedynie w razie udowodnienia nieodzownej potrzeby dalszego pobytu zagranicą.

Art. 67. W razie ogłoszenia mobilizacji wszystkie odroczenia tracą moc.

Art. 89. Służbę jednoroczną odbywają uprawnieni na koszt państwa, wolno im jednak służyć także na koszt własny.

Art. 90. Jednorocznym, utrzymującym się kosztem własnym, mogą wybrać sobie rodzaj broni i oddział, w którym chcą służyć.

Utrzymywanym przez skarb państwa przywilej ten nie przysługuje.

Art. 93. Celem uzyskania prawa do jednorocznej służby muszą petenci najpóźniej w dniu przeglądu przedłożyć w oryginale albo w uwierzytelnionych odpisach następujące dokumenty:

- a) metrykę urodzenia,
- b) urzędowe świadectwo moralności,
- c) świadectwo szkolne, uprawniające do jednorocznej służby,
- d) poparte wykazaniem odpowiedniego majątku zobowiązanie własne, względnie zobowiązanie rodziców, opiekuna, względnie krewnych lub osób postronnych, że przez cały czas jednorocznej służby petenta ponosić będą koszt jego utrzymania i umundurowania, względnie, że poniesione na ten cel wydatki przez skarb państwa zwrócą.

Art. 97. Każdy niezaliczony do wojska stałego może być przyjęty do niego w charakterze ochotnika.

Art. 66. Znosi się.

Art. 67. W razie ogłoszenia mobilizacji odroczenia od służby wojskowej tracą moc. Powołanie do szeregów nastąpi na podstawie osobnego rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 89. Znosi się.

Art. 90. Znosi się.

Art. 93. Celem uzyskania prawa do jednorocznej służby muszą petenci najpóźniej w dniu przeglądu przedłożyć w oryginale albo w uwierzytelnionych odpisach następujące dokumenty:

- a) metrykę urodzenia,
- b) urzędowe świadectwo moralności,
- c) świadectwo szkolne, uprawniające do jednorocznej służby,
- d) znosi się.

Art. 97. Każdy niezaliczony do wojska stałego może być przyjęty do niego w charakterze ochotnika.

Ochotnik winien:

- a) mieć ukończonych 17 a nie więcej nad 28 lat życia,
- b) posiadać urzędowe świadectwo moralności,
- c) mieć zgodę ojca lub matki, względnie osoby miejsce rodziców prawnie zastępującej, o ile nie ukończył 21 lat życia.

Tytuł XXI.

SĄDOWNICTWO OSÓB OBO-
WIĄZANYCH DO SŁUŻBY WOJSKOWEJ,
PODATEK WOJSKOWY OSÓB OD
SŁUŻBY WOJSKOWEJ ZWOLNIONYCH
I POSTANOWIENIA KARNE ZA NIE-
DOPEŁNIENIE OBOWIĄZKÓW,
NAKAZANYCH W NINIEJSZEJ USTAWIE.

Art. 118. Sądownictwo osób obo-
wiązanych do służby wojskowej, poda-
tek wojskowy osób od służby wojskowej
zwolnionych i przepisy karne za niedopeł-
nienie względnie nie należyte dopełnienie
obowiązku, nakazanego przepisami niniej-
szej ustawy, będą przedmiotem osobnej
ustawy.

Za zgodność

g...g

pułkownik

P.o. Szefa Depart. Mobi.-Org.

Ochotnik winien:

- a) mieć ukończonych 18 a nie więcej nad 28 lat życia,
- b) posiadać urzędowe świadectwo moralności,
- c) mieć zgodę ojca lub matki, względnie osoby miejsce rodziców prawnie zastępującej, o ile nie ukończył 21 lat życia.

Tytuł XXI.

SĄDOWNICTWO OSÓB OBO-
WIĄZANYCH DO SŁUŻBY WOJSKOWEJ
I POSTANOWIENIA KARNE ZA NIE-
DOPEŁNIENIE OBOWIĄZKÓW, NA-
KAZANYCH W NINIEJSZEJ USTAWIE.

Art. 118. Sądownictwo osób obo-
wiązanych do służby wojskowej i przepisy
karne za niedopełnienie względnie nie
należyte dopełnienie obowiązku, nakaza-
nego przepisami niniejszej ustawy, będą
przedmiotem osobnej ustawy.

/-/ WROCZYŃSKI

Pułkownik

Kierownik Minist. Spraw Wojskow.

Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o zgodę Rady Ministrów na utworzenie Uniwersytetu katolickiego w Lublinie

KRÓLEWSKO-POLSKIE
MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO.

Dn. 30 grudnia 1918 r.

N° 32972/2146 S.

w sprawie Uniwersytetu w Lublinie.

Do

Rady Ministrów

Motywy.

1. Wedle Statutu przedłożonego przez założycieli, Uniwersytet w Lublinie przedstawia się jako przyszły Uniwersytet katolicki, będący osobą prawną pod zwierzchnią władzą i opieką Episkopatu polskiego. Sprawami majątkowymi zajmuje się „Zarząd Gospodarczy”, złożony 1) z rektora, mianowanego przez Episkopat na czas nieokreślony, 2) wicerektora, obieranego na 3 lata przez profesorów spośród profesorów zwyczajnych, 3) obu założycieli tj. Karola Jaroszyńskiego i Franciszka Skąpskiego, a w razie ich śmierci, osób przez ^anie^a wskazanych.

Uniwersytet składać się ma na razie z Wydziału prawa kanonicznego i nauk moralnych, z Wydziału nauk społeczno-ekonomicznych i z Wydziału nauk humanistycznych. Słuchaczem zwyczajnym można zostać po ukończeniu 8-klasowej szkoły średniej ^cz maturą^c. Koncesji wstępnej udzielono Rozporządzeniem Ministra W.R. i O.P. z dn. 6.IX. br. a otwarcie nastąpiło w pierwszych dniach grudnia br.

2. Statuty przedłożone wykluczają wszelką ingerencję państwową, co jest niedopuszczalne tak ze względów zasadniczych, jak i ze względu na spodziewane starania tego Uniwersytetu o uzyskanie pewnych praw publiczności w przyszłości.

3. Statuty zawierają wzmiankę o udzielaniu stopni doktorskich, o używaniu pieczęci z orłem państwowym i nie zaznaczają w samej nazwie Uniwersytetu jego charakteru prywatnego i wyznaniowego – co jest konieczne ze względu na zaufanie publiczne.

4. Statuty nie określają należycie pojęcia „Episkopatu” polskiego i jego „władzy” nad Uniwersytetem.

Wniosek

Rada Ministrów raczy postanowić:

1) Udzielić koncesji stanowczej na założenie i otwarcie Uniwersytetu w Lublinie, jeśli założyciele zmienią Statut w następujących kierunkach:

- a) Zapewnienie zwierzchniej kontroli dydaktycznej i pedagogicznej ze strony Państwa, a wykonywanej przez Ministerstwo W.R. i O.P. (przedkładanie co każde półrocze szczegółowego programu wykładów, składu grona nauczycielskiego i władz uniwersyteckich, statystyki słuchaczy, krótkiej kroniki Uniwersytetu, wszelkich obowiązujących przepisów, wydanych przez władze uniwersyteckie; nadto dopuszczenie do zwiedzania Uniwersytetu i przysłuchiwania się w charakterze gościa egzaminom przez delegata Ministerstwa W.R. i O.P.
 - b) W nazwie Uniwersytetu ma być zaznaczoną jego prywatność i charakter wyznaniowy. Skreślone być mają w Statucie przepisy co do udzielania „doktoratów” i używania pieczęci podobnej do państwowej.
 - c) Pojęcie Episkopatu i jego „władzy” nad Uniwersytetem ma być należycie sprecyzowane.
- 2) Na wypadek doprowadzenia odnośnych rokowań z Uniwersytetem w Lublinie do pomyślnego wyniku, wydać urzędowy komunikat o udzieleniu koncesji, podnosząc prywatny charakter tego Uniwersytetu i płynący stąd brak praw publiczności.
 - 3) Na wypadek nie uczynienia zadość powyższym żądaniom przez Uniwersytet w Lublinie, cofnąć koncesję wstępną, udzieloną 6 września br. i ogłosić o tym komunikat urzędowy.
- Wykonanie powyższych uchwał porucza się Ministerstwu W.R. i O.P.

Minister
Ks. Prauss^f

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 5.

PROTOKÓŁ
12-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 14 stycznia 1919 r.

Przewodniczy	ob. Minister Sprawiedliwości Leon Supiński
Obecni:	
Minister Spraw Zewnętrznych	ob. Leon Wasilewski
Minister Rolnictwa i D.P.	ob. Błażej Stolarski
Minister Przemysłu i Handlu	ob. Jerzy Iwanowski
Minister Komunikacji	ob. Stanisław Stączek
Minister Poczty i Telegrafów	ob. Tomasz Arciszewski
Minister Robót Publicznych	ob. Józef Pruchnik
Minister Pracy i O.S.	ob. Bronisław Ziemięcki
Minister	ob. Tomasz Nocznicki
Minister	ob. Marian Malinowski
Minister	ob. Franciszek Wójcik
Kierownik Min[isterstwa] Skarbu	ob. Władysław Byrka
Kierownik Min[isterstwa]	
Spraw Wojskowych	ob. pułk. Jan Wroczyński
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	ob. Antoni Minkiewicz
Zastępca Kierownika Min[isterstwa]	
Spr[aw] Wojsk[owych]	ob. pułk. Szpakowski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Spr[aw] Wewn[ętrznych]	ob. Norbert Barlicki
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
W.R. i O.P.	ob. dr Bronisław Dembiński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
S. i K.	ob. Zenon Przesmycki
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Komunikacji	ob. Julian Eberhardt
Zastępca Szefa Biura Prezydialnego	August Wowkonowicz
Protokółuje	dr Bronisław Helczyński

Początek posiedzenia o godz. 7-ej m. 50 wiecz.

1. Protokół 11-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 13 bm. odczytano i przyjęto.

2. Ob. Podsekretarz Stanu Barlicki komunikuje, że wedle raportu, otrzymanego z Galicji, akcja wyborcza jest tam poważnie zagrożona skutkiem nieprzekazania przez Min[isterstwo] Skarbu potrzebnej sumy (500 000 kor) na koszta wyborcze.

Uchwalono zwrócić się w tej sprawie do Min[isterstwa] Skarbu, by przyspieszyło wysyłkę tych pieniędzy.

3. Ob. Podsekretarz Stanu Barlicki komunikuje, że wedle otrzymanych raportów w powiatach Niskim i Tarnobrzeskim w Galicji wojsko dopuszcza się gwałtów, co jakoby stoi w związku z akcją wyborczą; polecono Min[istrowi] Spraw Wewnętrznych wydelegować tam urzędnika celem zbadania stosunków na miejscu.

4. ^bZałącznik N° 2. ^bDecyzję co do projektu rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie rozdziału gmachów państwowych oraz gmachów, pozostających pod zarządem państwowym, odroczone celem uprzedniego rozpatrzenia tego projektu, jak również wniosku w przedmiocie sekwestru gmachów prywatnych na cele publiczne, który właśnie opracowuje Min[isterstwo] Rolnictwa i D.P., przez konferencję międzyministerialną, złożoną z przedstawicieli Ministerstw: Rolnictwa i D.P., Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych, Sprawiedliwości, Robót Publicznych, Sztuki i Kultury oraz Poczty i Telegrafów. Zwołaniem tej konferencji zajmie się Min[isterstwo] Rolnictwa i D.P.

5. Na wniosek Prezydium Rady Ministrów ustalono listę cywilną Naczelnika Państwa w sposób następujący:

„lista cywilna Naczelnika Państwa składa się z trzech pozycji, a mianowicie: 1) z poborów w kwocie 10 000 mk, 2) z funduszu reprezentacyjnego w kwocie 25 000 mk, 3) z funduszu dyspozycyjnego i zapomogowego w kwocie 30 000 mk miesięcznie. Powyższa lista cywilna będzie zaliczona od dnia 1-go grudnia 1918 r. na ciężar etatu Kancelarii Cywilnej, która będzie podejmowała przypadające kwoty za asygnacjami Szefa Kancelarii Cywilnej i przekazywała je do dyspozycji Naczelnika Państwa. Kwoty przypadające za grudzień 1918 i styczeń 1919 roku będą wypłacone zaraz, w następnych miesiącach w każdym pierwszym dniu miesiąca. Konserwację całego kompleksu budynków belwederskich, a więc zarówno wszelkie roboty konserwacyjne i remontowe, jako też utrzymanie służby przejmuje Państwo na swój koszt i porucza przeprowadzenie tego zadania Ministerstwu Rolnictwa i D.P., które w razie potrzeby będzie się porozumiewało w tym względzie z Min[isterstwem] Robót Publicznych oraz Sztuki i Kultury”.

6. ^bZałącznik N° 3. ^bWysłuchano sprawozdania delegata Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych ob. Kwapińskiego i delegata Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu ob. Skokowskiego o sytuacji w okręgu Łódzkim. W dyskusji nad tym sprawozdaniem ob. Minister Ziemięcki podniósł, że wiele z postulatów łódzkich czynników społecznych, wymienionych w sprawozdaniu, jest już spełnionych, w szczególności akcję zapomogową dla bezrobotnych prowadzi Min[isterstwo] Pracy i O.S. i będzie ją prowadzić aż do chwili, gdy będzie można wszystkim bezrobotnym dać pracę. Największy nacisk należy położyć na jak najszybsze uruchomienie robót publicznych, tym bardziej, że znaczną część ich może prowadzić miasto, względnie powiat, tak że nie obciążą one nawet budżetu

państwowego, oraz na należyte zaoprowidowanie m. Łodzi i zastąpienie zapomóg pieniężnych pomocą w naturze. Ob. Minister Iwanowski zwraca uwagę na to, że konieczne jest doprowadzenie do uspokojenia umysłów robotników łódzkich, ponieważ przy obecnym stanie rzeczy fabrykanci nie zechcą uruchomić fabryk, obawiając się aktów terroru ekonomicznego, a w dalszym ciągu wywłaszczenia fabryk na rzecz Państwa. Ob. Minister Malinowski wyraża powątpiewanie, czy fabrykanci w ogóle kiedykolwiek zechcą uruchomić fabryki, i wzywa Ministerstwo Przemysłu i Handlu, by przygotowało aparat dla objęcia tych fabryk w sekwestr i prowadzenia ich na rachunek Państwa. Ob. Kierownik Ministerstwa Aprowiz. Minkiewicz, odpowiadając na skierowane przeciw temu Ministerstwu zarzuty, wyjaśnia, że czyni ono jak największe wysiłki dla należytego zaoprowidowania specjalnie okręgu łódzkiego i Zagłębia Dąbrowskiego i że wysiłki te z pewnością byłyby uwieńczone pomyślnym skutkiem, gdyby inne Ministerstwa, w szczególności Min[isterstwa] Skarbu, Przemysłu i Handlu i Komunikacji chciały mu iść na rękę. Jeśli chodzi o najbliższą przyszłość, można będzie dostatecznie zaoprowidować Łódź z zapasów, znajdujących się w Poznańskim, jeżeli w zamian otrzyma ono węgiel i jeżeli Min[isterstwo] Komunikacji dostarczy odpowiednich ilości wagonów.

W wyniku dyskusji przyjęto wnioski ob. Podsekretarza Stanu Barlickiego, aby powierzyć kierownictwo akcji dla rozwiązania sprawy bezrobotnych w okręgu łódzkim Ministerstwu Pracy i O.S. i przydać mu w tym celu stałą komisję międzyministerialną z przedstawicieli Ministerstw: Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu, Aprowizacji i Komunikacji.

7. ^bZałącznik] N° 4.^b Przyjęto projekt dekretu o powołaniu do czynnej służby wojskowej wszystkich lekarzy, którzy nie przekroczyli 35 roku życia²⁴⁷.

8. Ob. pułk. Szpakowski w imieniu Kierownika Min[isterstwa] Spraw Wojskowych pułk. Wroczyńskiego zaznacza, że w myśl wyrażonego przez tego ostatniego na poprzednim posiedzeniu życzenia sprawa częściowego poboru w Królestwie Kongresowym została uznana za poufną, pomimo to jednak już w dniu następnym wiadomości o tym przedostały się do prasy.

9. ^bZałączniki] N° 5, 6, 7 i 8.^b Pod obrady wchodzi wnioski Min[isterstwa] Komunikacji w sprawie:

- a) utworzenia komisji kolejowej szacunkowo-odbiorczej,
- b) utworzenia straży kolejowej,
- c) przyznania kredytu na wypłacanie emerytur b. kolejarzom i ich rodzinom.

Na skutek zarzutów, podniesionych przez ob. Kierownika Min[isterstwa] Skarbu ob. Minister Stączek cofnął dwa pierwsze wnioski, w sprawie zaś wypłacania emerytur b. kolejarzom postanowiono przyznać Min[isterstwu]

²⁴⁷ „Dziennik Praw Państwa Polskiego” 1919, nr 14, poz. 194.

Komunikacji tymczasowo kredyt 100 000 mk na wypłacanie tych emerytur do czasu definitywnego uregulowania tej kwestii, w którym to kierunku toczą się prace komisji międzyministerialnej, złożonej z przedstawicieli Min[isterstwa] Komunikacji i Skarbu.

10. Przyjęto wniosek Min[istra] Sprawiedliwości o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na sędziego Sądu Apelacyjnego ob. Franciszka Falkiewicza i podprokuratora przy Sądzie Apelacyjnym ob. Stanisława Baranowskiego.

11. Przyjęto wniosek Min[istra] Robót Publicznych o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na Szefa Sekcji w tym Ministerstwie ob. Adama Różańskiego.

12. Po ustaleniu porządku dziennego następnego posiedzenia wyznaczono je na dzień 15 bm. na godz. 7-mą wieczorem²⁴⁸.

Koniec posiedzenia o godz. 10-ej min. 20 wieczorem.

†Moraczewski Jędrzej†

Załączniki

Wykaz:

1. Porządek dzienny 12-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej w dniu 14 stycznia 1919 r. o godz. 7-ej wiecz.
2. Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie rozdziału gmachów państwowych oraz gmachów pozostających pod zarządem państwowym.
3. Sprawozdanie delegata Ministerstwa Spraw Wewnętrznych J. Kwapińskiego i delegata Ministerstwa Przemysłu i Handlu Z. Skokowskiego o sytuacji w Okręgu Łódzkim.
4. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych o uchwalenie dekretu w sprawie powołania do czynnej służby wojskowej wszystkich lekarzy, którzy nie przekroczyli 35 roku życia].
5. [Wniosek Ministerstwa Komunikacji w sprawie utworzenia Komisji Szacunkowo-Odbiorczej Kolejowej i zatwierdzenia niezbędnych na ten cel kredytów].
6. Regulamin dla Komisji Szacunkowo-Odbiorczej Kolejowej.
7. Wniosek Ministerstwa Komunikacji w sprawie utworzenia Straży Kolejowej i zatwierdzenia Statutu tejże Straży²⁴⁹.
8. Wniosek Ministerstwa Komunikacji w sprawie kredytu na wypłatę emerytur przyznanych przez byłe Zarządy Kolei w b. zaborze rosyjskim²⁵⁰.

²⁴⁸ Posiedzenie to nie odbędzie się.

²⁴⁹ Nie publikuje się.

²⁵⁰ Nie publikuje się.

Porządek dzienny
12-go posiedzenia Rady Ministrów Republiki Polskiej
w dniu 14 stycznia 1919 r.o godz. 7-ej wiecz.

1. Odczytanie protokołu z poprzedniego posiedzenia.
2. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie rozdziału gmachów państwowych.
3. Wniosek Min[istra] Komunikacji w sprawie utworzenia komisji Szacunkowo-Odbiorczej kolejowej.
4. Wniosek Min[istra] Komunikacji o kredyt na wypłacenie emerytur b. urzędnikom kolejowym.
5. Wniosek Min[istra] Komunikacji o utworzeniu Straży Kolejowej.
6. Wniosek Min[istra] Pracy i Opieki Społecznej w sprawie zmian w Kodeksie Karnym.

°Załącznik do punktu 4. N° 2°

Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie rozdziału gmachów państwowych oraz gmachów pozostających pod zarządem państwowym

Wniosek w sprawie wydania rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie rozdziału gmachów państwowych oraz gmachów pozostających pod zarządem państwowym.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozdziału gmachów państwowych oraz gmachów pozostających pod zarządem państwowym.

I.

Przy przeznaczeniu gmachów państwowych oraz gmachów pozostających pod zarządem państwowym do użytku Ministerstw i urzędów, Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych kierować się będzie zasadami następującymi:

1. Budynek zajmowane przez b. rosyjskie urzędy państwowe oddane będą na użytek biur Ministerstw i urzędów.

2. Byłe rezydencje królewskie, późniejsze cesarskie, będą przeznaczone, zależnie od wartości historycznej i zabytkowej bądź na cele pamiątkowe, muzealne itp., bądź na cele użyteczności publicznej.

3. Budynek, wzniesione z wyraźnym przeznaczeniem specjalnym (szkoły, szpitale itp.), oddane będą możliwie na ten sam cel.

4. Przeznaczenie budynków w czasach przed okupacją rosyjską będzie, ze względu na tradycję, brane pod uwagę.

5. Budynki poklasztorne, które w chwili ewakuacji władz rosyjskich zajmowane były przez instytucje świeckie, będą użyte dla władz świeckich.

6. O przeznaczeniu cerkwi prawosławnych rozstrzygnie Sejm.

Budowle służby cerkiewnej, prawosławnych szkół, prawosławnych zakładów dobroczynnych itd. otrzymają przeznaczenie stosownie do specjalnego w każdym wypadku zarządzenia Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

II.

1. Przy wyznaczaniu lokali dla poszczególnych urzędów bierze się za podstawę wskazaną w zapotrzebowaniu powierzchnię biur.

W razie wątpliwości Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych poleci sprawdzenie i ustali wielkość potrzebnego lokalu ostatecznie.

2. W braku dostatecznej ilości lokali uwzględniane będą potrzeby jak najkonieczniejsze.

3. Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych ustali na czas określony wysokość opłat, jakie z tytułu używalności budynków państwowych ciążyć będą na poszczególnych Ministerstwach, oraz rozgraniczy obowiązki Ministerstwa jako lokatora i Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych jako rzecznika właściciela.

III.

1. Wszystkie Ministerstwa prześlą Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych: a) wiadomości co do zapotrzebowań na lokale w poszczególnych miejscowościach poza m.st. Warszawą ze wskazaniem pożądaney wielkości biur i ilości pracowników; b) wiadomości co do biur, zajmowanych poza m.st. Warszawą w grudniu 1918 r.

2. Ministerstwo Spraw Wojskowych poda, prócz powyższego, do wiadomości Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych potrzeby swe co do koszar w m.st. Warszawie i w całym b. Królestwie Kongresowym.

Prezydent Ministrów
Minister Rolnictwa
i Dóbr Państwowych

Sprawozdanie delegata Ministerstwa Spraw Wewnętrznych J. Kwapińskiego i delegata Ministerstwa Przemysłu i Handlu Z. Skokowskiego o sytuacji w Okręgu łódzkim

Sprawozdanie

delegata Ministerstwa Spraw Wewnętrznych J. Kwapińskiego i delegata Ministerstwa Przemysłu i Handlu Z. Skokowskiego o sytuacji w Okręgu łódzkim.

Delegat Ministerstwa Spraw Wewnętrznych J. Kwapiński i delegat Ministerstwa Przemysłu i Handlu Z. Skokowski udali się do Łodzi w celu zbadania sytuacji ogólnej, wytworzonej w mieście i w jego okręgu na tle sprawy robotniczej: odbyto konferencje: z komisarzem ludowym na m. Łódź Rzewskim, z komisarzem na powiat łódzki Romiszewskim, z komisarzem na miasto Pabianice Mieszkowskim, z nadburmistrzem m. Łodzi inż. Skulskim i prezesem Stow. Techników inż. Wagnerem, z przedstawicielami Związku Przemysłu Włókienniczego, Stow. Fabrykantów i Kupców oraz Związku Farbiarni i Wykończalni, z prezydium Rady Delegatów Robotniczych m. Łodzi oraz z robotnikami m. Pabianic.

Stan faktyczny

Sytuacja ogólna w Łodzi i najbliższym okręgu, według danych zebranych przez delegatów, przedstawia się jak następuje:

Położenie mas robotniczych w Łodzi i okolicy jest bardzo ciężkie, bezrobotnych w naszym mieście zarejestrowano 20 tysięcy, a bardzo wielką ich liczbę mają ośrodki okoliczne; szczególnie dotkliwe jest położenie tych, którzy powracają z Niemiec i Rosji i często są pozbawieni nawet odzieży i obuwia. Dawni robotnicy wszystkich fabryk łódzkich około połowy grudnia r. ub. zaczęli stawiać żądania zapomogi jednorazowej od właścicieli fabryk, i zaczął się szerzyć ruch masowy, mający charakter terroru ekonomicznego, jakkolwiek nie przybierający dotychczas form krańcowych. W ogromnej liczbie fabryk tłum robotników więził właścicieli w fabryce lub też mieszkaniu prywatnym, zwykle od rana do wieczora i starał się wymusić przyrzeczenia lub wypłaty zapomóg; w szeregu wypadków miały przy tym miejsce pogróżki i obelgi. Od czasu wydania stosownych zarządzeń przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych policja interweniuje, ilekroć otrzyma wiadomość o gwałtach; interweniowała mianowicie blisko w stu wypadkach; jednakże po usunięciu się policji wykroczenia się powtarzają. Wielu właścicieli fabryk opuszcza Łódź.

W bardzo znacznej części fabryk łódzkich, w związku z wystąpieniami powyższymi, wypłacono robotnikom, którzy pracowali na początku wojny, po 100 marek zapomogi, w części fabryk wpłaty były mniejsze, w sporadycznych zaś wypadkach większe, dochodzące do 175 i 200 marek. Robotnicy domagają

się zapomogi w wysokości 250 marek. Rada Delegatów Robotniczych m. Łodzi poparła to żądanie w uchwale powziętej dn. 30 XII r. ub. i wydała specjalny komunikat, na który odtąd powołują się robotnicy. Do fabryk łódzkich zgłasza się przy stawianiu żądań wielka liczba osób przybywających ze wsi na wieść o wypłacaniu zapomóg państwowych i ze strony właścicieli fabryk. Liczba takich przybyszów wynosi według oceny czynników poinformowanych kilkanaście tysięcy. Z żądaniem zapomogi od właścicieli fabryk zgłasza się także wiele osób zatrudnionych od dłuższego czasu przy innej pracy.

Akcja państwowa pomocy dla bezrobotnych w Łodzi została wprowadzona w czyn stosunkowo późno, już po wszczęciu się ruchu, i po 2 tygodniach dokonywania wypłat, zostały one zawieszono z powodu braku funduszy.

W okolicach Łodzi stan rzeczy jest podobny: robotnicy cierpią niedostatek, pomoc doraźna nie może wystarczyć, zachodzą w wielu wypadkach takie wykroczenia, jak w Łodzi. Szczególniej zaostrzone jest położenie w Pabianicach, gdzie właściciele fabryk pod naciskiem robotników przyrzekli po 250 mk zapomogi, wypłacili robotnikom około 30 mk na osobę, a następnie wyjechali, komitetowi pomocy dla bezrobotnych brak pieniędzy.

Postulaty czynników społecznych

Nadburmistrz m. Łodzi inż. Skulski oświadczył delegatom, że należy usunąć przyczynę zła, nie zaś wyłącznie stosować siłę; oświadczył dalej, że jest kategorię przeciwnikiem stanu wyjątkowego. Przedstawił następujące postulaty konkretne: 1) dostarczenie pieniędzy na akcję pomocy państwowej dla bezrobotnych i mianowanie energicznego przedstawiciela Ministerstwa Pracy dla kierowania akcją; 2) zakaz wypłacania zapomóg przez fabrykantów; 3) poparcie energiczne przez Rząd sprawy robót publicznych w Łodzi. W sprawie robót publicznych delegacja specjalna komitetu pomocy dla bezrobotnych w porozumieniu z magistratem m. Łodzi przedstawiła szczegółowe projekty Ministerstwu Robót Publicznych; delegacja prosiła o pozwolenie Rządu na wydanie obligacji miejskich z gwarancją państwową. Jednocześnie z wydaniem zakazu wypłacania zapomóg przez fabrykantów należy wystąpić stanowczo przeciwko gwałtom w fabrykach i za podburzanie do nich pociągać do odpowiedzialności karnej.

Przemysłowcy łódzcy, reprezentowani przez Związek Przemysłu Włókienniczego, Stow. Fabrykantów i Kupców i Związek Farbiarni i Wykończalni złożyli dn. 5. I. r. b. na ręce komisarza ludowego m. Łodzi memoriał o całej sytuacji w Łodzi. Odpis tego memoriału załącza się do niniejszego sprawozdania²⁵¹. Postulaty przemysłowców są memorialne streszczone jak następuje:

wyjednanie dekretu rządowego o jednolitej, ciągłej i jedynej akcji ratowniczej rządowej i zakazanie wypłat bezpośrednich wymuszonych przez gwałt i terror,

²⁵¹ Dokumentu brak.

udaremnienie aktów przemocy i terroru zagrażających pokojowi i łaadowi wewnętrznemu, szerzących popłoch i panikę i utrzymujących życie obywateli pod stałą groźbą niebezpieczeństwa,

uspokojenie podniecanych przez bezkarnych wichrzycieli mas robotniczych za pomocą uświadomienia ich o klęsce jaką przyszłości kraju i samym sobie zgotowują.

Prezydium Rady Delegatów Robotniczych²⁵² m. Łodzi oświadczyło, że rozumie ciężkie położenie ekonomiczne ogólne, że Rada zwalcza i będzie zwalczała nadal terror ekonomiczny, że jednak będzie mogła konsekwentnie przeprowadzić to stanowisko jedynie wtedy, jeżeli inne środki ze strony Rządu wpłyną na poprawę położenia robotników. Prezydium Rady uznaje za konieczne wydanie robotnikom oprócz zapomóg stałych, zapomogi jednorazowej, określonej w uchwale Rady na 250 marek; uważa że robotnicy powinni dostać tę zapomogę, jeśli nie od fabrykantów to od miasta lub od Rządu. Prezydium Rady zwraca specjalną uwagę na położenie robotników powracających z Niemiec i Rosji. Rada Delegatów Robotniczych uchwaliła także, że te przedsiębiorstwa, które obecnie zwalniają robotników powinny wypłacić odszkodowanie w wysokości 3-miesięcznej płacy.

Zwołani przez Radę Delegatów Robotniczych m. Pabianic na zgromadzenie ogólne robotnicy pabianiccy wyrazili następujące postulaty:

Wypłacanie regularne zapomóg bieżących i wypłacanie zapomóg zaległych; dostarczenie przyobiecanych, jak twierdzą robotnicy, przez przedstawiciela Ministerstwa Pracy zasiłków w artykułach pierwszej potrzeby; wyegzekwowanie przez Rząd od fabrykantów przyobiecanej zapomogi 250-markowej; niezwłoczne doprowadzenie do skutku robót publicznych w Pabianicach.

Wnioski delegatów Ministerstw

Sytuację ogólną w Łodzi i okręgu delegaci delegaci uważają za bardzo poważną; stan obecny, przy którym nie ustają masowe wykroczenia przeciwko porządkowi legalnemu jest wysoce nienormalny i grozi dalszym posuwaniem się ku anarchii; uruchomienie przemysłu jest przez to niewątpliwie zagrożone. Sprawa uregulowania powyższej sytuacji jest jednym z najważniejszych zadań chwili obecnej. Delegaci uznają za konieczne przedsięwzięcie przez Rząd jednocześnie środków następujących:

1) Dostarczenie niezwłocznie organizacji pomocy dla bezrobotnych w Łodzi, Pabianicach, Zgierzu i innych ośrodkach okręgu łódzkiego pieniędzy na regularne wypłacanie zapomóg z uwzględnieniem zaległości. Dostarczenie o ile możliwości

²⁵² Rady Delegatów Robotniczych były organami przedstawicielskimi robotników i chłopów. Tworzyły się w rewolucyjnej atmosferze napięć społecznych w kraju w listopadzie 1918 r., głównie wskutek działań SDKPiL oraz PPS-Lewicy (połączonych w grudniu 1918 r. w Komunistyczną Partię Robotniczą Polski), ale też PPS i Narodowego Związku Robotniczego. Utworzono około 100 rad, które działały do lipca 1919 r.

artykułów spożywczych na zastąpienie zapomóg pieniężnych. Mianowanie niezwłoczne energicznych przedstawicieli Ministerstwa Pracy dla kierowania całą akcją pomocy dla bezrobotnych w okręgu łódzkim.

2) Wydanie przez Rząd w najkrótszym czasie, jednakże po przygotowaniu dalszej akcji pomocy państwowej dla bezrobotnych, przynajmniej w okręgu łódzkim, obwieszczenia: a) że Rząd ujął w swe ręce sprawę pomocy dla bezrobotnych; b) że Rząd nakłada na rzecz pomocy dla bezrobotnych podatek jednorazowy na właścicieli fabryk w takiej wysokości, na jaką pozwoli ich stan wyjątkowy i że szczególnie wysoki podatek nałoży na tych przedsiębiorców, którzy osiągnęli zyski wojenne; c) że Rząd wypłaci bezrobotnym po zebraniu potrzebnych pieniędzy zasiłek jednorazowy w wysokości 100 mk, z zaliczeniem zapomóg, które wypłacili robotnikom właściciele fabryk po ustaniu okupacji; d) że Rząd wobec tego uznaje za szkodliwe dla sprawy ludu polskiego dalsze domaganie się zapomóg od fabrykantów przez robotników i wydawanie ich bezpośrednio robotnikom przez fabrykantów; e) że akty gwałtu i wymuszania są w najwyższym stopniu szkodliwe, że oddalają na czas nieokreślony uruchomienie przemysłu i że władze państwowe zastrzegają [się, że] zastosują przeciw nim surowe środki i pociągać będą winnych do odpowiedzialności sądowej.

3) Poparcie usilne przez Rząd sprawy robót publicznych w okręgu łódzkim; o ile możliwości przyjęcie postulatów przedstawionych Ministerstwu Robót Publicznych przez delegację Łódzkiego Komitetu pomocy dla bezrobotnych w porozumieniu z magistratem m. Łodzi; (pozwolenie na wypuszczenie obligacji m. Łodzi z gwarancją państwową); pokierowanie przez organy państwowe akcją w sprawie robót publicznych w Pabianicach i innych miastach okręgu łódzkiego.

°Załącznik do punktu 7. N° 4°

**Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych o uchwalenie dekretu
w sprawie powołania do czynnej służby wojskowej wszystkich lekarzy,
którzy nie przekroczyli 35 roku życia**

MINISTERSTWO
SPRAW WOJSKOWYCH

Warszawa, dn. 14 stycznia 1919 r.

N° 323.

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Spraw Wojskowych wnosi o uchwalenie następującego projektu dekretu:

DEKRET

Zarządzam na czas potrzeby wojennej powołanie w obrębie Państwa Polskiego do służby wojskowej czynnej wszystkich lekarzy dyplomowanych, którzy nie przekroczyli 35-go roku życia.

Wszyscy lekarze, podlegający powołaniu, obowiązani są do dn. 1 lutego b.r. stawić się w miejscowych powiatowych Komendach Uzuppełnień, celem rejestracji.

Lekarze powołani i zarejestrowani, którzy pełnią obowiązki publiczne, będą na wniosek Ministerstwa Zdrowia Publicznego, od służby czynnej zwolnieni.

Wydanie przepisów wykonawczych niniejszego dekretu poruczam Ministrowi Spraw Wojskowych.

MOTYWY

Z powodu operacji wojennych daje się odczuwać wielki brak młodych lekarzy zdolnych do służby frontowej. Większość lekarzy którzy się do W.P. zgłaszają stawiają warunki nie do przyjęcia jak np. pozostawienie w miejscu stałego pobytu itp. Dotychczas ponosi Galicja cały ciężar dostarczania personelu lekarskiego; to źródło skutkiem rozpuszczenia roczników ponad 35 lat wieku zostało wyczerpane.

Obecnie nie ma lekarzy, by formacjom bojowym odchodzącym na front zapewnić pomoc lekarską – ranni żołnierze polscy wkrótce będą pozbawieni pomocy tej.

Wobec tego konieczne jest zarządzenie przymusowego powołania wszystkich lekarzy płci męskiej począwszy od rocznika 1884 do służby na czas potrzeby wojennej.

†Wroczyński†
Pułkownik
Kierownik Min. Spr. Wojsk.

Wniesiono na Radę Ministrów

dnia ... 1919 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

[Wniosek Ministerstwa Komunikacji w sprawie utworzenia Komisji Szacunkowo-Odbiorczej Kolejowej i zatwierdzenia niezbędnych na ten cel kredytów]

S p r a w a

Wniosek Ministerstwa Komunikacji w sprawie utworzenia Komisji Szacunkowo-Odbiorczej Kolejowej i zatwierdzenia niezbędnych na ten cel kredytu jednorazowego w sumie 263 000 marek i stałego w sumie 10 000 marek miesięcznie

M o t y w y.

Zdewastowane kilkakrotnie, w czasie działań wojennych, z rozporządzenia jednostronnych władz stron wojujących, koleje żelazne b. Królestwa Polskiego i Galicji wymagały bardzo skrupulatnego odbioru ich przez Rząd Polski ze względu na ewentualne rozrachunki pomiędzy Rządem Polskim oraz Rządami Państw zaborczych i okupacyjnych.

Nieprzewidziany wszakże przez nikogo żywiołowy ruch wyzwoleńczy Narodu Polskiego zniweczył wszelką myśl o jakimkolwiek bądź odbiorze z rąk ustępujących byłych gospodarzy kraju.

Okoliczności zaś, w jakich odbywa się po dziś dzień kształtowanie Zarządów i eksploatacja przejmowanych przez Rząd Polski linii, nie dają możliwości i teraz skutecznie opis i inwentaryzację nieruchomości i ruchomego majątku kolejowego wyłącznie siłami miejscowych Dyrekcji, mających przed sobą bardzo trudne zadanie utrzymania ruchu na zdewastowanych liniach za pomocą zniszczonego taboru.

Gdy nadto sprawa odbudowy zniszczonego majątku wymaga jak najspieszniejszego zebrania szczegółowych danych o ogólnym stanie kolei żelaznych, staje się niezbędne natychmiastowe powołanie oddzielnego organu dla dokonania opisu i inwentaryzacji majątku wszystkich kolei żelaznych przejmowanych przez Rząd Polski we wszystkich trzech zaborach, a przede wszystkim w b. zaborze rosyjskim.

Załączając przy niniejszym instrukcję i regulamin dla tworzonej (częściowo z ramienia Ministerstwa Komunikacji i częściowo z ramienia miejscowych Dyrekcji Kolejowych) Komisji Szacunkowo-Odbiorczej, Ministerstwo Komunikacji prosi o zatwierdzenie niezbędnego na ten cel kredytu jednorazowego w sumie marek polskich 263 000 i o upoważnienie go do powiększenia budżetu Ministerstwa Komunikacji na rok przysły o 10 000 marek miesięcznie.

Powyższe sumy składają się z następujących pozycji:

a) Budżet dla podkomisji na linii.

Wychodząc z założenia: 1) że jedna część podkomisji będzie opisywała budynki, wierzchnią budowę, mosty, telegraf, sygnalizację i wszelkie inne

urządzenia Służby Drogowej i Ruchu, a druga część – wszelkie urządzenia Służby Trakcji oraz Wydziału Gospodarczego; 2) że i ilość podkomisji będzie odpowiadała ilości inspektoratów, wypadnie utworzyć czasowo:

dla Dyrekcji Warszawskiej $9 + 4 = 13$

dla Dyrekcji Radomskiej $5 + 3 = 8$

tj. ogółem 21 podkomisji, a licząc po 2-ch tymczasowych pracowników na każdą delegację wypadnie zatrudnić czasowo $21 \times 2 = 42$ osoby.

Przy średnim uposażeniu jednej osoby w wysokości 800 marek pensji ^{i..i}

°Załącznik do punktu 9. N° 6°

REGULAMIN dla Komisji Szacunkowo-Odbiorczej Kolejowej

- 1) Stały skład Komisji Szacunkowo-Odbiorczej stanowi 3-ch przedstawicieli głównych specjalności technicznych kolejowych (działów drogowego, budowlanego i mechanicznego).
Do rozpatrzenia zaś lub opracowania kwestii szczegółowych są zapraszani eksperci odpowiednich specjalności, którzy wówczas uczestniczą w komisji w charakterze konsultantów.
W Komisji stale uczestniczą nadto: przedstawiciel miejscowej Dyrekcji Kolejowej i kierownik Biura Centralnego Komisji.
- 2) Komisja ustanawia plan dokonywania opisów i inwentaryzacji, rozpatruje i zatwierdza wzory schematów (kwestionariuszy) do opisów i inwentaryzacji, rozpatruje i zatwierdza pracę, dokonaną przez podkomisje (delegacje), ustanawia plan dalszego opracowywania (w Biurze Centralnym) materiałów, zebranych na linii, rozpatruje i zatwierdza wykończone operaty Biura Centralnego.
- 3) Komisja porozumiewa się bezpośrednio z Dyrekcjami miejscowymi i ma prawo podawania depesz w sprawach opisów i inwentaryzacji. Komisja ma prawo przejazdu po wszystkich liniach, we wszystkich pociągach, a w miarę potrzeby (w porozumieniu z miejscowymi organami władzy kolejowej) na parowozach i drezynach.
- 4) Biuro Centralne zajmuje się organizacją oraz wyszkoleniem delegacji (podkomisji) dla dokonywania opisów i zbierania na miejscu wszelkich danych do inwentaryzacji, przygotowuje wzory schematów (kwestionariuszy), sprawdza i wykańcza prace, dokonane przez delegacje (podkomisje) na miejscu. Uskutecznia zestawienia rezultatów inwentaryzacji i prowadzi odnośną korespondencję oraz archiwum operatów, odnoszących się do inwentaryzacji.

- 5) Biuro porozumiewa się bezpośrednio (przez kierownika Biura) z podkomisjami i daje im szczegółowe instrukcje co do porządku dokonywania opisów i inwentaryzacji i sposobu wypełniania schematów i kwestionariuszy, zatwierdzonych przez Komisję.
Pracownicy Biura mogą być delegowani na linię i uczestniczyć w podkomisjach.
- 6) Podkomisje są kreowane przez komisję, na przedstawienie Biura Centralnego, i pracują każda w składzie odpowiedniej ilości osób z ramienia Biura Centralnego, oraz wyznaczonych ad hoc przez miejscową Dyрекcję kolejową na żądanie Komisji.
- 7) Dla przyśpieszenia prac podkomisji schematy i kwestionariusze zawczasu są komunikowane odnośnym przedstawicielom miejscowej Dyрекcji (w podkomisjach), którzy zarządzają niezwłocznie zebranie odnośnych danych na miejscu i następnie sprawdzają lub uzupełniają takowe na gruncie w pełnym składzie podkomisji. Sporządzone ostatecznie dokumenty zaświadcniają wspólnie wszystkie osoby, przyjmujące odpowiedzialność za wiarogodność danych, wyszczególnionych w dokumentach.
- 8) Przy każdej sposobności oraz periodycznie* [* W terminach, wskazanych przez Biuro Centralne.] podkomisje obowiązane są stawić się w Biurze Centralnym dla zdania relacji i otrzymania dalszych wskazówek.
- 9) Podkomisje prowadzą każda zwięzły dziennik pracy i takowy za ubiegły miesiąc, przedstawiają Kierownikowi Biura Centralnego.
- 10) Podkomisje korzystają ze wszelkich środków lokomocji dla przyśpieszenia lustracji (pojedyncze parowozy, drezyny itd.), otrzymują w miarę potrzeby do swej dyspozycji każda odpowiedni wagon do zamieszkania i przechowywania w nim osobistych rzeczy oraz utensyliów²⁵³ i dokumentów służbowych. Wagon pozostaje pod ochroną dozorczy i winien być przesyłany przez stacje odpowiednio do wskazówek podkomisji.

AAN, PRM, Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 5.

²⁵³ Utensylia – sprzęty, narzędzia i przybory niezbędne do wykonania jakiejś czynności.

Indeks osób

Kursywą wyróżniono nazwiska autorów i redaktorów dzieł przywoływanych w przypisach.

- Adamski Stanisław (1875–1967), ksiądz, działacz spółdzielczy, społeczny i polityczny, w czasie powstania wielkopolskiego członek Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej (1918–1919), poseł na Sejm Ustawodawczy (1919–1922), senator (1922–1927), biskup ordynariusz katowicki (od 1930) 297
- Alchimowicz Waław (?–1953), prawnik, sędzia Sądu Okręgowego we Włocławku (od I 1919), następnie Sądu Apelacyjnego w Warszawie (28 X 1921–1932) 131
- Alter Leon (1889–1934), polski działacz komunistyczny, prawnik, członek SDKPiL, uczestnik rewolucji październikowej w Rosji (1917), sędzia śledczy w Trybunale Wojskowo-Rewolucyjnym w Moskwie, następnie w Wydziale Specjalnym WCzK, członek rosyjskiej misji Czerwonego Krzyża do Polski (XII 1918) 392
- Arciszewski Tomasz (1877–1955), polityk PPS oraz jeden z przywódców Organizacji Bojowej, minister poczt i telegrafów w rządach I. Daszyńskiego i J. Moraczewskiego, poseł na Sejm Ustawodawczy i sejm I, II i III kadencji (1919–1935), premier rządu na uchodźstwie (1944–1947) 23, 28, 39, 43, 45–47, 55–58, 67, 73, 76, 83, 96, 109, 113, 115, 120, 127, 129, 144, 145, 149, 162, 170, 178, 183, 191, 194, 205, 207, 220, 232, 238, 239, 244, 246, 251, 263, 282, 285, 290, 292, 296, 311, 315, 360, 362, 364, 367, 375, 386, 391, 397, 408
- Arct Stanisław (1884–1963), wydawca i księgarz, szef sekcji w Ministerstwie Apropowizacji, delegat rządu polskiego do spraw apropowizacji i zakupów na USA i Kanadę (1920) 388
- Baranowski Stanisław (1876–1950), prawnik, podprokurator, następnie wiceszef prokuratury przy Sądzie Apelacyjnym w Lublinie (1918–1930) 411
- Baranowski Władysław (1885–1939), dziennikarz i dyplomata, delegat RP przy Wysokiej Porcie Otomańskiej w Konstantynopolu (1921–1924), poseł w Sofii (1925–1930) 30
- Barlicki Norbert (1880–1941), polityk, działacz PPS (od 1902), po rozłamie w 1906 w PPS-Lewicy, a od 1915 w PPS-Frakcji Rewolucyjnej, szef sekcji, następnie podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych w rządzie J. Moraczewskiego, członek Rady Obrony Państwa (1920), minister robót publicznych w gabinecie A. Skrzyńskiego (13 II–20 IV 1926), poseł na Sejm Ustawodawczy oraz na sejm I, II i III kadencji (1919–1933) 127–130, 240, 263, 360, 375, 386, 391, 397, 399, 408–410
- Baumgart Mieczysław (1892–1940), prawnik, adwokat, urzędnik w Departamencie Pracy TRS, starszy referent w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej, po 1921 powrócił do pracy w adwokaturze 254
- Bieniawski Tomasz, prezes Dyrekcji Poczt i Telegrafów we Lwowie (od 8 I 1919) 285
- Bieńkowski Wiesław* 22
- Bierzanek Remigiusz* 173

- Birkfellner (właśc. Birgfellner) Karol Jan (1880–1950), prawnik, wieloletni pracownik austro-węgierskiego Ministerstwa Skarbu, naczelnik PKL w Krakowie (1918), naczelnik Wydziału w Ministerstwie Skarbu (1918–1919), sędzia Sądu Najwyższego (21 XII 1921–1939) 375, 376
- Boniński Jan (1880–1939), prawnik, sędzia Sądu Apelacyjnego w Warszawie (od 1918), następnie Sądu Najwyższego (od 21 IV 1923) 300
- Borodziej Włodzimierz 17*
- Bratkowski Aleksander, referent w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych 254
- Brzeziński Stanisław (1871–1950), inżynier, szef Sekcji Surowców następnie dyrektor departamentu w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, wiceprezes Stowarzyszenia Techników Polskich (1934–1939), prezes Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych (1924–1939) 58
- Bubniczek-Bubiński Franciszek (1889–1969), prawnik, urzędnik, protokolant posiedzeń Rady Ministrów (1919), następnie w misji w Berlinie (1920), w Komisarjacie Generalnym RP w Gdańsku (1921–1925), w Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu (od 1927) 32, 96, 120, 127, 129, 144, 152, 162, 170, 178, 191, 194, 220, 238, 348, 362, 376, 397
- Buzek Józef (1873–1936), ekonomista i statystyk, profesor Uniwersytetu Lwowskiego, Uniwersytetu Warszawskiego i Wyższej Szkoły Handlowej, współorganizator i dyrektor Głównego Urzędu Statystycznego (1918–1929), podsekretarz stanu w MSW (1919–1922), poseł na Sejm Ustawodawczy (1919–1922), senator (1922–1927) 69, 83, 96,
- Byrka Władysław (1878–1945), prawnik i ekonomista, działacz samorządowy, kierownik Ministerstwa Skarbu, następnie wiceminister tego resortu (1918–1919), dyrektor naczelny Polskiej Kasy Pożyczkowej (od 1920), poseł na sejm (1922–1936), prezes Banku Polskiego (1936–1941) 23, 39, 43, 45, 47, 67, 73, 76, 83, 96, 98, 109, 113, 120–122, 127, 129, 130, 131, 152, 153, 158, 162, 170, 178, 183, 191–195, 205, 206, 213, 220, 221, 238, 244, 251, 282, 290, 296, 315, 348, 354, 364, 367, 386, 391, 397
- Chamiec Zygmunt (1882–1948), zastępca przewodniczącego Zarządu Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej (powołanej w 1916), szef, potem zastępca szefa (przy S. Karpińskim), przedstawiciel Komisji Ekonomicznej przy KNP w Paryżu, sekretarz generalny Polskiej Delegacji Ekonomicznej i Komisji Odszkodowań na Konferencję Pokojową w Paryżu, pierwszy dyrektor Polskiego Radia (1925–1935) 67, 71
- Chmielewski Zygmunt (1873–1939), inżynier chemik, działacz spółdzielczy, szef sekcji w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych, podsekretarz stanu i kierownik tego resortu (30 IX–9 XII 1919) 240, 244, 251, 254, 263, 282, 285, 290, 296, 289–300, 315, 316, 348, 354, 391
- Chodźko Witold (1875–1954), lekarz, kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego (1918–1923) 23, 251, 263, 282, 290, 296, 311, 315, 348, 354, 364, 367, 375, 386, 391, 397
- Chojnowski Andrzej 22*
- Chrzęszczewski-Trzaska Aleksander (1887–po 1957), prawnik, referent w Sekcji Legislacyjnej PRM (VII 1918–VII 1919), protokolant posiedzeń Rady Ministrów, następnie starszy referent w MSZ (VIII 1919–1922), radca prawny w Głównym Urzędzie Likwidacyjnym (1922–1923), zastępca szefa Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP (1923–1926), publicysta i pisarz polityczny 32, 109, 113, 183
- Chwalba Andrzej 21*
- Cywiński Bohdan (1885–1971), inżynier komunikacji, zastępca naczelnika, dyrektor wydziału i wiceprezes Wileńskiej Dyrekcji PKP (1919–1928) 115, 183

- Cziczerin Geоргij W. (1872–1936), dyplomata sowiecki, zastępca, następnie komisarz ludowy spraw zagranicznych (1918–1930) 172
- Danysz Piotr (1859–1924), ziemianin, właściciel majątku Brusów k. Ryk, działacz społeczny, prezes Komisji Ziemskiej Okręgowej (1918–1921) 388
- Daszyński Ignacy (1866–1936), przywódca PPSD w Galicji, poseł do austriackiej Rady Państwa, premier Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej w Lublinie (listopad 1918), poseł na Sejm Ustawodawczy oraz sejm I i II kadencji (1919–1930), marszałek sejmu II kadencji 21, 24, 30, 39, 41–43, 62
- Dąbski Jan (1880–1931), podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych (Koronnych), działacz PSL „Piast”, przewodniczący delegacji polskiej na rokowania o rozejm i pokój z Rosją Sowiecką w Mińsku i Rydze 48
- Demiński Bronisław (1858–1939), historyk, profesor Uniwersytetu Lwowskiego, Warszawskiego i Poznańskiego, zatrudniony w Departamencie Spraw Politycznych TRS, podsekretarz stanu w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (1918–1920), poseł na Sejm Ustawodawczy (1919–1922) 397, 408
- Dmowski Roman (1864–1939), czołowy ideolog i przywódca Narodowej Demokracji, działacz niepodległościowy, delegat Polski na Konferencję Pokojową w Paryżu 1919, poseł na Sejm Ustawodawczy (1919–1922), członek Rady Obrony Państwa (1920), minister spraw zagranicznych (1923) 27
- Dobrowolski Włodzimierz (1872–1937), inżynier, prezydent Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Warszawie, podsekretarz stanu w MPiH, prezes Stowarzyszenia Techników Polskich (od 1936) 285
- Downarowicz Medard (1878–1934), działacz PPS, legionista, minister skarbu w rządzie I. Daszyńskiego, minister ochrony kultury i sztuk pięknych w rządzie J. Moraczewskiego, poseł na sejm (1928–1930) 23, 39, 43, 45, 47, 55, 67, 70, 73, 76, 83, 96, 98, 120, 127, 129, 130, 144, 152, 162, 170, 171, 178, 183, 194, 205, 207, 213, 220, 232, 238, 244, 251, 261, 263, 282
- Dzierżgowski Szymon (1866–1928), chemik, działacz ruchu monarchistycznego, szef Sekcji Higieny Publicznej i Medycyny Społecznej w Ministerstwie Zdrowia Publicznego (1919), profesor i pierwszy kierownik Katedry Higieny UW (od 1920) 348
- Dziewanowski Zygmunt (zm. 1940?), działacz ruchu ludowego, prawnik, podprokurator przy Sądzie Okręgowym w Płocku, następnie sędzia śledczy okręgowy w Warszawie (od IX 1918), sędzia okręgowy w Płocku (1919–I 1920), radca prawny w MPiH (do 1926), potem adwokat w Warszawie 388
- Eberhardt Julian (1866–1939), inżynier, działacz polityczny, minister kolei żelaznych w gabinecie I.J. Paderewskiego (16 I–9 XII 1919), podsekretarz stanu w Ministerstwie Komunikacji (1920–1926), tymczasowy kierownik tego resortu (7 II–5 III 1922) 58, 408
- Englich Józef (1874–1924), prawnik, działacz gospodarczy, komisarz rządowy przy Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej, minister skarbu w gabinecie I.J. Paderewskiego (16 I–4 IV 1919) 67
- Erdmann Karl Dietrich* 17
- Esden-Tempski Kazimierz (1887–1936), kandydat na naczelnika wydziału w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych, delegat Ministerstwa Rolnictwa przy Naczelnej Radzie Ludowej w Poznaniu (od III 1919), prezes Pomorskiej Izby Rolniczej (VI 1922–1933) 254
- Eyssymont Józef, naczelnik wydziału w Ministerstwie Skarbu 98

- Falkiewicz Franciszek, prawnik, podprokurator przy Sądzie Apelacyjnym w Lublinie (od IX 1918), następnie sędzia SA (od IV 1919), prezes Sądu Okręgowego w Mławie (od 9 IV 1920), podprokurator, następnie sędzia Sądu Najwyższego (od 17 XI 1921), członek Wydziału Karnego Komisji Kodyfikacyjnej RP (1924–1930) 411
- Farnik Ernest (1871–1944), nauczyciel gimnazjalny, naczelnik Komisji Szkolnej przy Radzie Narodowej Księstwa Cieszyńskiego, wizytator szkół średnich i zastępca naczelnika Wydziału Oświaty Publicznej Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego w Katowicach (od 1922) 97
- Filasiewicz Hilary (1846–1922), prawnik i ekonomista, działacz narodowy śląski, naczelny dyrektor Towarzystwa Oszczędności i Zaliczek w Cieszynie, prezes Zarządu Głównego Macierzy Szkolnej dla Księstwa Cieszyńskiego 96
- Filipowicz Tytus (1873–1953), dyplomata, działacz polityczny, podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zewnętrznych (XI–XII 1918), poseł w Moskwie (1922), Helsinkach (1922–1927), Brukseli (1927–1928), ambasador w Waszyngtonie (1928–1932) 289
- Florczak Ilona* 22, 30
- Foch Ferdinand (1851–1929), marszałek Francji, Wielkiej Brytanii i Polski, głównodowodzący armii sprzymierzonych na froncie zachodnim (1917–1918), przewodniczący Rady Wojennej sprzymierzonych mocarstw 74
- Gall Lothar* 17
- Gąsiorowski Zygmunt (1875–1939), nauczyciel, działacz oświatowy, szef Sekcji Szkół Powszechnych w MWRiOP, kurator okręgów szkolnych: pomorskiego (1921–1922), wileńskiego (1922–1925), poleskiego (1927–1930) 162
- Głabiński Stanisław* 27
- Godlewski Wiktor, starszy referent w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (1918) 254
- Gołota Janusz* 22
- Grabski Stanisław (1871–1949), działacz polityczny, ekonomista, jeden z ideologów Narodowej Demokracji, członek KNP w Paryżu (1917–1919), poseł na Sejm Ustawodawczy i sejm I kadencji (1919–1927), minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego (1923, 1925–1926) 27
- Gronner Henryk (1881–?), porucznik WP, tymczasowy komendant Stacji Zbornej WP w Budapeszcie (XI 1918) 275
- Grosfeld Leon* 49
- Grove William R. (1872–1952), płk, szef amerykańskiej Misji Żywnościowej w Polsce (1919) 355
- Habsburg-Lotaryński Karol Stefan (1860–1933), arcyksiążę z żywieckiej linii Habsburgów, w listopadzie 1916 rozważany jako kandydat na władcę wówczas utworzonego Królestwa Polskiego 362
- Haller Józef (1873–1960), gen., polityk, dowódca II brygady Legionów Polskich (od 1916), dowódca naczelny Armii Polskiej we Francji (1918–1919), generalny inspektor artylerii (1921–1926) 274
- Heczko Bogusław (1876–1926), nauczyciel, wizytator szkół elementarnych i seminariów nauczycielskich przy Radzie Narodowej Księstwa Cieszyńskiego, następnie wizytator szkół powszechnych w Wydziale Oświecenia Publicznego Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego (1922–1926), prezes Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego w Cieszynie 97
- Hełczyński Bronisław (1890–1978), prawnik, protokolant posiedzeń Rady Ministrów, następnie doradca prawny prezesa Rady Ministrów RP (1926–1930), szef Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP (1931–1934), prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego (1934–1939) 32, 39, 45, 47, 55, 67, 76, 83, 251, 282, 296, 315, 367, 386, 408

- Heryng Zygmunt (1854–1931), ekonomista, działacz socjalistyczny i społeczny, naczelnik Wydziału Ubezpieczeń w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej 254
- Heurich Jan (1873–1925), architekt, szef Sekcji Sztuk Plastycznych w Ministerstwie Sztuki i Kultury (XII 1918), podsekretarz stanu w tym resorcie w gabinecie I.J. Paderewskiego (I 1919), kierownik Ministerstwa Kultury i Sztuki (VII 1920–VII 1921) 171
- Hildebrad Klaus* 17
- Hitler Adolf (1889–1945), przywódca niemieckiego faszystwu, dyktator III Rzeszy 17
- Hoover Herbert Clark (1874–1964), polityk amerykański, podczas I wojny światowej i po niej organizator Amerykańskiej Administracji Pomocy dla Europy, minister handlu (1921–1928), prezydent (1929–1933) 355
- Hupka Jan* 30
- Ihnatowicz Ireneusz* 19
- Ingarden Roman (1852–1926), inżynier, szef Sekcji Żeglugi w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, prezes Generalnej Dyrekcji Regulacji Rzek w Ministerstwie Robót Publicznych (od 1919) 58
- Iwanowski Jerzy (1878–1965), inżynier, działacz społeczny, minister przemysłu i handlu w rządzie J. Moraczewskiego, minister pracy i opieki społecznej w rządzie I.J. Paderewskiego (16 I–9 XII 1919), dyrektor Departamentu Spraw Zagranicznych Komisji Rządzącej Litwy Środkowej (1920), senator (1930–1935) 23, 24, 39, 43, 45–47, 55, 58, 64, 66, 67, 76, 79, 81–83, 86, 96, 109, 127–131, 144, 152, 158, 162, 164, 170, 172, 178, 179, 191, 192, 194, 205, 206, 211, 213, 220, 222, 232, 238, 244, 247, 251, 263, 264, 282, 290, 296, 311, 315, 348, 354, 360, 364, 367, 375, 376, 391, 408, 410
- Jabłonowski Marek* 18
- Jakimowicz Konstanty (1879–1960), architekt, szef Sekcji Budowlano-Technicznej w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, następnie szef departamentu w Ministerstwie Robót Publicznych 97, 178, 367, 375
- Jamontt Janusz (1878–1951), prawnik, adwokat, sędzia Sądu Okręgowego w Kielcach (od XII 1918), Sądu Najwyższego (od 1921) 399
- Janicki Stanisław (1872–1939), inżynier meliorant, działacz rolniczy, podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych, minister tego resortu w rządzie I.J. Paderewskiego (16 I–30 IX 1919) 81, 129, 131, 144, 162, 163, 170, 172, 178, 183, 184, 191, 194, 205, 220, 222, 240, 268, 270, 386, 387, 391, 392
- Janiszewski Tomasz (1867–1939), lekarz, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, kandydat na ministra zdrowia publicznego w gabinecie J. Moraczewskiego, minister zdrowia publicznego w gabinecie I.J. Paderewskiego (16 I–9 XII 1919) 68
- Janowska Halina* 44
- Janowski Włodzimierz* 18
- Januszajtis-Żegota Marian (1889–1973), gen., działacz niepodległościowy, Komendant Naczelny Drużyn Strzeleckich (1912–1914), dowódca Legionu Wschodniego (15 VIII–5 X 1914), dowódca I Brygady Legionów Polskich (IX 1916–III 1917), następnie współorganizator Polskiej Siły Zbrojnej i wicedyrektor Komisji Wojskowej TRS i RR (do 1 XI 1918), współorganizator nieudanego zamachu stanu na rząd J. Moraczewskiego (4/5 I 1919) 31, 361
- Januszewski Waclaw Wiktor (1880–1953), podsekretarz stanu w resorcie spraw wewnętrznych w rządzie I. Daszyńskiego, urzędnik (inspektor) w Sekcji Administracji Ogólnej MSW (16 XII 1918–1 VIII 1919), senator (1922–1935) 391

- Jaroszyński Karol (1878–1929), przedsiębiorca i finansista, założyciel i organizator Katolickiego Uniwersytetu w Lublinie 406
- Jasiński Jakub, inżynier, szef sekcji w Ministerstwie Poczty i Telegrafów 70
- Jaworski Józef (1859–1920), lekarz ginekolog, higienista, organizator służby zdrowia, sekretarz generalny, następnie szef Sekcji Ogólnej, dyrektor departamentu i szef Sekcji Higieny Publicznej w Ministerstwie Zdrowia Publicznego (1919–1920) 348
- Jędruszczak Tadeusz* 18, 44
- Jodko-Narkiewicz Witold (1864–1924), działacz socjalistyczny, publicysta, współzałożyciel PPS, dyplomata, delegat rządu RP w Konstantynopolu (1920–1921), poseł w Rydze (1921–1923) 111
- Karpiński Stanisław (1870–1943), bankowiec, przewodniczący Zarządu Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej (1918–1919), minister skarbu (4 IV–31 VII 1919), prezes Banku Polskiego (III 1924–III 1929), senator (1922–1927) 67, 71, 369, 370
- Kaufman Franciszek (1881–po 1939), starszy referent w Sekcji Administracji MSW (od IX 1918), następnie radca Sekcji Bezpieczeństwa Publicznego i Pracy MSW (od I 1919), podinspektor i naczelnik wydziału w KGPP (VI 1919–1920) 254
- Kaznowski Ludwik (1869–1950?), prawnik, sędzia, następnie wiceprezes i prezes Sądu Okręgowego w Białej Podlaskiej (1925–1931) 399
- Kessler Harry (1868–1937), hrabia, dyplomata niemiecki, wysłannik rządu Rzeszy Niemieckiej do Warszawy (XII 1918) 49, 58, 68, 145, 289
- Kędzior Andrzej (1851–1938), inżynier meliorant, działacz PSL, minister robót publicznych w rządzie J. Moraczewskiego oraz L. Skulskiego (13 XI 1919–23 VI 1920), poseł na Sejm Ustawodawczy (1919–1922), senator (1922–1927) 23
- Kiedroń Józef (1879–1932), inżynier górnik, działacz narodowy i oświatowy na Śląsku Cieszyńskim, inicjator powołania Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego (X 1918), minister przemysłu i handlu w rządzie W. Grabskiego (19 XII 1923–16 V 1925) 79
- Kirst Karol (1885–1953), prawnik, działacz związkowy, urzędnik państwowy w resortach pracy i opieki społecznej oraz sprawiedliwości, sędzia Sądu Apelacyjnego we Lwowie (od 1924), następnie dyrektor Departamentu Administracyjnego MSW, wojewoda białostocki (1927–1930), sędzia Sądu Najwyższego (od 1934) 399
- Klarner Czesław (1872–1957), inżynier technolog, działacz gospodarczy i państwowy, szef Sekcji Przemysłowej w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, wiceminister i minister skarbu gabinetu W. Grabskiego (1924–1925), na tym samym stanowisku w rządzie K. Bartla (8 VI–24 IX 1926) 121, 131
- Kontkiewicz Marian (1884–1926), architekt, referent w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, Ministerstwie Robót Publicznych, Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i w BGK 254
- Koppens Juliusz (1887–1944), prawnik, protokolant posiedzeń Rady Ministrów, dyplomata (od 1920) oraz urzędnik administracji wojewódzkiej i powiatowej 32, 232, 244, 263, 290, 311, 354, 364, 391
- Korfanty Wojciech (1873–1939), polityk, działacz narodowy i polityczny na Śląsku, członek Naczelnej Rady Ludowej (1918), jeden z przywódców powstań śląskich, poseł na sejm (1919–1930), wicepremier w gabinecie W. Witosy (27 X–15 XII 1923) 297
- Korsak Bohdan (1875–1961), sędzia śledczy Sądu Okręgowego w Radomiu, podprokurator przy Sądzie Apelacyjnym w Warszawie, następnie przy Sądzie

- Najwyższym (od 9 XI 1921), sędzia SN (od 29 XI 1922) 98
- Kozłowski Władysław (1893-?), urzędnik i działacz samorządowy, starszy referent w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (1918-1920), dyrektor Związku Miast (1922-1932), później związany z sektorem towarzystw ubezpieczeniowych 254
- Krajewski-Kukiel Jan (1872-1939), sędzia, następnie wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie (I 1919-1929 lub później) 122
- Krassowski Marian (1863-1924), prawnik, sędzia, następnie wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Lublinie (IV 1919), sędzia Sądu Najwyższego (od VI 1919) 388
- Krassowski Tadeusz Stanisław Adam, sędzia Sądu Okręgowego w Radomiu (od I 1919), następnie Sądu Okręgowego w Warszawie 122
- Kryżan (właśc. Kryzan) Marian (1878-1934), inżynier, dr nauk technicznych, naczelnik Wydziału Patentowego, następnie prezes Urzędu Patentowego (1919-1920) 171, 388
- Krzyżanowski Adam (1875-?), inżynier, szef Sekcji Kolejowej w Ministerstwie Komunikacji, zastępca inspektora w Dyrekcji Kolei Państwowych w Warszawie (1918-1919), zastępca naczelnika warsztatów kolejowych w Radomiu, następnie w Katowicach i w Toruniu 206, 391
- Kuczewski Kazimierz (1880-1929), działacz socjalistyczny, przewodniczący Rady Komisarzy Ludowych w okręgu dąbrowskim (XI 1918), komisarz ludowy w Zagłębiu Węglowym 86
- Kuczyński Józef (1871-1931), prawnik, podprokurator przy Sądzie Najwyższym, kierownik resortu spraw wewnętrznych w rządzie W. Grabskiego (23 VI-24 VII 1920), podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (1920-1921) 86
- Kukułka Józef* 173
- Kulakowski Mariusz (właśc. Józef Zieliński)* 27
- Kunicki Ryszard (1873-1960), działacz socjalistyczny, członek Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego, komisarz rządowy Zagłębia Dąbrowskiego (XII 1918-II 1919), przewodniczący Głównego Komitetu Plebiscytowego w Cieszynie, poseł na Sejm Ustawodawczy (1919-1922) 362
- Kutrzeba Stanisław* 29
- Kwapiński Jan (1885-1964), polityk, działacz PPS, członek Organizacji Bojowej PPS, urzędnik (inspektor) w Sekcji Administracji Ogólnej, instruktor administracyjny MSW na obszar guberni piotrkowskiej (XI 1918-IV 1919), organizator i przywódca Związku Zawodowego Robotników Rolnych, poseł na sejm (1922-1930) 409, 411, 414
- Lechowicz Edward (1858-1938), prawnik, urzędnik państwowy, naczelnik Wydziału w Prezydium Rady Ministrów 311, 367, 386
- Londzin Józef (1862-1929), ksiądz, działacz społeczny i polityczny, członek Prezydium Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego (1918-1920), poseł na Sejm Ustawodawczy i sejm I kadencji (1919-1927), senator (1928-1929), burmistrz Cieszyna (od 1927) 96
- Łukasiewicz Jan (1878-1956), profesor logiki, filozof, szef sekcji w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (1918-1919) 399
- Machnicki Janusz (1886-1962), ekonomista, technolog, podsekretarz stanu i kierownik Ministerstwa Aprowizacji (5-17 XI 1918), w 1919 odszedł ze służby państwowej 152, 162, 170, 172, 194
- Makowski Waclaw (1880-1942), prawnik, profesor UW, wicedyrektor Departamentu Sprawiedliwości TRS, kierownik Ministerstwa Sprawiedliwości (27 II-4 IV 1918), wiceprezes Głównej Komisji

- Ziemskiej (od 30 X 1918), kierownik i minister sprawiedliwości (28 VI–7 VII 1922, 31 VII–14 XII 1922, 16 XII 1922–26 V 1923, 15 V–30 IX 1926, poseł na sejm (1928–1935), senator (1935–1939), wicemarszałek sejmu i senatu 183
- Malinowski Marian (1876–1948), działacz socjalistyczny i niepodległościowy, minister robót publicznych w rządzie I. Daszyńskiego, minister bez teki w rządzie J. Moraczewskiego, poseł na sejm (1919–1935), senator (1935–1939) 39, 43, 45, 96, 98, 109, 113, 127, 129, 178, 183, 191, 194, 205, 232, 238, 244, 251, 263, 290, 296, 311, 315, 348, 354, 375, 386, 391, 397, 398, 408, 410
- Massalski Antoni, notariusz, następnie prezes Sądu Okręgowego w Białej Podlaskiej (III 1919–1925) 388
- Matuszewski Witold (1879–?), inżynier, referent w Wydziale Budowlanym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, następnie naczelnik Wydziału Administracyjno-Budowlanego i zastępca Dyrektora Departamentu Budowlanego w Ministerstwie Robót Publicznych (do VIII 1922) 254
- Meyzer, podsekretarz stanu w austriackim Ministerstwie Wojny 274
- Michejda Jan (1853–1927), prawnik, działacz narodowy, członek Prezydium Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego, naczelnik Tymczasowego Rządu Krajowego Księstwa Cieszyńskiego, komisarz rządowy Cieszyna (1920), następnie burmistrz Cieszyna (1922) 398
- Mieszkowski Juliusz Otto (1874–1927), geometra, komisarz ludowy na m. Pabianice (1919) 414
- Minkiewicz Antoni (1881–1920), inżynier górnik, działacz społeczny, minister aprowizacji (26 X–3 XI 1918 i 18 XI 1918–30 IX 1919), naczelny komisarz Zarządu Cywilnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego (od 17 I 1920) 23, 24, 30, 43, 45, 47, 55, 66, 67, 72, 83, 96, 98, 106, 113, 114, 120, 129–131, 144, 178, 183, 184, 194, 205, 213, 220, 232, 244, 246, 251, 263, 282, 290, 296, 311, 315, 348, 349, 354, 360, 364, 367, 375, 408, 410
- Mitarnowski Franciszek (1885–1940), skarbnik w Ministerstwie Zdrowia Publicznego (1918), następnie starszy referent (XII 1918), radca ministerialny i naczelnik wydziału (1924–1925), i ponownie radca w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej, naczelnik wydziału w Urzędzie Wojewódzkim Warszawskim (od 1927) 254
- Mommsen Wolfgang* 17
- Moraczewski Jędrzej (1870–1944), polityk, inżynier kolejowy, działacz socjalistyczny, minister komunikacji w rządzie ludowym w Lublinie, premier i minister komunikacji (18 XI 1918–16 I 1919), poseł na sejm i wicemarszałek sejmu (1919–1927), minister robót publicznych (2 X 1926–28 XII 1929) 21–32, 41, 43, 45–47, 49, 55, 59, 65–67, 70, 73, 76, 81, 83, 86, 96, 99, 109, 111, 113, 116, 117, 120, 122, 125, 127–129, 131, 142–144, 146, 152, 154, 162, 164, 170, 173, 175, 178, 179, 183, 186, 191, 193, 194, 197, 205, 208, 213, 214, 220, 222, 232, 234, 238, 240, 244, 246, 247, 251, 254, 263, 266, 282, 286, 290, 293, 296, 301, 311, 312, 315, 318, 348, 350, 354, 359–365, 367, 370, 375, 378, 386, 389, 391, 411
- Nawroczyński Jan Kazimierz, prawnik, sędzia Sądu Apelacyjnego w Warszawie (XI 1918–1926), następnie notariusz w Wyszogrodzie (od 1926) i Przasnyszu (od 1929) 98
- Nestorowicz Melchior (1880–1939), inżynier, profesor Politechniki Warszawskiej, szef Wydziału Administracji Cywilnej na Białorusi (1918), starszy referent, następnie szef Sekcji Drogowej w MSW (1918), dyrektor Departamentu Drogowego w Ministerstwie Robót Publicznych (od 1919), później dyrektor Departamentu Dróg Kołowych w Ministerstwie Komunikacji (od 1932) 254

- Niedziałkowski Marian, właśc. Mieczysław (1893–1940), działacz socjalistyczny, szef Sekcji i Wydziału Sejmowego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (od XI 1918), kierownik Biura Konstytucyjnego PRM (od I 1919), poseł na Sejm Ustawodawczy oraz sejm I, II i III kadencji (1919–1935) 83, 96, 115, 127, 129, 238, 239
- Nocznicki Tomasz (1862–1944), polityk, działacz ludowy, członek TRS, minister bez teki w rządach I. Daszyńskiego i J. Moraczewskiego, poseł na sejm (1922–1927) 39, 43, 45, 47, 55, 96, 109, 113, 120, 152, 162, 170, 178, 183, 191, 194, 205, 213, 220, 232, 238, 251, 290, 296, 311, 315, 348, 354, 360, 364, 367, 375, 386, 391, 397, 408
- Nowak-Kiełbikowa Maria* 18
- Nowotny-Lachowicki-Czechowicz Adam (1865–1936), gen. mjr armii austriackiej, w WP w randze gen. ppor. (od XI 1918), pełnomocnik wojskowy Państwa Polskiego w Wiedniu (XI 1918–VII 1919), zastępca dowódcy Okręgu Generalnego „Lwów” (od VI 1919) 275
- Odechowski Jan, szef Sekcji Ogólnej w Ministerstwie Aprowizacji 85
- Oettingen-Wallenstern Eugen von (1885–1969), książę, sekretarz legacyjny niemieckiego MSZ w Warszawie (1917–1918) 48, 49
- Opuszyński Karol (1871–?), nauczyciel gimnazjalny, wieloletni inspektor szkolny krajowy w Radzie Szkolnej Krajowej Galicyjskiej, specjalny komisarz Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego ds. organizacji administracji szkolnej na Śląsku Cieszyńskim (1918) 100
- Osuchowski Władysław, prezes Komisji Ziemskiej Okręgowej 388
- Paderewski Ignacy Jan (1860–1941), pianista i kompozytor, polityk, premier i minister spraw zagranicznych RP (16 I–9 XII 1919), delegat Polski przy Lidze Narodów (1920–1921) 24, 31, 297
- Patek Stanisław (1866–1944), adwokat, dyplomata, sędzia Sądu Najwyższego (od 26 XI 1918), członek KNP w Paryżu (od 23 II 1919), zastępca delegata RP na Konferencję Pokojową w Paryżu, minister spraw zagranicznych (1919–1920), poseł w Tokio (1912–1926), Moskwie (1926–1932), ambasador w Waszyngtonie (1933–1935), senator (1936–1939) 67
- Patrzn Ludwik (1853–1929), radca dworu, członek Tymczasowego Rządu Krajowego Śląska Cieszyńskiego (od 15 XII 1918), zarządca państwowy dóbr Komory Cieszyńskiej (od 30 XII 1918), przewodniczący Komisji Szkolnej Śląska Cieszyńskiego 97
- Pawlikowski Kazimierz, zastępca, następnie komisarz generalny Państwowego Urzędu do Spraw Powrotu Jeńców Robotników i Uchodźców (XII 1918–1920) 222
- Piłsudski Józef (1867–1935), polityk, działacz socjalistyczny i niepodległościowy, tymczasowy Naczelnik Państwa (22 XI 1918–22 II 1919), Naczelnik Państwa (22 II 1919–XII 1922), w czasie wojny polsko-bolszewickiej Naczelnik Wódz, szef Sztabu Głównego (1922–1923), minister spraw wojskowych i Generalny Inspektor Sił Zbrojnych (od 1926) 21–24, 26, 30, 31, 39, 41–43, 46, 49, 55–59, 62, 63, 67, 68, 70, 76, 125
- Piszczkowski Tadeusz* 27
- Pobóg-Malinowski Władysław* 21, 24
- Poszwiński Adam (1881–1942), dziennikarz, w czasie powstania wielkopolskiego członek Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej (1918–1919), działacz Chrześcijańskiej Demokracji 297
- Prauss Ksawery (1874–1925), działacz socjalistyczny, minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego w rządzie J. Moraczewskiego, senator (1922–1925) 23, 39, 43, 45, 47, 55, 76, 79, 83, 96, 101, 113, 120, 125, 127, 129, 131, 152, 162, 163,

- 164, 167, 187, 191, 194, 213, 214, 220, 221, 225, 232, 238, 244, 251, 252, 263, 264, 266, 281–284, 296, 299, 309, 311, 315, 409
- Proniewicz Aleksander (1858–1926), sędzia Sądu Okręgowego w Kaliszu (I 1919), wiceprezes (od 1919), następnie prezes (1921) Sądu Okręgowego w Wilnie, potem notariusz w łódzkim okręgu sądowym (1923–1927) 122
- Pruchnik Józef (1873–1951), inżynier, działacz ludowy, minister robót publicznych w rządach J. Moraczewskiego i I.J. Paderewskiego (29 XII 1918–31 VII 1919) 24, 296, 301, 302, 311, 315, 348, 354, 360, 362, 364, 367, 375, 377, 386, 391, 397, 408
- Prystor Aleksander (1874–1941), działacz niepodległościowy i socjalistyczny, podsekretarz stanu w Ministerstwie Ochrony Pracy i Opieki Społecznej w rządach I. Daszyńskiego, J. Moraczewskiego i kolejnych (do 1 VI 1921), minister pracy i opieki społecznej (1929–1930), minister przemysłu i handlu (1930–1931), premier (27 V 1931–9 V 1933) 86, 111, 113, 115–117, 120
- Przesmycki Zenon (1861–1944), literat, podsekretarz stanu w Ministerstwie Ochrony Kultury i Sztuk Pięknych (od XI 1918), minister kultury i sztuki (16 I 1919–9 VI 1920) 70, 220, 290, 315, 354, 362, 364, 367, 408
- Ptaś Józef (1864–1942), działacz narodowy, prawnik, poseł do austriackiej Rady Państwa, wiceprzewodniczący Prezydium Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie, kierownik Wydziału Sprawiedliwości w Komisji Rządzącej dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego (od I 1919), później prokurator przy Sądzie Najwyższym (od VI 1919), sędzia Najwyższego Trybunału Administracyjnego (15 III 1923–31 III 1926) 129
- Pułaski Franciszek (1875–1956), historyk, dyplomata, kierownik Biura Prac Kongresowych podczas Konferencji Pokojowej w Paryżu (od 27 XII 1918), w służbie zagranicznej (1919–1927), dyrektor Biblioteki Polskiej w Paryżu 111, 248, 250
- Reger Tadeusz (1872–1938), działacz robotniczy i socjalistyczny na Śląsku Cieszyńskim (od 1895), członek Prezydium Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego (1918–1920), członek Rady Naczelnej PPS (1919–1925, 1928–1938), poseł na Sejm Ustawodawczy oraz sejm I, II i III kadencji (1919–1935) 96
- Repgen Konrad* 17
- Rogojski (właśc. Rogoyski) Walerian (?–1954), ziemianin, adwokat, prezes Komisji Ziemskiej Okręgowej 388
- Roja Bolesław (1876–1940), gen., podczas I wojny światowej w Legionach Polskich, w WP (od 1918), dowódca Grupy Operacyjnej „Wschód”, (od 16 XI 1918), dowódca 2 Dywizji Piechoty Legionów oraz grupy operacyjnej na froncie litewsko-białoruskim (I–VIII 1919), dowódca Okręgu Generalnego „Kielce” (VIII 1919), dowódca Okręgu Generalnego „Pomorze” (III 1920), poseł na sejm (1928–1929) 58
- Rojek Wojciech* 18
- Romiszewski (właśc. Remiszewski) Antoni (1883–1948), nauczyciel, działacz samorządowy, komisarz ludowy na powiat łódzki (od 4 XII 1918), następnie starosta łódzki (od I 1921), będziański (od 19 V 1926), wojewoda lubelski (3 XI–1 X 1930) 414
- Ronikier Adam (1881–1952), działacz polityczny i społeczny, prezes Rady Głównej Opiekuńczej (1916–1918), wiceprezes Centrum Narodowego (1917), pracownik Komisji ds. Jeńców TRS 193
- Rose Karol (1863–1940), dyplomata, konsul generalny RP w Berlinie (15 XI 1918–31 VII 1924) 145, 147, 389
- Rosenkranc (Rozenkranz) Achilles (1875–1941), prawnik, radca, następnie naczelnik wydziału w Ministerstwie Skarbu (VII 1919–V 1928) 244

- Rozwadowski-Jordan Tadeusz (1866–1928), gen., szef Sztabu Generalnego WP (1918 i 1920), generalny inspektor kawalerii (1921–1926) 58, 231
- Różański Adam (1874–1940), inżynier, szef Sekcji Wodnej w Ministerstwie Robót Publicznych (od 1919), wykładowca Politechniki Warszawskiej, profesor w Zakładzie Inżynierii Rolniczej UJ (od 1924) 411
- Rużycki Stanisław, autor raportu o położeniu na Etapach Bugu 68, 75
- Rymowicz Zygmunt (1865–1939), prawnik, adwokat, sędzia Sądu Najwyższego (od 9 XI 1918), przewodniczący Nadzwyczajnej Komisji Śledczej ds. zajęć antyżydowskich we Lwowie (od 9 XII 1918), podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (1 VIII 1921–1922) 184, 230
- Rzepecki Karol (1865–1931), księgarz, działacz społeczny, członek Naczelnej Rady Ludowej (XII 1918), prezydent policji m. Poznań, poseł na sejm (1922–1930) 238
- Rzewski Aleksy Wincenty (1885–1939), działacz socjalistyczny i niepodległościowy, komisarz ludowy na m. Łódź (4 XII 1918–26 III 1919), prezydent Łodzi (1919–1923) 414
- Sapieha Eustachy (1881–1963), książę, polityk i dyplomata, prezes Rady Głównej Opiekuńczej (1916), współorganizator nieudanego zamachu na stanu na rząd J. Moraczewskiego (4/5 I 1919) 31
- Sienkiewicz Konstanty (1891–1920), szef Sekcji Samorządowej w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych 113, 152, 191, 192, 194
- Siwik Bronisław (1876–1933), działacz socjalistyczny, naczelnik wydziału Kas Chorych w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej (od XI 1918) 254
- Skąpski Franciszek (1881–1966), inżynier, działacz niepodległościowy, współzałożyciel Katolickiego Uniwersytetu w Lublinie, urzędnik do specjalnych zleceń Naczelnika Państwa (1918–1919), nadzwyczajny delegat i kierownik misji politycznej przy rządzie gen. A. Denikina (1919–1920) 406
- Skokowski Jerzy (1875–1921), prawnik, adwokat, prokurator przy Sądzie Apelacyjnym w Warszawie (od XII 1918), następnie przy Sądzie Najwyższym (1920–1921) 360
- Skokowski Zbigniew (1888–1943), delegat Ministerstwa Przemysłu i Handlu do Łodzi (1918), urzędnik w MPIH 409, 411, 414
- Skolimowski Józef, prokurator przy Sądzie Okręgowym w Zamościu (1919–1926), później przy Sądach Okręgowych w Łucku, Równem i Lublinie 399
- Skulski Leopold (1877–po 1939), inżynier chemik, farmaceuta, nadburmistrz m. Łodzi (29 IX 1917–22 II 1919), poseł na Sejm Ustawodawczy (1919–1922), premier (13 XII 1919–9 VI 1920), minister spraw wewnętrznych (24 VII 1920–28 VI 1921) 414, 415
- Sobolewski Bronisław (1870–1924), prawnik, prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie (od X 1918), generalny komisarz wyborczy podczas wyborów do Sejmu Ustawodawczego (od 28 XI 1918), minister sprawiedliwości (2 IX–9 XII 1919) 110, 238, 386, 387
- Sokal Franciszek (1881–1932), inżynier, polityk, dyplomata, szef Sekcji Ochrony Pracy w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej i główny inspektor pracy (28 I 1918–1920), kierownik tego resortu w prowizorium rządowym W. Wróblewskiego (5–14 XI 1918), minister pracy i opieki społecznej w rządzie W. Grabskiego (17 XI 1924–14 XI 1925), delegat RP przy Lidze Narodów (1926–1932) 83, 85, 98, 170, 178, 263
- Solf Wilhelm (1862–1936), dyplomata niemiecki, sekretarz stanu do spraw zagranicznych Rzeszy Niemieckiej (3 X–13 XII 1918) 238

- Sołtysiak Grzegorz* 18
- Stankiewicz*, major WP 274
- Stapiński Jan* (1867–1946), działacz ruchu ludowego, publicysta, współzałożyciel galicyjskiego SL, poseł na Sejm Ustawodawczy (1919–1922) i sejm II kadencji (1928–1930) 24
- Stączek Stanisław* (1864–1942), polityk, działacz ludowy, minister komunikacji (29 XII 1918–16 I 1919) 24, 296, 301, 302, 311, 315, 348, 354, 360, 362, 364, 367, 375, 386, 391, 397, 408, 410
- Stolarski Błażej* (1880–1939), polityk, działacz ludowy, minister bez teki w rządzie I. Daszyńskiego, minister rolnictwa i dóbr państwowych w rządzie J. Moraczewskiego (29 XII 1918–16 I 1919) 24, 354, 362, 367, 375, 377, 386, 397, 408
- Strasburger (Strassburger) Henryk* (1887–1951), prawnik, polityk, podsekretarz stanu w Ministerstwie Przemysłu i Handlu (X 1918–1922), kierownik MPiH (4–14 XI 1918, 19 IX 1921–5 III 1922, 31 VII–14 XII i 16 XII 1922–13 I 1923), komisarz generalny RP w Wolnym Mieście Gdańsku (1924–1932) 113, 120, 386, 389
- Sturm de Strem (właśc. Szturm de Sztrem) Witold* (1888–1933), prawnik, działacz komunistyczny, starszy referent w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej 254
- Suchcitz Andrzej* 18
- Suleja Włodzimierz* 22
- Sułowski Adam* (1881–1940), prawnik, podprokurator przy Sądzie Apelacyjnym w Lublinie (od 1919), następnie notariusz w Warszawie (1927–1940) 122
- Supiński Leon* (1874–1950), prawnik, minister sprawiedliwości (6 XI 1918–2 IX 1919), prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie (X 1919–I 1928), prezes Sądu Najwyższego (1929–1939) 23–25, 39, 43, 45, 47, 55, 67, 73, 76, 79, 83, 96–99, 109, 111, 113, 120–122, 127–131, 144, 152, 162, 163, 170, 178, 183, 191–194, 205, 207, 213, 220, 222, 232, 238, 244, 251, 263, 266, 282, 290, 296, 311, 315, 348, 354, 355, 360, 362, 364, 367, 375, 376, 386, 391, 393, 397, 399, 408
- Szenajch Władysław* (1879–1964), lekarz, kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego, Opieki Społecznej i Ochrony Pracy (4–17 XI 1918), dyrektor Departamentu Opieki nad Dziećmi i Młodzieżą (XI 1918–VIII 1919) 41, 57
- Szeptycki Stanisław* (1867–1950), gen. broni, dowódca III Brygady Legionów Polskich (1914–XI 1916), komendant Legionów (do IV 1917), w WP (od XI 1918), szef Sztabu Generalnego (XI 1918–III 1918) 231
- Szpakowski Edward* (1880–1942), gen. brygady, pomocnik kierownika Biura Prezydialnego MSWojsk. (od 30 I 1919), następnie kierownik tego Biura (1920), zastępca ministra spraw wojskowych (kierownika MSWojsk.), prokurator w Naczelnym Sądzie Wojskowym (po 1920), szef Gabinetu Ministra Spraw Wojskowych (1922–1926) 205, 213, 220, 232, 238, 244, 251, 263, 282, 290, 296, 300, 311, 315, 348, 354, 364, 367, 375, 377, 391, 397, 408, 410
- Szubartowicz Tadeusz* (1886–1944), radca, naczelnik wydziału, szef sekcji w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej (1918–1920), następnie dyrektor Departamentu Opieki Społecznej (1921–1929), podsekretarz stanu (1930–1932), dyrektor Banku Ziemiańskiego w Warszawie (1932–1936) 254
- Szuster Zygmunt* (1878–1927?), starszy referent w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej (1918) 254
- Świeżyński Józef* (1868–1948), ziemianin, polityk, lekarz, prezes Międzypartyjnego Koła Politycznego (1915–1918), premier z ramienia Rady Regencyjnej (23 X–4 XI 1918) 27
- Tarnowski Władysław*, sędzia pokoju w Łomży, następnie sędzia Sądu Okręgowego w Kielcach (od I 1919) 122

- Thugutt Stanisław (1873–1941), polityk, działacz niepodległościowy, ludowy i spółdzielczy, jeden z przywódców PSL „Wyzwolenie”, minister spraw wewnętrznych w rządzie I. Daszyńskiego i w gabinecie J. Moraczewskiego 23, 39, 43, 45, 47, 55, 57, 66, 67, 69, 70, 73, 76, 79, 83, 96, 97, 109–111, 113, 115, 120, 121, 127, 144, 145, 152, 153, 162, 170, 171, 178, 183, 185, 191, 194, 196, 205, 207, 213, 220, 232, 238–240, 244, 251, 253, 282, 290, 296, 297, 311, 315, 316, 348, 354, 360, 362, 364, 367
- Tołłoczko Ludwik (1870–1957), inżynier, polityk, szef sekcji w Ministerstwie Poczty i Telegrafów, minister poczty i telegrafów (13 XII 1919–24 VII 1920) 70, 207
- Turowicz Feliks (1874–1942), działacz socjalistyczny, wicedyrektor Departamentu Pracy TRS, dyrektor Departamentu Ubezpieczeń Społecznych w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej, szef Sekcji II w MPiOS 98, 282, 290, 296
- Tussar (właśc. Tusar) Vlastmil (1880–1924), prawnik, polityk czechosłowacki, poseł do parlamentu austriackiego w Wiedniu (1911–1918), przedstawiciel Czechosłowacji w Berlinie (1918–1919), poseł do Zgromadzenia Narodowego Czechosłowacji (1918–1921), dwukrotny premier (1919–1920), ambasador w Berlinie (1920–1924) 273
- Tuz Wacław Mikołaj (1878–1939), prawnik, sędzia śledczy w Piotrkowie (IX 1918), prokurator przy Sądzie Okręgowym w Białej Podlaskiej (od I 1919), prezes Sądu Okręgowego we Włocławku (1930–1933), pisarz hipoteki ziemskiej we Włocławku (do 1939) 388
- Urbański Jan (1875–1939), prawnik, prezes Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Lublinie, szef sekcji, następnie wiceminister poczty i telegrafów (XI 1918–1920), prezes Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Poznaniu (1920–1927) 70
- Ustyanowski Stanisław (1857–1942), prawnik, kierownik Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (5–17 XI 1918), podsekretarz stanu w MSW w rządzie J. Moraczewskiego 127
- Vix Fernand (1876–1941), francuski oficer sztabowy, ppłk, szef Międzysojusznicy Wojskowej Komisji Kontroli na Węgrzech (26 XI 1918–28 III 1919) 275
- Wagner Edward (1857–1931), inżynier-technolog, prezes Stowarzyszenia Techników w Łodzi (od 1912) 414
- Warszawski Adolf (1868–1937), działacz robotniczy, socjalistyczny i komunistyczny, starszy referent w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej (1918–?), poseł na sejm (1926–1929) 254
- Wasilewski Leon (1870–1936), działacz i teoretyk PPS, publicysta, dyplomata, minister spraw zewnętrznych w rządzie J. Moraczewskiego, prezes Instytutu Badania Najnowszej Historii Polski 23, 39, 40, 43, 45–47, 55, 58, 67, 68, 73, 76, 83, 96, 98, 109, 111, 113, 120, 127–129, 144, 145, 148, 152, 154, 170, 173, 178, 183, 191, 194, 205, 206, 213, 220, 232, 238, 244, 246, 247, 250, 251, 263, 266, 282, 284, 289, 290, 296, 297, 311, 315, 318, 347, 348, 354, 360, 362, 364, 367, 375, 386, 389, 391, 397, 408
- Weil Stanisław (1887–1944), chemik, farmaceuta, profesor UW, naczelnik Wydziału Farmaceutycznego TRS, RR i Ministerstwa Zdrowia Publicznego (1918–1919) 348
- Wellisch Karol (1887–1944), prawnik, radca w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, członek Komisji Prawa Handlowego przy Ministerstwie Sprawiedliwości (1919) 205, 206
- Wesołowski Bronisław (1870–1919), działacz SDKPiL, bolszewik, sekretarz Wszechrosyjskiego Centralnego Komitetu Wykonawczego Rad, przewodniczący

- Najwyższego Trybunału Rewolucyjnego, szef rosyjskiej misji Czerwonego Krzyża do Polski (XII 1918) 392
- Wierzejski Tadeusz (1892–1974), kpt. WP, szef Dowództwa Eskadr Polowych na Galicję Wschodnią, członek Polskiej Misji Zakupów w Wiedniu (XII 1919), później antykwariusz i kolekcjoner dzieł sztuki 275
- Witos Wincenty (1874–1945), polityk, działacz ruchu ludowego, przywódca PSL „Piast”, premier RP (24 VII 1920–13 IX 1921, 28 V–14 XII 1923, 10–14 V 1926), poseł na sejm (1919–1931) 21–23, 43, 240
- Wolter Władysław (1861–1928), sędzia Sądu Najwyższego w Wiedniu, zastępca generalnego komisarza wyborczego na Galicję (od 28 XI 1918), prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie (1918–1928) 297
- Wowkonowicz August (1878–1919), prawnik, zastępca szefa Biura Prezydialnego, naczelnik Wydziału Administracyjnego Prezydium Rady Ministrów 205, 207, 213, 220, 238, 251, 263, 282, 311, 348, 362, 364, 375, 391, 397, 398, 408
- Woyda (Wojda) Franciszek (1880–1951), działacz PSL „Piast”, minister rolnictwa i dóbr państwowych (18 XI–29 XII 1918) 23, 24, 43, 47, 48, 240
- Wozdecki Adam, adwokat przysięgły, sędzia Sądu Apelacyjnego w Warszawie (od XII 1918), następnie wieloletni sędzia Najwyższego Trybunału Administracyjnego 98
- Wójcik Franciszek (1863–1941), rolnik, polityk, działacz PSL i PSL „Piast”, minister bez teki w rządzie J. Moraczewskiego (29 XII 1918–16 I 1919), poseł na Sejm Ustawodawczy (1919–1922) 24, 290, 297, 301, 354, 397, 408
- Wroczyński Jan (1876–1945), inżynier, płk WP, kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych (4 XI 1918–27 II 1919), szef sztabu Dowództwa Głównego Sił Zbrojnych Polskich w b. zaborze pruskim (od 18 IV 1919) 47, 120, 144, 178, 183, 196, 238, 262, 271, 295, 311, 362, 364, 367, 397–399, 405, 408, 410, 418
- Wróblewski Władysław (1875–1951), prawnik, polityk, dyplomata, kierownik prowizorium rządowego Królestwa Polskiego i MSZ (5–17 XI 1918), następnie podsekretarz stanu w Prezydium Rady Ministrów i MSZ, kierownik MSZ (13–16 XII 1919), poseł w Londynie (1921–1922) i Waszyngtonie (1923–1925) 39, 45–47, 55, 67, 76, 83, 96, 109, 113, 120, 127, 129, 152, 162, 170, 178, 183, 232, 232, 244, 251, 290, 296, 315
- Wysocki Alfred (1873–1959), prawnik, dyplomata, dyrektor Polskiej Agencji Telegraficznej (6 XII 1918–VII 1919), poseł w Sztokholmie (1924–1928), podsekretarz stanu w MSZ (1928–1931), poseł w Berlinie (1931–1933), ambasador w Rzymie (1933–1938) 170, 171
- Zaborowski Leonard, szef Sekcji Rolnej w Ministerstwie Aprowizacji, później podsekretarz stanu w MPiH 85
- Zaczek Kazimierz (1884–1945), prawnik, polityk, radca w Ministerstwie Skarbu (1919), tymczasowy kierownik tego resortu w rządzie A. Śliwińskiego (28 VI–3 VII 1922), poseł na sejm (1928–1930), senator (1930–1935) 76, 244
- Zaleski Władysław Józef (1894–1982), prawnik, dyplomata, adwokat, oficer WP, protokolant posiedzeń Rady Ministrów, następnie w służbie zagranicznej 32, 205, 213
- Zavřel Jan (1864–1923), oficer armii austro-węgierskiej, polskiej i czechosłowackiej, gen. ppor. intendent WP, szef Sekcji Gospodarczej Ministerstwa Spraw Wojskowych (8 XI 1918–10 XII 1919) 290
- Zembrzuski Kazimierz, inżynier, szef Sekcji Przemysłu i Handlu w Ministerstwie Przemysłu i Handlu (od 25 VI 1918), następnie dyrektor Komisji Rewindykacyjnej 158, 211

- Ziabicki Józef (1871–1958), inżynier, szef sekcji w Ministerstwie Spraw Zewnętrznych (1918–1920) 206
- Ziemięcki Bronisław (1885–1944), działacz PPS, polityk, minister przemysłu w rządzie I. Daszyńskiego, minister pracy i opieki społecznej w rządach J. Moraczewskiego i A. Skrzyńskiego (20 XI 1925–20 IV 1926), prezydent Łodzi (1927–1933) 23, 39, 41, 43, 45–47, 55, 56, 67, 73, 76, 78, 83, 96, 98, 99, 109, 110, 127, 129–131, 144, 151–153, 162, 170, 178, 183, 184, 191, 194, 213, 214, 220, 232, 233, 238, 244, 251, 263, 290, 296, 311, 315, 348, 354, 360, 362, 364, 367, 375, 386, 397, 408, 409
- Zowczak Ignacy (1892–1918), żołnierz Legionów Polskich, działacz niepodległościowy, komendant Polskich Oddziałów Wojskowych w Białej Podlaskiej 74

Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej są jednym z najważniejszych źródeł do poznania dziejów odrodzonego w listopadzie 1918 roku państwa polskiego. Ich wydania, ze środków Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, podjął się Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk we współpracy z Archiwum Akt Nowych.

